PABLO NERUDA | EVRENSEL ŞARKI

PABLO NERUDA

Evrensel Şarkı

CANTO GENERAL

1971
NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

Çeviri: ADNAN ÖZER

can
modern

PABLO NERUDA

Evrensel Şarkı

CANTO GENERAL

Can Modern

Evrensel Şarkı: Canto General, Pablo Neruda
İspanyolca aslından çeviren: Adnan Özer
Canto General
İlk baskı: Talleres Gráficos de la Nación, 1950.
Bu kitapta kaynak alınan baskı: Random House Mondadori, 2003.
© 1950, Pablo Neruda ve Fundación Pablo Neruda
© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2020, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi Editörü: Emrah Serdan
Editör: Mehmet Necati Kutlu
Düzelti: Aylin Samancı Elmasdağ
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)
Kapak tasarımı: Bilal Sarıteke / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad., Dalgıç Çarşısı, No: 3/4
Zeytinburnu/İstanbul
Sertifika No: 46025

ISBN 978-975-07-4522-5

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

PABLO NERUDA

Evrensel Şarkı

CANTO GENERAL

ŞİİR

İspanyolca aslından çeviren

Adnan Özer

can

Pablo Neruda'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kuruntular Kitabı, 2007
Kuşlar Sanatı, 2010
Yeryüzünde Konaklama, 2015
Ayaklarına Dokunurum Gölgede, 2017

PABLO NERUDA, 12 Temmuz 1904'te Şili, Parral'da doğdu. Asıl adı Neftalí Ricardo Reyes Basoalto'dur. Çek yazar Jan Neruda'yı okuduktan sonra Pablo Neruda yazarlık adını kullanmaya başladı. 1921'de ilk şiir kitabı *La canción de la fiesta*'yı (Festival Şarkısı) yayımlandı. Seylan, Burma, Singapur, Arjantin, İspanya ve Meksika'da konsolosluk görevinde bulundu. 1945'te senatör seçildi ve Komünist Partisi'ne katıldı. Parti 1949'da yasadışı ilan edilince çeşitli ülkelerde siyasal sürgün olarak yaşadı. 1953'te Şili'ye döndü. 1971'de Paris Büyükelçiliği'ne atandı. Aynı yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Hastalanınca yurduna döndü ve Salvador Allende hükümetinin darbeyle devrilmesinden kısa bir süre sonra Santiago'da öldü (23 Eylül 1973). Aldığı önemli ödüller arasında Aztek Kartalı (Meksika, 1946) ve Uluslararası Barış Ödülü (Nâzım Hikmet'le birlikte, 1950) yer alır.

ADNAN ÖZER, 1957'de Tekirdağ'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Yayımlanmış altı şiir kitabı bulunmaktadır. Bunlardan *Zaman Haritası*, 1991 Cemal Süreya Ödülü'ne, *Yol Şarkıları*, 2016 Fazıl Hüsnü Dağlarca Ödülü'ne (Cenk Gündoğdu'yla birlikte) değer görüldü. *Ölümsüz Şarkı Victor Jara* ve *Fernando Pessoa 20. Yüzyılın Yalnızı*, (Rüstem Arslan'la birlikte), *Hayal Tâbirleri* ve *Küçük İstasyon* (çocuk edebiyatı) diğer yapıtlarıdır. *Üç Çiçek, Düşler, E Edebiyat* ve *Kaçak Yayın* çıkardığı dergiler arasındadır. Pablo Neruda, Octavio Paz, F. García Lorca, Antonio Machado ve Rubén Darío gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırmıştır.

İçindekiler

I. TOPRAKTAKİ LAMBA
Amerika Sevdası (1400) 23
I. Bitkiler 25
I. Birtakım Hayvanlar 27
III. Kuşlar Gelir 28
IV. Kopup Geliyor Irmaklar 31
Orinoco 32
Amazon 32
Tequendama 33
Bío-Bío 34
V. Madenler 34
VI. Adamlar 38

II. MACHU PICCHU DORUKLARI
I. Eser esmez havalarda boş bir ağ gibi 44
II. Nasıl çiçek çiçeğe verir yükseklerdeki tohumunu 45
III. Mısır taneleri gibi dökülüyordu insanlar 47
IV. Beni sık sık davet etti güçlü ölüm 48
V. Sen ağır bir ölüm, demir tüylü kuş değildin 49
VI. Toprak merdivenden tırmandım o zaman ben 50
VII. Tek bir uçuruṃun ölüleri mi, derin mi derin 51

VIII. Yüksel benimle Amerika sevdası 53
IX. Yıldızlardan kartal, sisin üzüm bağı 55
X. Taş taş üstünde, neredeydi peki insan? 57
XI. Bırak daldırayım ellerimi 59
XII. Çık, benimle doğ, kardeşim! 60

III. KONKİSTADORLAR
I. Adalardan Gelirler (1493) 62
II. Şimdi Küba'dır 63
III. Meksika Körfezi'ne Varırlar (1493) 64
IV. Cortés 66
V. Cholula 67
VI. Alvarado 68
VII. Guatemala 69
VIII. Bir Piskopos 70
IX. Kazığın Ucundaki Baş 70
X. Balboa'nın Anısına 72
XI. Bir Asker Uyuyor 73
XII. Ximénez de Quesada (1536) 75
XIII. Kargaların Buluşması 77
XIV. Can verişler 78
XV. Kırmızı hat 79
XVI. Ağıt 81
XVII. Savaşlar 83
XVIII. Şili'yi Keşfedenler 85
XIX. Savaşçı Toprak 85
XX. Toprak ve İnsan Birleşir 86
XXI. Valdivia (1544) 88
XXII. Ercilla 91
XXIII. Mızraklar Gömülür 92

XXIV. Macellan Yüreği (1519) 92
Geceleri birden uyanıyor ve en güneyi düşünüyorum 93
Boğazın yalnızlığını anımsıyorum 93
Kâşifler görünüyor ve hiçbir şey kalmıyor onlardan 94
Yalnız felaketler hüküm süren 95
İhtiyar kâşifi anıyorum 95
Macellan 95
Pasifik'e ulaşır 96
Hepsi suda boğuldu 96
XXV. Öfkeye Rağmen 97
IV. KURTARICILAR
Kurtarıcılar 99
I. Cuauhtemoc (1520) 102
II. Papaz Bartolomé de las Casas 104
III. Şili Topraklarında İlerlerken 107
IV. İnsanlar Belirir 109
V. Reis Caupolicán 110
VI. Vatan Savaşı 111
VII. Kazığa Oturtulan 112
VIII. Lautaro (1550) 114
IX. Şefin Eğitimi 114
X. Lautaro İstilacılar Arasında 115
XI. Lautaro Canavara Karşı (1554) 117
XII. Pedro de Valdivia'nın Yüreği 119
XIII. Uzun Süren Savaş 121
XIV. (Ara Şiir) *Sömürge Kaplıyor Topraklarımızı* (1) 122
XV. *Efendilerin Toprakları* (2) 125

XVI. *Yeni Toprak Sahipleri* (3) 125
XVII. Socorro'lu Ortakçılar (1781) 127
XVIII. Túpac Amaru (1781) 128
XIX. Ayaklanan Amerika (1800) 131
XX. Bernardo O'Higgins Riquelme (1810) 132
XXI. San Martín (1810) 136
XXII. Mina (1817) 139
XIII. Miranda Ölüyor Siste (1816) 141
XXIV. José Miguel Carrera 143
Ara Bölüm 143
Koro 144
Ara Bölüm 145
Koro 146
Toplu Göç 147
Koro 149
Bağlam 150
XXV. Manuel Rodriguez 151
Cueca. Yaşam 152
Cueca. Tutku 152
Cueca. Ve Ölüm 153
XXVI. Artigas 154
XXVII. Guayaquil (1822) 157
XXVIII. Sucre 160
Bayraklar 161
XXIX. Brezilyalı Castro Alves 161
XXX. Toussaint L'Ouverture 163
XXXI. Morazán (1842) 164
XXXII. Juárez'in Gecesinde Yolculuk 165
XXXIII. Lincoln Üzerindeki Rüzgâr 167

XXXIV. Martí (1890) 170
XXXV. Şili'nin Balmecada'sı (1891) 171
XXXVI. Tata Nacho'nun Bir Şarkısı Üzerine
Emiliano Zapata'ya 175
XXXVII. Sandino (1926) 179
XXXVIII. 1. Recabarren'den yana 182
2. Bakır 183
3. Chuquicamata'da gece 184
4. Şilililer 186
5. Kahraman 187
6. Meslekler 188
7. Çöl 189
8. Gece 189
9. Kıraç tepe 190
XXXIX. Recabarren (1921) 191
Sunu (1949) 197
Şili'nin Babası 198
XL. Brezilyalı Prestes (1949) 199
XLI. Pacaembu'ya Söyle (Brezilya, 1945) 203
XLII. Yeniden Zorbalar 206
XLIII. Gün Gelecek 207

V. İHANET EDİLEN KUM
Kim bilir, belki toprak üstünde bir örtü gibi unutuş 210
I. Cellatlar 211
Doktor Francia 211
Güller (1829-1849) 213
Ekvador 217
García Moreno 218
Amerikalı Gözbağcılar 220

Estrada 220
Ubico 221
Gómez 221
Machado 221
Melgarejo 222
Bolivya (22 Mart 1865) 223
Martínez (1932) 225
Satraplar 226
II. Oligarşiler 228
Yüce Yasanın İlanı 230
Chimbarongo'da Seçimler (1947) 233
Kaymak Tabaka 234
Başı Göklerde Şairler 235
Sömürücüler 236
Züppeler 237
Gözdeler 238
Doların Avukatları 240
Diplomatlar (1948) 244
Kerhaneler 246
Lima'da Tören Alayı (1947) 247
Standard Oil Co. 248
Anaconda Copper Mining Co. 250
United Fruit Co. 252
Topraklar ve İnsanlar 254
Dilenciler 256
Yerliler 258
Yargıçlar 261
III. Alandaki Ölüler (18 Ocak 1946 Santiago) 263
Kıyımlar 264

Nitratın Adamları 265
Ölüm 266
Nasıl Doğar Bayraklar 267
Onları Çağırıyorum 268
Düşmanlar 269
Buradalar 270
Her Zaman 271
IV. 1948 Güncesi (Amerika) 271
Paraguay 272
Brezilya 273
Küba 274
Orta Amerika 275
Porto Riko 276
Yunanistan 277
Bunca Eziyet 279
Hain 279
Suçluyorum 281
Muzaffer Halk 282
V. Şili'nin Haini González Videla (Sondeyiş) 1949 283
VI. ADINI BOŞUNA ANMIYORUM AMERİKA
I. Yüksekten (1942) 286
II. Bir Katil Uyumakta 286
III. Kıyıda 287
IV. Güneyde Kış, At Üstünde 287
V. Cinayetler 288
VI. Gençlik 288
VII. İklimler 289
VIII. Küba'da Varadero 289
IX. Diktatörler 290

X. Orta Amerika 291
XI. Güney'de Açlık 291
XII. Patagonya 292
XIII. Bir Gül 292
XIV. Bir Kelebeğin Ömrü ve Ölümü 293
XV. Pampaya Gömülü İnsan 293
XVI. Denizciler 294
XVII. Bir Irmak 295
XVIII. Amerika 295
XIX. Adını Boşuna Anmıyorum Ey Amerika 297

VII. ŞİLİ'NİN GENEL ŞARKISI

Sonsuzluk 298
I. Ağıt ve Geri Dönüş (1939) 300
II. Güneye Dönmek İstiyorum (1941) 301
III. Orizaba Yakınında Keder (1942) 302
IV. Okyanus 306
V. Saraçlık 307
Çanak Çömlekçilik 308
Dokumacılık 309
VI. Seller 309
Deprem 310
VII. Atacama 311
VIII. Tocopilla 312
IX. Peumo 314
Quila Bambusu 315
Drimis Winterei 316
X. Ekilmemiş Bölgeler 316
XI. Chercan Kuşları 317
Loica 318

Chucao.....319
XII. Botanik.....319
XIII. Arauca Çamı.....322
XIV. Tomás Lago.....323
Rubén Azócar.....324
Juvencio Valle.....325
Diego Muñoz.....326
XV. Yağmur Altında Atlı.....327
XVI. Şili'nin Denizleri.....328
XVII. Mapocho Irmağı'na Kış Övgüsü.....330
VIII. JUAN DERLER TOPRAĞA
I. Cristóbal Miranda (Kürek işçisi, Tocopilla).....332
II. Jesús Gutiérrez (Toprak Reformu Yanlısı).....333
III. Luis Cortés (Tocopilla).....334
IV. Olegario Sepúlveda (Kunduracı, Talcahuano).....335
V. Arturo Carrión (Gemici, Iquique).....337
VI. Abraham Jesús Brito (Halk ozanı).....339
VII. Antonino Bernales (Balıkçı, Kolombiya).....340
VIII. Margarita Naranjo ("María Elena" Güherçile Atölyesi, Antofagasta).....342
IX. José Cruz (Madenci, Bolivya).....344
X. Eufrosino Ramirez (Casa Verde, Chuquicamata).....345
XI. Juan Figueroa ("María Elena" İyot Fabrikası).....346
XII. Huerta Usta ("La Despreciada" Madeni, Antofagasta).....347
XIII. Amador Cea (Albay, Şili, 1949).....349
XIV. Benilda Varela (Üniversite Yurdu, Şili, 1949).....349
XV. Muz İşçisi Carelo (Kosta Rika, 1940).....351
XVI. Sewell'deki Felaket.....352

XVII. Juan Derler Toprağa 354

IX. UYANSIN ODUNCU

I. Uyansın Oduncu (1948) 356
II. Gelgelelim evde bir konuk 260
III. Amerika, ben de topraklarından çok öteye 364
IV. Fakat Kuzey Amerika, sürülerini silahlandırırsan 372
V. Bunların hiçbiri olmasın 376
VI. Gelen alacakaranlıklar için barış 378

X. KAÇAK

I. Kaçak (1948) 381
II. Üzümlerin sonbaharıydı 383
III. Yine bir koşu döndüm geceye o zaman 383
IV. Daha önce hiç görmediğim genç bir çift 384
V. Bir başka sefer, bir başka gece, daha uzağa gittim 386
VI. Tepelerin penceresi! Valparaíso 389
VII. Pampalarda güherçilenin şafağıydı 390
VIII. Seviyorum seni Valparaíso, okyanusun yavuklusu 391
IX. Anlı şanlı denizler aştım 393
X. Geceden geceye böyle 394
XI. Ne yapabilirsin, sen ey hain, havaya karşı? 396
XII. Hepinize, size 397
XIII. Amerikan kumu, görkemli çiftlik 398

XI. PUNITAQUI ÇİÇEKLERİ

I. Taşlar Vadisi (1946) 401
II. Pablo Kardeş 402
III. Açlık ve Öfke 403
IV. Toprak Hırsızları 404

V. Madenlere Doğru 405
VI. Punitaqui Çiçekleri 406
VII. Altın 408
VIII. Altının Yolları 409
IX. Altından Daha Uzağa Gittim 411
X. Şair 412
XI. Dünyada Ölüm 413
XII. İnsan 414
XIII. Grev 415
XIV. Halk 416
XV. Harf 417

XII. ŞARKI NEHİRLERİ

I. Caracas'taki Miguel Otero Silva'ya Mektup (1949) 419
II. Rafael Alberti'ye (El Puerto de Santa María, İspanya) 424
III. González Carbalho'ya (Rio de la Plata) 431
IV. Meksikalı Silvestre Revueltas'ın Ölümü Üzerine (Küçük Oratoryo) 433
V. İspanya Hapishanelerinde Öldürülen Miguel Hernández'e 436

XIII. KARANLIKLARDAKİ VATAN İÇİN YENİ YIL KOROSU

I. Selam (1949) 440
II. Pisagua İnsanları 443
III. Kahramanlar 446
IV. González Videla 449
V. Acı Çekmedim 450
VI. Şu Sıra 451
VII. Eskiden Bana Denirdi ki 452

VIII. Şili'nin Sesleri 453
IX. Yalancılar 454
X. Adlarını Sayacağım 455
XI. Ormanın Kurtçukları 455
XII. Vatan Seni Paylaşmak İstiyorlar 456
XIII. Şili'ye Karşı Emir Alıyorlar 547
XIV. Deniz Gözlerimin Önünde 459
XV. Göz Yummak Yok Artık 460
XVI. Kavga Edeceksin 461
XVII. Karanlıklardaki Vatanım İçin Mutlu Yıllar 462

XIV. BÜYÜK OKYANUS

I. Büyük Okyanus 464
II. Doğumlar 466
III. Balıklar ve Boğulan 469
IV. İnsanlar ve Adalar 470
V. Rapa Nui 471
VI. Heykelleri Yapanlar (Rapa Nui) 473
VII. Yağmur (Rapa Nui) 476
VIII. Okyanusyalılar 477
IX. Antarktika 479
X. Kıyı Çocukları 480
XI. Ölüm 483
XII. Dalga 484
XIII. Limanlar 485
XIV. Gemiler 491
XV. Bir Pruva Heykeline Ağıt 493
XVI. Gemideki Adam 495
XVII. Bilmeceler 497
XVIII. Kıyının Taşları 499

XIX. Mollusca Gongorina 501
XX. Hırpalanan Kuşlar 503
XXI. Leviathan 505
XXII. Phalacrocorax 507
XXIII. Yalnız Albatroslar Değil 508
XXIV. Deniz Gecesi 510

XIV. BEN
I. Sınır (1904) 513
II. Kurucu (1919) 514
III. Ev 516
IV. Yol Arkadaşları 517
V. Kız Öğrenci (1923) 519
VI. Yolcu (1927) 520
VII. Buradan Uzakta 521
VIII. Alçı Maskeler 522
IX. Dans (1929) 523
X. Savaş (1936) 525
XI. Aşk 526
XII. Meksika (1940) 528
XIII. Meksika'nın Duvarlarında (1943) 529
XIV. Geri Dönüş (1944) 533
XV. Odun Çizgisi 534
XVI. Kavgacı İyilik 536
XVII. Çelik Toplanıyor (1945) 537
XVIII. Şarap 539
XIX. Toprağın Meyveleri 540
XX. Büyük Sevinç 542
XXI. Ölüm 543
XXII. Yaşam 544

XXIII. Vasiyet (I) 545
XXIV. Vasiyet (II) 546
XXV. Son İstekler 547
XXVI. Yaşayacağım (1949) 549
XXVII. Partime 549
XXVIII. Burada Son Veriyorum (1949) 550

I

TOPRAKTAKİ LAMBA

AMERİKA SEVDASI
(1400)

Peruk ve üniformadan önce
ırmaklar vardı, ana kol ırmaklar:
Sıradağlar vardı, kağşamış kıvrımlarda
sabitlenmiş gibi görünürdü kartal ve kar:
Nem vardı ve gümrah, daha adı yokken
gök gürültüsü, uçsuz bucaksız kırlar.

İnsan toz topraktı, çanak çömlekti, gözkapağıydı
titreyen çamurdu, biçimiydi kilin,
Çipça taşından Karayip testisiydi,
imparatorluk kadehi ya da Araucanía silisi.
Yumuşak ve kanlıydı,
ama nemli çakmaktaşından silahının kabzasında
baş harfleri yazılıydı toprağın.

Sonrasında
kimsenin aklına gelmediler: Rüzgâr
unuttu onları, toprağa gömüldü
suyun dili, unutuldu şifreler
ya da sessizlik ve kana gömüldüler.

Ama kaybolmadı yaşam, kırdaki kardeşler.
Gelgelelim yabani bir gül gibi
bir kırmızı damla düştü gümraha,
böylece sönüverdi o toprak lamba.

Hikâyeyi anlatmak için buradayım ben.
Ben ki mandanın huzurundan
Antarktika ışığının birikmiş köpüklerinde
yeryüzünün son bulduğu yerin
habire kırbaçlanan kumlarına ve,
Venezuela'ya has o gölgeli huzurun
sarp inlerine kadar aradım seni, ey baba,
bakırın ve karanlığın genç savaşçısı,
ahh sen! Düğün çiçeği, asi saçlar,
anaç timsah, metal güvercin.

Ben, balçığın İnka'sı,
taşa dokunup dedim ki:
Kimdir bekleyen beni? Ve kapattım elimi
bir avuç boş camın üstüne.
Yürüyordum bir yandan Zapotec çiçekleri arasında,
geyik yumuşaklığındaydı orada ışık,
gölge ise yeşil bir gözkapağı gibiydi.

Adsız toprağım benim, Amerika denilmemiş,
gündönümü erciği, kızıl mızrak,
köklerimden yükseldi kokun
içtiğim kadehe, ağzımdan daha doğmamış
en narin sözcüğe kadar.

I
BİTKİLER

İniyordu rüzgâr öbür diyarlardan
adsız ve sayısız topraklara,
ip gibi boşalıyordu yağmur göğün katından,
ve emici sunakların tanrısı
yeniden yaratıyordu çiçekleri ve yaşamları.

Bereketin içinde boy atıyordu zaman.

Denizötesi ışıltılardan
Köpük çıkarıyordu jakaranda,
Pek mağrurdu karın karşısında
dikenleri mızrak olmuş Araucanía çamı
pek mağrurdu kar karşısında,
dallarının tepesinden kan damıtıyordu
İlkçağ'dan kalma maun ağacı,
ve karaçamlardan Güney'e,
yıldırım ağaç, kızılağaç,
dikenli ağaç, anaç ağaç,
ateş kırmızısı seyba, kauçuk ağacı,
yeryüzü oylumuydular, sestiler,
yurt alameti varlıktılar.

Toprağın çatlaklarına doluyordu
Yeni bir koku
Soluklar, ıtır ve dumana dönüşüyordu:
Yabani tütün
Doğrultuyordu düşsel havanın gül fidanını.
Ateşe eren bir mızrak gibi çıktı ortaya mısır,

tane tane döküldü endamından ve
doğdu yeniden serpiştirmek için ununu,
ölüler oldu kökleri altında,
ve sonra beşiğinden
bitkilerin büyümesine baktı tanrıça.
Pörsümüş ve göz alabildiğine,
çimenin ve kırağının kesif ışığı,
başı dik yağmurlu diyarın,
kara pınarlar gibi geceler
ve donuk sarnıçların
yeryüzü merhemlerini emmiş kör şafağı
yayıyordu rüzgârın tohumunu
sıradağların tüyleri üstüne.
Ve yine ovalarda
gezegenin ince tabakaları gibi,
yıldızlardan yeni kopmuş bir halk altında,
çimenin kralı *ombú* kesiyordu önünü
açık havanın, fısıltılı uçuşun,
binmiş de engin çayırın sırtına
koşturuyordu sanki onu
köklerden ve dizginlerden yularıyla.

Ormanlık Amerika,
denizler arasındaki yabani böğürtlen,
bir kutuptan ötekine
yeşil hazineni, yeşil dallarını
sallıyordun beşikte.
Kutsal kabukların şehirlerinde,
Filizleniyordu gece
çınıltılı odunlarda,
tohuma duran taş, doğumları örten

geniş yapraklar olarak.
Yeşil dölyatağı, tohum yüklü
Amerikan çayırı, kesif mahzen,
bir ada gibi doğan dal,
kılıç şeklinde bir yaprak,
şimşek ve denizanası olan bir çiçek,
nektarını doygunlaştıran bir salkım,
karanlıklara inen bir kök.

II
BİRTAKIM HAYVANLAR

İguananın alacakaranlığıydı hüküm süren.

Kargı gibi dilini
yeşilliğe daldırıyordu,
gökkuşağı ibiğinden
ezgili ayaklarla çiğniyordu ormanı,
keşiş karınca
açarken lama saf gözlerini
çiyle kaplı dünyanın inceliğine
grimtrak yüksek yerlerde
altın çizmeler giyiyordu
oksijen gibi ince guanako.
Ucu bucağı olmayan
şehvetli bir ip eğiriyordu
şafağın kıyılarında maymunlar,
çiçek tozlarından duvarları yıkarak
ve ürküterek Muzo'lu
kelebeklerin eflatun uçuşunu.

Timsahların gecesiydi,
balçığın dışında çenelerin kaynaştığı
gece
ve geri çekiliyordu
bataklıkların uykusundan
toprağın kaynağına doğru
zırhlardan büyük bir gürültü.

Yapraklara dokunuyordu,
jaguar, fosforlu görünmezliğiyle
koşuyordu dallar arasında,
parçalayıp yutan bir ateş gibi puma
gözlerinde alevleniyordu
ormanın sarhoşlamış hali.
Irmağın ayaklarını kaşımakta
yuvayı ve kızıl dişlerinin saldıracağı
çırpınan nefis avı koklamaktaydı porsuklar.

Ve toprağın çemberi gibi
durmakta dev anakonda
görkemli suyun dibinde,
cümbüşlü çamurlarla pul pul,
açgözlü ve dindar.

III
KUŞLAR GELİR

Uçmak her şeydi toprağımızda.
Kanardı kardinal kuşu,
damla damla, tüy tüy

Anáhuac seherine.
Tukan, içinde cilalı meyveler olan
göz alıcı bir sepet gibi dururdu,
sinekkuşu, kendine özgü
kıvılcımlarını saklamıştı şimşeğine
ve minik korları
sütliman havada yanardı.

Derinliğini doldururdu yaprakların
bataklık suları altındaki hamurdan
yeni çıkmış yeşil altın külçelere benzer
şanlı papağanlar,
bakarlardı oynaşıp duran gözleriyle
madenler kadar eski
sarımtırak halkaya.
Gök kubbenin bütün kartalları
boş, ıssız ufukta
kanlı kastlarını besler,
etobur tüylerle süzülürdü akbaba
dünyanın tepesinde,
o katil kral,
gökte bir keşiş gibi yalnız yaşayan,
karın kara tılsımı,
alıcı kuşun kasırgası.

Çömlekçi kuşunun mühendisliği
hoş kokulu çamurdan
sesli sahnecikler yapardı,
üstünde şarkı söylediği.
Çobanaldatan, nemlenmiş çığlıklar atardı,
Su basmış mağaraların kıyısında.
Araucanía'nın yaban güvercini

çalı çırpıyla yapardı yuvasını,
maviye çalan cilalı yumurtalarından
hakiki bir armağan bırakarak.

Güney'in hoş kokulu tarlakuşu,
sonbaharın tatlı marangozu
kızıl takımyıldızlarından oluşan
yıldızlı hançeresini sergiler
ve güney serçesi
daha düne kadar cazibesine tutulduğu
sonsuzluğun sularından
doğrulturdu kavalını.

Dahası, bir nilüfer gibi nemli flamingo
gül beyazı katedralinin
kapılarını açar
sonra da uçardı, şafak gibi,
birden uyanan, kımıldayan, kayan
şimşek gibi yanıp geçen
ve bakire korunu uçuran
quetzal'ın değerli taşlarının
sarktığı boğucu ormandan uzağa.

Bir deniz dağı uçar adalara doğru,
yolda kuşlardan bir ay geçer
Güney'e doğru Peru'nun
mayalanmış adaları üstünden.

Canlı gölgeden bir ırmak,
takımadalara doğru çırpınan
kuyruğu battal bir meteor gibi

gezegenimizin güneşini karartan
sayısız küçük yürekten bir kuyrukluyıldız.

Ve öfkeli denizin ucunda;
okyanusun yağmurunda,
tuzun iki düzeneği gibi
belirir albatrosların kanatları,
sessizliğe yerleşmiş
gürültülü boralar arasında
uzun silsilesiyle
yalnızlığın büyük düzeni.

IV
KOPUP GELİYOR IRMAKLAR

Irmakların sevdalısı, mavi suyun
ve şeffaf damlaların saldırdığı,
elmalar dişleyen kara tanrıçadan
dumanlı bir ağaç gibidir hayalin:
Çıplak uyandığında sen,
dövmeler içindeydin ırmakların işlediği,
ve ıslak tepelerde başın
taze çiyle dolduruyordu dünyayı.
Sular titreşiyordu belinde.
Pınarlardı sana şeklini veren,
alnında parıldıyordu göller.
Anaç çalılıklarından topluyordun
o hayat damlası suyu,
söküp çıkarıyordun da kumu nehir yataklarından,
çekerek yörüngesel geceden,

geçerek yalçın ve yayvan kayaları,
un ufak ederek önüne çıkan
jeolojinin bütün tuzunu,
yararak duvar gibi sık ormanları,
parçalayarak kuvarsın kaslarını.

Orinoco

Orinoco, bırak kalayım kıyılarında
o zamansız saatin:
Bırak gideyim öylece çıplak
Dalayım vaftiz bürümüş karanlığına.
Suları kızıl Orinoco,
bırak daldırayım ellerimi
senin gidip gidip gelen anaçlığına, akıntına,
ırkların nehri, köklerin yurdu,
senin geniş fısıltın, vahşi debin
geliyor benim geldiğim yerden,
yoksul ve gururlu kuytuluklardan, kan gibi
sırdan, kilin sessiz anasından.

Amazon

Amazon,
su hecelerinin başkenti,
muhterem baba,
bereketlerin gizemli sonsuzluğusun,
kuşların uçuşları gibi
sana süzülür nehirler,

yangın renkli dişilik organları
örter üstünü,
cansız iri kütükler
kokuyu tutar suyunda,
ay gözleyemez, ölçemez de seni.
Bir düğün ağacı gibi
yeşil dölle yüklü,
yabani ilkbaharın gümüşe kestiği sen,
kızıla boyanır odunlardan,
kayaların ayı arasında mavi,
döküm buharıyla giyinik,
gezegenlerde bir yol gibi ağır.

Tequendama

Hatırlar mısın, Tequendama,
o bir başına yükselen
dağ dorukları üstünden
yalnız geçişini
–sen yalnızlıklar ipi, gönül teli,
ilahî çizgi, platin ok,
hatırlar mısın altın duvarlarda
gökyüzünde boş taşın
korkunç tiyatrosuna düşünceye dek
yarıklar açarak avare gezdiğini?

Bío-Bío

Hadi konuş benimle Bío-Bío,
Ağzımdan dökülen senin sözcüklerindir,
bana dili verdin,
yağmur ve yaprakla örülü
gece şarkısını.
Kimse bu çocuğa aldırmazken
ona toprağın şafağını anlattın sen,
güçlü barışını krallığın,
ölü oklardan bir demetin yanında
gömülü baltayı,
bin yıldır sana anlattıklarını,
defne ağacı yapraklarının
sonra dudaklara ve göğüslere bölünüp
kendini dalgalara verişini gördüm,
geniştin, çiçeklenmiştin,
kan renkli bir öyküyü fısıldıyordun.

V
MADENLER

Metallerin anası, yaktılar seni,
ısırdılar, kurban ettiler,
kemirdiler, sonra da çürüttüler
putlar koruyamaz olunca seni.
Orman gecesinin saçlarına tırmanan
sarmaşıklar, okların yüreği için maun ağaçları,
çiçeklenen ambarda üst üste yığılmış demir,
mağrur pençeleri

toprağıma hükmeden kartalların
yabancı su, vefasız güneş,
acımasız köpüklü dalga,
köpekbalığı pusudaki,
Antarktika sıradağlarının dişleri,
mavi zehirle soluğu kesilmiş
yılan tanrıça tüylerle kaplı,
kanat ve karınca göçlerinden bulaşmış
atalardan kalma hastalık ateşi,
balçıklı topraklar, asit dikenli kelebekler,
maden olma yolunda odunlar,
bütün o düşmanların korosu
neden korumadı hazineyi?

Ey kirpikleri kana boyalı
karanlık taşların anası!
Yaşadığın çağlardan, larva pırıltısından
peyda olmuştu turkuvaz
ulvi güneşin takıları için,
kükürtlü katmanlarda
uyuyordu bakır,
ve yataktan yatağa gidiyordu antimon
yıldızımızın derinliğine.
Kara ışıltıların maden kömürü parlıyordu,
karın bütün bütüne karşıtı gibi
toprağın gizli ve kıpırtısız
fırtınasına oturtulmuş kara buz,
sıradağların soğuk ayaklarına
bir sarı kuş şimşeği
gömdüğünde kükürt akıntılarını.
Altının odasına girmek için

yağmur giyiniyordu vanadyum,
bıçaklarını biliyordu tungsten,
ve şifalı saçlarını örüyordu bizmut.

Yol şaşkını ateşböcekleri
fosfor damlatarak
uçurumların karıklarında
ve demir yüklü tepelerde
mesken tutmuşlardı dorukları,
Burada göktaşının üzüm bağları,
burada gökyakutun yeraltı katları.
Yaylada bir askercik
uyuyor kalaydan giysiler içinde.
Bakır, mezarsız karanlıklarda
yeşil maddeyi boğazlayarak
hazırlıyor cinayetlerini
ve üst üste yığılı sessizlikte
uyuyor yıkıcı mumyalar.
Çipça'nın sükûnetinde altın,
karanlık mabetleri terk edip
savaşçılara doğru gidiyor usul usul,
kızıl çiçek erciklerine dönüşüyor,
yaprak yaprak yüreklere,
toprağın parıltılarına,
kusursuz dişlere.
Uyuyorum o zaman ben de bir tohumun
düşüyle, bir larvanın hatta...
ve iniyorum –yanımda sen–
Querétaro medrivenlerini.
Kararsız ayın taşları,
opalden o balıkçı mücevheri bekledi beni,

ölü ağaç bekledi
ametislerle buz gibi bir kilisede.

Nasıl bilebilirdin, söz erbabı Kolombiya, sen;
Nasıl görecektin ki
çıplak ayaklı taşlarının
öfkeli altından bir fırtına sakladıklarını?

Zümrüdün vatanı sen,
ölümden ve denizden bir mücevherin
ürpertisinde alev parıltılarıyla
istilacı hükümdarların
boğazlarına kadar çıkacağını?

Kavramıydın saf taşın,
tuzun eğittiği güldün,
kurnaz ve gömülmüş gözyaşı,
uyuşuk atardamarlı denizkızı,
güzelavratotu, kara yılandın.
(O büyük, taraklı ve göze hoş görünen
sütununu serpiştirirken palmiye
dağların görkemli patlamasını
salıp bırakıyordu tuz,
giyiniyordu kuvars
yapraklardaki yağmur damlalarını,
ve dönüştürüyordu çamlarla köknarları
kömürün karanlık caddelerine.)

Gözükara koşturdum hortumların içinde
zümrüdün aydınlığına indim,
asmalarına tırmandım yakutların,
sonunda da çölde uzanmış güherçilenin
heykeli üzerinde öldürdüm kendimi.
Gördüm kemikli yüksek
düzlüğün külü arasında
kalayın zehirli
mercan dallarının nasıl dikildiğini,
o gündönümü sisini bir orman gibi
yaymak ve tahıldan beyliklerimizin
izini örtmek için.

VI
ADAMLAR

Kilden bir kadeh gibiydi
madenî ırk, insan
taş ve atmosfer yapımı,
ses veren küpler gibi temiz.
Karayip Adaları'nı biçimlendirdi ay,
Kaptı kutsal oksijeni,
öğüttü çiçekleri ve kökleri.
Adaların insanı ilerledi
kükürt renkli yosunlardan
çiçek demetleri ve taçlar örerek;
sırtını üflüyordu deniz minaresinden
köpüklerin kıyısında.

Tarahumara dikenler giyindi üstüne
ve kuzeybatının büyük alanlarında

kan ve çakmaktaşıyla yarattı ateşi,
evren yeniden doğuyorken
Tarasco'nun killi toprağında:
Sevdalı toprakların efsaneleri,
cinsel çamur ve erimiş meyveler
diyarından gelen nem deryası
ya tanrıların temsilî hareketleri oluyor
ya da testilerin solgun yüzeylerine dönüşüyordu.

Rahipler göz kamaştıran sülünler gibi
iniyordu Aztek merdivenlerinden.
Üçgen basamaklar yaslanıyordu
giysilerindeki sayısız şimşeğe.

Görkemli piramit,
taş üstünde taş, can çekişme ve rüzgâr
o her şeye hâkim yapısında
bademe benzer
kurban edilmiş bir yürek saklıyordu.
Bir şimşekte ya da gök gürültüsünde kan
oluk oluk akıyordu kutsal sekilerden.
Bir yandan da halktan bir güruh
oturmuş lif örüyordu
umut besleyerek gelecek mahsüle,
tüyün parıltısını dokuyup
dil döküyorlardı turkuvaza,
dünyanın ışığını seriyorlardı
kumaş sarmaşıklara.

Mayalar, siz devirmiştiniz
bilgi ağacını.

Yaşam sınavının ve ölümün yapıları yükseliyordu
zahire silsilesinin kokusuyla,
ve altın gelinler attığınız
kuyularda inceliyordunuz
tohumların sürekliliğini.

Chichén, ormanın şafağıyla
büyüyordu uğultuların.
O sarı hisarında
peteklerin simetrisine göre yürüyordu işler,
düşünceler tehdit ediyordu
kanını basamakların,
gökyüzü çözüyordu karanlığı,
yönetiyordu şifacılığını halk,
yazıyordu taşlara.

Altın bir heyulaydı Güney.
Yağ ve türkü basmıştı
göğün kapısında
Machu Picchu'nun terk edilmiş burçlarını,
yükseklerdeki iri kuşların
yuvalarını yıkmıştı insan,
ve doruklar arasındaki
yeni alanda çiftçi
karın yaraladığı parmaklarıyla
dokunuyordu tohuma.

Cuzco, kulelerden ve tahıl ambarlarından
bir taht gibi görünüyordu
ve açık ellerinde
emperyal ametistlerin titrediği

bu solgun ırk
düşünen çiçeğiydi dünyanın.
Sekilerde filizlenirken
yüksek toprakların mısırı
volkanik yollarda gidip geliyordu
testiler ve tanrılar.
Mis gibi kokutuyordu tarım
mutfakların krallığını,
tohumlarından bir örtü seriyordu güneş
çatıların üstüne.

(Tatlı ırk, sıradağların çocuğu,
kule ve turkuvaz soyu,
kapat gözlerimi şimdi
bize acıların geldiği
denize gitmeden önce.)

Bir mağaraydı o mavi orman,
şarkı söylerdi Guaraní de
ağacın ve karanlığın içinde,
akşamüstü yükselen duman,
yaprakların üzerindeki su,
bir aşk gününde yağan yağmur,
ırmakların kıyısındaki hüzün gibi.

Bu adı konmamış Amerika'nın derinliğinde
baş döndürücü sular arasında
Arauco vardı,
gezegenin bütün soğukluğuyla
uzakta kalan Arauco.
Bakın bir başına duran koca Güney'e.

Duman görünmüyor,
buzullar görünüyor yalnız,
bir de sert Araukanlar tarafından
geri püskürtülen tipi.
Gür yeşilliğin altında arama
çömlekçiliğin şarkısını.

Her şey sessizliğidir rüzgârın ve suyun.

Ama savaşçı bakıyor yapraklar arasından.
Karaçamlar içinde bir çığlık var.
Karın doruklarında
kaplan gözleri.

Mızraklara bakıyor dinlenirken.
Rüzgârın uğultusunu duyuyor
delip geçen oklar altında.

Memelere, bacaklara,
ay ışığında parlayan kara saçlara bakıyor.

Savaşçıların boşluğuna bakıyor.

Kimse yok. Şakıyor dağ ispinozu
saf gecede su gibi.

Geçiyor akbaba, kapkara uçuşuyla.

Kimse yok. Duyuyor musun? Pumanın
geçişidir bu havanın ve yaprakların içinden.

Kimse yok. Dinle. Ağacı dinle,
Araukan ağacını.

Kimse yok. Kayalara bak.

Araukan kayalarına bak.

Kimse yok, bir tek ağaçlar var.

Bir tek kayalar var, Araukan kayaları.

II

MACHU PICCHU DORUKLARI

I

Eser esmez havalarda boş bir ağ gibi
o sokak senin bu gök benim dolanıp durdum,
bir varıp bir ayrılarak,
güzün gelişiyle sebil olmuş bakır yapraklar,
baharla başakların arasında,
ne varsa yüceler yücesi aşktan,
düşen bir eldivenin içindeymişçesine,
dolunay gibi, el atsak tutacağımız.

(Bedenlerin hırçınlığında
kıpır kıpır parlak günler yaşıyorum:
Asitten sessizliğe dönüşen çelikler:
Un ufak oluncaya kadar parçalanmış geceler:
Her günü düğün olan vatanın bastırılmış erkekliği.)

Kemanlar arasında beni bekleyen biri
gömülmüş kule gibi bir dünya keşfetti,
boğuk kükürt renkli bütün yapraklardan
daha aşağıya daldırarak burgusunu:
Daha aşağıya, jeolojinin altınına,
göktaşlarıyla kaplı bir kılıç gibi
yumuşak ve arsız elimi daldırdım
yeryüzünün mahremine.

Derin dalgalar arasına dayadım alnımı,
kükürtün barışına bir damla gibi indim,
ve ben, bir kör gibi
hazanı yaşayan insanın
yaseminine döndüm.

II

Nasıl ki çiçek çiçeğe verir yükseklerdeki tohumunu
ve taş ekili çiçeğini
işlenmiş elmasla kumdan giysisinde korursa,
insan da deniz dibindeki kaynaklardan topladığı
ışığın taçyaprağını buruşturup
deler titreyen metali elleriyle.
Ardından giysi ve duman arasında,
batık masa üstünde
karılmış iskambil destesi gibi durur orada ruh:
Kuvars ve uykusuzluk,
soğuktan gölcükler gibi
okyanustaki gözyaşları: Durma,
yap ona eziyetin hür türlüsünü kâğıt ve kinle,
soluğunu kes günlerin halısı altında,
parçala dikenli telden takılar arasında.

Yoksa kim korur, geçitlerde, rüzgârda,
denizde ya da yollarda (kırmızı gelincikler gibi)
onun kanını? Öfke, yaydı ortalığa
ruh tüccarının sefil mallarını,
ne var ki erik ağacının tepesinde
çiy bin yıldır saydam mektubunu bırakıyor

kendisini bekleyen aynı dala;
ey yürek, ey sonbaharın oyuklarındaki
ezik alın.

Kaç kez durup taşta ya da öpücükten kopan şimşekte
dokunduğum sonsuzluğu,
o içine işlenmez damarı aramak istedim
kışın, sokaklarında bir kentin; bir otobüste
ya da alacakaranlıkta bir gemide,
en koyu yalnızlıkta,
gölge ve çan gürültüleri içinde
bir şenlik gecesinin yalnızlığında,
insani zevkin bildik mağarasında.

(Tahılda bereketli ufak memelerin
sarışın tarihindeki gibi
bir sayıyı yineleyip gidendir o,
tohumun filizleniş aşamalarında daimi bir tatlılıktır,
hep aynı fildişi tohumlarını serpendir
ve saydam vatandır sudaki; kanlı dalgalar alsın diye
terk edilen karların çanıdır.)

Bir şey geçmedi elime benim
bir görünüp bir kaybolan maskeler
ve bir salkım insan yüzünden başka,
kof altından yüzükler, dağınık giysiler,
korkutulmuş ırkların zavallı ağacını sarsan
kudurmuş güzün zürriyeti gibi.

Elimi koyacak yer bulamadım,
zincirlenmiş kaynağın suyu gibi akışkan,

antrasit ya da kristal parçası gibi katı,
uzattığım elin soğukluğunu, sıcaklığını
geri verecek bir yer.
Neydi insanoğlu? Ambarlar ve düdükler
arasında başlamış konuşmanın neresinde,'
madenî hareketlerinden
hangisi arasında yaşıyordu hayatı
o yıkılmaz, ebedî olan?

III

Mısır taneleri gibi dökülüyordu insanlar
nafile işlerin, yüz karası olayların dipsiz ambarına,
birinci kattan yedinciye, sekizinciye,
bir değil, hayır; birçok ölüm geliyordu herkese:
Her gün küçük bir ölüm, toz, larva,
varoşların çamurunda sönen lamba,
sık kanatlı küçük bir ölüm
kısa bir mızrak gibi saplanıyordu her insana:
Ekmek ya da bıçak, kuşatıyordu insanı.
Hayvan yetiştirici, limanların oğlu,
sabahın esmer kaptanı
ya da tonla sokağın kemirgeni:

Hepsi günlük kısa ölümlerini
bekleyerek tükendi
ve her günün uğursuz başarısızlığı
titreyerek içtikleri kara bir kadeh gibiydi.

IV

Beni sık sık davet etti güçlü ölüm:
Dalgalardaki görünmez tuza benziyordu,
ve görünmez tadının yaydığı şey
yarı dibe çöküş yarı yükseklik,
rüzgârın ve buzulun dev yapısı gibiydi.

Demirin keskin ağzına geldim böyle ben,
havanın dar yerine, tarımın ve taşın kefenine,
son adımların yıldız boşluğuna,
döne döne giden yolun baş döndürücülüğüne:
Ama sen ey ölüm, engin deniz,
dalga dalga dörtnala gece aydınlığı
ya da gecenin bütün sayıları
gibi geliyorsun yalnızca.

Ceplerimi karıştırmaya gelemedin bir türlü,
kırmızı kıyafetin olmadan varamazdın yanıma:
Sessizlikle sarmalanmış şafağın halısı olmadan:
Yücelerde gizli gözyaşlarından medet ummadan.

Omzunda küçük sonbaharıyla (bin yapraklı ölüm)
Her insanda bir ağaca sevdalanmak vardı ya,
bütün sahte ölümleri ve topraksız,
uçurumsuz dirilmeleriyle. Gel gör ki yapamadım:
En geniş yaşamlarda yüzmek istedim,
en geniş ırmak ağızlarında
ve ellerimin kaynakları
yaralı varlığına dokunmasın diye
insanlar birer birer yüz çevirdiğinde benden,

yüzüme kapatarak kapıları, yolları,
sokak sokak, şehir şehir dolaştım,
ırmak ırmak, yatak yatak
ve tuzlu maskem çölü geçti, boydan boya
ve lambasız, ateşsiz, ekmeksiz, taşsız,
sessizlik bile olmadan, bir başıma,
hakir görülen son evlerde
teslim ettim canımı kendi ölümüme.

V

Sen ağır bir ölüm, demir tüylü kuş değildin,
bu evlerin yoksul mirasçısının
alelacele hazırlanmış azığının arasında
ve boş derisinin altında taşıdığı ölüm:
Iskarta halattan zavallı bir taçyaprağı gibi bir şeydi,
hiç savaş görmemiş bir yürek parçacığı
ya da hiçbir alına düşmeyen buruk bir çiy.
Yeniden doğamayandı o,
huzuru ve toprağı olmayan
küçük bir ölümün parçasıydı:
Onun içinde ölenler bir kemik ve bir çandı.
İyotun sargısını kaldırdım,
ölümü öldüren zavallı acılara
ellerimi daldırdım,
ruhun aralıklı dalgalarıyla giren
soğuk bir boradan başka şey
bulamadım yarada.

VI

Toprak merdivenden tırmandım o zaman ben
yitik ormanların korkunç karmaşasında
sana varmaya Machu Picchu.

Taş basamaklı yüksek şehir,
toprağa ait bir meskensin sonunda,
onun geceleri yatarken giydiği entarisinin
altına saklamadığı.
Dikenli yel gibi sallanır sende,
iki paralel çizgi halinde,
şimşeğin de insanın da beşiği.

Taş ana, akbabaların köpüğü.

İnsan şafağının yüksek resifi.

İlk kumda yiten kürek.

Burasıydı yuva, yer tam burası:
kırmızı dolu gibi yağmadan önce
iri mısır tohumları burada göğe yükseldi.

Aşkları, höyükleri, anaları,
kralı, dualarını ve savaşçıları
giydirmek için burada vikunyadan çıktı
yaldızlı yün.

Burada dinlendi insanın ayakları geceleyin,
kartalların ayakları yanında,

etoburların yüksek yuvalarında ve şafakta,
gök gürültüsünün ayaklarıyla çiğnediler dağılan sisi,
ve gecede ya da ölümde tanımayı başardılar,
dokunarak taşa toprağa.

Giysilere bakıyorum, ellere,
çın çın öten çatlakta suyun izine,
yitik tahtaları ellerimle yağlayan,
toprağın lambalarına gözlerimle bakan
bu yüzün değmesiyle yumuşuyor kaya:
Çünkü her şey, giysiler, deri, kap kacak,
sözcükler, şarap, ekmek silindi,
toprağa döndü.

Ve hava portakal çiçeği parmaklarıyla
geçti bütün uyuyanların üstünden:
Bin yıllık, onca aylık, haftalık hava,
mavi rüzgâr, buruk sıradağlar havası
taşın yalnız bedenini parlatan
adımlardan tatlı kasırgalar gibi geçti.

VII

Tek bir uçurumun ölüleri, derin mi derin
bir oyuğun gölgeleri, böyle gelip erişti gerçek
yüceliğiniz çapında, yakıcı mı yakıcı ölüm,
çıkıp delik kayalardan,
kızıl sütun başlıklarından,
kat kat su kemerlerinden,
bir güze yığılırcasına

yığıldınız tek bir ölüme.
Bugün ıssız hava ağlamıyor artık,
kilden ayaklarınızı tanımıyor,
şimşek bıçaklarıyla dağıttığında onu
göğü süzen çanak çömleklerinizi unuttu
ve güçlü ağacı sis yedi, bora kesti.
Doruklardan zamanın dibine birdenbire
yuvarlanan bir ele destekti.
Örümcek eller, zayıf ipler, karman çorman bez
değilsiniz artık: Yarattığınız her şey düştü,
görenekler, yıpranmış heceler,
aydınlığın göz kamaştırıcı maskeleri.

Hiç değilse taşın ve sözün sürekliliği kaldı bize:
Yaşayanı, ölüsü, suskunu, onca ölüme
katlananıyla herkesin ellerinde
bir kadeh gibi yükselen şehir, bir duvar,
onca hayattan taşın taçyaprağının bir vuruşu:
Süreğen gül, bir mesken:
Donmuş kolonilerin And Dağları'ndaki bu resif.

Kil renkli el büsbütün kile döndüğünde,
pürtüklü duvarlarla dolu, kalelerle taşkın
küçük gözkapakları kapandığında,
bütün insan da çukuruna büzüldüğünde
direğinin tepesine çekili kaldı gerçek:
En yüksek yerinde insan şafağının:
Sessizliği barındıran en geniş vazoda:
Onca yaşamdan sonra taştan bir hayatta.

VIII

Yüksel benimle Amerika sevdası.

Benimle öp gizli taşları.
Urubamba'nın sel gibi gümüşü
çiçek tozunu sarı kadehine yayıyor.
Kanatlanmış boşluğu asmanın,
taş bitkinin, sert çiçektacının,
dağlar sandığının sessizliği üzerinde.

Gel, minnacık hayat, toprağın
kanatları arasındayken gel –cam ve soğuk,
kırbaçlanan hava– saldırıya uğramış zümrütleri iterek;
iniyorsun kardan, ey vahşi su.

Aşk, ey aşk, And Dağları'nın
çın çın öten çakmaktaşından
sarp geceye kadar,
kızıl dizli şafağa doğru
karın kör mirasçısını seyret.

Ey, çınlayan iplerden Wilkamayu,
ak köpük halinde sen, hep bir hatta gelen
gök gürültülerini kırdığında, yaralı kar gibi,
şarkı söyleyip öte yandan cezalandıran
sert kasırgan uyandırdığı zaman göğü
Andlı köpüğünden yeni kopmuş
bir kulağa hangi sözcükleri taşıyorsun?

Kim hapsetti soğuğun şimşeğini de
zincire vurup bıraktı doruğa,
buzlu gözyaşları olarak paylaştırdı,
hızlı kılıçlar gibi savurdu
savaşlara alışık kumaşlara vurarak,
kim götürdü asker yatağına,
kayalık ölümle kim gözünü korkuttu?

Ne diyorlar peşine düşülen pırıltıların?
İsyancı ve gizli şimşeğin
sözcüklerle dolu yolculuk ediyor muydu eskiden?
Kim eziyor bu donmuş heceleri,
bu kara dilleri, bu altın sancakları,
bu derin ağızları, bu köle çığlıkları
incecik, gür su damarlarında?

Kim kesiyor
bakmak için topraktan çıkan
bu çiçekli gözkapaklarını?
Kim atıyor jeolojinin kömürüne
gecelerin tohumlarını serpesin diye
şelale ellerin arasında inen
bu ölü salkımları?

Kim sarsıyor bağlılıkların dalını?
Kim gömüyor yeniden ayrılıkları?

Aşk, ey aşk, gitme sakın kıyıya,
suya gömülmüş başa da tapınma:
Bırak kendi boyuna ulaşsın zaman
çatlak kaynakların salonunda

ve hızlı suyla surlar arasında
yürüyüş havasını topla,
rüzgârın paralel levhalarını,
sıradağların kör kanalını,
çiyin katı selamını
ve tırman çiçek çiçek,
tepeden düşmüş yılana basarak
gürlüğün arasından.

Dik bölgede, koruluk ve taş,
yeşil yıldızların tozu, aydınlık orman,
Mantur, canlı bir göl
ya da sessizliğin yeni bir sahanlığı
gibi patlıyor.

Öz varlığıma, tan vaktime gel,
bu taçlı yalnızlıklara kadar.
Ölü krallık yaşıyor hâlâ.

Ve geçiyor saatin üzerinden kara bir gemi gibi
akbabanın kanlı gölgesi.

IX

Yıldızlardan kartal, sisin üzüm bağı.
Yitik hisar, kör pala.
Yıldızlı kemer, görkemli ekmek.
Sel sekileri, dev gözkapağı.
Üçgen yelek, taş çiçektozu.
Granit lambası, taş somun.

Madenî yılan, taş gül.
Gömülmüş kadırga, taş pınar.
Ayın atı, taş ışığı.
Gündönümünden gönye, taş duman.
Son geometri, taş kitap:
Rüzgârlarla yontulmuş buz tabakası.
Suların dibindeki zamanın denizyıldızı.
Parmakların okşadığı sur.
Tüylerin saldırısına uğramış çatı.
Ayna demetleri, fırtına temelleri.
Sarmaşığın devirdiği taht.
Kana batmış pençenin düzeni.
Yamaçta asılı kalmış kasırga.
Turkuvazın hareketsiz çavlanı.
Uyuyanların atadan kalma çanı.
Hükmedilen karın bukağısı.
Kendi heykelleri üzerine uzanmış demir.
Yanına varılmaz yoğun tipi.
Pumanın pençeleri, kana susamış kaya.
Gölgeli kule, kar çatışması.
Parmak ve kök olarak yükselen gece.
Sisler penceresi, katılaşmış güvercin.
Gece nebatı, gök gürlemesinin heykeli.
Özlü sıradağlar, deniz çatısı
Kayıp kartalların mimarisi.
Göğün sicimi, dorukların arısı.
Kanayan düzlük, inşa edilmiş yıldız.
Madenî kabarcık, kuvarstan ay.
Andların yılanı, horozibiği şakaklar.
Sessizliğin kubbesi, katıksız vatan.
Denizin sevgilisi, katedrallerin ağacı.

Tuz demeti, kara kanatlardan kiraz ağacı.
Karlı çene, soğuk yıldırım.
Berelenmiş ay, tehditkâr taş.
Soğuğun saçları, havanın eylemi.
Ellerden volkan, karanlık çavlan.
Gümüş dalga, zamanın yönü.

X

Taş taş üstünde, neredeydi peki insan?
Hava hava üstünde, neredeydi peki insan?
Zaman zaman üstünde, neredeydi peki insan?
Sen de bugün caddeler ve izler üstünde,
ölü güz yaprakları üstünde
ruha mezara dek eza veren
boş kartalın, o tükenmemiş insanın
kırık bir parçası mı oldun?
Zavallı el, ayak, zavallı hayat.
Tiftiklenmiş ışığın günleri
seninle mi döktü yaprak yaprak
düğün alayı sancaklarının
üzerine yağan yağmur gibi
karanlık yiyeceklerini boş ağıza?
Açlık, insanın mercanı açlık,
açlık, bitkinin gizlisi, oduncuların kökü,
açlık, tırmandı mı resifinin ucu
bu yeraltına inmiş yüksek kulelere kadar?

Sorguya çekiyorum seni yolların tuzu,
göster bana malanın marifetini, bırak

taştan kumaşı bir hasırotuyla oyayım,
kazıyayım havanın basamaklarını boşluğa kadar,
karıştırayım karnını insana dokunana kadar.
Machu Picchu,
taşı taş üstüne koydun mu,
altına da paçavraları?
Kömürü kömür üstüne,
dibine de gözyaşlarını?
Ateşi altın içine koydun mu,
orada titrerken bir kan sızıntısı?
Geri ver bana gömdüğün köleyi!
Sefillerin katı ekmeğini
topraktan silkeleyerek çıkar,
göster bana kölenin giysilerini ve penceresini!
Yaşarken nasıl uyuyordu onu söyle;
yorgunluğun kara bir kuyu gibi
duvara oyduğu boğuk ve kesintili uykudayken.
Duvar, hele ki duvar! Uykusunun üstüne
kat kat kayaları çektiyse ve kendisi de kaldıysa
onların altında, rüyasıyla ayın altında kalır gibi!
Kadim Amerika, boğulmuş nişanlı, parmaklarındı
ormandan çıkarak tanrıların yüksek boşluğuna doğru
ışığın ve iffetin düğün bayrakları altında,
davulların ve mızrakların gürültüsüne karışarak,
parmaklarındı sahiden, soyut gülü,
soğuğun çizgisini ve yeni tahılın kanlı göğsünü
ışıldayan maddeden beze,
katı oyuklara kadar taşıyan.
Ama sen de, ey gömülü Amerika,
sen de, bir kartal gibi,
saklamamış mıydın karnının en dibinde açlığı?

XI

Bırak daldırayım ellerimi
bir uçtan bir uca dağınık görkeme,
bir uçtan bir uca taş geceye de
çırpınsın bende bin yıllık mahpus kuş gibi
unutulanın eski yüreği!
Bırak unutayım bugün denizden daha engin
bu mutluluğu,
çünkü denizden de adalardan daha engindir insan,
onun içine de bir kuyuya düşer gibi inmeli
dipten çıkmak için,
gizli sulardan ve batmış gerçeklerden bir demetle.
Bırak unutayım büyük kayayı, güçlü oranı,
akıl almaz ölçüyü, petek petek kayalarını,
bırak bugün gezdireyim elimi gönye boyunca,
onun taşkın kan ve silisten oluşan
hipotenüsü üzerinde.
Kızıl kanatları çengel çengel olmuş
öfkeli akbaba
uçuş yollarından sapmadan şakaklarıma vururken,
et yiyen tüyleriyle kasırga, süpürürken
çapraz sekilerin kara tozunu,
görmüyorum o amansız canavarı,
görmüyorum pençelerinin kör çengelini,
eski insanı, uyuyanı, köleyi görüyorum
tarlalarda bir beden görüyorum, bin beden, bir
adam, bin kadın
kara boran altında, yağmur ve geceyle kararmışlar
kararmışlar, heykellerin ağır taşıyla:
Juan Taşkıran, Wiracocha'nın oğlu,

Juan Soğukyiyen, yeşil yıldızın oğlu,
Juan Çıplakayak, turkuvazın torunu,
çık, benimle doğ, kardeşim.

XII

Çık, benimle doğ, kardeşim!

Uzat elini bana dağınık acının
bu derin bölgesinden.
Kayaların dibinden gelmeyeceksin.
Toprağa gömülü zamandan gelmeyeceksin.
Hayır, ne katılaşmış sesin gelecek
ne delinmiş gözlerin.
Bak bana toprağın dibinden
ey çiftçi, dokumacı, suskun çoban:
Vesayet vikunyalarının eğiticisi:
İşgalci yapı iskelelerinin duvarcısı:
And Dağları'nın gözyaşlarının sucusu:
Ezik parmaklı kuyumcu:
Tohum içinde titreyen çiftçi:
Çamurun içinde uzanmış çömlekçi,
yeni hayatın kadehine
toprağa gömülü eski acılarınızı getirin.
Kanınızı gösterin, saban izinizi,
söyleyin: Bu yerde cezalandırıldım
çünkü parıldamadı mücevher de toprak da,
zamanında vermedi taşı ve tohumu.
Gösterin bana düştüğünüz yerdeki taşı
ve çarmıha gerildiğiniz tahtayı,

aydınlatın benim için
eski çakmaktaşlarını, lambaları,
yüzyıllarca yaraya yapışık kalmış kamçıları
ve kanlı parıltılarıyla baltaları.
Ölü ağızlarınızla konuşmaya geldim.
Topraktan toplayın
sessiz, dağınık dudaklarınızın hepsini
ve bütün bu gece boyu anlatın nasıl yok olduğunuzu,
sizinle birlikte demirlenmişim gibi
anlatın ne varsa, zincir zincir,
halka halka, adım adım,
sakladığınız bıçakları bileyin,
yüreğimin ve elimin üstüne koyun,
şimşeklerden sarı bir ırmak gibi,
toprağa gömülü kaplanlardan bir ırmak gibi,
sonunda bırakın ağlayayım saatler, günler, yıllar,
kör çağlar, yıldız yüzyıllarınca.

Sessizliği verin bana, suyu, umudu.

Kavgayı verin, demiri, yanardağları.

Yapıştırın bedenlerinizi bedenime mıknatıs gibi.

Üşüşün ağzıma ve damarlarıma.

Konuşun kanımla, sözcüklerimle.

III

KONKİSTADORLAR

"Ccollanan Pachacutec! Ricuy
ancecunac yahuarniy richaçaucuta!"

Tüpac Amaru I

I
ADALARDAN GELİRLER
(1493)

Kasaplar yerle bir ettiler adaları.
Guanahani ilk oldu
bu kurbanlar hikâyesinde.
Gülüşlerinin parçalandığını,
narin geyik bedenlerine vurulduğunu,
gördü kilin çocukları
öldükten sonra bile bir anlam veremiyorlardı buna.
Bağlandılar, yaralandılar
yakıldılar ve yeniden yandılar,
parçalandılar ve gömüldüler.
Ve palmiyeler içinde dans eden zaman
valse başladığında bomboştu yeşil salon.

Sadece kemikler kaldı,
Tanrı'nın ve insanoğlunun şanına
şaşmaz bir düzenle
haç şeklinde yığılan kemikler.

Sürü başlarının çamurundan
ve Sotavento'nun dal budağından
mercan çalılara kadar
parçaladı Narvaez'in bıçağı.
İşte burada haç, burada tespih,
burada Garrote Meryem'i.
Kolomb'un mücevheri, fosforlu Küba
bayrakla karşıladı, dizleri
ıslak kumlarının üstünde.

II
ŞİMDİ KÜBA'DIR

Kan ve küldü sonrası.

Ardından palmiyeler yalnız kaldı.

Küba, aşkım; kütüğe bağladılar seni,
yardılar yüzünü,
solgun altın renkli bacaklarını ayırdılar,
nar gibi cinsel organını ezdiler,
bıçaklarla deldiler bedenini,
parçaladılar seni, yaktılar.

Çullandılar üstüne talancılar
güzelim vadilerinin
ve yüksek tepelerde
oğullarının tolgasındaki sorguç
yitip gitti siste
ama bulundular birer birer

ve hep beraber
senin ayaklarının altından çekilen
çiçekli ılık toprağından yoksun
ölümüne parçalandılar işkence altında.

Küba, aşkım benim, bu nasıl titremedir böyle
köpük köpük sarsan seni
saflığını kazanacağın vakte dek:
Yalnızlığını, sessizliğini, gürlüğünü
ve uğruna yengeçlerin birbiriyle kapıştığı
çocuklarının minik kemiklerini.

III
MEKSİKA KÖRFEZİ'NE VARIRLAR
(1493)

Veracruz'a gidiyor katil rüzgâr.
Veracruz'da karaya çıkıyor atlar.
Sandallara üst üste yığılıyor
Kastilyalı kızıl sakallar ve pençeler.
İşte Arias, Reyes, Rojas, Maldonados,
Kastilyalı sokak çocukları;
Açlığı tanıdılar kışın,
hanlarda bitlendiler.

Nereye bakıyorlar geminin bordasından?
Onları bekleyene mi, geçmiş, yitik her şeye,
kırbaçlanmış vatan üstünde dolaşan
feodal rüzgâra mı?

Güney'in limanlarını
halkın elini talana ve ölüme
bulamak için terk etmediler:
Yeşil toprakları görüyorlar,
parçalanan zincirleri, özgürlükleri ve yapıları...
Gemiden baktıklarında ise yoğun gizeme bürünmüş
Kıyıda yitip giden dalgaları.

Ölmeye mi gideceklerdi, yeni bir hayat kurmaya mı
bu palmiyeler ardında,
ateşten topraklardan katıksız bir nefes gibi onlara
yönelen
tuhaf bir fırın gibi havada?
Halktılar, Montiel'in diken diken kafaları
Ocaña ve Piedrahíta'nın nasırlı, sert elleri,
demircilerin kolları, korkunç güneşi ve palmiyeleri
seyreden
çocukların gözbebekleriydiler.

Avrupa'nın kadim açlığı, açlık,
ölümlü gezegenin kuyruğu gibi kaplıyordu gemiyi,
açlık oradaydı, sökülüp gelmiş, soğuk yüzlü serseri balta,
üvey anası halkların, zar attı sefere, şişirdi yelkenleri:
"İlerle, yoksa yerim seni,
ilerle ya da geri dön memlekete,
anaya, kardeşe, hâkime ve papaza
engizisyonculara, cehenneme, vebaya.
İlerle, ilerle, bitten, feodal kırbaçtan,
zindandan, dışkı dolu kadırgalarda
kürek çekmeye zincirlendiğin yerden uzağa."

Núñez ve Bernales'in gözleri
çakılı kaldılar sükûnetin
sonsuz ışığına,
bir yaşama, başka bir yaşama,
dünya yoksullarının
sayılmayan ve eza gören ailesine.

IV
CORTÉS

Cortés'in halkı yoktur, soğuk bir şimşektir o,
ölü bir yürektir zırhlar altında.
"Bereketli topraklar, Efendim ve Kral,
altındandır tapınaklar, yerlilerin
elleriyle bir güzel işlenmiştir."

Ve böylece ilerler hançerler, dümdüz eder
aşağı toprakları, sıradağları,
güzel kokuların cakalı dağlarını,
durdurur ordusunu orkideler
ve çamlık tepeler arasında,
çiğneyerek yaseminleri
Tlaxcala kapılarına varırlar.

(Dehşete kapılmış kardeş,
dost bilme pembe akbabayı:
Bak sana bunu yosundan söylüyorum,
krallığımızın köklerinden.

Yarın kan yağacak

ve gözyaşları
sis, pus ve ırmak olacak
gözler eriyene dek.)

Cortés'e bir güvercin sunuldu,
bir sülün, krallık müzisyenlerinin
ellerinden bir gitar,
o ise yatak odasını istedi altının,
fazlasını istedi...
Ne varsa dolsundu açgözlülüğünün kasasına.
Balkona çıktı Kral, "O benim kardeşimdir," dedi.
Halkın taşları uçuştu ve karşılık verdi.
Hançerlerini biledi Cortés
ihanet ettiği öpücükler üzerinde.

Tlaxcala'ya döndü,
acılardan büyük bir uğultu
getirdi rüzgâr.

V
CHOLULA

Cholula'da en güzel giysilerini
giydi gençler, altın ve tüylerle süslü.
Bayrama gider gibi gittiler
sorular sormaya istilacıya.

Yanıtı ölüm oldu onlara.

Ölü bedenlerin binlercesi orada.
Orada, açtıkları nemli çukurda.
serilmiş titreşiyor
katledilen yürekler, o günün akışına
uygun olarak.
(At üstünde kıydılar onca cana,
kestiler kendilerine çiçek
ve altın sunan eli,
meydanı kapattılar,
sıkı sıkıya bağladılar ellerini,
katlettiler krallığın çiçeğini
düzenleri bozulan kardeşlerimin kanına
dirseklerine kadar batarak.)

VI
ALVARADO

Alvarado, pençeler ve bıçaklarla
abandı kulübelerin üstüne,
kazıdı kuyumcunun mirasını
kaçırdı kabilenin gelinlik kızını,
saldırdı millete, bağlara, dinlere,
hırsızların kasası oldu,
ölümün kanunsuz şahini.
Yeşil nehre, Papaloapán'a,
Kelebekler Nehri'ne ilerlediğinde
sancağına sıçramıştı kan.

Ağırbaşlı nehir, oğullarının öldüğünü gördü,
sağ kalanların da köle olarak yaşadığını,
suyun kıyısında,
ırkın, aklın ve gencecik başların

ateşlere atıldıklarını gördü.
Yine de bitmedi acılar,
taş basıp bağrına
vurdu kendini bir iskeleden diğerine.

VII
GUATEMALA

Tatlı Guatemala, her konağının
dövme taşında kaplanların
burnuyla bulaştırdığı
eski bir kan damlası durur.
Ezdi geçti zürriyetini Alvarado,
parçaladı astral dikilitaşlarını,
yan gelip yattı sunağında.
Ve Yucatán'a, Piskopos
solgun jaguarların peşinden giriş yaptı.
Dünya yaratılalı beri gök kubbede
bir seda gibi kalmış
en hikmetli sözleri topladı,
ilk Maya'nın yazıyla kaydettiği şekilde
ırmağın titremesini,
çiçektozu bilimini,
Element tanrılarının öfkelerini,
yaratılmış ilk evrenleri, geçen göçleri,
arı kovanlarını yöneten yasaları,
yeşil kuşun gizini
ve yıldızların dilini,
gecenin ile gündüzün
dünyanın gelişiminin kıyılarında
yakalanmış sırlarını!

VIII
BİR PİSKOPOS

Piskopos yaktı kitapları alanda
Kaldırıdı kolunu
Anarak küçük küçük tanrısının adını.
Duman oldu karanlık zamanla yıpranmış
eski yapraklar.

Ve gökten geri gelmez duman...

IX
KAZIĞIN UCUNDAKİ BAŞ

Sen, Balboa, ölümü ve pençeleri
bu şirin merkezî diyarın köşelerine taşıdın
ve bütün insan avcısı köpeklerde
senin ruhun vardı, asıl senin.
Ağzı kanlı *yavru aslan*
yakaladı kaçan köleyi
ve geçirdi çırpınan boğazına
sivri İspanyol dişlerini.
Köpeklerin pençelerinde
canını teslim ederken kurban
düşüyordu mücevherleri de para kesesine.

Lanet olsun sana insan soyundan köpek,
esas ormandaki doymak bilmez uluma,
demirin ve haydudun
av peşindeki adımı.

Lanet olsun sana, istilaya uğramış
yuvasını savunan bir kirpi kadar bile olamayan
yabani böğürtlenin dikenli tacı.

Yine de kana susamış
komutanlar arasında, hançerlerin adaleti,
yediveren gülün acı dalı
boy atıyordu gölgede.

Ve dönüşte, yolunun üstünde
Pedrarias adı vardı
yağlı urgan misali.

Yargıladılar seni
yerlilerin yırtıcı köpeklerinin
havlamaları arasında.
Can verirken şimdi sen;
duyuyor musun kudurmuş tazılarının
parçaladığı katıksız sessizliği?
Gaddar Öncü-Komutanların
elinde ölürken içine çektin mi
yok edilen tatlı krallığın
yaldızlı kokusunu?

Vurulduğunda boynu Balboa'nın,
başı gezdirilip gösterildi
bir mızrağın ucunda.
Ölü gözlerinin şimşeği akıp
süzüldü mızraktan,
yitip gitti toprakta
bir avuç pislik gibi...

X
BALBOA'NIN ANISINA

Ey kâşif, bu engin deniz, yani benim köpüğüm,
aysı genişlik, dalganın imparatorluğu,
yüzyıllar sonra sana sesleniyor benim ağzımla:
Ölümden önce ne marifetin varsa gösterdin.
Göğü tuttu yorgunluğun,
ve ağaçların katı gecesinden
denizin, o büyük okyanusun
kıyılarına kadar götürdü seni ter.
Bakışlarında evlendi sonsuz ışıkla
insanın küçücük yüreği;
henüz kaldırılmamış bir kadeh doldu,
seninle geldi şimşeklerden bir tohum
ve tufan gibi bir gök gürültüsü örttü toprağı.
Balboa, komutan, –ne küçüktü
tolganın siperindeki elin– gizemli
kuklası keşfedici tuzun,
okyanus tatlılığının güveyi,
toprağın yeni dölyatağının oğlu.
Portakal çiçeklerinin dörtnala koşusu gibi
denizin görkeminden çalınmış bir karanlık koku
bürüdü gözlerini,
kanına düştü, küstah bir şafak
doldurdu ve sahip oldu ruhuna!
Döndüğünde bu ketum topraklara
Sen, denizin uyurgezeri, yeşil komutan,
Bir ölüydün
Toprağın, kemiklerini alayım diye beklediği...

Ölümlüydü güvey, yolunu bulmuştu ihanet!
Ve boşuna girmiyordu cinayet,
Tarihe, her şeyi çiğneyerek;
Parçalamıyordu yuvasını şahin,
altın dilleriyle birbirlerine saldıran
yılanlar toplanmıyorlardı boşuna.

Girdin, öfkeyle sayıklayan alacakaranlığa
yitik adımlardı sürüklediğin,
hâlâ derinlikle sırılsıklamdın,
ateşi giyinmiştin, en büyük köpükle nikâhlıydın,
yolunu şaşırmış adımların
başka bir kıyıya götürüyordu seni: Ölüme...

XI
BİR ASKER UYUYOR

Gürlüğün uçlarında kaybolan
asker geldi. Bitkindi tepeden tırnağa
ve öylece düştü sarmaşıklarla yaprakların arasına,
tüylü Büyük Tanrı'nın ayaklarının dibine:
Yalnızdı;
ormandan yeni beliren dünyasıyla.
Baktı
okyanustan doğan tuhaf askere.
Gözlerine baktı, kanlı sakalına,
kılıcına, zırhın kara parıltısına,
bu kasap çocuğun başı üstüne sis gibi düşen
yorgunluğa.
Ah, ne çok karanlık bölge var

Tüylü Tanrı'nın doğması
ve cüssesini yuvarlaması için,
ormanların, taştan gülün üstünde;
çılgın suların ve yabani gecenin
düzensizliği var,
doğmayan günün taşkın sularının yatağı,
yaşamların öfkeli mayası,
yıkım ve bereketin unu,
ondan sonra düzen,
bitkinin ve tarikatın düzeni,
kertikli kayaların yükselişi,
alışılagelen lambaların dumanı,
toprağın insana çektirdiği eza,
kabilenin anayasası,
yer tanrılarının mahkemesi.
Taş bütün kabuklarıyla çırpındı,
Böcekten bir felaket
gibi düşen bir dehşet duydu Tanrı,
toplayıp bütün gücünü,
köklere kadar yağdırdı yağmuru,
toprağın akıntılarıyla konuştu.
Kıpırtısız kozmik taştan giysisiyle karaydı,
ne pençelerini ne dişlerini hareket ettirebildi,
ne nehirleri ne titreyişleri,
ne de krallığın göğünde
ıslık çalarak geçen göktaşlarını,

kalıverdi orada, kıpırtısız taş, sessiz,

uyurken Kurtubalı Beltrán.

XII
XIMÉNEZ DE QUESADA
(1536)

Yoldalar, yoldalar, işte vardılar,
sevgilim, gemilere bak,
Magdalena'dan gemilere,
işte onlar, Ximénez de Quesada'nın gemileri,
durdur onları ey ırmak,
yut aç kıyılarınla,
sularının nabzında boğ,
çek al açgözlülüklerini,
ateşten hortumunu tut üstlerine,
bütün kanlı omurgalarını,
göz emici yılanbalıklarını,
üstlerine sal iri timsahı,
ve Antikçağ zırhıyla
bir köprü kurar gibi koy onu
kumu önüne katan sularının üstüne,
yapraklarının dibinde
tohumlarından doğan
jaguarların ateşini kus,
ey dölyatağı ırmak,
kan emici sinekler fırlat onlara,
kara gübrenle kör et,
yarımkürene daldır onları,
bağla köklerine
yatağının karanlığında!
Kanları bozuk onların;
dudaklarını ve ciğerlerini
parçalasın yengeçlerin.

Şimdi fidanlığına girdiler:
Çaldılar, parçaladılar, katlettiler.
Ey Kolombiya!
Savun kızıl gizli ormanın örtüsünü!

Çekmişlerdi ya kılıçları
Iraka'nın ağıdı üzerine,
şimdi Zipa'yı ele geçirdiler,
bağladılar şimdi onu: "Eski Tanrı'nın
hazinelerini ver bize!"
Kolombiya sabahının
çiyiyle ışıldayan
ve çiçeklenen bütün mücevherleri.

İşte işkence ediyorlar prense.
Boynunu vurdular işte,
bana bakıyor kesik başı,
kimsenin kapatamayacağı gözleriyle,
yeşil ve çırılçıplak ülkemin
sevgili gözleri bunlar.
Görkemli evi yakıyorlar,
ilerliyor şimdi atlar,
ve işkenceler, kılıçlar,
birkaç parça kor kaldı şimdi,
bir de küller arasında
kapanmamış gözleri prensin.

XIII
KARGALARIN BULUŞMASI

Panama'da toplandı şeytanlar.
Oradaydı sinsilerin paktı.
Ölgün bir mum aydınlatıyordu karanlığı
birbiri ardına geldiklerinde üçü.
Önce Almagro, yaşlı ve tek gözlü,
sonra Pizarro, pisliğin başuşağı
ve Papaz Luque, karanlık işlerin uzman piskoposu.
Her biri ötekinin sırtı için
bir hançer saklıyordu.
Her biri çapaklı bir bakışla
kara duvarlar üstünde kanı
önceden kestiriyor
ve ay nasıl çekerse lanetli taşları
çekiyordu onları
altını eski imparatorluğun.
Antlaşma yapıldı ve Luque kutsadı
ekmek ve şarapla bunu,
üç hırsız sırıtarak sinsice
yoğurdular antlaşmanın damgasını.
"Tanrı paylaşıldı, kardeşler,
üçümüz arasında," dedi papaz
ve mor dişlerle, "Âmin!" dedi kasaplar.
Tahtaya vurup tükürdüler.
Yazmayı bilmediklerinden
haç işaretleriyle doldurdular masayı,
kâğıdı, sıraları, duvarları.

Karanlık, sular altındaki Peru'nun işi tamamdı,
o zaman küçük, kara haçlar
dümen kırdılar Güney'e:
Yıkım eken haçlar,
keskin, ağzı kıllı haçlar,
yılan dişli haçlar,
örümcek bacağı haçlar,
avcıların karanlık haçları.

XIV
CAN VERİŞLER

Cajamarca'da başladı kıyım.

Genç Atahualpa, mavi çiçek erciği,
anlı şanlı ağacı, çelik uğultuyu
getiren rüzgâra kulak verdi.
Tanımlanması zor bir patlamaydı bu,
bir sarsıntı, kıyı tarafından,
akıl almaz bir dörtnal
–tozu dumana katan–
demir demir üstüne otların içinden.
Öncü-Komutanlar göründüler.
Ruhban takımıyla çevrili İnka
çıktı müziğinden.

Terli ve sakallı,
bir başka gezegenden misafirler
saygıyla karşılanacaktı.

Topluluğun rahibi
Valverde, hain yürekli, ipten kazıktan kurtulma çakal,
tuhaf bir nesne uzattı,
bir sepet parçası,
atların geldiği o gezegenden
bir meyve olmalı herhal...
Atahualpa aldı onu. Bilemedi
ne işe yaradığını; parlamıyor, çınlamıyor,
ve gülümseyerek yere attı onu.

"Ölüm!
İntikam! Öldürün, bağışlıyorum günahlarınızı,
diye bağırdı katil haçlı çakal.
Eşkıyalardan yana toplandı gök gürültüsü.
Kanımız kendi beşiğinde yayıldı.
Bir koro gibi sardılar İnka'yı
ölüm saatinde prensler.
On bin Perulu düştü
kılıçlar ve haçlar altında,
Kan, ıslattı Atahualpa'nın giysilerini.
Extremadura'nın acımasız domuzu Pizarro
Bağlattı İnka'nın narin kollarını.
Kara bir kor gibi indi gece
Peru'nun, Peru'nun üstüne.

XV
KIRMIZI HAT

Daha sonra hükümdar
kaldırdı yorgun elini
eşkıyaların alınlarından daha yükseğe,

dokundu duvarlara.
Oraya
kırmızı bir çizgi çektiler.
Üç oda
altın ve gümüşle dolmalıydı,
kanından bu çizgiye kadar.
Gecelerce döndü altının çarkı.
Kurban yerinin çarkı döndü gece gündüz.

Geçirdiler toprağa tırnaklarını,
çekip kopardılar aşkla, köpükle işlenmiş
mücevherleri,
bileziğini söküp aldılar gelinlerin,
desteksiz bıraktılar tanrılarını.
Onlara madalyasını teslim etti çiftçi,
balıkçı altın çizmesini,
titreyerek yanıt verdiler külçeler
doruklar üstünde dönerken
ses ve mesaj, dönerken altının çarkı.
O zaman toplandı jaguarlar,
paylaştılar kanı ve gözyaşlarını.

Andların sarp günlerinde
kaderine razı bir kederle bekliyordu Atahualp.
Açmadılar kapıları: Leş kargaları
son mücevheri paylaşıncaya kadar:
Kıyımda kan sıçramış tören turkuvazlarını,
gümüş sırmalı ayin giysisini: Haydut tırnaklar
ölçüyor, ölçüyorlardı ve Kral
cellatlar arasındaki piskoposun
kahkahalarını dinliyordu hüzünle.
Yüreği, acı kınakına kokusu gibi

acı sıkıntıyla dolu bir kadehti.
Sınırları düşünüyordu,
yükseklerdeki Cuzco'yu,
akranı olan prensesleri,
bütün krallığının tir tir titreyişini.
İçine kapanmıştı, umutsuz huzuru
gamdı, kederdi. Huascar'ı düşündü.
Bu yabancılar ona da uğramışlar mıydı?
Hepsi bilmeceydi, hepsi bıçak,
hepsi yalnızlık, bir tek o canlı kırmızı çizgi
çırpınıp duruyordu,
yutarken sarı bağırsaklarını
ölmekte olan dilsiz krallığın.

Diyeceğim; Valverde girdi Ölüm'le birlikte:
"Adın Juan olacak," dedi
odunları yığarken.
Ciddiyetle yanıtladı:
"Juan, Juan olacak demek ölmek için adım"
artık ölümün bile ne anlama geldiğini
hesaba katmayarak.

Boynunu sıktılar ve çelik sivri bir diş
girdi Peru'nun ruhuna.

XVI
AĞIT

Irmaklar gibi ağlamak istiyorum,
kuytuluklarda bir başıma,

kararmak, uyumak
senin eski madenî gecen gibi.
Neden ellerine düştü haydutların
Işıl ışıl anahtarlar? Kalk
Ocllo Ana, dinlendir şimdi sırrını
gecenin uzun yorgunluğunda
ve dök damarlarıma öğüdünü.
Yupanqui'lerin güneşini istemiyorum henüz senden.
Uykuda konuşuyorum seninle,
bir topraktan ötekine, Perulu anayı,
dölyatağı sıradağları çağırıyorum.
Kumlarının çitinden nasıl girdi
hançerlerin çığı?

Ellerinin çukurunda hareketsiz,
toprağın damarlarında
madenlerin uzanmasını duyuyorum.
Senin köklerinden yapıldım ben,
ama anlamıyorum,
toprak bana aktarmıyor bilgeliğini,
yıldızların altında yalnızca sonsuz
geceyi görüyorum, yıldızlı toprakları.
Hangi saçma uyku, hangi yılan düşü
kırmızı hatta kadar tırmandı?
Yasın gözbebeği, karanlık bitki
Nasıl vardın bu asitli rüzgâra,
nasıl kızgınlığın kayalarında Capac
kaldırmadı göz kamaştıran kilden tacını?

Bırakın beni otağların altında
acı çekeyim ve ışık saçmayan

ölü bir kök gibi gömüleyim.
Kaskatı gecenin altına,
altının ağzına varıncaya dek
ineceğim toprağa.

Yayılmak istiyorum gecenin taşına.

Kara bahtımla varmak istiyorum oraya.

XVII
SAVAŞLAR

Sonra ulaştı kundakçı alev
Granit saate
Almagro'lar, Pizarro'lar, Valverde'ler,
Castillo'lar, Uria'lar, Beltran'lar,
herkes hançerliyordu diğerini sırtından
birbirlerinin üstüne yıkarak
sicillerindeki ihanetleri,
kadınını ve altınını çalıyordu biri diğerinin,
tutuşmuşlardı sülale kavgasına.
Linç ediyordu ağıllarda, herkes yakaladığını
götürüp saçıyorlardı meydanlara,
asıyorlardı meclislerde.
Kılıç yaraları ve kangren arasına
düşüyordu talanın ağacı.

Yasak bir sessizlik doğdu.
engin topraklarda
Pizarro'ların at sürmesinden

Kol geziyordu ölüm her yerde
ve bahtsız çocuklarının
derin ıstırabı üstünde
(lağım farelerinin iskeletine kadar
kemirdikleri) topraklarda
göbeklerinden bağlıydılar birbirlerine
öldürmeden ve öldürülmeden önce.

Öfke ve çarmıhın kasapları,
açgözlülüğün çamuruna düşmüş santorlar,
altının aydınlığıyla parçalanmış putlar,
kendiniz kuruttunuz kökünü
tırnağı kanlı soyunuzun,
taçlı yüksek Cuzco'nun
duvar gibi kayalarına karşı,
en yüksek başaklardan güneşin karşısında,
yıldızlı tozu içinde İnka'nın
en yüksek alçaklık oyununu sergilediniz:
yeşil somaklı Yağma,
kanla vıcık vıcık Hovardalık,
altından tırnaklarıyla Hırs,
düzenci dişler, İhanet,
aç bir sürüngen gibi Haç,
kardan bir fon üzerinde Çarmıh,

zırhı içinde hareketsiz,

hava gibi ince Ölüm.

XVIII
ŞİLİ'Yİ KEŞFEDENLER

Almagro Kuzey'den getirdi, ateşini yalım yalım.
Bir haritanın üzerine eğilir gibi gece gündüz
toprakların üstüne eğildi, patlama ve gurub arasında,
çalılıkların gölgesi, devedikeni ve cilalı gölge
kuru suratıyla toplanmış İspanyol
toprağının karanlık stratejilerine bakıyordu.
Gece, kar ve kum sınır çizer
ince ve narin vatanıma.
Her sessizlik upuzun hattına sığar,
her köpük denizci sakalından çıkar,
her kömür onu gizemli öpücüklerle doldurur.
Altın bir kor gibi parmaklarında yanar
ve yeşil bir ay gibi gümüş
gezegenin kasvetinden katılaşmış cismini parlatır.
Ve İspanyol, bir gün gülün yanına,
yağın ve şarabın, yüzyıllık göğün yanına oturmuştu,
deniz kartalının dışkısı altında doğan
bu noktayı, kızgın taşı görmedi.

XIX
SAVAŞÇI TOPRAK

Önce toprak direndi.

Araucanía'lı kar yaktı
bembeyaz bir kor gibi
istilacının izlerini.

Soğuktan düşüyordu parmakları,
elleri, ayakları Almagro'nun
ve kraliyetin adamlarını parçalayıp
mezarlarını kazan pençeler
donmuş etten bir noktaydılar karda,
sessizliktiler.
Hepsi sıradağlar denizinde
Şili rüzgârı kamçılıyordu
kazıyarak yıldızları
yere çalarak atları ve açgözlüleri.
Sonra açlık izledi adım adım
Almagro'yu,
görünmez ve habire titreyen bir çene gibi.
Atlar yalanıp yutulmuştu
buzun bayramında.

Ve güneyin ölümü
tohum gibi saçtı
Almagro'ların dörtnala giden atlarını,
atı dönünceye dek Peru'ya
Kuzey'deki ölümün, elinde baltayla
yol üstünde oturmuş
gerisingeriye dönen kâşifi beklediği yere.

XX
TOPRAK VE İNSAN BİRLEŞİR

Araucanía, sel gibi meşelerin filizi,
ey acımasız vatan, karanlık sevgili,
yağmurlu krallığında yalnızdın:

Sende madenî gırtlaklar,
soğuğun elleri, kayaları
çatlatmaya alışkın yumruklar,
sende ey Vatan,
sürekliliğin barışı
ve omuzların fısıltısı,
buruk görünüş, yabani rüzgâr.

Araucan atalarımın
parlak tüylerden sorguçları,
şenlik çiçeklerinden yatakları olmadı hiç,
papaza altın vermediler:
Taştılar, ağaçtılar, sarsılan çalılıkların
kökleriydiler, mızrak biçiminde yapraktılar,
savaşçı metal baştılar.
Atalar, duyduğunuzda nal seslerini
dağların tepelerindeydiniz
alevlenirken Araucan şimşek.
Gölge oldular taştan atalar,
ormanla ve karanlıkla bütünleştiler,
buzun aydınlığı oldular, ülkenin burukluğu,
dikenlerin sertliği, eğilmez yalnızlığın derinliklerinde
bekleyiş oldular:
Biri kırmızı ağaçtı ve bakıyordu,
metal parçasıydı öteki, duyuyordu,
bir başkası hem tipiydi hem de boran,
bir diğerinin rengi keçiyolunun rengiydi.
Vatan, karın kadırgası,
katı yapraklar:
İnsanların topraktan bayrağını istedikleri zaman
ve toprak, rüzgâr, taş ve yağmur,

yaprak, kök, koku, uğultu
çocukların severek ya da savunarak
üstlerini örttüğü yerde doğdun.
Böyle doğdu ortak vatan:
Savaş öncesi birlik.

XXI
VALDIVIA
(1544)

Ama döndüler.
(Adı Pedro'ydu.)
Valdivia, davetsiz komutan,
kılıcıyla keserek bölüştürdü toprağımı
hırsızlar arasında: "Bu seninki,
bu seninki Valdes, Montero,
bu seninki Ines, Meclis'in
yeridir burası."
Ölü bir eşeği parçalar gibi
paylaştılar ülkemi.
"Götür şu ay ve orman parçasını,
parçala yut günbatımındaki şu ırmağı."
Büyük sıradağların
bronzu ve beyazlığı yükselttiği
zamandı bu.

Arauco ortaya çıktı. Gülümseyerek
uyandı evin sessiz sahibi,
uyandı kerpiç evler,

kuleler, sokaklar.
Çalışırken su ve çamurda yüzüyordu elleri,
And Dağları'nın kilini ve sularını taşıdı:
Ama köle olmadı bir türlü.
O zaman ateş ve ölümle saldırdı
cellat Valdivia.
Aktı kan, üç yüzyıllık kan,
okyanus kan, çepeçevre kan
örttü toprağını ve sonsuz zamanı
hiçbir savaşta olmadığı kadar.
Öfkeli leş kargası
çıkıp yaslı zırhından
ısırdı reisi,
Yırttı Huelen sessizliğine, And rüzgârına
yazılmış antlaşmayı.
Kaynatmaya koyuldu Arauco
taş ve kan tenceresini.
Yedi prens
geldiler anlaşmaya:
hapsedildiler oracıkta.
Şeflerin boyunları vuruldu
bütün Arucanía'nın gözleri önünde.
Birbiriyle yarışıyordu cellatlar. Ne varsa
emiyordu bağırsaklar uluyarak,
Ines de Suarez, paralı asker,
cehennemden çıkma dizleri arasına sıkıştırdı
görkemli boyunları.
Kazık çitlerin üstüne atıyordu
soylu kanda yıkanan,
kızıl çamurla kaplanan başları.
Arauco'ya böyle hükmedeceklerini sandılar.

Gel gör ki burada anlaşılmaz birlik,
ağaç ve taş, mızrak ve yüz
rüzgârla duyurdu cinayetleri.
Sınırlardaki ağaçlar öğrendi,
balıkçı, kral, büyücü,
Antarktika'nın çiftçisi,
Bildiler böylece bunu
Bío-Bío'nun ana suları.
Böyle doğdu vatan savaşı.
Valdivia kan damlayan mızrağını
Arauco'nun kayalık bağırsaklarına daldırdı,
batırdı elini nabzına, parmaklarını
Araucan yüreğin üstüne bastırıp
boşalttı yabani damarlarını
aşiretinin,
kırıp geçirdi
kır şafağını,
gönderdi
ormanın krallığına, yaktı
ormanların sahibinin evini,
kesti kabile reisinin ellerini,
burunlarını, kulaklarını kesip
geri gönderdi esirleri,
kazığa oturttu kabile reisini,
katletti savaşçı küçük kızı
ve kanlı eldiveniyle
damgaladı vatanın taşlarını,
ardında bir yığın ceset,
yalnızlık ve yara izi bırakarak.

XXII
ERCILLA

Araucan taşlar ve dağıtılmış nehir güller,
köklerin toprakları
karşılaştı İspanya'dan gelen insanla.
Dev bir likenle istila ettiler zırhını.
Yüksek eğreltiotlarının gölgeleri sarstı kılıcını.
Yerli sarmaşık koydu mavi ellerini
gezegenin yeni beliren sessizliğine.
İnsan, çın çın öten Ercilla, ilk şafağındaki
suyunun nabzını duyuyorum,
kuşlardan bir sayıklamayı
ve yapraklar arasında bir gök gürültüsünü.
Bırak, bırak sarışın kartal izini,
Soy yabani mısırdan yüzünün derisini,
toprak üstünde her şey yenilip yutulacak.
Ey çınıltı, bir tek sen içmemiş olacaksın
kanlı kadehten, çınıltı, yalnız hızla alevlenmene
varacak
boşu boşuna zamanın gizli ağzı:
Yararı yok demek için,
yararı yok, yararı yok, köpüklü
kristalden dallar arasında kanın yararı yok,
pumanın gecelerinde yararı yok
askerin kışkırtıcı adımlarının,
yaralının adımlarının, emirlerin.
Tüylü tacını giymiş sessizliğe
geri döner her şey,
eski zamanlardan bir kralın
asmaları oburca yediği yere.

XXIII
MIZRAKLAR GÖMÜLÜR

Böyle paylaşıldı ata yadigârı.
Kan paylaştırdı bölünmemiş vatanı.
(Başka satırlar
halkımın savaşı diyecekler.)
Ama toprak
istilacıların bıçaklarıyla kesildi.
Euzkadi tefecilerin, Loyola torunlarının
mirasıyla doldurdular sonra.
Ve sıradağlardan okyanusa
dağıtıldı ağaçlar ve bedenler,
gezegenin yatmış gölgesi:
İşte dövülmüş, yaralı, yanık
toprakta sömürgecilerin hicarları.
Errázuriz'ler ceplerinde ormanlardan
ırmaklardan paylarıyla geldiler,
askerî armalarıyla:
Elde kırbaç, ayakta sandalet.

XXIV
MACELLAN YÜREĞİ
(1519)

Nereliyim diye soruyorum bazen kendime,
hangi cehennemden geliyorum,
bugün günlerden ne, nedir bu olan?,
bir kükreyiş rüyanın orta yerinde, ağaçın, gecenin,
ve gözkapağı gibi açılıyor bir dalga,
bir gün doğuyor ondan, kaplan burnu gibi bir şimşek.

Geceleri birden uyanıyor ve en güneyi düşünüyorum

Gün geldi ve bana dedi ki: "Duyuyor musun
Patagonya üzerindeki
suları, suları, o ağır suları?"
Yanıtladım: "Evet, bayım, duyuyorum."
Geliyor gün ve diyor ki bana: "Yabani bir koyun
uzaklarda bir yerde
bir taşın donmuş rengini yalıyor. Duymuyor musun
melemesini? Tanımıyor musun ayın bir kadeh olduğu
ellerdeki mavi kar fırtınasını,
görmüyor musun sürüyü, rüzgârın
dalgaya ve boş yüzüğünden yaşama dokunan
kudurgan parmağını?"

Boğazın yalnızlığını anımsıyorum

Uzun gece de, çam da benimle nereye gitsem.
Sessizce asidini boşaltıyor fıçı tıpası,
yorgunluğu, neyim var neyim yoksa hayatta.
Bir kar tanesi ağlayıp duruyor kapımda
göstererek beni arayan ve de hıçkıran
minik bir göktaşının saydam ve yıpranmış elbisesini.
Kimse bakmıyor boraya, enginliğe,
havanın çayır çimende ulumasına.
Yaklaşıyor ve diyorum ki:
Haydi, gidelim. Varıyorum Güney'e, çıkıyorum kuma,
görüyorum kara kuru bitkiyi, her kökü ve kayayı,
bir yandan su, bir yandan gökle tırmalanmış adaları,

Açlığın Nehri'yle, Külden Yürek'le,
Kederli Denizin Avlusu'yla, gelip yalnız yılanın
ıslık çaldığı ve son yaralı tilkinin kanlı hazinesini
saklamak için çukur kazdığı yerde
fırtınayı buluyorum ve onun küskün sesini,
eski kitap sesini onun, o yüz dudaklı ağzını
bana bir şeyler diyen, havanın her gün yuttuğu bir
şeyler.

Kâşifler görünüyor ve hiçbir şey kalmıyor onlardan

Anımsıyor su, başına ne geldiyse geminin.
Güney rüzgârının önüne kattığı bir borazan gibi öten
bir garip, haşin toprak
Saklıyor kafataslarını,
insanın ve öküzün gözleri
güne çukurunu veriyor, yuvarlaklığını,
dinmez dümen suyunun uğultusunu.
Yaşlı gök yelken arıyor,
kimse yok
şimdi yaşayan: Karaya vurmuş gemi
sert denizcinin külüyle yaşıyor.
Hiçbir şey yok, altın yataklarından, vebalı buğdayın
kabuğundan olma evlerden ve de
deniz yolculuklarının soğuk alevinden başka
(dipte, gecede nice darbeler [kaya ve gemi]),
yalnız yangın yeri kalmış, cesetsiz,
yalnız şimdi ölü ateşin kara bir parçasıyla
neredeyse yırtılmış bir kötü hava.

Yalnız felakettir hüküm süren

Ağır akan gecenin, suyun, buzun,
zamanın ve vadenin
menekşe rengi damgasıyla,
yabani gökkuşağının son mavisiyle
savaştığı boşluğun aşındırdığı küre,
vatanımın ayakları senin gölgene gömülüyor,
haykıran, ufalanan gül can çekişiyor böyle.

İhtiyar kâşifi anıyorum

Kanal boyunca yeniden
donmuş saman yığını, çarpışmanın sakalı,
ayazlı sonbahar, yaralı fani yüzüyor.
Onunla, o kocamış adamla, ölüyle,
kudurgan suyun dışarı attığıyla,
onunla, onun fırtınası, onun alnıyla.
Albatros ve eprimiş deri halat izliyor onu hep,
nasıl da fırlamıştır yuvalarından gözleri,
kör kör bakıyor aç fare
geminin kırık direkleri ve öfkeli görkem arasında,
yüzük ve kemik boşlukta yuvarlanıp
deniz ineğinin üstünde kayarken.

Macellan

Bu geçen hangi tanrı? Bakın kurtlanmış sakalına
ve kalın havanın yapışıp

suda boğulan köpek gibi ısırdığı pantolonuna:
Endamı lanetli bir çapa gibi ağır,
ve tıslıyor uzak deniz,
sudan morarmış ayaklarına koşturuyor poyraz.
Üstünü zamanın gölgesi örtmüş deniz kabuğu,
aşınmış mahmuz, kıyıların yasını tutan usta,
soysuz kartalların yuvası, kirli kaynak,
Boğaz'ın pisliği yönetiyor seni,
yok göğsünde haç, yalnız ve yalnız
denizin çığlığı, ak bir çığlık, o deniz ışığından,
oltalar, girdaplar ve harap olmuş zıpkınlardan.

Pasifik'e ulaşır

Denizin uğursuz günü bir gün biter madem
ve gecenin eli keser parmaklarını tek tek,
hiçbir şey kalmayana dek
insanın doğduğu âna kadar.
O zaman keşfeder kaptan içindeki saklı çeliği,
Ve başlar köpürmeye Amerika,
kıyılar diker seherle kirlenmiş,
doğumla şaşkın solgun resifini,
sonra gemiden bir çığlık kopar aniden, suda boğulan,
sonra bir başka çığlık
ve köpükten doğan şafak.

Hepsi suda boğuldu

Bu kan içici gezegende bitlerin ve suyun kardeşleri,
fırtınanın yarattığı direğin ağacını

gördünüz mü sonunda? Gördünüz mü
boranın deli fişek karı altında ufalanmış kayayı?
Sonunda elinizde işte bu yitik cennet,
elinizde lanet olası garnizonunuz,
rüzgârla delik deşik hortlaklarınız
kum üzerinde ayıbalığının izini öpüyor.
Ve yüzüksüz parmaklarınıza varıyor sonunda
ıssızlığın yetim güneşi, israf edilmiş gün, titreyerek,
dalgalardan ve kayalardan hastanesinde.

XXV
ÖFKEYE RAĞMEN

Çürümüş tolgalar, atların ayaklarındaki ölü nallar!

Yine de ateş ve kara kanla ışıl ışıl
hep bir kaynaktanmışçasına, nallar arasında,
fırtınaya gömülmüş bir metalle
yayılıyor toprağımızda bir aydınlık:
Sayı, isim, çizgi ve yapı.

Sudan sayfalar, mırıltılı dillerin
saydam gücü, salkımlar gibi
hazırlanmış tatlı damlalar,
çiyde yıkanmışçasına saf göğüslerin
şefkatinde platin heceler;
elmaslardan kadim bir ağızdır veren
karla kaplı görkemini memlekete.

Uzakta, heykel ölü mermerini
koyuyordu,
ve dünyanın ilkbaharında
ortaya çıkıyordu mekanik.

Teknik, bayrağını çekiyordu göndere,
zaman da hız ve tüccarların
bayrakları üstündeki oraydı.

Bitkiyi ve gezegeni keşfeden
coğrafyanın ayı
gelişme döneminde
geometrik güzelliğini yaydı.
Bakirelik kokusunu bıraktı Asya.
Donmuş örekesiyle zekâ
uygun adım izledi kanı ve eğirdi günü.
Karanlıklarda saklanmış çıplak balı
dağıttı kâğıt.

Bir güvercin uçuşu
bulutların pembeliği ve deniz mavisiyle
çıktı boyadan.
Ve toplandı insan dilleri
ilk gazapta, türküden önce.

Böyle geldi kan,
taştan kanlı devle,
yırtıcı doğanla,
ama aynı zamanda buğdayla.

Işık da geldi hançerlere rağmen.

IV

KURTARICILAR

Buraya gelir ağaç,
fırtınanın, halkın ağacı bu.
Kahramanları topraktan çıkıyorlar
can suyu çekmiş yapraklar gibi,
her yanı tutmuş sızlanışlarının
yapraklarını pul pul ediyor rüzgâr
ekmeğin tohumu
yeniden düşene dek toprağa.

Buraya gelir ağaç,
çıplak cesetlerle beslenmiş ağaç bu,
kırbaçlanmış yaralı ve gitmiş ölülerle,
korkunç yüzlü ölülerle,
bir mızrağın ucuna oturtulmuş,
alevlerde kavrulup büzülmüş,
baltayla boyunları vurulmuş,
bacakları, kolları atlara bağlanarak ayrılmış,
kiliselerde çarmıha gerilmiş ölülerle.

Buraya gelir ağaç,
kökleri canlı ağaç bu,
gübresini kurbandan aldı,
kandı yediği içtiği köklerinin,
gözyaşlarını da yerden söktü:
Yükseldi dal dal,
kurdu onlarla mimarisini.
Görünmez çiçektiler kimi gün,

gömülü çiçekler,
kimi gün gezegenler gibi
aydınlattılar taçyapraklarını.

Ve insan topladı dallardan
çeperleri sert taçları,
elden ele uzattı onlara
manolyalar, narlar gibi,
ve yarıp büyüdüler göğe kadar toprağı hemen.

İşte budur özgür insanların ağacı.
Toprak ağaç, bulut ağaç,
ekmek ağaç, ok ağaç,
yumruk ağaç, ateş ağaç.
Karanlık çağımızın
fırtınalı suları altında kalan,
yine de ölçer yalpadaki direğiyle
kudretinin alanını.

Kimi gün de
yeniden düşer öfkenin kırdığı dallar,
ve tehditkâr bir kül tabakası
örter kocamış haşmetini:
Böyle bir dem sürdü öteden beri,
böyle çıktı kederden
gizli bir elin uzanmasıyla,
sayısı belirsiz kollar,
halk sakladı parçalarını,
gizlendi olduğu yerde gövdeler,
dudakları da yapraklarıydılar
o paylaştırılmış, her yere saçılmış,

kökleriyle de yürüyen
göz alabildiğine büyük ağacın.
Bu ağaçtır, halkın ağacı,
özgürlük mücadelesindeki
bütün halkların ağacı.

Onun saçında göster kendini:
Dokun onarılmış ışıklarına:
Fabrikaların içine daldır elini,
çırpınan meyvesinin
ışığını her gün yaydığı yere.
Ellerinle yükselt bu toprağı,
bu görkemle birleş,
ekmeğini ve elmanı getir,
yüreğini ve atını
ve onun sınırlarında,
dallarının ucunda
dur nöbete...

Savun taçlarının yazgısını,
paylaş düşman geceleri
gözleyerek şafağın döngüsünü,
koruyarak ağacı
çek içine yıldızlı doruğu,
toprağın orta yerinde biten
bu ağacı.

I
CUAUHTEMOC
(1520)

Yıllar yılı uyku nedir,
avunma nedir bilmeyen genç kardeş,
Meksika'nın madenî karanlıklarında
titreyen delikanlı,
ellerinde okudum ben çıplak vatanının bağışını.

Orada doğuyor ve büyüyor gülümsemen
güneş ve altın arasında bir çizgi gibi.

Ölümün birleştirdiği dudakların
en saf kefenli sessizliktir.

Toprağın tüm ağızları altına
gömülmüş kaynaktır dudakların.

Duydun mu, duydun mu acaba,
uzakta, Anahuac'tan yana,
bir suyun, parça parça edilmiş
bir bahar rüzgârının yol alışını?
Konuşan bir dağ selvisiydi belki de.
Acapulco'nun ak bir dalgasıydı belki.

Ama gecede yüreğin
şaşkın bir geyik gibi
kaçıyordu sınırlara doğru
alabora olmuş bir ayın altındaki
kana bulanmış yapıların arasında.

Bütün gölge hazırlıyordu gölgeyi.
Bir karanlık mutfakta toprak,
taş, kazan, kapkara buğu,
adsız bir duvar, vatanının
madenî karanlıklarının dibinden
seni çağıran bir karabasan.

Ama hiç gölge yok senin sancağında.

Kaderindeki vakit geldi,
ve halkın ortasında ekmeksin sen ve köksün,
yıldız ve mızraksın. İstilacının yürüyüşü durdu.
Moctezuma ölü bir kadeh gibi sönmedi,
şimşek parıltısı vardı
Quetzal tüyünden zırhında,
halkın çiçeği Moctezuma,
gemiler arasında tutuşmuş sorguç.

Yine de sıktı boğazını,
taştan yüzyıllar gibi sert bir el.
Kapatılmadı gülümsemen,
gizemli mısırın tohumu düşürülmedi,
galip esir olarak sürüklendin
krallığının topraklarında, şelaleler
ve zincirler arasında,
kumlar ve dikenler üstünde
uzayıp giden bir sütun gibi,

acıyla dolu bir tanık gibi,
iple çevrilince
saflığın dikilitaşı

asılı kaldı öylece
mutsuz toprağın üstünde.

II
PAPAZ BARTOLOMÉ DE LAS CASAS

Düşünüyor insan, geceleyin,
mayısın dondurucu sisi içinde
yorgun argın sendikadan çıkıp
evine gelince (insanı günden güne öğüten
mücadeleyi,
çatıdan sel gibi akan bu yağmurlu mevsimi,
bitmek bilmez acının bu gümbür gümbür
atan nabzını)
kölecinin, onun zincirinin
hile ve desise içinde
kendini haklı gösteren başkaldırısını,
ve sıkıntı seninle birlikte içeri girmek için
kilide dek tırmandığı zaman
bir kadim ışık beliriyor,
metal gibi tatlı ve sert,
toprağa gömülü yıldız gibi.
Peder Bartolomé, teşekkürler sana
çiğ gece yarısının bu hediyesi için,

Teşekkürler çünkü akışın hiç durmadı:

Kuduz bir köpek tarafından dişlenip
paramparça halde ölebildi,
yakılan evin külü içinde kalabildi,

sayısız katillerin soğuk satırıyla
ya da gülümsemeyle gelen kinle
(yarının haçlısının ihaneti),
pencereye fırlatılmış yalanla kesilebildi.
Ölebildi bu billur akış, eyleme dönüşmüş
yenilmez saydamlık, dökülen şelaleden
savaşçı çelikten yapılmış bu akış.
Az verilir seninki gibi bir yaşam âdemoğluna,
az verilir ağaca seninki gibi bir gölge
içindeki her koru kıtanın ateşi olarak karşıladığın,
bütün yok olmuş yazgılar, yaralının yarası,
yakılıp yıkılmış köyler, her şey,
senin gölgende diriliyor yeniden,
yaratıyorsun umudu
can çekişmenin sınırlarından.
Peder, iyi ki gördü insan ve soyu
ekinler içinden belirmeni,
cinayetin kara tahıllarına dişlerini geçirmeni,
her gün öfke kadehinden içmeni.
Kim koydu seni böyle ölümlü ve çıplak
kudurganlığın dişleri arasına?
Bir başka metalin başka gözleri
nasıl belirliveriyordu sen doğarken?

İnsanlık ununun en gizli yerinde
nasıl karşılaşıyor
bozulmaz tohumun mayaları
dünyanın ekmeğinde yoğrulsun diye?

Gerçek sendin korkunç hortlakların arasında,
cezaların borası üstünde

şefkatin sonsuzluğuydun.
Bir savaştan ötekine, elle tutulur aletlere
dönüştü umudun:
dallanıp budaklandı teke tek çarpışma,
bir alayda toplandı yararsız hıçkırık.

Boşa oldu merhemet. Sen direklerini,
koruyucu kadırganı, kutsamak için elini,
harmaniyeni gösterirken
gözyaşları üzerinde yürüyordu düşman,
parçalıyordu zambağın rengini.
Boşa oldu terk edilmiş bir katedral gibi
yüksek ve boş taş.
Yalnız senin yenilmez kararın
etkin direniş, silahlı yürek oldu.

Devlere yaraşır malzemendi akıl.

Örgütlü çiçekti yapın.

Yüksekten (en yükseklerinden)
fatihler sana bakmak istiyorlardı,
taştan gölgeler gibi
yaslanıyorlardı kılıçlarının üstüne,
işe giriştiğin toprakları
boğuyorlardı alaycı tükürükleriyle:
"İşte budur ortalığı karıştıran," diyorlardı,
"Kesesini yabancılar dolduruyor!"
"Vatanı yok ki bunun!", "Hain!",
oysa boş değildi verdiğin vaaz,
herhangi bir ilke, aceleci yolcunun saati hiç
değil.

Saldırıya uğramış ormandı odunun,
demir, ışığın zerresine kadar
çiçekli toprakla gömülü olduğu
kendi doğal yatağında:
Burçlar kuşağının yıldızıydı uzanan elin,
işaretiydi halkın
zamanın birliğinde, yaşamın süresinde.
Bugün bu eve gir benimle, ey Peder.
Sana mektupları göstereceğim,
halkımın, izi sürülen insanın acısını.
Sana eski acıları göstereceğim.

Ve sen de yanılgıya düşmemem,
yeryüzünde kendimi doğrulamam,
savaşı da sürdürmem için;
yüreğimdeki başıboş şarabı,
şefkatinin aman vermez ekmeğini koru.

III
ŞİLİ TOPRAKLARINDA İLERLERKEN

Dünyanın güneyine girdi İspanya. Keşfettiler karı
zalim ve irkıyım İspanyollar.
Aman vermez nehir Bío-Bío,
"Dur!" dedi İspanya'ya.
Yeşil ipleri titreyen bir yağmur gibi sarkan
Maitene Ormanı: "Bir adım daha gitme!"
dedi İspanya'ya.
Suskun sınırların devi karaçam
Konuştu gök gürültüsü sesiyle.

Ama vatanımın derinliklerine dayandı
yumruk ve hançer; geliyordu istilacı.
Emperyal ırmağına doğru, onun kıyısında
doğdu yoncanın çukurunda yüreğim,
kasırga sabaha gömülüyordu.
Kara kristal kıyılar arasında
bitip tükenmez bir kadeh gibi dolu
balıkçı kuşlarının geniş yatağı
iniyordu adalardan kudurmuş denize doğru.
Kabartıyordu kıyılarında
Çiçek tozu sarsalanan erciklerden bir halıyı
ve denizden esen rüzgâr
yumuşatıyordu baharın bütün hecelerini.
Araucanía'nın fındık ağacı,
yağmurun öbeklenmiş saflığı üzerinde
kaydığı yere doğru çekiyordu
salkımları ve kor yığınlarını.
Sarmıştı her yanı mis kokular,
Göveriyordu etraf yeşil ve yağışlı bir ışıkla,
acı kokulu her çalılık
kışın derin bir çiçek demeti
ya da halen okyanus çiyiyle dolu
yolunu şaşırmış bir deniz oluşumu.

Vadilerin yüreğinden
kuşlardan ve tüylerden kuleler,
çınlayan yalnızlığın güçlü rüzgârı yükseliyordu,
çiçekli *topa-topa* sarı öpücüklerden
bir tespihken nemli derinliklerde,
dev eğreltiotunun dalgalı saçlarının arasında.

IV
İNSANLAR BELİRİR

Orada filizleniyordu kabile reisleri.
Bu kara nemliliklerden,
her volkan kadehine mayasını döken
bu yağmurdan soylu göğüsler çıktı,
bitkilerden aydınlık oklar,
yabani taşın dişleri,
sarsılmaz ağacın ayakları,
suyun buzlu birliği.

> Yaralardan doğan
> soğuk bir dölyatağıydı Arauco,
> tekme tokat dövülmüş,
> buzullar üstünde yüzü gözü deşilmiş,
> bir tek yılanların koruduğu.

Ve insan böyle çıktı topraktan.

Büyüdü bir kale gibi.
Doğdu saldırılan kandan.
Birikti saçları
kıpkırmızı küçük bir puma gibi
ve sert taştan gözleri
avda kıstırılmış bir hayvandan çıkan
amansız ateşe benzeyen
maddeden ışıldıyordu.

V
REİS CAUPOLICÁN

Kayının gizli kütüğü içinde büyüdü Caupolicán,
gövde ve fırtına,
halkını saldırının silahlarına sürünce de
yürümeye başladı ağaç,
yürümeye başladı vatanın sert gövdeli ağacı.
İstilacılar gördü
yeşil siste hareket ettiğini yaprakların,
kalın dalları, sayısız yaprak ve tehditlerden giysisini;
gördüler yeryüzü kütüğünün halk olduğunu,
köklerin topraktan çıktığını da gördüler.
Anladılar gelip çattığını.
Ölüm kalım saatinin

Öteki ağaçlar eşlik ettiler ona.

Kırmızı dalların bütün soyu,
orman acısının bütün saç örgüleri,
ormandaki kinin her düğümü.
Caupolicán kaldırıp düzeltti
kaybolmuş saldırganın önünde
sarmaşıklardan maskesini:
Yüzündeki boyanın altındaki imparatoriçe tüyü değil,
kokulu bitkilerden bir taht değil,
büyük papazın parıldayan kolyesi değil,
eldiven değil, yaldızlı prens de değil,
ormanlardan bir yüzdü,
yok edilmiş akasyalardan dev bir maske,
yağmurla parçalanmış bir yüz,
çalı çırpı saçlarla bir baştı.

Reis Caupolicán'ın bakışı
bir dağlar evreninin çukuru,
toprağın acımasız gözleri gibidir
ve devin yanakları duvardır
şimşeklerin ve köklerin tırmandıkları.

VI
VATAN SAVAŞI

Kilden testide
gülün türküsünü boğdu Arukanya,
kesti yavuklunun gümüşle işlediği
örgünün iplerini.
İndi şaşaalı Machi sekilerinden
ve dağınık ırmaklarda, kil içinde,
doğdu savaşçı Araucanía'lıların
diken diken dorukları altında
toprağa gömülü çanların uğultusu.
Savaşı doğuran
derenin yumuşak taşlarından atladı,
balıkçıyı ve adamlarını arayıp buldu
ve yaraya doğru uçmadan önce
çakıltaşlarını öptü çiftçi yavuklu.

Orman yüzlü Reis'in gölgesinde
tüm gücüyle kuruyordu savunmasını Arauco:
gözler ve mızraklar, sessizlikten ve tehditten
sık kalabalıklar, kararlı bacaklar, karanlık
ve gururlu eller, birleşmiş yumruklar.

Reis'in gölgesinde upuzun bir dağ
ve dağda sayısız Arauco.

Aylak suyun uğultusuydu Arauco.

Arauco karanlık sessizlikti.

Kesik avucunda haberci
damlalarını topluyordu onun.

Arauco, savaşın dalgası oldu,
Arauco, gecenin korları oldu.

Kaynıyordu her şey kaynıyordu Reis'in
gölgesinde,
ve o ilerlediğinde, ilerledi karanlıklar, kumlar,
ormanlar, topraklar ilerledi,
odun yığınları, kasırgalar,
pumanın ışıl ışıl görüntüsü.

VII
KAZIĞA OTURTULAN

Lakin Caupolicán işkenceye getirildi.

Ezanın mızrağına oturtulup
ağaçların ağır ölümüne girdi.

Arauco geri çekti yeşil saldırısını,
gölgelerde titremeyi duydu,

toprağa çiviledi kafayı
ve büzülüp kaldı acılarının altında.
Reis uyuyordu ölümde.
Bir demir gürültüsü,
yabancı kahkahalardan bir taç yükseliyordu,
ve çırpınıyordu yalnız gece
yaslı ağaçlar tarafında.

Acı değildi bu, iç organların
çukurundaki volkanın ısırığı,
bir orman düşüydü,
kanı boşalan ağaçtı.

Katil kılıç
Deşiyordu vatanımın bağısaklarını,
yaralayarak kutsal toprakları.
Yanan kan sessizlikten sessizliğe düşüyor,
tohumun baharı beklediği
bu yere doğru iniyordu.

Kan daha derine iniyordu.

Köklere doğru.

Ölülere.

Doğacak olanlara doğru.

VII
LAUTARO
(1550)

Bir kuvars damarına dokunuyor kan.
Damlanın düştüğü yerde büyüyor taş.
Ve topraktan doğuyor Lautaro.

IX
ŞEFİN EĞİTİMİ

İnce bir oktu Lautaro.
Esnek ve maviydi bizim babamız.
Sessizlikten başka bir şey değildi çocukluğu.
İlkgençliği, ustalığı.
Gençliği, yönü belli bir rüzgâr.
Uzun bir mızrak gibi eğitti kendini.
şelalelerde alıştırdı ayaklarını.
Dikenlerle eğitti başını.
Yineledi Guanaco'nun hünerlerini.
Yaşadı karın yuvalarında.
Gözetledi kartalların avını.
Geçirdi pençelerini kayanın sırlarına.
Ateşin taçyapraklarıyla ilgilendi.
Soğuk ilkbaharın sütünü emdi.
Yandı korkunç boğazlarda.
Avcı oldu korkunç kuşlar arasında,
Boyadı ellerini zaferlerle
Okudu gecenin saldırılarını.
Dayandı kükürtün düşüşlerine.

Hızlılık oldu, ani aydınlık.
Sonbaharın yavaşlıklarını aldı.
Çalıştı görünmez inlerde.
Uyudu buzulların çarşafları içinde.
Okun uçuşu oldu.
Yollarda köy kanı içti.
Dalgaların hazinesini kaçırdı.
Kara tanrının tehtidi oldu.
Halkının her sofrasında yedi.
Öğrendi şimşeğin alfabesini.
İçine çekti saçılmış külleri.

Karaderililerle örttü yüreğini.

Dumanın sarmalını çözdü.
Suskun tellerden oluştu.
Zeytinin ruhu gibi yağlandı.
Saydam katılığı oldu kristalin.
Nasıl kasırga olunacağını öğrendi.
Kanı yola getirene dek savaştı.

Ve işte yalnız o zaman halkına yaraşır oldu.

X
LAUTARO İSTİLACILAR ARASINDA

Valdivia'nın evine girdi.
Onu izledi gün gibi.
Hançerlerle örtülü uyudu.
Kendi kanının aktığını

ve gözlerinin ezildiğini gördü.
Otların arasında uyuşukken
topladı gücünü.
Bir tek tel saçı kımıldamıyordu
fırtınaları incelerken:
Bakıyordu havanın da ötesine,
tane tane dökülen soyuna doğru.

Valdivia'nın ayakları dibinde beklerken,
büyüdüğünü duydu,
karanlık gecede kanlı düşünün
yıkılmaz bir sütun gibi.
Tahmin etti bu düşlerin ne olduğunu.
Sarı sakalını sarstı uyuyan komutanın,
düşünü kursağında bıraktı,
öğrendi –gölgeleri gözleyerek–
saatlerin gece yasasını.

Gündüz yürüdü, vatanına dalan
ıslak derili atları okşayarak.
Buldu kimin atları olduklarını
Suskun tanrılarla birlikte yürüdü
ve buldu zırhları.
Araucanía'nın ateşine adım adım girerken
çarpışmaların tanığı oldu.

XI
LAUTARO CANAVARA KARŞI
(1554)

Dalga dalga saldırdı o zaman Lautaro.
Araucanía gölgeleri bir hale yola koydu:
Kastilyalı bıçak kızıl kitlenin
göğsünün tam ortasına saplandı önce.
Şimdi o, ormanın kanatları altına,
her taşın altına, her geçite savaşçı ekiyordu,
bakarken *copiheué*'lerin tepesinden,
kayaların oyuklarına sinip beklerken.
Valdivia geri çekilmek istedi.
Geçti.
Şimşeği giyinip vardı Lautaro.

Yakasına yapışmış istilacının.
Güney karanlığının nemli çalılığında
bir delik açtı kendine.
Lautaro
atların kara dörtnalıyla ulaştı.

Yorgunluk ve ölüm yaprakların arasına sürüklüyordu
Valdivia'nın ordusunu.

Lautaro'nun mızrakları yaklaşıyordu.

Ölülerin ve yaprakların ortasında
bir tünelde gibi ilerliyordu Pedro de Valdivia.

Lautaro karanlıkta geliyordu.

Kayalık Extremadura'yı düşündü,
mutfakta altın gibi parlayan yağı,
denizler ötesindeki yaseminleri.

Lautaro'nun tiz çığlığını tanıdı.

Koyunları gördü, sert ırgatları,
ak duvarları, Extremadura akşamını.

Lautaro'nun gecesi üstüne çöküyordu.

Kandan, geceden, yağmurdan sarhoş
komutanların ayakları dolaşıyordu dönerken.

Lautaro'nun okları titriyordu yaylarında.

Sarsıla sarsıla, damarları açık
geriliyordu yüksek komutanlık.

düştü düşecekti Lautaro'nun kucağına.

Günün geldiğini gördü Valdivia, şafağın,
belki yaşamın, denizin.
Lautaro'ydu o.

XII
PEDRO DE VALDIVIA'NIN YÜREĞİ

Valdivia'yı ağacın altına götürdük.

Bir yağmur mavisinde, tiftik tiftik güneşten
soğuk iplikli bir şafakta.
Her görkem, gök gürültüsü
bir yığının içine kayıyordu yaralı çelikten.
Yükseltiyordu tarçın ağacı konuşmasını
ve bütün şatafatlı monarşisinde
ıslak ateşböcekleri pırıltısını.

Çarşaf ve testi getirdik, kadınların
saç örgüleri gibi kalın bezler,
ay bademlere benzer takılar,
Araucanía'yı deri aydınlığıyla
dolduran davullar.
Killi yumuşaklıkla doldurduk
ve ayaklarımız dansa durdu
kendi karanlık kaynağımızın kesekleri üstünde.

Sonra düşmanın yüzüne vurduk.

Kestik pahalı boynunu sonra.

Ne güzeldi celladın kanı,
canlı canlıyken, sıcağı sıcağına bölüştük
bir narı bölüşür gibi.
Sonra bir mızrağı daldırdık göğsüne
ve bir Araucanía ağacına astık

kuş gibi kanat çırpan yüreğini.
Bir kan uğultusu tepesine kadar çıktı.

Bedenlerimizden yapılmış bu topraktan
volkanların büyüklüğüne ulaşan
savaş türküsü doğdu,
güneş türküsü, hasat türküsü.
O zaman paylaştık kanlı yüreği.
Toprağın törenine uyarak
bu taca geçirdim dişlerimi:

"Bana soğukluğunu ver lanetli yabancı.
Büyük kaplanın cesaretini ver.
Kanınla birlikte öfkeni.
Ölümünü ver, önüme düşsün
ve seninkilere götürsün dehşeti.
Getirdiğin savaşı ver bana.
Atını ve gözlerini ver.
Dolambaçlı karanlıklarını.
Ver bana mısırın anasını.
Atın dilini.
Sıkıntısız vatanı.
Galip barışı.
Tarçın ağacının, çiçeklerinin efendisinin
soluduğu havayı ver bana."

XIII
UZUN SÜREN SAVAŞ

Sonrası hep memleket, okyanuslar, kentler,
biliyorsunuz, gemiler, kitaplar ve çatlamış taşa
benzeyen
bu zorlu toprakların hikâyesini,
mavi taçyapraklarıyla dolu
zamanın derinliklerini.
Meşenin savaşçı soyu
üç yüzyıl savaştı,
üç yüzyıl boyunca Arauco'nun kıvılcımı
imparatorluk çukurlarını külle doldurdu.
Üç yüzyıl boyunca yaralı düştü
komutanın gömlekleri,
üç yüzyıl boyunca sabanlar
ve arı kovanları dağıtıldı,
üç yüzyıl kırbaçlandı
her istilacının adı,
saldırgan kartalın derisi
çatlatıldı üç yüzyıl,
toprağa gömüldü
suratına gömülür gibi okyanus
üç yüzyıl,
çatılar ve iskeleler, zırhlar, kuleler,
parşömen kâğıtları ve yaldızlı başlıklar.
Çiçekli gitarlarla geldiler,
öfkenin mahmuzlarına
dörtnala atlar ve kül fırtınasıyla.
Gemiler geri geldiler
sert topraklara, başaklar doğdu,

İspanyol gözler büyüdü
yağmurun krallığında,
ama Arauco yere çaldı kiremitleri,
öğüttü taşları, devirdi kale duvarlarını
ve üzüm bağlarını,
hırsı ve şatafatı da.
Bakın nasıl da düşüyorlar toprağa
kinin barbar oğulları.
Villagra, Mendoza, Reinoso,
Reyes, Morale, Alderete
buzlu Amerikaların
bembeyaz dibine yuvarlandılar.
Ve zamanın görkemli gecesinde
düştü Egemen, düştü Santiago.
karın içine göçtü Villarrica,
Valdivia ırmağa kapılıp gitti,
Bío-Bío'nun nehir krallığı
kanlı yüzyılların üstünde durmadan
ve kumsalların solgun kumu üstünde
özgürlüğü kuruncaya.

XIV
Ara şiir 1
SÖMÜRGE KAPLIYOR TOPRAKLARIMIZI

Kılıç dinlendiğinde, bağışlamasız
İspanya'nın oğulları hortlaklar gibi
krallığın ve ormanların dibinden
karalar bağlamış tahta doğru
bağırış çağırış içinde kâğıt dağları gönderdiler:

Toledo sokaklarında
ve Guadalquivir kıvrımlarında
tarihin elden ele geçmesinden sonra,
koylarda ve liman ağızlarında
hortlak istilacıların paçavralı çalılığının
gezinmesinden sonra,
son cenazelerin
duvarları kanlı kiliselerde ayinlerle
tabutlara yerleştirmesinden sonra
nehirlerin dünyasına vardı yasa
ve para kesesiyle belirdi tüccar.

Sabah enginliği kararda,
giysiler ve örümcek ağları ürettiler
karanlığı ürettiler, kötülük eğilimini,
odalarda şeytanın ateşini.
Buzullar ve arı kovanlarıyla kaplı
engin Amerika'yı bir mum aydınlattı
ve yüzyıllar boyu alçak sesle konuştu insanla,
öksürdü hızlı adımlarla geçerken sokaklardan,
istavroz çıkardı mangırların ardında koşarken.
Dünyanın sokaklarına vardı ora doğumlu halk,
zımparaladı onları,
yağmur oluklarını temizledi,
iç geçirdi haçların ortasında aşk için,
aradı yaşamın gizli yolunu
kiliselerin masaları altında.
Korkak ziftin dölünde mayalandı kent
kara çarşaflar altında
ve cilanın talaşlarıyla
dölledi cehennem mahallelerini.

Maun kadeh Amerika
yaralardan alacakaranlık oldu o zaman,
hortlaklarla dolup taşan miskinler yurdu
ve tazeliğin eski topraklarında büyüdü
larvanın saygısı.
Çiçek kütlelerinin, sessiz sarmaşıkların,
koyu gölgeli dev yapıların
üstüne yükseldi altın.

İrin toplayan bir kadın, her gün
gökyüzünün şerefine bir kadeh içiyordu ondan
yaldızlı Meksika'nın madenlerinde
dans ederken açlık,
Peru'nun And Dağlı yüreği hıçkırırken
usul usul paçavralar altında soğuktan.

Karanlık günün gölgesinde
kasvetli krallığını kurdu tüccar
din sapkınlığının, o canlı ateşin
eğilip büküldüğü yerde,
İsa'nın küçük kaşığını aldığı yerde.
Sonrasında hanımefendiler
kostümlerini hazır etmeye çalışırlarken,
dövülmüş, ateşin parçaladığı
çılgın bedenden söz ediyorlardı,
işkence edilenden, yağdan,
kandan ve külden kalan,
köpeklerin yaladığı
minik lekeyi
incelerken kolbaşı.

XV
Ara şiir 2
EFENDİLERİN TOPRAKLARI

Bir altın kesesinden diğerine,
beyzadeler arasında el değiştiriyordu
uçsuz bucaksız topraklar,
görünümlerin ve manastırların hamuru
bütün mavi coğrafya bölününceye
çiftlik ve silahşor arazisi olana dek.
Ölü boşlukta gidip geliyordu melezin yarası,
bir de tahsildarla kölecinin kamçısı.
Buranın insanı, kansız hortlak,
düşen kırıntıları topluyordu,
üst üste yığıyordu da
ufak bir soyluluk unvanı oluyordu
yaldızlı harflerle yazılı.

Ve karanlık karnavala
kont giysisiyle gidiyordu,
öteki dilenciler arasında gururlu,
gümüş bastonuyla.

XVI
Ara şiir 3
YENİ TOPRAK SAHİPLERİ

İşte böyle duruldu sarmışta zaman.

Yol ayrımlarının düzlüğüne egemen oldu insan,
tek tek kaledeki çakıla, mahkemede mürekkebe,

ağızlarla doldurdu
kapalı Amerikan kentini.

Her şey barış ve dirlik düzenlik,
hastane ve kral naibi olduğunda,
Arellano, Rojas, Tapia, Castillo,
Nuñez ve Perez, Rosales, Lopez,
Jorquera ve Bermudez,
Kastilya'nın son askerleri
yaşlandıklarında Kraliyet Mahkemesi'nde,
öldüklerinde evrakların altında ezilip,
düşünü kurdukları görkemli ambarların
yerdeki mezara bitleriyle çekip gittiklerinde,
lağım faresi azgın toprakların tek tehlikesi
olduğunda
omzunda heybesiyle göründü Basklı,
Errázuriz sandaletleriyle çıktı ortaya,
Satmaya geldi Fernández Larraín
şamdanlarını,
Aldunate gömlek satmaya,
Ayzaguerre çorap kralı oldu.

Hepsi girdiler, aç bir halk gibi,
dayaktan ve jandarmadan kaçan.
Ardından kapı dışarı ettiler fatihi
gömlekten gömleğe fethettiler denizaşırı depolarını
o zaman elde ettiler
karaborsadan satın aldıkları onuru.
Efendilerin topraklarına kondular,
kamçılara ve kölelere,
din derslerine ve polis karakollarına,

kölelik halkasına, gecekondulara,
kerhanelere
ve "Kutsal Batı kültürü"
adını verdikleri her şeye.

XVII
SOCORRO'LU ORTAKÇILAR
(1781)

Manuela Beltrán'dı ("Zorbalara ölüm!" diye haykırarak
zulmedenin yasasını bozduğu zaman)
tanımadığımız tahılları
toprağımıza eken.
Görüldü mahkeme Yeni Granada'da,
Socorro'da ortakçılar
kral naibinin vergi kararı üzerine
sarstılar ortalığı.

Birleştiler tekellere karşı,
kokuşmuş ayrıcalıklara karşı;
halkın haklarını talep eden
bildiriler dağıtıldı.
Birleştiler bir tüfek, bir taş kapıp,
fedai erkekler ve kadınlar, bütün halk,
düzenli ve öfkeli, yürüyüşe geçtiler
Bogota'ya ve onun asillerine doğru.

İndi o zaman Başpiskopos:
"Haklarınızı alacaksınız hepiniz,
İsa adına söz veriyorum."

Toplandı alanda halk.

Bir ayin düzenledi Başpiskopos
ve yemin etti.

Adaleti sağlayan barışın kendisiydi o.
"Kaldırın silahlarınızı ortadan,
hepiniz evlerinize," diye buyurdu.

Ortakçılar bıraktı silahlarını.
Bogota'da Bay Başpiskopos kutlandı;
ihaneti, yalan yemini, sinsi ayini
göklere çıkarıldı,
böylece reddedildi ekmek ve hak.
İsyancı önderler kurşunlandı,
köylere dağıtıldı kesik başları
–daha düne kadar–,
Başpiskopos kutsarsa
dans ediyordu Kral naipliği.
Bölgelerin saban izlerine fırlatılmış
ilk tohumlar, ağır taneler,
buradasınız, düşman gecede başakların
ayaklanmasını olgunlaştıran kör heykeller.

XVIII
TÚPAC AMARU
(1781)

Condorcanqui Túpac Amaru,
bilgin efendi, adil baba,

tırmandığını gördün yıkılmış ilkbaharın
Tungasuca'ya kadar sıradağların sınırlarını,
tuz ve mutsuzluk getiriyordu,
günah ve işkence.

İnka efendi, reis baba,
her şey gözünde saklandı
aşk ve hüzünle yanıp kavrulmuş
bir kasada saklanır gibi.
Sırtını döndü sana yerli:
Neredeyse unutulmuş cezaların
eski yara izlerinde
taze ısırıklar parlıyordu,
hıçkırıklardan şelalelerle
sarsılmış her yükseltiyi,
sırtı, sırtları gördün.

Bir hıçkırık ötekini izliyordu.
O zaman toprak renkli halkların
yürüyüşünü hazırladın,
topladı gözyaşlarını kadehin
ve daha sert yaptın keçiyollarını.

Dağların babası belirdi,
toz kalktı yollardan
ve aşağılanmış halklara
geldi savaşın babası.
Örtü serildi,
toza atıldı,
eski bıçaklar toplandı
ve denizlerin borozanı salyangoz kabuğu

dağıtılanları toplamaya çağırdı.
Kanlı taşa karşı,
servetsiz durgunluğu,
zincirin madenine karşı.
Lakin böldüler halkını
kardeşi kardeşin üstüne salarak
kalenin taşları
yıkılana dek.
Bitkin ellerini ve ayaklarını
kudurmuş dört ata bağladılar,
yıkılmaz şafağın aydınlığını
böyle ayırdılar.

Yenik güneş, Túpac Amaru
parçalanan zaferinden
deniz üstünde güneş gibi
yitik bir aydınlık yükseliyor.
Kilin derin halkları,
artık dokunmayan tezgâhlar,
kumdan nemli evler
adını söylüyorlar sessizce: "Túpac",
"Túpac bir tohumdur",
diyorlar sessizce,
"Túpac sürülü tarlada yaşıyor",
diyorlar sessizce,
"Túpac filiz veriyor toprakta".

XIX
AYAKLANAN AMERİKA
(1800)

Toprağımız, geniş toprak, yalnızlıklar,
uğultularla, kollarla, ağızlarla doldu.
Yanan sessiz bir hece
orada kaçak gülü topluyordu
madenler ve atlarla kaplı
çayırlıkların sarstığı güne kadar.

Saban kadar katı oldu gerçek.

Toprağı bozdu, arzuyu kurdu,
ekti propaganda tohumlarını
ve doğdu gizli ilkbaharda.
Çiçeği suskun oldu, yeşeren
ışık salkımı, savaşan ortak maya,
saklı bayraklardan öpücüğü
ortaya çıktı duvarlara tırmanarak,
toprağın zindanlarını parçalayarak.

Ve karanlık halk onun kadehi oldu,
içine aç içeceği doldurdu,
genişletti denizin sınırlarına kadar,
alt edilmez havanda dövdü.
Ve tokmaklanmış sayfalarıyla çıktı
ilkbaharla yol üstünde.
Kış zamanı, güney zamanı,
yeniden bugünün zamanı,
beklenen zaman,

yalanın diken diken çağında
ölen ve doğan an.

Ey vatan, odunculardan doğdun sen,
vaftiz edilmemiş çocuklardan, dülgerlerden,
tuhaf bir kuş gibi kanatlı
bir damla kan verenlerden,
sen bugün satılmışın ve gardiyanın
senin kökten yok olduğunu sandıkları
yerden kaskatı doğacaksın.

Bugün o zaman gibi halktan doğacaksın.

Bugün kömürden ve çiyden çıkacaksın.
Acımasız ellerle,
ölümün söndüremediği bakışlardan sallanmlarla,
paçavralar altında silahlı, kapıları sarsmaya
geleceksin
sert aletlerle.

XX
BERNARDO O'HIGGINS RIQUELME
(1810)

Seni alacakaranlıkta anmak için
salonu aydınlatmak gerek O'Higgins.
Sonbaharda güneyin alacakaranlığında
kavakların durmadan titreyişiyle.

Şilisin sen, muhterem ihtiyarla çoban arası,
kırlık yerlerden bir kepenek, daha adını bilmeyen,
çelik iradeli ama okulda çekingen bir çocuk,
taşranın hüzünlü delikanlısı.
Santiago'da sıkılıyorsun, insanlar
sana büyük gelen kara giysine bakıyor,
bize kurduğun vatanın sancağı
ve bayrağı sen geçtiğinde
görkemli kırsal göğsüne seher vakti
yabani hardalotundan bir koku doluyor.

Gençken öğretmenin olan Kış
seni yağmura, Londra'nın Sokak Üniversitesi'ne
alıştırdı, sis ve yoksulluktan aldın diplomalarını,
ve bir yoksul asilzade,
özgürlüğümüzün aylak ateşi,
tedbirli kartal öğütleri verdi sana,
böylece bindirdi Tarih'in büyük gemisine.

"Adınız neydi Bayım?" diye soruyordu
gülerek Santiago'nun "beyfendileri":
Aşkın, bir kış gecesinin çocuğu,
terk edilmişliğin
inşa etti seni yabani bir çimentoyla,
evden güneyde işlenmiş odundan
bir ciddiyetle, son biçimini vererek.
Her şeyi değiştirdi zaman, yüzün hariç.

Sen, O'Higgins, saf sarkacıyla tek zamanı
gösteren değişmez saat:
Şili'nin zamanı, savaşçı onurun
kızıl saati üstüne sürekli kaydedilen yegâne dakika.

Hep aynı kalacaksın, hep aynı
Santiago'nun kızları ve
Pelesenk tahtasından
Mobilyalar arasında olduğu gibi.

Değişmez portresisin sen,
Vatanından başka babası olmayanın
topa tutularak yenileceğin
bu portakal ağaçlı diyardan
başka nişanlısı olmayanın.

Seni Peru'da mektuplar yazarken görüyorum.
Bundan daha büyük yasak, daha büyük sürgün yok.
Bütün taşra sürgünde.

Yokluğunda bir salon gibi aydınlandı Şili.
Senin sert asker disiplininin yerini
Sefahatle, karşılıklı dans ederek doldurdu zenginler,
sen yokken kanın fethettiği vatan
aç halkın dışarıdan baktığı
bir bale gibi yönetildi.

Giremezdin artık.
Eğlenceye Rancagua tozu, kan ve terle
sarstın saygınlığını
ulusun sayın büyüklerinin.
Yolu, ter ve at kokusunu,
ilkbaharda vatan kokusunu
kendinle birlikte içeri aldın.

Katılamazdın bu dansa.
Senin eğlencen infilak eden bir kaleydi.
Savaşmaksa bunun nizami olmayanı.
Eğlencen sona erdi
bozgundan sarsılmanla,
kollarında vatanla
yönünü Mendoza'ya çeviren
uğursuz gelecekle.

Şimdi bak haritada aşağılara,
çevir gözlerini Şili'nin ince kemerine,
sırala karda askerleri,
kumsallardaki düşünceli delikanlıları,
yanıp sönen neferleri.

Kapat gözlerini, uyu, düş kur biraz,
senin tek düşün o, yüreğine geri gelecek olan:
Güneyde üç renkli bir bayrak,
toprağının üstündeki kır güneşi, yağan yağmur,
ayaklanan halkın silah sesleri olsun
ille de lazım olursa iki-üç kelime.
Düş kuruyorsan, düşün tamamlandı bugün.
Düşle onu, en azından mezarda.
Ardından hiçbir şey bilmeden: Çünkü
eskiden olduğu gibi,
kazanılan savaşlardan sonra
dans ediyor züppeler Saray'da
ve aynı aç gözler
sokağın gölgesinden bakmakta.

Yine de işte mirasımız:

Senin direncin, sessiz ve bozulmaz yüreğin,
yıkılmaz baba oluşun,
ve sen, geçmişin askerlerinin
göz kamaştıran çığı içinde,
mavi ve yaldızlı üniformaların
esnekliğinde bizimlesin bugün,
bize aitsin sen, halkın babası,
yılmaz savaşçı.

XXI
SAN MARTÍN
(1810)

Yürüdüm, San Martín, orası burası demeden,
işim olmaz üniformanla, mahmuzlarınla, biliyordum
karşılaşacaktık bir gün gelecek, er ya da geç,
geri dönmek için yapılan yollarda yürürken,
sıradağların bir ucunda, senden bize miras kalan
rahmeti ve gazabı bol doğanın saflığında.

Tropikal ağaçlardan,
köklerden ayırt etmek,
keçiyollarındaki yüzünü açığa çıkarmak,
kuşlar arasında bakışını ayırt etmek,
rüzgârdaki varlığını bulmak zor.

Bize verdiğin topraksın, kokusuyla çarpan,
nerede bulunduğunu,
çimenliklerdeki vatan kokusunu
nereden geldiğini bilemediğimiz

bir demet melisasın.
Senin üstünde koşturuyoruz, San Martin,
şafaktan çıkıp bedeninin üstünde koşturuyoruz,
hektarlarca gölgeni soluyoruz,
tüfeklerimizi kaldırıyoruz bedeninin üstünde.

Bütün kahramanlar içinde en kahraman sen.

Ötekiler bir düzlükten öbürüne ilerlediler,
yol ayrımlarını toza belediler,
sen sınırlardan yapıldın
ve biz görmeye başlıyoruz coğrafyanı şimdi,
son ovanı, toprağını.

Sonsuz bir su gibi zaman
hırçın keseklerini, cehennemin keskin buluşlarını
yarışırcasına serperken
büyüyor toprağın,
rahatlığının çoğalan tohumları
yamaçları dolduruyor
ve daha çok alan veriyorsun ilkbaharda.

İnsan inşa ettiğinin dumanı
oluyor sonunda, hiçbir şey doğmuyor
öz ateşinin küllerinden:
küçülürken kuruyor varlığını,
düşüyor elinde tozdan başka bir şey kalmadığında.

Sen daha fazla yer tuttun ölümünde.

Bir ambar sessizliğiydi ölümün.

Geçti ömrün, başka ömürler de,
açıldı kapılar, dikildi duvarlar
ve başak çıktı, saçılmak için.

San Martín, öteki komutanlar
üstlerinde ışıldayan tuz salkımlarından
süslü üniformalarıyla
senden daha çok parlıyorlar,
şelaleler gibi konuşuyorlar,
yine de benzemiyor hiçbiri sana,
topraktan ve yalnızlıktan, kardan
ve yoncadan giysin içinde.
Karşılaşıyoruz ırmaktan dönüşte seninle,
çiftçi selamı veriyoruz çiçekli Tucumán gibi
ve yollarda atının üstünde
karşılaşıyoruz seninle,
kaldırıyoruz giysini, tozdan beyazlaşmış baba.

Bugün güneş ay ve rüzgâr
sade yapını, soyunu olgunlaştırıyor:
Senin gerçeğin toprağın gerçeğiydi,
kumdan alaşım, ekmek gibi yerleşik,
tahılların ve kilin taze enginliği, düz ve saf.

Ve sen böyle geldin bugüne, ay ve dörtnal,
askerlerin mevsim, açık hava,
yeniden savaşarak ilerliyoruz oradan,
köyler ve ovalar arasında yürüyerek,
senin dünyevi gerçeğini kurarak,
gepgeniş filizini savurarak havaya
ve eleyip çalkalayarak buğdayın sayfalarını.

Böyle olsun, San Martín, savaştan sonra
bize kılavuzluk etmezse barış,
biz de bürünelim senin ruhuna,
sen de uyu böylece kurduğumuz
bereketli barışın ölçüsü.

XXII
MINA
(1817)

Dağ yamaçlarından geldin Mina
çetin bir su akıntısı gibi.
Aydınlık İspanya, saydam İspanya
baş eğmez doğurdu seni acıların orta yerinde,
dağlardan inen selden
keskin bir aydınlığın var.

Yüzyıllar içinde, topraklar üstünde
gölge ve parlaklık savaşı uzun uzun
senin beşiğinde,
boğazlıyordu sürüngen tırnaklar
halk aydınlığını,
yolunu gözlüyordu ekmeğin,
yaşlı şahin yetiştiriciler
kilise mazgallarında
yasaklıyorlardı içeri girmesini
yoksulların ırmağının.

Ama sen hep korkunç kulede İspanya
bir gedik açtın isyankâr elmasa,
onun ölen ve yeniden doğan ateşlerden soyuna.

Hayır, boşuna değil Kastilya sancağının
ortaklaşacı rüzgâr renginde olması,
boşuna değil vadilerinin granitleri üstünde
mavi Garcilaso aydınlığının koşması,
boşuna değil, Córdoba'da papaz örümcekler arasında
Góngora'nın taşlarını bırakması,
kaşına soğuk inciler takılı düzlükler üstüne.

İspanya, geçmişin amansız pençeleri arasında
saf halkın köklerini sarstı azabın,
kaba feodalleri besledi
dökülen alt edilmez bir kanla,
ve sendeki ışık gölge gibi eski,
kemiren yara izleriyle bitkin.
Meşelerin soluğuyla geçen
duvarcının barışı yanında,
kurdelelerin ve hecelerin parıldadığı
yıldızlı kaynakların yanında,
yaşının üstünde kara bir titreyiş gibi
akdoğan kendi sekilerinde yaşıyor.

Açlık ve acı, silisi oldular senin kumlarının
kadim halklarının
köklerine dolanmış sağır bir telaş
bir sonsuzluk verdi dünyanın özgürlüğüne
şimşeklerden türkülerden ve savaşçılardan.

Navarra'nın derinlikleri
sakladılar son şimşeği.
Uçurumdan çekip çıkardı Mina
savaşçılarının kolyesini:
istila edilen köylerden,

gecenin halklarından
aldı ateşi o zaman,
besledi direnişin kollarını,
karlı kaynaklardan geçti,
saldırdı hızla dört bir yana,
belirdi uçurumların orta yerinde
ve fışkırdı ekmek fırınlarından.

Gömdüler onu zindanlara,
ama geri geldi dağların yüksek rüzgârına,
inatçı kaynağı
kıvrıla büküle ve de çınlayarak.

Amerika'ya taşıyor onu bir rüzgâr,
İspanyol özgürlüğünün rüzgârı
ve verimli kılıyor çayırı çimeni
ormanları yeniden geçen
yorulmaz yüreği.

Meksika'da büyük İspanyol yamaçlarının
suyuna bent çekildi.
Ve saydam gücü
hareketsiz ve sessiz kaldı.

XXIII
MIRANDA ÖLÜYOR SİSTE
(1816)

Avrupa'ya geç girerseniz şayet bir silindir şapkayla
fıskiyenin mermeri yanında
bir güzden fazlasının süslediği bahçede

imparatorluk üstüne düşerken yırtık pırtık altın
yapraklar Sen Petersburg gecesi üstüne
bir siluet kesip kondurursa kapı
sarsılır çıngırakları kızağın
ve yalnızlıkta bembeyaz biri
aynı hal aynı soru
Avrupa'nın çiçekli kapısından çıkarsan
gölge fraklı bir centilmen
altın kuşakla işaretli zekâ
Özgürlük Eşitlik alnında yazar onun
gümbür gümbür toplar ortasında
Adalar'da kırmızı halı iyi tanır onu
okyanusların karşılayanı Buyrun Efendim...
Ne çok gemi var... ve sis yolculuğunu adım adım
izliyorsa
eğer kitapçıların ve mason localarının oyuklarında
elde eldiven belde kılıç biri duruyorsa bir haritayla
halklarla gemilerle havayla dolu
bir yığın dosyayla
Trinidad'da sahilin yanında
bir çarpışmanın dumanı varsa ve başka bir yerde
yeni deniz
ve başka bir sefer Bay Street merdivenini
bir elmanın kalın eti gibi
içine girilmeyeni buyur eden ortamı
ve yeniden maviye çalan eldivenle
sofada bu soylu el
uzun yollarla savaşlar ve bahçeler
dudaklarının üstündeki bozgun bir başka tuz
bir başka tuz yakıcı bir başka sirke
ağır bir zincirle duvara bağlanmış
Cádiz'de düşüncesi soğuk

kılıcın dehşeti zaman tutsaklık
toprak altında lağım fareleri
arasına inerseniz
ve cüzamlı duvarcılık başka sürgü
asılmış bir kasada eski yüz
bir sözcüğün boğazlanıp öldürüldüğü yerde
bir sözcük bizim adımız adımlarının
gitmek istediği toprak
aylak ateşi için özgürlük
sicimlerle ıslak düşman toprağına indirilir o
kimse durmaz selama hava soğuktur,
havada mezar soğuğu var Avrupa'da.

XXIV
JOSÉ MIGUEL CARRERA
(1810)

ARA BÖLÜM

Özgürlük dedin herkesten önce,
avlularda saklı, usuldan fısıltı
taştan taşa giden.

Özgürlük dedin herkesten önce.
Serbest bıraktın kölenin oğlunu.
Tüccarlar yabancı denizden kan satarak
birer gölge gibi gidiyorlardı.
Serbest bıraktın kölenin oğlunu.

Kurdun burada ilk matbaayı.
Ulaştı yazı karanlıktaki halka,
açtı sırlı haber dudakları.

Kurdun burada ilk matbaayı.
Koydun okulu manastıra.
Gebeş örümcek ağı ve bunaltan
toprak vergileri kovuğuna itildi.
Koydun okulu manastıra.

KORO

Bilinsin eğilmez bir başın olduğu
göz kamaştırıcı ve savaşta pişmiş Efendim.
Bilinşin çabukluğundan vatanın üstüne
parlayarak düşen şey.
Hışımlı uçuş, kızıl yürek.

Bilsinler gecenin sürgülerini açan
dizginsiz anahtarlarını.
Yeşil şövalye, gece şimşeği.
Bilinsin avuç dolusu aşkın,
baş döndürücü aydınlığıyla lamban.
Dolup taşan üzüm salkımı.

Bilinsin birden çakan görkemin,
aylak yüreğin, gündüz alevin.
Öfkeli demir, soylu taçyaprak.
korkak kubbeleri yıkıp geçen
yaman şimşeğin bilinsin.
Fırtına kulesi, akasya demeti.
Bilinsin yiğit kılıcın,
gücü ve göktaşını kuruşun.
Bilinsin hızlı büyüklüğün.
Bir de başa çıkılmaz zerafetin.

ARA BÖLÜM

Denizlerin üstüne gidiyor,
diller, giysiler, yabancı kuşlar arasında,
kurtarıcı gemiler üstünde geliyor,
ateştir yazdığı, buluttur sürdüğü,
kökünden söküyor güneşi ve askerleri,
sisi geçiyor Baltimore'da
kapı kapı dolaşarak,
güven ve insanlar dolup taşırıyor onu,
eşlik ediyor bütün dalgalar.
Deniz kıyısında Montevideo'nun
sürgün odasında bir matbaa açıp
mermi basıyor kavgaya.
Yönettiği ayaklanmanın oku
can taşıyor Şili'ye doğru,
yönettiği Kristal öfke
yakıyor onu da ve gösteriyor yolu
ölüme atılışın kasırgasının
yelesine tutunmuş
kurtuluş süvarisi.
Ayyuka çıkmış acının
katledilmiş kardeşleri
duyuruyor feryatlarını ona
intikamın harap duvarından.
Boyuyor kanı, Mendoza tuğlalarındaki ışkın misali
içler acısı boş tahtını.
Sarsıyor pampanın gezegene ait barışını
cehennemin kuşları ateşböceklerinden
bir devirdaim gibi.
Kaleler üstüne çullanıyor

kabilelerin haykırışları arasında.
Tutsak kafaları gezdiriyor
mızrakların kasırgası içinde.
Dizginsiz pelerini kıvılcımlanıyor
dumanın en karası
ve atların ölümünde.

Genç Pueyrredón, anlatma akıbetinin
yasıyla titrediğini,
işkence etme bana
ayrılığın gecesiyle,
göründüğünde
can çekişmesinin yalnızlığı
Mendoza'ya götürülen maskesinin fildişinde.

KORO

Ey vatan, sakla onu koynunda,
kucak aç bu gurbet gezen aşka:
Bırakma düşmesin
mutsuzluğunun kör kuyusuna:
Yükselt alnına kadar bu şimşek parıltısını,
yükselt bu unutulmaz lambayı,
bu çılgın koşumları çek geri,
çağır bu yıldızlı gözkapağını,
gururlu kumaşların için sakla.
bu kan yumağını.
Ey vatan, esirge bu ömrü,
ışığı, ölesiye yaralı damlayı,
can çekişen bu kristali,

bu değerli volkanik halkayı.
Vatan, şaha kalk ve savun onu,
dörtnala, durma, dörtnala.

TOPLU GÖÇ

Götürüyorlar onu Mendoza'nın duvarlarına doğru
korkunç ağaca, açılışı yapılmış kanın yamacına,
yalnız işkenceye, yıldızın donmuş sonuna.
Bitmemiş yollardan gidiyor o,
böğürtlenlerden ve dişsiz toprak duvarlardan,
kendisine ölü bir altın atan kavaklardan
ve sarıyor onu yararsız gururu
ölümün tozunun çoktan ulaştığı
lime lime olmuş bir gömlek gibi.

Bugün kan kaybeden hükümdarlığını düşünüyor,
çocukluğun parçalayan meşeleri üstündeki ilk ayı,
İspanyol okulu, Kastilyalı milisin kırmızı
ve erkeksi kalkanını,
katledilen kabilesini, evliliğin tatlılığını,
portakal çiçekleri arasındaki, sürgünü,
dünyayı sarsan savaşları,
bayrağın gölgesinde
bilmece olan O'Higgins'i.
Santiago'nun eski bahçelerinde
bunlardan habersiz Javiera'yı.
Mendoza aşağılıyor kara soyunu,
dövüyor yenik unvanını.
Ve kendisine atılan taşların ortasında

çıkıyor ölüme doğru.
Kimse gidemedi akıbetine
dosdoğru bir yoldan.
Haşin saldırılardan, bir yandan rüzgâr,
bir yandan o canavar ruhlular,
hepsinin kanını akıttığı
bu sokağa varıncaya.
Darağacının
her basamağı düğüm düğüm kaderi onun.
Kimse öfkesini sürdüremez artık.
Kapattı kapılarını intikam da aşk da.
Yollar tutup sürdü menzillerince başıboş gezegeni.
Ve kurşunladıklarında onu,
ve göründüğünde kan boydan boya
halkın prens soyunda, o kan
rezil toprağı tanıyan,
gelmesi gereken yere gelen kandır o:
Ölümünün saçılmış üzümlerinin beklediği
susamış boğma demirlerinin olduğu yere.

Aradı durdu gözleri vatanın kanını.
Her şey demir şişlerdi diken diken dorukta.

Gördü çeliği,
un ufak olan aşkını doğurtan tüfekleri,
köksüz kaldığını düşündü dumanın yolcusu,
savaşta yalnız olduğunu,
düştü ardından toz ve kanla kaplı
bir bayrağın kucağına düşer gibi.

KORO

Bahtsız Husar, yanan mücevher,
karlı vatanda tutuşan böğürtlen.

Onun için ağlayın kadınlar,
ağlayın gözyaşlarınız toprağı ıslatana kadar,
puta tapar gibi sevdiği toprağı.
Ağlayın, Şili'nin dağa ve dalgaya alışık
yılmaz savaşçıları,
dev bir buzul gibidir bu boşluk,
bizi kamçılayan denizdir bu ölüm.
Neden diye sormayın, söylemez kimse
barutun yok ettiği gerçeği.
Sormayın kim olduğunu, kimse sökemez topraktan
serpilip gelişmesini baharın,
öldürmedi kimse kardeşin gülünü.
Tutalım içimizde öfkeyi, acıyı, gözyaşlarını,
dolduralım içler acısı boşluğu da
gece ölü yıldızların aydınlığını
anımsatsın o yalaza.
Kız kardeşim, tut içinde kutsal hıncını.
Halkın zaferi sesini istiyor senden
ezilen yumuşaklığının.
Serin harmaniyeleri onun yokluğu üstüne
soğuk ve toprağa gömülmüş
vatana can versin diye sessizliğiyle.

Bir değil birçok oldu onun ömrü.

Bütünlüğünü aradı bir alev gibi.

Hiç bırakmadı onu ölüm
bütünleninceye hikâyesi,
tüketinceye dek onu.

BAĞLAM

Esirge onu sen kederli defne kışın taşkın özünden.
Taşıyalım pırıl pırıl kumu dikenli tacına,
Araucanía kütüğünün lifleri korusun ayın ölüsünü,
kokulu boldo yaprakları üstlensin mezarının huzurunu,
Şili'nin engin karanlık sularıyla beslenen karla,
sevdiği bitkilerle, yabanın kilinden kaplarda melisalarla
sarı Santor'un sevdiği kekre bitkilerle,
toprakta güz elektriği yüklü kara salkımlarla,
yeryüzüne ait öpücükleri altında yanan alacalanmış
gözleriyle.
Kalksın kuşların, adaletsiz kanatların, kızıl
gözkapakların, ey vatan,
uçsun yaralı süvariye doğru tarla sığırcığının sesi sularda,
kanasın başta kara kokulu al beneğinden haracını
ödeyerek
vatanın düğün gecesini uzatan uçuşuna onun
ve değişmez doruklara asılı akbaba taçlandırsın kanlı
tüyleriyle
uyuyan göğsü, sıradağların sekileri üstüne yayılmış korları,
asker parçalasın zaptedilmiş duvar üstünde ezilmiş
öfkeli gülü,
köpük gemli ve kara eyerli atına atlasın vatan evladı,
tarlaların kölesi yeniden bulsun köklerden barışını,
yaslı armasını,
tamirci gece diksin kalayıyla soluk kulesini:

Altına hasır ve kahramanın elleri serilmiş, beşikte doğan halk,
madenlerin kara tuğlaları ve kükürtlü kuyulardan çıkan halk
yükseltsin şehitliği ve kül kavanozunu da sarmalasın çıplak anıyı
içindeki demiryolu işçisi yüceliği ve taştan ve yaralardan
sonsuz terazisiyle
ıslak çançiçekleri ve açık kitaplar hüküm olup çıkıncaya topraktan,
yenilmez çocuğa, ulu boraya, ürkek körpeye, sert askere.
Deniz savaşına dayanan geminin üstündeki ad gibi
savaşan halkın katı toprağında korunsun adı:
Vatan pruvasına yazsın ve şimşek kucaklasın onu
çünkü özü böyle yapıldı: Özgür ve ateşliliği içinde narin.

XXV
MANUEL RODRIGUEZ

CUECA

Hanımefendi, nerede o diyorlar,
annem diyorlar, söyledikleri bu,
su ve rüzgâr söylüyor o gerillayı
gördüğünü.

Yaşam

Belki bir Piskopos,
belki odur, belki değil,
belki rüzgârdır sadece
kar üstünde:
Kar üstünde, elbette,
anacığım, bakma,
Manuel Rodríguez
geliyor dörtnala.
Geliyor o gerilla bu tarafa.
Suları yara yara.

CUECA

Tutku

Mélipilla'dan çıktı yola,
sürdü atını Talagante'ye
geçerek San Fernando'dan
gün gibi doğdu Pomaire'de.

Rancagua'dan geçerek,
San Rosendo'dan,
Cauquenes'ten, Chena'dan,
Nacimiento'dan:
Evet, Nacimiento'dan,
Chingué'den geldi,
her yandan geldi
Manuel Rodriguez.

Uzat ona bu karanfili.
Gidelim onunla.

CUECA

ve Ölüm

Bırakalım gitarımızı tıngırdatmayı,
yas içinde vatanımız.
Karalara büründü toprağımız.
Öldürdüler gerillayı.

Caniler Til-Til'de
katlettiler onu,
sırtından aktı kan
yol boyunca:
Evet, yol boyunca.

Kim inanırdı?
O kanımızdı,
neşe kaynağımızdı.

Ağlıyor toprak ardından.
Elden ne gelir başka susmaktan.

XXVI
ARTIGAS

I

Artigas büyüyordu çalılıklar arasındaki fırtınalı oldu
geçişi
zira otlaklarda taştan ve çandan dörtnal yetişiyordu
gelip sarstı bozkırın sert yüzünü habire vuran şimşek
gibi,
gelip topladı gök mavisini çınlayan nallar arasında
ıpıslak bir bayrak doğuncaya Uruguay'ın çiyinde.

II

Uruguay, Uruguay deyip akar Uruguay Irmağı'nın
şarkıları,
serçeler, sesleri yaralı kumrular,
Uruguaylı gök gürültüsünün kulesi, hepsi salar
göklerin Uruguay diye haykıran avazesini rüzgârda
ve şelale çınlayıp yinelerse
görkemli bozgunlarının son tohumlarını
sınırda toplayan acı atlıların dörtnala gidişlerini,
yayılır aynı perdeden saf bir kuşun adı,
zulüm altındaki vatanı vaftiz eden kemanın ışığı.

III

Ey Artigas, kırların yeşeren tarafının askeri,
bilirsin ki bütün bir ordu için sadece senin
takımyıldızlarıyla bezeli pançon yeterdi

kan şafağı baştan çıkarana ve kurtarana dek,
günün tozlu dolambaçlarında ilerleyen
adamların uyanana dek.
Yolun yorulmaz babası, tutulan yolun önderi,
toz bulutunun Santoru!

IV

Akıp gittiler bir yüzyılın günleri, peşi sıra da
sürgünlüğünün saatleri:
Demirden bin bir örümcek ağıyla sarılı ormanın
ardında:
Bataklıklara çürümüş meyvelerden başka bir şeyin
düşmediği
sessizliğin ardında, yapraklar, zincirden boşanmış
yağmur,
urutaú müziği, gölgenin güneşine girip çıkan
Paraguaylıların çıplak ayakları, kamçı örgüsü,
kütükler,
yengeçlerin kıymık kıymık ettiği bedenler ardında:
Soğuk bir sürgü kapanır ormanın rengini
öteleyerek,
mor günbatımı da kapatır böylece kuşaklarıyla
Uruguaylı ışığı kara bahtının içinde arayan
Artigas'ın gözlerini.

V

"*Sürgünlük zor zanaat*" diye yazdı o gönül kardeşim
ve böyle indi Amerika'nın perdesi karanlık
gözkapağı gibi

ürperişin şövalyesi Artigas'ın bakışları üstüne,
bir zorbanın camdan sabit bakışında kıstırılmış
boş krallıkta.

VI

Amerikan titriyordu kefareti ödenecek acılarla:
Oribe'ler, Alvear'lar, Carrera'lar adanmaya
koşuyorlardı çıplak:
Ölüyor, doğuyor, düşüyorlardı: Öldürüyordu körün
gözleri: Konuşuyordu dilsizlerin sesi
sonunda birlik oluyordu ölüler,
soylu mezheplerini ölümde tanıyorlardı sonunda.
Ve kanını dökenler öğrendiler aynı safta
olduklarını:
Hainleri yoktur toprağın.

VII

Kuş sözcüğüdür Uruguay, siz deyin suyun dili,
bir şelale hecesidir, cama kesmiş fırtınadır,
hoş kokulu baharda meyvelerin sesidir Uruguay,
ormanların ırmakça öpücüğü ve Atlantik'in mavi
maskesidir.
Uruguay, rüzgârlı bir günün altına serili çamaşırdır,
ekmektir Amerika'nın masası üstünde, masada
ekmeğin saflığı.

VIII

Ve bütün şeylerin tarihçisi ben Pablo Neruda
bu türküyü sana borçluysam Uruguay,
bu türküyü, bu masalı, bu başak kırıntısını, bu
Artigas'ı,
ödevlerimde kusur etmedim, pabuç bırakmadım
uzlaşmaz bir yüreğin sıkıntılarına:
Sakin bir zaman bekledim, tedirgin bir
saatin yolunu gözledim, ırmağın otlarını topladım,
kumundaki çukura gömdüm başımı,
balıklarının gümüşüne,
çocuklarının aydınlık dostluğuna, çarşılarının
hayhuyuna,
arındım kokuna ve aşkına olan borcumu hissedene
kadar.
Ve belki de senin ışıl ışıl komutanının
anısına bıraktığım bu karanlık sözcüklerde
aşkının ve kokunun bana bağışladıkları
uğultuyu bulacaksın.

XXVII
GUAYAQUIL
(1822)

San Martín girdiğinde içeri, o el değmemiş yoldan
geceden de bir şeyler –gölge, deri–
girdi salona.
Bekliyordu Bolívar.
Bolívar kokladı gelmekte olanı.

Havadandı, hızlıydı, metaldendi,
orada, tarihin karanlığındaki o odada
sezilen her şey, uçuşun bilimi,
titriyordu o kendine hâkim varlığı.

Tarifi imkânsız doruklardan geliyordu,
yıldızlı atmosferden,
geceyi ve uzaklığı çiğneyerek
önden gidiyordu ordusu,
görünmez bir bedenin
ve onun peşindeki karın kaptanı.
Titredi lamba, kapı
San Martín'in ardından
geceye dayanak oldu, havlamalarına,
ırmak ağzındaki ılık bir uğultuya.
Sözcükler onların içinde gidip gelen
bir keçiyolu açtılar.
Bu iki beden konuşuyordu,
biri öbürünü kovuyor, biri öbüründen
saklanıyordu,
biri öbürünün önünü kesiyor, biri öbüründen
kaçıyordu.

San Martín kurşuni numaralarla,
yorgunluk bilmez binek hayvanlarının
yalnızlıklarıyla, güç alıp da kumun gücünden
böylece yeri döven atlarla dolu
bir heybe getiriyordu Güney'den.
Onunla birlikte girdiler
Şili'nin babayiğit katırcıları,
demirli usul bütün bir ordu,

hazırlık alanı, bayraklar
ve pampa içinde yaşlanmış adlar.

Söyledikleri her şey, beden bedene
düştü sessizliğe, derin zaman aralığının içine.
Sözcükler değildi bunlar,
hasım toprakların,
erişilmez başka bir metale dokunan
insan taşının güçlü çıkışıydı.
Sözcükler döndüler yerlerine.

Her biri, gözlerinin önünde
kendi bayraklarını görüyordu.
Biri, göz kamaştıran çiçekleriyle zamanı,
öteki, aşınmış geçmişi,
paçavralar içindeki ordusunu.

Bolívar'ın yanında beyaz bir el,
kimi gün yolunu gözleyen, kimi gün uğurlayan,
yanan aletini kavileştirip
düğün yatağının üzerine seriyordu keteni.
San Martín koklamazdı eşinden başka bir gül.
Bütün düşü şaha kalksındı atlar,
koşumlar ve tehlikeler dolansındı birbirine.
Birlik içinde bir çayırdı özgürlüğü.
Tahıl düzeni zaferi oldu.

Bolívar bir düş kuruyordu,
bilinmeyen bir boyut, durmadan
harlanan bir ateş,
özünde yatan, kimselere diyemeyip
tutsağı olduğu.

Düştü sözcükler ve sessizlik.
Yeniden açıldı kapı, yeniden
indi Amerikan gecesi, çırpındı bir an
sayısız dudaklı engin ırmak.

San Martín o geceden
yalnızlıklara doğru döndü, buğdaya doğru.
Bolívar bir başına yürüdü.

XXVIII
SUCRE

Yüksek topraklarda Sucre
dorukların sarı siluetini doldurup taşırıyor,
Hidalgo düşüyor, Morelos ses topluyor,
toprakta ve kanda yayılan titremesini bir çanın.
Aşıyor yolları Paez
fethedilen havayı paylaştırarak,
Cundinamarca'da yaraların
kardeşliğini ıslatıyor çiy,
başkaldırıyor halk, kaygılı,
büyük alanlardan gizli hücreye,
işte vedalardan ve atlardan
su yüzüne çıkan bir dünya,
her dakika erken açmış çiçek gibi
görüyor bir bayrağın doğduğunu:
kanlı mendillerden, özgür kitaplardan
yapılmış bayraklar,
atlıların yırttıkları,
yolların tozu içinde sürüklenmiş,
kurşunlarla, şimşeklerle delinmiş bayraklar.

BAYRAKLAR

O güzel kokulu zamandan bayraklarımız,
daha yeni işlenmiş, yeni doğmuş,
karasevda gibi gizli,
sevgili barutun mavi rüzgârında
dalgalanıverdiler.

Amerika, engin beşik, yıldızdan uzay,
olgun nar, coğrafyan tuğlaların ve taşların
yönettiği fısıltılarla, arılarla doldu birden,
elden ele,
sokak giysilerle doldu,
dengesiz uğuldayan arı kovanı gibi.

Yaylım ateşlerin ve kurşunların gecesinde
parlıyordu dans gözlerde,
portakal ağacının çiçeği
gömleklerin üstüne çıkıyordu, portakal gibi,
veda öpücükleri, undan öpücükler,
aşkın sıkıladığı,
ve şarkı söylüyordu gitarıyla
yollarda savaş.

XXIX
BREZİLYALI CASTRO ALVES

Brezilyalı Castro Alves, kime söyledin şarkılarını sen?
Çiçeklere mi? Güzelliği çakıllara fısıldayan
suya mı? Gözler için mi söyledin,
dilimlenen yüzü için mi sevdiğinin? Bahar için mi?

Evet, ama yoktu o taçyapraklarının çiyi yoktu,
sözü yoktu kara suların,
ölümü görüyordu karşısında o gözler,
yanıyordu kurbanlar hâlâ aşkın ardından,
köpük köpük kandı bahar.

Köleler için söyledim ben, onlar ki gemilerde
kara bir salkım gibi yol alıyordu,
kan boşaltıyordu limanda her gemi,
çalınmış kanın ağırlığıydı bize bıraktıkları.

–Bu uzak günlerde şarkı söyledim cehenneme karşı,
açgözlülüğün keskin dillerine karşı,
kasırgada yapış yapış altına karşı,
cezanın kırbacını kavrayan ele karşı,
karanlıkların yöneticilerine karşı.

–Her gül köklerinde bir ölüyü barındırıyordu.
Işık ve gece gözyaşlarıyla örtüyordu gökyüzünü,
gözler başka yöne çevriliyordu yaralı ellerin
önünde,
sessizliği dolduracak bir tek benim sesim vardı.

–Bizi azat etmesini istedim insandan,
bu yolun insandan geçtiğini sanıyordum
ve yazgımızın oradan belirdiğini.
Şarkı söyledim sesi olmayanlar için.
o zamana kadar kapalı kapıları çalması sesimin
girsin diyedir Özgürlük dövüşe dövüşe.

Brezilyalı Castro Alves, yeniden doğarsa senin saf kitabın
bugün özgür toprak için,
bırak halklarımız defnelerini koysun alnına
Amerikamızdan bir şair
insanların sonsuz ve görkemli sesiyle bir oldu sesin.
Ne güzel söyledin. Nasıl şarkı söylemek gerekirse öyle.

XXX
TOUSSAINT L'OUVERTURE

O salkım saçak tatlılığından
dokunaklı taçyaprakları çıkardı Haiti,
bahçelerin dürüstlüğünü,
görkemli yapıları;
siyahi bir büyükbaba gibi sallar deniz
onun tenden ve enginlikten kadim onurunu.

Toussaint L'Ouverture düğümlüyor
bitkiler egemenliğini,
zincirli görkemi,
davulların sağır sesini,
saldırıyor sonra, tıkıyor yolu,
tırmanıyor, emrediyor, püskürtüyor,
meydan okuyor doğal bir hükümdar gibi.
Lakin karanlık ağa düşüyor bir gün,
alıp götürüyorlar denizleraşırı,
itilip kakılıyor ırkının dönüşü gibi,
sintinelerin, zindanların
gizli ölümüne atılıyor.

Lakin yarları tutuşmuştur Ada'nın bir kere,
kuytularında konuşuyor dallar,
umut iletiliyor oradan oraya,
kale gibi örülüyor direnişin duvarları.
Özgürlük ormanındır senin,
kara kardeşim, koru sen
acısını onca anının
ve gözetsin büyülü köpüğünü
geçmişin kahramanları.

XXXI
MORAZAN
(1842)

Yüksektir gece ve Morazan nöbette.
Bugün mü, dün mü, yarın mı? Sen bilirsin onu.

Orta kuşak, iki denizin mavi çarpıntılarının
göğe sıradağları ve zümrütten tüyleri dikerek
gün gün ördükleri Amerika'nın sıkılmış beli:
Topraklar, birlik, köpüğün kavgasında
doğmuş narin tanrıça.

Kemirdi seni, oğulların ve kurtlar,
kemirgenler yuvalanmış üstünde,
bir kerpeten söküp alıyor düşünü,
fışkırtıyor kanını bir hançer
parça parça edilirken bayrağın.

Yüksektir gece ve Morazan nöbette.

Kaldırmış baltasını geliyor işte kaplan.
Karnını deşmeye geliyorlar.
Geliyorlar yıldızını parçalamaya.
Geliyorlar,
küçük, kokulu Amerika
seni çarmıha germeye, derini yüzmeye,
yıkmaya bayrak demirini.

Yüksektir gece ve Morazan nöbette.

İstilacılar doldurdu meskenini.
Dalından düşmüş bir meyve gibi yardılar seni,
kimisi geçirdi sırtına kanlı bir soyun dişlerini,
kimisi de yağmaladı limanlarını
kan taşıyarak acılarının üstüne.

Bugün mü, dün mü, yarın mı? Biliyorsun bunu.

Kardeşler, gün doğuyor. (Ve Morazan nöbette.)

XXXII
JUÁREZ'İN GECESİNDE YOLCULUK

Juárez, toplarsak eğer
mahrem tabakayı, derinlikteki maddeyi,
cumhuriyetlerimizin derinliklerindeki
madene dokunursak kazırken;
senin yapın olurdu o birlik,
senin sorgusuz iyiliğin, nasırlı elin olurdu.

Anlamaz giyimine bakan,
gösterişsizliğine, sessizliğine,
Amerikan toprağıyla yoğrulmuş yüzüne bakan,
buralı değilse, bu ovalarda,
yalnızlıklarımızın dağlı kilinde
doğmadıysa.
Çıkarları varsa konuşacaklar seninle.
Bir ırmağı geçer gibi aşacaklar seni.
El uzatacaklar ağaca, asmaya,
toprağın karanlık yoluna.
Bizim için hem ekmek hem taşsın,
hem fırın hem karanlık soyun ürünü.
Kilimizde yaratıldı yüzün.
Karlı bölgemdir senin görkemin,
gözlerin, yitip gitmiş çömlekçilik.

Ötekilerin atomu olacak
Ve kaygılı kordan parlak elektrik damlası:
Sensin kanımızdan yapılan duvar,
içine girilmez doğruluğun
katı jeolojimizden çıkıyor.

Yok havaya söyleyecek bir şeyin,
Söylüyor bunu kendiyle meşgul toprak, kireç,
maden filizi ve ekmek mayası.
çok uzaktan gelen altın rüzgâra,

Gidip gördüm Querétaro duvarlarını,
dokundum tepedeki her kayaya
ötelere, yara izine ve kratere,
kolları dikenli kaktüslere:

kimse kalmadı burada, çekip gitti hayalet,
uyuyup kalmadı kimse katılıkta:
Işıktan başka bir şey yok, çalılıklar
ve saf bir varlıktan başka:
Juárez, adaletli gecenin, apaçık, dokunaklı,
yıldızlı gecenin huzuru.

XXXIII
LINCOLN ÜZERİNDEKİ RÜZGÂR

Güney yeli eser bazen kabri üstünde Lincoln'ün
kentlerden sesler ve ağaç dallarından lifler getirerek
ne bir şey olur ne de kıpırdar yazısı kabrinin
yüzyılların yavaşlığıyla yumuşar mermer
o yaşlı beyefendi yaşamıyor artık
eski gömleğindeki delik yok
karıştı zamanın ve insan tozunun iplikleri birbirine,
"o ne adanmış yaşamdır öyle" der Virginia'lı titrek kadın
şarkı söyleyen bir okul
ötedir başka şeyleri düşünerek şarkı söyleyen bir okuldan
yine de yollardan ve kimi diyarlardan yayılan
Güney yeli durup oyalanır bazen kabrin üstünde
saydamlığı modern bir gazetedir
hınç da böyle birikir ağıt ağıt o yelde
kımıltısız galip düş serilir şarkı söyleyerek
onca kanı ve yorgunluğu sürükleyerek geçen
çamura batmış ayakların altına
bakın ki bu sabah dönüyor mermere nefret

beyaz Güney'in kini uyuyan yaşlı adama
zenciler yalnızdır kiliselerde Tanrı'yla birlikte,
Tanrı'yla birlikte böyle inanırlar meydanlarda
herkese göğü havayı suyu paylaştıran
el ilanları var trenlerde
hangi kusursuz yaşam anlatır narin kızı
ve Georgia'da her hafta öldürülür bir zenci
delikanlı
sopa darbeleriyle
şarkı söylerken Paul Robeson okyanus gibi
okyanus gibi ve yaşamlarının başlangıcında
acımasızlık üstüne reklamlar üstüne
Coca-Cola için söyler kardeşleri için
bu dünyadan diğerine cezaların arasında
duysun diye insan yeni çocuklar için
şaklatsın diye kamçısını
acımasız Lincoln'ün kırdığı bu el
beyaz bir sürüngen gibi beliren el
geçiriyor rüzgâr kabrin üzerinden konuşmaları
yemin kalıntıları taşıyor
gömülmeden unutulmuş eski acılardan
ince bir yağmur gibi
kabrin üstünde ağlayan rüzgâr
sözde bir barbarı yakalayıp öldürdü Ku Klux Klan
haykıran zavallı zenciyi astı ve yaktı
tüfeklerle parçalanan canlı bedeni
kukuletaları altında mutlu Rotaryenler
bilmiyorlar hiçbir şey
inanıyorlar onların yalnızca cellat olduklarına
ödlek etoburlar paranın döküntüleri
Kabil'in haçıyla dönüyorlar

ellerini yıkamaya ve pazar günü dua etmeye
Senato'ya telefon edip marifetlerini bildirmeye
Haberi yok Illinois ölüsünün bundan
ancak rüzgâr köleliğin zincirinin acımasızlığın
diliyle konuşuyor bugün
ve mezar kapağının öte yanında
yok artık insan
ince dağınık bir zafer tozudur
darbeden sonra yıkılmış zaferden
ölü zaferden bir tozdur
adamın yalnız gömleği birer kırıntı olmadı
yalnız ölümün ağzı değil
yinelenen ilkbahar da
ödlek şarkısıyla galibi kemiren
sızıntı da öldürüyor bizi
dünün kahramanlığı oluyor dalgalanıyor yeniden
kudurgan bayrakları kurnazın
şarkı söylüyor biri anıtın önünde ve yeniden
kurnazın kudurgan bayrakları
biri şarkı söylüyor anıtın önünde ve bu korosudur
dışarıda toza dokunmadan yükselen
uyuyan odun yığınına
yere eğilmelerin altındaki ölü zafere
kadar inmeden geçen
asit sesli öğrenciler
Güney'in yolcu rüzgârı
gülümserken dalga geçerek.

XXXIV
MARTÍ
(1890)

Küba, köpüksü çiçek, köpük köpük
lal renkli zambak, yığma yasemin,
meseledir bulmak
kurban edilen kara kömürünü
bir çiçek örtüsü altında,
ölümün bıraktığı eski kırışığı,
köpüğün örttüğü yara izini

Yine de sende
filizlenen kardan açık bir geometri gibi,
son kabukların açıldığı yerde
Martí pırıl pırıl bir badem gibi dinlenmekte.

Dönüp duran havanın dibindedir o,
toprağın mavi merkezinde,
ve uyuyan tohum saflığı
bir su damlası gibi parıldamakta.
Kristaldendir onu örten gece.
toprağı geçmekteler birdenbire
gözyaşları ve acı, acımasız damlalar,
ve varmaktalar
sonsuz aydınlığın uyuduğu salona.

Köklerini indiriyor bazen halk gecede
abası bir uçtan öbür uca saklı içinde
dokunana kadar durgun suya.
Bazen gözü dönmüş öfke

ekili tarlaları çiğnerken
bir ölü düşüyor halkın kadehine.

Bazen gömülü kırbaç ıslık çalmaya geliyor
kubbenin havası altında,
taçyaprağı gibi, bir damla kan
düşüyor toprağa ve iniyor sessizliğe.
Tertemiz ihtişama eriyor ne varsa.
Geliyorlar minik sarsıntılar
orada saklı yaşayanın kristal kapılarına.

Her damla gözyaşı ulaşıyor akıntısına onun.

Her ateş sarsıyor yapısını.
Ve böylece çıkıyor adanın savaşçıları
uyuyan dirençten,
saklı ve bereketli tohumdan.

Geliyorlar azimli bir kaynaktan.
Doğuyorlar bir kristal bayırdan.

XXXV
ŞİLİ'NİN BALMECADA'SI
(1891)

Mr. North Londra'dan geldi.

Nitrat kralıdır o.
Eskiden pampada çalışırdı,
gündelikçi olarak ancak,

sonra anladı ve gitti.
Şimdi geri geliyor sterlinlerle.
İki küçük Arap atı getiriyor
ve altından küçük bir lokomotif.
Bunlar Başkan'a,
Jose Manuel Balmaceda
diye birine hediyeler.

"*You are very clever, Mr. North.*"

Rubén Darío istediği gibi girer bu eve,
Başkanlık Konutu'na.
Bir şişe konyak bekler onu her seferinde.
Irmakların sisine bürünen,
seslerle ışıl ışıl genç Minotauro
çıkar Mr. North'un güçlükle
çıktığı büyük merdiveni.
Başkan döndü kısa zaman önce Kuzey'den,
içler acısı güherçile madenlerinden:
"Bu toprak, bu zenginlik Şilililerin olacak,
bu beyaz madeni halkımın okulu, yolu, ekmeği
yapacağım," dediği yerden.
Şimdi sarayda, kâğıtlar arasında
ince görüntüsü, anlamlı bakışı
güherçilenin çöllerine dönük.

Gülmüyor asil yüzü.

Dik başı ve solgun endamı
bir ölünün eski edasıyla, vatanın geçmiş
zamanlardaki atasına ait.

Görkemli bir sınav bütün varlığı.

Bozuyor bir şey huzurunu,
düşünceli hareketini, buzlu bora gibi bir şey.

Reddetti Mr. North'un atlarını
ve küçük altın lokomotifini. Bakmadan verdi geri
sahibine, bu güçlü yabancıya.
Titrer gibiydi küçümseyen eli.
"Mr. North, bugün size
ödün veremem, bağlayamam vatanımı
City'nin gizli emellerine."

Kulüp'e yerleşti Mr. North.
Yüz viski getirildi masasına,
yüz yemek avukatlara,
Parlamento'ya,
tutucular için şampanya.
Kuzey'e koştular aracılar,
"iyi tüyolar" gidip geldi.
Tatlı sterlinler altın örümcekler gibi
gerçek bir İngiliz kumaşı dokudular
halkım için, boyuna uygun,
kandan, baruttan ve yoksulluktan.

"*You are very clever, Mr. North.*"

Balmaceda'yı mekân tuttu gölge.
Günü geldiğinde aşağıladılar onu,
sarakaya aldı aristokratlar,
havladılar yüzüne köpek gibi Parlamento'da,

kınadılar ve iftira ettiler.
Sonuçta kazandılar savaşı.
Fazlası gerekti: Saptırmak istediler tarihi.
İyi bağlar "kurban verdi"
ve alkol doldurdu sefil geceyi.
şık muhallebi çocukları
kapılar üzerine işaretler koydular
ve bir güruh evlere saldırdı,
piyanoları balkonlardan attı.
Derede akan cesetler
ve *France au Club* şampanyasıyla
piknik yaptı aristokratlar.

"You are very clever, Mr. North."

Açtı kapılarını Arjantin Elçiliği
Başkan'a.
O akşam o narin ve emin elle yazdı,
kara bir kelebek gibi
indi gölge iri gözlerine,
yorgun derinliğe.

Ve alnının görkemi
belirdi yalnız dünyadan,
küçük odasından,
aydınlattı zifirî geceyi.
İhanete uğramış doktrinin uzun harfleriyle yazıyor
okunaklı bir şekilde adını.
Ve elinde tabancası

Pencereden vatanın son
parçasına baktı,
düşünerek her şeyi,
Şili'nin,
gecenin bir sayfası gibi kara, upuzun bedenini.
Yolculuğuna çıktı ve
geçti gözlerinin önünden,
belli belirsiz, bir tren camından geçer gibi,
köyler, tarlalar,
kuleler, su baskınına uğramış kıyılar,
yoksulluk, acılar, viraneler.
Belirgin bir düş kurmuştu,
parçalanan görüntüyü değiştirmek istemişti,
savunmak istemişti
halkın yıpranmış bedenini.

Çok geçti artık, duydu silah seslerini
uzaktan, zafer çığlıklarını, vahşi bağırtıları,
"aristokrasi"nin haykırışlarını, duydu
son uğultuyu, boylu boyunca birlikte ölüme
girdiği büyük sessizliği.

XXXVI
TATA NACHO'NUN BİR ŞARKISI ÜZERİNE EMILIANO ZAPATA'YA

Artınca acılar toprakta,
acılı dikenler
tek varlığı olunca köylülerin,
eski devirde olduğu gibi yırtıcılar,

ayin sakalları ve kamçılar
ortaya çıkınca yeniden
dörtnala çiçek ve ateş...

Borrachita me voy
hacia la capital
(Meyhor güzelim
Başkente doğru gidiyorum)

gelgeç şafakta şaha kalktı
bıçaklarla sarsılan toprak,
baş döndürücü yalnızlığa saçılan
mısır gibi düştü sefil sığınaklarından köylüler.

a pedirle al patron
que me mando llamar
(arz etmeye halimi
beni çağırtan patrona)

Zapata toprak ve gündoğumu oldu o zaman.
Kaplamıştı bütün ufku
ektiği silahlı kalabalık.
Sulardan ve sınırlardan bir saldırıda
Coahuila'nın sert kaynağı,
Sonora'nın yıldız taşları:
her şey gelip katıldı ilerleyişine,
onun at nalı biçilen fırtınasına.

que si se va del rancho
muy pronto volvera
(gittiyse de çiftlikten
dönecek pek yakında)

Bölüştür ekmeği, toprağı:
Ben de yanındayım.
Vazgeçiyorum ilahî gözkapaklarımdan.
Ben, Zapata, seher vakti atlılarından
düşen çiyle gidiyorum,
frenkincirlerinden pembe tuğlalı evlere
varan bir el ateşle.

cintitas tu pelo
no llores por tu Pancho
(kurdeleler saçlarına
ağlama sen Pancho'na)

Eyerlerin üzerinde uyuyor ay.
Yığılmış ve paylaşılmış ölüm
uzanıyor Zapata'nın askerleriyle.
Ağır gecenin burçları altında
Yazgısını ve kuluçkadaki,
kara çarşafını saklıyor uyku.
Uykusuz havayı topluyor ateş:
Yağı, teri ve tozunu gecenin.

Borrachita me voy
para olvidarte
(Meyhor güzelim, gidiyorum
unutmaya seni)

Bir vatan istiyoruz aşağılanan insan için.
Bıçağın paylaştırıyor mirası,
bir yandan silah atışları, savaş atları diğer yandan
üstüne üstüne gidiyorlar

cezaların, cellatın sakalının.
Tüfekle bölüştürülüyor artık toprak.
Bekleme sen, tozlara bürünmüş köylü,
terinden sonra kusursuz günü
ve dizlerinin üstünde parçalanmış gökyüzünü.
Kalk ve sür atını Zapata'yla.

Yo la quise traer
dijo que no
(Getirmek istedim onu
o olmaz dedi)

Meksika, ekmesi biçmesi bir bela,
karanlıklar içinde paylaştırılmış toprak:
Mısırın kılıçlarından çıktılar güne
o terli alayların.

Güneyin karından
sana şarkı söylemeye geliyorum.
Bırak atımı yazgında koşturayım,
saban ve toz içinde kalsın her yanım.

Que si habrá de llorar
pa que volver...
(Gözyaşı dökeceksek
neye yarar dönmek...)

XXXVII
SANDINO
(1926)

Toprağımıza
haçların
gömüldüğü bir zamandı,
tıkıp tıkıştırdılar oraya döküntü, erbab işi ne varsa.
Isırmaya geldi
saldırgan dişleriyle dolar
Amerika'nın o yazı yaban
gırtlağında ülkeyi.
Kapta çenesiyle Panama'yı,
taze toprağa geçirdi köpekdişlerini,
çamurlara buladı, viskiye ve kana,
ve frak giymiş bir Başkan yemin etti:
"Her devrin adamları,
onlar bizimle olsunlar."
Sonra çelik geldi
ve böldü kanal evleri,
burada efendiler, ötede uşaklar.

Bir koşu yöneldiler Nikaragua'ya.

Varıp geldiler, ak giysiler içinde,
bir yandan dolar bir yandan kurşun atarak.
Lakin orada, "Ayrıcalığınızı da şişenizi de
istemeyiz burada," diyen bir önder çıktı:
Kendisini, elinde eldivenleri,
belinde kuşağı ve gıcır gıcır
ayakkabılarıyla bir Başkan portresinin

beklediğini söylediler.
Sandino giydi çizmelerini,
titreyen bataklıklara daldı,
ıslak kuşağıyla
özgürlüğün belini sardı ormanda
ve kurşuna kurşun
yanıtını verdi "uygarlıkçılar"a.

Kuzey Amerikalı öfkeyi
anlatacak söz yoktu:
O evrak senin bu evrak benim
elçiler milleti iyi kandırdılar:
Nikaragua'ymış aşkları,
uyuşuk bağırsaklarına
bir düzen gelmeliymiş artık.

Sandino ipe çekti destursuz bağa girenleri.

Bataklıklar yedi
Wall Street'in kahramanlarını,
bir şimşek öldürüyordu onları,
bir nacak bin nacak olmuştu peşlerinde,
yağlı urgan –sanki bir yılan–
uyandırıyordu onları geceleyin,
ve asıldıkları ağaçta
mavi kınkanatlılarla
etobur bitkilerin vantuzlu dalları
etlerini dirhem dirhem parçaladılar.

Sandino sessizlikteydi,
pazaryerlerinde, meydanlardaydı,
her yerdeydi Sandino,
öldürüyordu Kuzey Amerikalıları,

tırpanlıyordu istilacıları.
Gelince uçak filosu,
saldırgan zırhlı birlikler,
ezici güçlerin kıyımı,
Sandino gerillalarıyla
bir hayalet oldu ormanda,
çöreklenen bir ağaç mı desen
uyuyan bir kaplumbağa mı
ya da usul akan bir ırmak.
Gelgelelim o ağaç,
o kaplumbağa, o ırmak
ölüm oldu öç peşinde,
ormanların yolu yordamı,
ölüm saçan örümcek oldu.

(1948'de
Sparta kolundan
Yunan bir gerilla,
doların uşaklarınca
saldırıya uğramış ışığın
küllerinin konduğu kavanoz oldu.

Ateş açtı tepelerden
Chicago'nun ahtapotlarına
ve Nikaragualı yiğit Sandino gibi
adı çıktı "Dağlı Eşkıya"ya.)

Ateş, kan ve dolar
Sandino'nun başı göklerde kulesini
yıkmaya yetmeyince,
barış istedi Wall Street savaşçıları,
davet ettiler gerillayı kutlamaya bunu.

Ve tutulan kiralık katil

boşalttı üstüne tüfeğini.

Adı Somoza.
Nikaragua'nın başında hâlâ:
O otuz dolar büyüyüp
kat kat arttı karnında.

Budur işte Sandino'nun öyküsü,
Nikaragua'nın önderi;
ihanete uğrayan,
bölünen ve saldırılan,
kurban edilen ve yağmalanan
kumumuzun yeniden doğuşu.

XXXVIII
RECABARREN'DEN YANA

Memleket, memleketin madeni, yoğun güzellik,
bir mızrak, lamba ya da bir yüzük,
saf madde, zamanın eylemi,
çıplak toprağın sağlığı olarak
o demirli barış.

Düşen, toprağa gömülen
bir yıldız oldu maden filizi.
Gezegen darbeleriyle
gram gram saklandı parıltı.
Katı bir tabaka, kil ve kum
örttüler senin yarım küreni.

Ama ben sevdim tuzunu, enginliğini.
Sızıntını senin, gözkapağını ve heykelini.

O sert saflığının karatında
şarkı söyledi elim:
Zümrüdün gece söylediği çoban türküsünde
adım geçti,
ve demirin çukuruna koydum yüzümü bir gün
çıkmak için direniş ve artış olarak.

Ama bildiğim bir şey yoktu benim.

Demir, bakır, tuzlar biliyordu.

Her altın taçyaprak kanla koparıldı.
Her metalde ise bir asker yatar.

Bakır

Bakıra kadar ulaştım Chuquicamata'da.

Geç saatlerdi sıradağlarda.
O kıraç saydamlıkta
soğuk bir kadeh gibiydi hava.
Nice gemi gördüm ben
ama o çöl gecesinde
engin maden kör edici
ışıl ışıl bir gemiye benziyordu,
bu yüksek dorukların
göz kamaştıran çiyi altında.

Kapattım gözlerimi: Uyku ve gölge
dev kuşlar misali
kalın tüylerini salıyordu üstüme.
İniş yokuş, neredeyse görünmez biçimde
dans ederken araba,
eğik yıldız, dalan gezegen
bir ışık fırlatıyordu üstüme buz tutmuş
soğuk ateşten, tehditten,
mızrak gibi.

Chuquicamata'da gece

Gece geç saatti, derindi gece
bir çanın boşluğu gibi.
Önümde yıkılmaz duvarları gördüm,
Yıkıma uğratılan bakırı, piramidin içinde.
Kanı yeşildi eskiden bu toprakların.

Su çekmiş gezegenlere kadar
gece karası ve yeşil enginlikti.
Damla damla turkuvaz süt,
taştan bir şafak,
insan eliyle yapılmıştı
ve yanıyordu enginlikte,
bütün bütüne kum dolmuş gecenin
o yıldız tarlası açık toprağında.

Adım adım sürükledi beni o zaman
gölge
elimden tutup Sendika'ya.

Aylardan temmuzdu
Şili'de, o soğuk mevsimde.

Adımlarımın yanında, günlerden beridir
(ya da yüzyıllardan beri)
(ya da kısaca bakır ve taş ve taş
ve başka deyişle:
Zaman içinde cehennemden;
kükürtlü bir eli destekleyen
sonsuzluğun aylarından beri),
başka adımlar, yalnız bakırın
tanıdığı başka ayaklar vardı.

Kuyu kazıyordu, bir kalabalık:
Kararmış makine yağları,
açlık, paçavralar, yalnızlıklar.
Madenin korkunç böğründe o gece
ölçüye sığmaz yarasının
yürüyüp geçtiğini görmedim.

Ama paylaştım bu fırtınaları.

Nemliydi omurları bakırın,
terin gücüyle çıkarılmıştı topraktan,
And havasının sonsuz aydınlığında.
Yüzyılların gömülü heykelinin
madenî kemiklerini çıkarmak için
insan ıssız bir tiyatronun
yeraltı koridorlarını kurmuştu orada.
Ancak sert madde,
bedenindeki taş,

bakırın zaferi; uslu volkan üstünde bir krater
bırakarak kaçıp gitmişti,
koparılıp alınmıştı sanki o heykel,
o yeşil yıldız
demirli bir tanrının bağrından
tepede kazılmış solgun bir delik bırakarak.

Şilililer

Bütün bunlar senin elindi.

Vatandaş madenin, kuşatılmış eziğin,
ayaklar altındaki insan malzemesinin,
paçavralar içindeki küçük adamın
tırnağıydı elin.
Elin coğrafyan gibiydi ya;
yeşil karanlıklarda kazıdı bu krateri,
bir gezegen kurdu okyanus taşından.

Dökümhanelerde gidip geldi
kırık kürekler kullanarak,
ortalığı velveleye veren bir tavuğun
yumurtaları gibi
her yere karabarut yerleştirerek.

İşin aslı uzak bir krater:
Rodriguez adlı birinin, Carrasco adlı birinin,
Diaz Iturrieta adlı birinin,
Abarca adlı birinin,Gumersindo adlı birinin,
binlerce Şililinin

elinden geçe geçe yapılan derinliği
ta aydan görünür.

Bu enginliği, tırnak tırnak
parçalanan Şilili, gün gün,
mevsim mevsim,
soluk soluğa, yüksek dorukların
ağır havasında
harçtan çıkaracaktır onu
bölgeler arasına yerleştirerek.

Kahraman

Sayısız parmağın uğultulu güvenliği
değildi yalnızca, kürek değildi,
kol değil, kalça değil, insanın bütün
ağırlığı ve enerjisi değildi:
Yıldızın yeşil damarlarını,
toprağa gömülü kuyrukluyıldızların
ışıl ışıl uçlarını bulmak için
kireçli tepeyi santim santim kazan
acıydı, belirsizlikti, öfkeydi.

Kanlı tuzlar doğdu
kendi boşluğunda bitkin düşen insandan.

Çünkü Reinaldo saldırgandır;
taşlar arar, oğlun,
Eduviges Rojas Halanın yeğeni,
maden dağlarını deviren, yanıp tutuşan
sonsuz Sepúlveda.

Ve böyle inandım tanıyarak,
dalarak bu madenlerin dölyatağına,
toprağa ve yaşama:
Sonuçta insana daldım,
sarkıt gözyaşlarından,
çökeltilen zavallı kandan,
toza düşmüş terden yapılma bir suya.

Meslekler

> Kimi günler Lafertte'yle
> kumun sınırlarından,
> mavi ve çileci Iquique'den yola çıkıp
> Tarapacá'ya vardık.

Elias bana madencilerin küreklerini gösterdi,
insan elinin her parmağı
saplarına geçmişti:
Yıpranmıştı her biri ellerin sürtünmesinden.

O ellerin basıncı eritmişti küreğin çakmaktaşını.
Böyle taş ve toprak
ve metal ve asit koridorları
bu acı tırnaklarla açılmıştı,
gezegenleri parçalayan,
ve gözyüzünü tuza bulayan
ellerle kararmış, o palaskalarla,
gökyüzü öyküsünde gibi:
Masalda gibi söyleyerek.
"Toprağın ilk günüdür bu."

Böyle önceden
(bu ilk günden önce)
küreğin ilk örneğiyle
kimsenin görmediği insan
kabukları üstünde cehennemin kalktı;
alt etti onları katı ve ateşli elleriyle,
toprağın yapraklarını açtı
ve mavi işliğiyle çıktı
güherçilenin fatihi
o ak dişli komutan.

Çöl

Geldi kaskatı öğlen vakti, uçsuz bucaksız kumun:
Dünya çıplak,
geniş, kısır
ve tertemiz son sınırlarına dek kumun:
Dinleyin bu yerlerdeki canlı
ve yalnız tuzun narin sesini:
Issız enginlikte kırıyor camlarını güneş
ve can çekişiyor toprak kuraklıkta,
boğuluyor gürültü inleyen tuzla.

Gece

Gel, bu çöl gezintisine,
pampanın havadan yapılma yüksek gecesine,
gece çemberine, uzaya ve yıldıza;
Tamarugal bölgesinin

zamanda yiten sessizliği
devşirdiği yere gel.

Mavi kireçten, uzaklıktan ve aydan
bir kadehteki bin yıllık sessizlik
biçim veriyor gecenin çıplak coğrafyasına.

Seviyorum seni saf toprak
sevdiğim onca şey gibi:
Çiçeği, sokağı, terk etmeyi, ayini.

Seviyorum seni okyanusun bakire bacısı.
Benim için zor oldu
bana dayanak olacak
ne insanın, ne duvarın, ne de bitkinin
olmadığı bu boş okul.

Yalnızdım.
Hayat düzlük ve yalnızlıktı.

Bu göğüs dünyanın erkek göğsüydü.

Ve sevdim senin o dosdoğru şeklinin düzenini,

boşluğunun engin açıklığını.

Kıraç Tepe

İnsan toprağı ısırarak
perişan yaşıyordu bu kıraç tepede
ine gittim doğruca,
bitlerin içine daldırdım elimi,

raylar arasında dolaştım
zavallı küçük ışığa kadar,
tahtalar üzerinde uyudum,
indim gece vardiyalarına,
buhar ve iyot yaktı beni,
adamın elini sıktım,
çene çaldım kadınla
avluların dibinde, tavuklar
ve paçavralar arasında,
yakıcı yoksulluğun kokusunda.
Uçsuz bucaksız pampalardan
katıksız uzayın geldiğini gördüm,
onca acıyı, onca kanı
ruhumun çömleğinde topladığım zaman
kendi kumundan yapılmış bir adam gördüm,
kıpırtısız geniş bir yüzü
büyük beden bir giysisi,

vahşi lambalar gibi
yarı kapalı gözleri.

Adı Recabarren'di.

XXXIX
RECABARREN
(1921)

Adın Recabarren'di.

Güler yüzlüydü, iriyarı, dolgun,
bakışı aydın, alnı kararlı,

heybetiyle örtüyordu
sonsuzluğun kumu gibi
gücün maden yatağını.

Bakın, Amerika'nın pampasında
(kol kol ırmaklar, saydam kar,
demirli kesikler)
yıkılan biyolojisiyle Şili'ye,
sürüklenen dal gibi,
birliğinden ayrılmış
bir kol gibi
fırtınaların trafiği.

Madenlerin ve güherçilenin
kaslı alanlarında,
yeni çıkarılmış bakırın
bu atletik bedeni üzerinde
üst üste yığılıyor bir avuç insan
utancın orta yerinde,
baştan savma bir sözleşmeyle bağlı,
tuzlu alanın çölleri boyunca uzanmış
hırpani çocuklarıyla.

O ölümle ya da işsizlikle
sözü kesilen Şililidir.

Şililidir o, yalçın kayalar gibi sert
ya da tuzla kefenli
canlı cenazesidir şantiyelerin.

Halkın bu komutanı
yargılarıyla geldi buraya.
Şöyle bir durdurdu aşağılanan kimsesizi,
lime lime olmuş şallarıyla
aç çocuklarını saran,
onca haksızlığa boyun eğen;
ve dedi ki ona:
"Kat haydi sesini öteki sese,"
"uzat elini öteki ele."
Güherçilenin lanetli yerlerinde dolaştı,
babacanlığıyla doldurdu pampayı
ve zulasından
gördü onu tüm maden.

Hayatın sillesini yemiş nice babayiğitlerin
bir ağıt olup geldiğini gördü:
ezik ve ak sesli
hayaletler gibi giriyorlardı
ve ellerinde yeniden buldukları
onurlarıyla çıkıyorlardı.
Ve haber tüm pampada yayıldı.
Sürdü vatanımızın toprağını o
bir halk kurarak, canlandırarak
korkak, bitkin yürekleri.
Ve taze mürekkepli gazeteleri onun
indi kömür madenlerine,
tırmandı bakıra;
halk kucakladı
sonunda hırpalananlardan,
itilip kakılanlardan
ses getiren sayfaları.

Baş başa verdirdi o yalnızlıkları.
Kitap ve şarkılar getirdi
terörün duvarlarına,
birbirine ekledi her şikâyeti
ağızsız ve dilsiz kölenin
–o acı deryasındaki insanın–
bir adı oldu: Halk,
Proleterya ve Sendika,
bir kişilik kazandı, bir azamet.

Ve kavgada çelikleşen
bu değişen nüfus,
bu cesur örgütlenme,
bu yıkılmaz girişim,
bu yeri alınmaz maden,
bu sıkıntının birliği,
bu insan kalesi
bu geleceğe giden yol,
bu sonsuz sıradağ,
bu filizlenmiş bahar
bu aşağıdakilerin silahlanması,
acıdan, vatanın en derininden.
Beladan, bahtsızlıktan,
en yüksekten, en sonsuzdan çıkarken
adı Parti oldu:
Komünist
Partisi.
Kavga büyüktü.
Akbabalar gibi
çullandılar altının efendileri.

Hemen başvurdular iftiraya:
"Bu Komünist Partisi'nin kökü dışarıda,
Peru, Bolivya ve başkaları
yardım ediyor onlara."
Savaşçıların damla damla terleriyle
kurdukları matbaalara akın ettiler,
saldırdılar, yerle bir ettiler
halkın harflerini, makinelerini.
Recabarren izlendi.
Yasaklandı ülkeye girişi, ülkeden geçişi.
Yine de onca tohumu
ıssız oyuklarda topladı o
ve savunuldu kale.

İngiliz ve Kuzey Amerikalı patronlar,
avukatları, senatörleri,
milletvekilleri, başkanları
kum üstünde döktüler kanı.
İçeri atıp bağladılar soyumuzu,
katlettiler Şili'nin canlı güçlerini,
keçiyollarının, sarı ve geniş
pampanın kenarına
çamlıklarını bıraktılar
kurşuna dizilen işçilerin
kumlu kıvrımların çukurlarına
yığdılar üst üste cesetleri.

Bir gün, Iquique'ye,
deniz kenarına çağırdılar
okul ve ekmek isteyenleri.
Ve bir avluya doldurup

çil yavrusu gibi dağıtarak
ölüm verdiler onlara.
Ateş ettiler
ıslık çalan mitralyözle,
mevzi almış tüfeklerle
bu uyuyan işçi yığınının üstüne.
Iquique'in kumunu
ırmak gibi doldurdu kan
ve orada hâlâ
alev alevdir yıllar üstünde,
yıkılmaz bir taç duruyor
o dökülen kanlar.

Ama sağ kaldı direniş.
Recabarren'in elleriyle
örgütlenen aydınlık, kızıl bayraklar
madenlerden kasabalara gitti,
kentlere, saban izlerine.
Trenlerin tekerleriyle döndüler,
çimentonun oturumlarına katıldılar,
sokaklara ulaştılar, alanlara, kırlara,
toz içinde boğulan fabrikalara,
ilkbaharın içine gömülü yaralara:
Her şey türkülendi, çarpıştı yenmek için
doğan zamanın birliğinde.

O günden bugüne ne çok şey yaşandı!
Ne kadar kan eklendi kan üstüne,
kaç savaş eklendi savaş üstüne!
Pırıl pırıl galibiyet saatleri,
damla damla kazanılan zaferler,

acı sokaklar, bozgundan sonra,
kara tüneller gibi bölgeler,
bıçaklarıyla yaşamı boğazlar gibi
görünen ihanetler,
kini askerî bir biçimde, nefretle
ödüllendiren baskı orduları.

Toprak çöküyor gibiydi.

Savaş sürüyor ne var ki.

Sunu
(1949)

Recabarren, bu baskı günlerinde,
bu sürgün, kovulmuş,
kin içindeki vatanla birlikte
bir satılmışa yenik düşen
ve zorbalığın yaraladığı
kardeşlerimin sıkıntısında,
mahpusluklarının, senin ilk adımlarının
korkunç mücadelesi gözümün önünde,
yıkılmaz kale gibi yalnızlığın bir de,
ve insanların çölden birer birer
halkın yüce birliğinin
savunduğu şuncacık ekmeğin hamurunu
büyütmeye, sana geldikleri
o dönemi görüyorum.

Şili'nin Babası

Recabarren, Şili'nin oğlu,
Şili'nin babası, bizim babamız,
harcında, toprakların ve acıların
dövdüğü çizginde
zaferimize damgasını vuracak
gelecek günlerin gücü doğuyor.

Vatansın sen: pampa, halk,
kum, kil, okul, ev,
ayaklanma, yumruk, saldırı,
düzen, yürüyüş, atılım, buğday,
mücadele, heybet ve direnişsin.

Recabarren, bakışlarının altında
yemin ediyoruz
vatanın yaralarını temizlemeye.

Söz,
doğrulacak özgürlük ve çıplak çiçeği
onuru kırılan kumun üstünde.
Söz,
izleyeceğiz yolunu
halkımızın zaferine kadar.

XL
BREZİLYALI PRESTES
(1949)

Brezilya, soylu toprak, uzanmak göğsünün çukuruna
ve bürünmek için dev yapraklarına,
sarınmak için
bitkilerin büyümesine,
canlı bir zümrüt kalıntısına
daha çok sevgi isterdim: Brezilya,
besinini veren papaz nehirlerden
seni gözlemek,
nehirlerdeki ayın aydınlığında
taraçalarda dans etmek,
kendimi ıssız topraklarına paylaştırmak
ve beyaz madenî kuşlarla çevrili
büyük hayvanların çamurundan doğuşunu görmek
için.

Ne dolambaçlardır verdiğin bana.
Girebilsem yeniden Alfandega'ya
dolaşsam mahallelerinde,
çeksem içime tuhaf ayinini,
insem kalabalık merkezlerine,
cömert yüreğine.

Ama yapamıyorum.

Bir kez Bahia'da
içler acısı mahallenin,
hani o eski köle mahallesinin kadınları

(bugün köleliğin,
açlığın, kölelik halkalarının,
zor koşulların eskisi gibi
aynı yerde yaşadığı)
bana çiçekler ve bir mektup verdiler,
birkaç sıcak sözcük, birkaç çiçek.

Acı çekenden uzaklaştıramam sesimi.
Bilirim hangi görünmez gerçeğin
senin doğal kıyılarını
bana vereceğini.
Gizli çiçek, kelebeklerin kıpır kıpır kalabalığı,
yaşamların ve ormanların
bereketli bütün mayaları
bitmek bilmez nemlilikte kuramlarıyla
beklemekteler beni
biliyorum.

Ama yapamıyorum, yapamıyorum,

sadece bir kez
koparabilirim halkın sesini
senin sessizliğinden

ve yükseltebilirim
ormanın en hareli tüyü gibi
yanımda alıkoyabilir,
dudaklarımla şarkı söyleyene kadar
sevebilirim onu.

Onun için özgürlüğe, toprağında kapalı,
acıyla çivili, girilmez

görünen kapılara doğru
ilerleyen Prestes'i görüyorum, ey Brezilya.
Prestes'i görüyorum,
açlığı yenen sütununun ormanı geçip
solgun gözlü zorbanın kovduğu
Bolivya'ya doğru gidişini.
Ne zaman baksa köyüne,
dokunsa savaşkan çan kulesine
hapsediyorlar kendisini
ve teslim ediyorlar yavuklusunu
Almanya'nın melez celladına.
(Şair, kitabında
Yunanların eski acılarını arıyorsun
eski lanetlerin zincirlediği dünyaları,
koşuyor gözkapakların,
eğilip bükülüyorlar uydurulmuş yakarılar altında
ve görmüyorsun burnunun dibinde
çarpan, halkın karanlık göğsüne
vuran okyanusları.)
elinde doğdu kızı celladın.
Gestapo'nun katil
bataklıklarının yuttuğu âna
can verirken balta ve gaz altında.
Ey, mahpusun cefası!
Ey, bu yaralı kaptanın
sözle anlatılmaz ayrılık acısı!
(Şair, sil kitabından
kayasına zincirli Promete'yi.
Eski söylencenin
kül olmuş büyüklüğü,
korkunç trajedisi
bunun yanında ne ki?)

On bir yıl tutuldu Prestes
parmaklıklar arkasında,
ölümün sessizliğinde,
yine de cesaret edemediler öldürmeye.

Halkına hiç haber verilmedi.
Zorbalık sildi Prestes'in adını
kara dünyasından.

On bir yıl öldürdüler adını.
Bir ağaç gibi yaşadı O
halkının ortasında,
saygı duyularak,
beklenerek.
Özgürlük onu almaya
zindana geldiği güne,
sevgili, galip, güzel,
başına döktükleri kinden arınmış
çıktığı o büyük güne dek.

Aklımda, yıl 1945,
onunla birlikteydim São Paulo'da.
(Bedeni narin ve sıkı,
sarnıçtan çıkarılmış,
yalnızlıkların ortasında
havanın saflığı gibi tutulmuş,
acıyı koruyan büyüklük gibi saydam,
fildişi gibi solgun.)
İlk kez halkına sesleniyordu Pacaembu'da.
Büyük alanda kaynaşan
yüz bin yürek bekliyordu onu görmek,

ona dokunmak için.
Geldi dile sığmaz türkü ve sıcaklık dalgasıyla,
"hoş geldin" diyordu yüz bin mendil
gerçek bir orman gibi ona.
O derin gözleriyle bakıyordu kalabalığa,
konuştuğum sıra, benden yana.

XLI
PACAEMBU'YA SÖYLE
(Brezilya, 1945)

Bugün bir yığın şey anlatmak isterdim, Brezilyalılar,
nice hikâye, mücadele, düş kırıklığı, zafer,
size aktarayım diye yıllardır yüreğimde taşıdığım
düşünceler
ve selamlar. And Dağları'nın karından,
Pasifik Okyanusu'ndan selamlar, işçilerin geçerken
bana söylediği sözcükler, madencilerin, inşaatçıların,
uzak ülkemin tüm insanlarının.
Sahi ne dedi bana kar? Bulut? Bayrak?
Hangi sırrı verdi gemici?
Ne dedi bana birkaç başak uzatan o çocuk?
Bir mesajdı. Şöyleydi: Prestes'e bizden selam söyle.
Ara onu dediler, ormanda ya da ırmak üstünde.
Aktar hapishanelerini, bul hücresini, çağır adını.
Ve izin vermezlerse konuşmana,
gözlerin yorulana kadar bak ona
ve gördüğünü bize anlat yarın.

Gururluyum bugün onu
galip yüreklerden bir okyanusla çevrili görmekten.
Söyleyeceğim Şili'ye:
Selamladım onu
halkının özgür bayraklarının
dalgalandığı yerde.

Anımsıyorum bir akşam,
çok eskiden kalabalığa seslendim Paris'te,
İspanyol Cumhuriyeti için yardım istedim,
mücadele eden halk için.
Yıkıntılar ve zafer örtüyordu İspanya'yı,
dinliyorlardı Fransızlar çağrımı sessizce.
Var olan her şey için destek istedim onlardan:
Yeni kahramanlar, İspanya'da çarpışanlar,
ölenler, Modesto, Líster, La Pasionaria, García Lorca
Amerika'nın kahramanlarının oğullarıdır,
Bolívar'ın, O'Higgins'in, San Martín'in
ve Prestes'in kardeşleridir.
Ve Prestes'in adını anınca Fransa'nın göğünde,
sonsuz bir uğultu duyuldu: Onu selamlıyordu Paris.
İki yaşlı işçi, gözleri dolu dolu
Brezilya'ya, İspanya'ya bakıyordu.

Bir kısa hikâye daha anlatayım sizlere:

Yine çok eskiden, bir Sovyet yük gemisi geldi
Şili'de, deniz altında ilerleyen kömür madenlerinin
yakınında
Talcahuano Limanı'na.

(Şili'nin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'yle
ilişkisi yoktu henüz.
Yasaklamıştı geri zekâlı polis Rus denizcilerine
gemiden inmelerini, Şilililere de gemiye çıkmalarını.)
Akşam oldu,
madenciler biner biner geldiler büyük madenlerden
kadınlar, çocuklar tepelerden
ellerinde küçük lambalarıyla,
bütün gece yakıp söndürerek
sinyal gönderdiler Sovyet limanlarından gelen gemiye.
O kara gecenin kendi yıldızları oldu
insani yıldızlarla, halkın lambalarıyla.

Bugün de o zamanki gibi
kıtamızın bütün kavşaklarından,
özgürlüğün Meksika'sından,
susamış Peru'dan,
kalabalık Küba'dan ve Arjantin'den,
kardeşlerimizin sürgün toprağı Uruguay'dan
selamlıyor seni halk, Prestes,
insanın en soylu umutlarıyla ışıldayan lambalarıyla.
İşte bunun için aştım Amerika göğünü
bakmak için sana ve sonra anlatmak için onlara
nasılsın, neler söyledin konuşmanı engelleyen
onca karanlık ve yalnızlık yılları hakkında.

Onlara hiç kin beslemediğini söyleyeceğim.
Yalnız ve yalnız vatanını yaşamak istediğini.

Brezilya'nın dibinde özgürlüğün
ebedî bir ağaç gibi büyümesini istediğini.

Sana ne çok şey anlatmak isterdim Brezilya,
anlatılmamış, şu son yıllarda deriyle ruh arasında
kalmış bir yığın şey:
kan, acılar, zaferler, halkla şairlerin birbirlerine
söyleyecekleri. Artık başka sefere.

Bugün büyük bir volkanın ve ırmağın sessizliğini
istiyorum.

Memleketlerin ve adam gibi adamların büyük
sessizliğini istiyorum.
Sessizlik istiyorum Amerika'ya, Pempe'nin
karından.

Sessizlik: Söz Halkın Kaptanı'nda.

Sessizlik: Onun ağzıyla konuşacaktır Brezilya.

XLII
YENİDEN ZORBALAR

Bugün yeniden
av başladı Brezilya'da,
köle tüccarları
soğuk açgözlülükleriyle aramaktalar onu:
Wall Street'ten alarma geçirdiler
yüz karası uydularını,
köpekdişlerini yaralı halkın
yaralarına geçirmeyi buyurarak.
Böyle başladı av Şili'de, Brezilya'da,

tüccarların ve cellatların
yakıp yıktıkları tüm Amerika'da.

Halkım yolumu gizledi,
Şiirlerimi örttü elleriyle,
korudu beni ölümden;
Brezilya'da da halkın
uçsuz bucaksız kapısı
yolları kesmekte
orada
Prestes bir kez daha
itleri geri püskürtmek zorunda.

Brezilya, başından eksik olmasın
o acılı komutanın,
Brezilya, yarın anısından çıkarmak zorunda kalma
kıymık kıymık olmuş suretini
sert taşta dikmek için,
izin verme senin kalbindeki
özgürlüğün keyfini çıkarmasına,
yine fethedebilir onu, senin için, Brezilya.

XLIII
GÜN GELECEK

Kurtarıcılar, Amerika'nın bu akşamında,
sabahın ıssız karanlığında
veriyorum size
halklarımın bu sonsuz yaprağını,
her savaş saatinin sevincini.

Zamanın derinliğine düşmüş
mavi süvariler,
yeni dikilmiş bayrakları üstünde
doğan şafak bulunan
bugünün askerleri, komünistler,
maden sellerinin mirasçı savaşçıları,
dinleyin gönülden basit bir ödevin
günlük koruna çekilmiş
buzullardan doğan sesimi:
Biz aynı toprağız,
aynı halk, baskıya uğrayan,
beli Amerika'yla bağlı aynı mücadeleyiz:
Gördünüz mü akşamları
kardeşin karanlık mağarasını?
Girdiniz mi
karanlık yaşamına?
Darmadağın yüreğini
terk edilmiş ve gömülmüş halkın!

Kahramanın barışını alan biri,
onu mahzeninde sakladı,
çaldı biri kanlı hasadın meyvelerini.
Düşman kıyılar yarattı,
Toprağı bölerek
kör ve içler acısı gölgeli bölgeler.

Toplayın topraklardan acıya bulanmış yürek atışını,
yalnızlıkları toplayın,
ekili topraklardan buğdayı:
Bayraklar altında filizleniyor her şey:
Bizi çağırmakta yeniden eski ses.

Maden köklerine inin,
ıssız madenin doruklarına,
toprak üstündeki insanın kavgasına dokunun
yazgısı ışık olan elleri hırpalayan acıyla.

Vazgeçmeyin savaşan ölülerin
size uzattıkları günden.
Her başak toprağa ekilen bir taneden doğan
ve buğday gibi, parmakla sayılmayan halk,
birleştirmekte köklerini, çoğaltmakta başakları
ve yükselmekte öfke fırtınasında
evrenin aydınlığına.

V

İHANET EDİLEN KUM

Kim bilir, belki toprak üstünde bir örtü gibi unutuş
artırabilir yetişmeyi ve besler yaşamı
(olabilir bu) ormanda humuslu kara toprak gibi.

Kim bilir, belki demirci gibi bir insan
kömürün kör kentlerine girmeden,
gözlerini de kapatmadan, düşer közün peşine,
demir üstüne demirden darbelere; atabilir kendini
hiç düşünmeden göçüklere, sulara, madenlere, yıkımlara.
Belki, ama başkadır benim yemeğim, başka türlü alırım
gıdamı ben:
Gözlerim gelmedi unutuşu ısırmak için:
Dudaklarım bütün zamana açılıyor, o bütün zamana,
ellerimi yıpratan zaman parçasına değil sadece.

Bu yüzden, uzak kalmalarını istediğim acılardan
söz edeceğim sana,
yakıcılıklarında yaşamak zorunda kalacaksın bir kez
daha,
yola çıkma ânında bir garda durmamız için değil,
alnımızı toprağa vurmamız,
yüreğimizi tuzlu suyla doldurmamız için değil,
bilinçle yürümek için, ama dünya durdukça
akıl dolu kararlarla, doğruluğa dokunmak için,
bu katı tutum mutluluğun koşulu olsun diye,
bu yolla yenilmez olalım diye.

I
CELLATLAR

Sen, sürüngen, kabuklu Amerika,
bitkilerin boy verişine,
balçığa dikilmiş direğe dolam dolam bağlı:
Korkunç oğullar besledin
ağulu yılan sütünle,
kavurucu beşikler kuluçkaya yatırdılar,
sarı bir çamurla kapladılar
kana susamış bir nesli.
Ormanlara yurt olmuş vatanımızda
zina işlediler erkek kediyle dişi akrep.

Gün kaçtı daldan dala,
ama uyanmadı uyuyan.

Rom kokar buram buram sarındıkları
battaniye,
yuvarlanmıştı palalar
öğle uykusunun kana battığı yere,
ve çıplak ayaklı gündelikçi
üç müşterilik cakasında meyhanelerin
bağımsızlık yaveleri saçmaktaydı bol keseden.

Doktor Francia

İşte size Paraná, işte çalılık, nemli bölgelerde,
çalkalanıp durur sular yumağındaki
öbür ırmaklarla –Yabebirí,
Acaray, Igurey, kübra ağacı dallarıyla boyalı,

kopalın gür doruklarıyla çevrili ikiz mücevher–
akıp giderler Atlantik'in çarşaf sularına doğru
sürükleyerek sayıklamasını
çürümüş Hayat Ağacı'nın,
kumlu düşü içinde Çurupay köklerinin.

Sıcak balçıktan, yırtıcı timsahların tahtlarından,
ormanın pis kokuları içinde ilerledi
Paraguay'ın koltuğuna doğru
Dr. Rodríguez de Francia.
Gül işlemeli mobilyalar arasında
kara örümceğin ağlarıyla örttüğü
yaşadı sefil bir hükümdarın heykeli gibi.

Aynayla dolu salonda
temelsiz bir mağrurlanma,
kırmızı peluş üzerinde kara korkuluk
ve gecenin içinde ürkmüş lağım fareleri.
Asılacak olanın çarmıhı üzerinde
platonik sayılar içen,
yıldızların üçgenlerini sayan,
yıldız açan anahtarları ölçen,
Paraguay üstüne turunculuğuyla inen
akşamı gözetleyen,
pencerede kurşunlananın
can çekişmesi üzerine bir saat
ve kelepçelenmiş alacakaranlığın
sürgüsü üzerinde bir elle
büyük çay alanlarıyla çevrili
sahte sütun, sapkın akademi,
cüzamlı kral bilinemezciliği.

Güller
(1829-1849)

Yazıp çizdikleri masa üstünde,
gözleri gök kubbenin mahmuzunda,
geometrinin tepetaklak olmuş billurlarında,
dipçik darbeleriyle öldürülen adamın
kaynaşan ışıl ışıl yeşil sineklerin
emdiği kanı inerken merdivenlerden.

Şanına uygun bir yuva olarak
kapattı Paraguay'ı,
işkence ve çamurla çizdi sınırları.

Sokaktan geçerken karaltısı
duvarlara dikerek bakışlarını
yollarını değiştirdi yerliler:
İki ürperti bırakırdı ardında duvarları
kayıp giderken gölgesi.
Ölüm görmeye geldiğinde
Dr. Francia'yı,
tek söz etmedi,
öylece kıpırtısız, kendi içinde demirli,
mağarasında yalnız,
felcin ipleriyle bağlıydı sımsıkı;
böyle yalnız ölür,
kimse girmeden odasına:
Cesaret etmez kimse
ustanın kapısını çalmaya.

Boydan boya yılanlarla sarılmış,
dilini yutmuş, iliği vıcık vıcık,
can çekişti ve ölüp gitti
sarayın ıssızlığında,
bir ilim irfan yuvasına dönüşen
gece yutarken kurbanın kanının sıçradığı
sefil kulübeleri.

Pek zordur toprağın aralığından görmek
(çiyin o yüce özütünü aydınlatarak
şeffaf kadehini kaldıran zamanı saymazsak),
zaten bırakmaz beni bakayım,
undan ve hınçtan kavileşmiş toprak,
ölüler ve metallerle katılaşmış mahzen,
aşağıya, kesişen yalnızlığın
beni ittiği yerin derinliklerine.
Ama onlarla konuşacağım, bizimkilerle,
bir gün bayrağıma doğru kaçanlarla,
kumaşında saflığın kristal yıldızı halen dururken.

Sarmiento, Alberdi, Oro, Del Carril:
Önce tertemiz, sonra kirlenen ülkem
madenî gerinmesinden aydınlığını
sizin için sakladı
ve yoksul işi, köy malı tuğlaların duldasında
sürgün düşünceler
katı madenle örüldüler,
üzüm şekerinin kargılarıyla.

Şili kalesinde paylaştırdı onları,
tuz verdi dalyanlarından,
sürgün tohumları ekti rüzgâra.

Ovada atların koşturduğu sıralardı.
Dizginler ilahî yelelerin üstünde parçalandı,
Nallarını ısırdı çayırlar
o deli ve ıslak canavarların.

Hançerler, kurban üstünde
cuntacıların kahkahaları.
Tarifsiz karanlığın sorgucuyla
ırmak ırmak beyazlığın üstünde taçlandı ay!

Sen ey, şafağın sisinde
dipçik darbeleriyle çalınan,
kan çıkasıya, deli divane edilircesine
eziyet gören, göz alabildiğine bozkır,
vardan yoktan anlamaz tahsildarların kurduğu
Arjantin!

Kırmızı şarap bağlarının ayini oldun,
bir maskeydin, bir dilsiz titreyiş
ve balmumundan meşum bir elle
değiştirdiler seni havada.
Bir gece çıktı senden,
koridorlar, kararmış döşeme taşları,
içinde sesin yittiği merdivenler,
ölüler ve soytarılarla karnaval kavşakları
ve gecenin bütün bakışlarına inen
gözkapağı sessizliği.

Köpüklü buğdayların nereye savuştu?
Meyveli heybetin, kocaman ağzın,,
şarkı söylemek için tellerin üstünde

titreyen her şey,
büyük davul, ölçüsüz yıldız
sarsılan derin
suspus oldu bu mahpus kubbenin
yıkılmaz yalnızlığı altında.

Hem gezegensin hem de onun enlemi,
güçlü aydınlıksın, kıyında,
paylaşılan kardan kurdele üstünde
baş döndüren bir denizin üstüne binerek gelen
sessizliğine çekildi gece
ki dalga dalga yelkensiz su anlatıyordu,
gri rüzgâr titreyerek çözüyordu düğümünü
kumunun,
bozkırın hıçkırığıyla yaralıyordu bizi gece.

Gün oldu karıştı birbirine halk ve buğday:
O zaman sıvazlandı topraktan başın,
ışığın gömülü saçları tarandı yeniden,
can çekişme, o başına buyruk, o yelin devirdiği
kapıları geçti ve yollarında toz öbekleri,
sulara gömülü onur, okullar, bunca akıl,
yüzler kalktılar birer birer
saf çayırlıklar
yıldızlı birlikler,
ışığın heykelleri olmaya.

Ekvador

Tungurahua kırmızı yağ saçıyor,
döküyor yakıcı balını
Sangay kar üstüne,
balık ve bitki kusuyor Imbabura
senin o pek kutsanmış karla kaplı kiliselerinden,
kaskatı dallar, akıl sır ermez sonsuzluğundan,
ve çıplak tepelere doğru,
bakır rengi ay, harçlı yapı
kabuklarını atıyor yara senin
Pumachaca'nın kırışık yalnızlığı,
Antisana'nın üzerindeki damarlar gibi,
volkan ve ay, soğuk ve kuvars,
buzlu alevler, yıkımların hareketi,
buharlı ve kasırgalı
ata yadigârı Pambamarca'nın
kükürtlü görkemi gibi.

Ekvador, Ekvador, adı var kendi yok bir yıldızın
mor kuyruğu, sonsuz meyvelik,
derilerini üstüne örten köylerle sedefli bu
kalabalıkta
yorulmak bilmeden dolaşıyor hunisiyle ölüm,
hastalık ateşi yakıyor yoksul yerlerde,
sivri uçlu bir sabanla toprağının üstünde
abayla, manastırlarla,
hıçkırıkların mayalanmaları.
nasıl nemlendirirse bir hastalığı
açlık ve merhamet öyle yumrukluyor göğsünü.

García Moreno

Buradan çıktı zorba.
García Moreno'dur adı.
Eldivenli çakal, kilise deposunun
sebatkâr yarasası,
kül ve işkence topluyor
ipek takkesinde
ve geçiriyor tırnaklarını
Ekvador ırmaklarının kanına.

Küçük ayaklarında
boyalı iskarpinleri,
katedralin halısı üstünde
istavroz çıkarıp mumlar yakarken
ayinlerde kutsanmış suyun
ıslattığı etekleriyle
dans ediyor döktüğü kanda
yeni kurşuna dizilmişlerin
sürükleyerek bedenlerini,
yarıyor ölülerin göğüslerini,
örtünüp uğursuzluğun şalını,
tabutların üstünde uçarak
gezdiriyor kemiklerini.

Yerlilerin köylerinde kan
dağılarak düşüyor her yere,
korku bürümüş sokakları,
bir de gölgeler
(korku da gürültü çıkarıyor çanlarla
ve yöneliyor geceye doğru).

Ve Quito'da manastırların
dik, kıpırtısız, çepeçevre
kalın duvarları bindikçe biniyor
insanın üstüne.
Uyuyor ne varsa saçaklarda
soluk altın renkli
çiçek süslerinin uykusunda,
melekler uyuyorlar
asılı kutsal tüneklerinde,
uyuyor her şey, uyuması gibi
bir papaz şalının,
ne varsa acı içinde
o zar gibi gecede.

Ama uyumuyor zulüm.
Ak bıyıklı zulüm
gezdiriyor eldivenlerini
ve pençelerini,
ve avlusunun
demirlerine oturtuyor kara yürekleri.
Günlerden bir gün bir kılıç gibi
ışık giriyor saraya,
girip açıyor yeleği
bir şimşek sokarak
temiz zırh göğüslüğünün içine.

Ve böylece García Moreno
Sarayın dışına uçuyor yeniden
mezarları teftiş etmeye,
ölmüş birinin azmiyle...
Çare yok, boyluyor katliamların dibini,

o isimsiz.kurbanların arasında
kıpırdayacak yeri olmadan,
doğruca çürümenin kovuğuna.

Amerikalı Gözbağcılar

Baykuşların çiğnediği,
acı terlerin ezdiği Orta Amerika,
yakılmış yaseminine dalmadan önce
ikiz köpükle savaşan ormanının kanadı,
geminin teli beni kabul et,
sarhoşlatan koku, çiçektozu
ve kadehinin tüyüyle doldur beni,
suların tohuma duran kıyılarıyla
yuvanın hareli çizgileriyle.
Gözbağcılar öldürüyor isyanın maden filizlerini;
çiviliyorlar kapıları,
karartıyor göz alıcı kuşların yuvasını.

Estrada

Ufaklık Estrada'nın gelişi herhal bu,
eski cüce ceketiyle
ve göz açıp kapayıncaya
sidik ve hıçkırıkla
yorulmak bilmeden sulanan
Guatemala'nın duvarları mayalanmakta.

Ubico

Ya da Ubico'dur tutmuş patikaları,
motorsikletiyle zindanları geçen,
taş gibi soğuk, gemi aslanı
korku hiyerarşisinin.

Gómez

Venezuela'nın batağı Gómez,
kraterinde usul usul boğmakta
yüzleri ve zekâyı.
İnsan gece düşüyor oraya,
oynattıkça kollarını,
başına inen
korkunç darbeler altında
dibe çekiyor onu balçık,
gömülüyor yeraltı mahzenlerine,
kazma vurduğu yollarda çıkıyor ortaya,
ölüm gelip buluyor onu, paramparça,
kalmıyor ne o, ne de ona dair bir iz.

Machado

Machado, Küba'da
Adasını makinelerle süsledi,
Birleşik Devletler'de üretilen işkenceleri
ithal etti
ve ıslık çaldı mitralyözler

biçerken Küba'nın tatlı filizlerini,
deniz özütünü onun.
Taze yarasıyla öğrenci
atılmış denize,
köpekbalıkları tamamladı işini
vatan evladının.
Meksika'ya kadar ulaştı eli katilin,
ve Mella, disk atan yaralı bir atlet gibi
yuvarlandı sokakta,
yanarken mavi ada
şekerle ipotekli
piyango kâğıdında.

Melgarejo

Havasız kalan bir çiçek gibi Bolivya
ölüyor duvarlar arasında;
galip generaller
tüneyip atların üstüne
kalbura çeviriyorlar göğü
tabancalarıyla.
Ey Melgarejo'nun maskesi,
eli kanlı ayyaş, ihanete uğrayan
madenlerin salyası,
alçaklığın sakalı,
kinle dolu doruklardaki korkunç sakal,
deliliğin sürüklediği sakal,
pıhtıyla kaplı sakal,
kangrenin karabasanlarından doğan,
atların nalları altında,

geçerken yerli ve yükü,
son bir gayretle
ayağını sürüyerek
yoksulluğun kanı çekilmiş koridorlarında
salon kucaklaşmalarında,
aylak aylak dolaşan sakal.

Bolivya
(22 Mart 1865)

Belzu zafer kazandı. Gece vaktidir...
La Paz yanmakta
son tüfek ateşleri altında.
Kuru toz ve hüzünlü dans, sarmaş dolaş
ay alkol ve korkunç deniz sümüklüsüyle
yeni ıslanmış tepelere çıkmakta.
Düştü Melgarejo,
kanlı doruğun madenî yamacına çarptı başı,
altın bukleleri, altın işlemeli yeleği,
habis bir terin ıslattığı yırtık gömleği
at leşinin ve yeni kurşunlananın
beyni yanında uzanmakta boylu boyunca.
Belzu sarayda,
redingotlar ve eldivenler içinde
karşılıyor gülücükleri,
alkolün doruklarındaki karanlık
halkının egemenliğini pay etmektedir ona buna,
yeni gözdeler
doluşuyorlar cilalı salonlara
ve gözyaşların, lambaların ışıkları

düşüyor birkaç silah ateşinin
şimşekleriyle rengi kaçmış kadifelere.

Melgarejo ilerliyor kalabalık içinde,
deliliğin iteleyip durduğu
fırtınalı bir hayalettir o.
Kulak veriyor bir zamanlar muhiti olan,
sersem kitleye,
parça parça çığlık,
dağlardaki korun yüksek alevi,
yeni galibin penceresi:
Yaşamı (kör güç kırıntısı,
kraterlere, yüksek ovalara
dökülen gürlek opera,
kıyafetlerin uluorta saçıldığı
karton kılıçlarla savunmasız
topraklarda ordu rüyası,
ama ortalığı kirleten bir cerahat var,
gerçek ölümle ve kafa kesmelerle,
dolup taşıyor yazı yaban alttan alta
yaygaranın ve Haşmetli'nin
nutuklarının ardından, at tezeği,
ipek, kan ve nöbetteki ölüler,
delik deşik olup sonra da katılaşmış
amansız ateşleriyle hızlı tüfeklilerin)
düştü tozun en dibine,
boşluğun, sefilliğin en derinine,
rezilin de rezili bir ölüm sanılırken,
o, soylu bir boğa gibi silkiniyor hezimetten,
eşeliyor metalik kumu
sallayıp Bolivyalı boğa yüzünü

ilerliyor altın çığlıklı salonlara.
Geçiyor kalabalığı,
yarıyor kitleyi,
yitik tahta tırmanıyor ağır ağır
ve hamle ediyor galip Başbuğ'a.
Yuvarlanıyor Belzu, kolalı yaka,
kırık bardağı düşüyor elinden
içindeki sıvı ışığını saça saça,
sonsuza dek delik deşik göğüs arasında
bağırırken yalnız saldırgan,
yangının kanlı camızı balkona dayanıp:
"Belzu öldü", "Yaşayan kim?"
"Söyleyin." Alandan hemen
toprağın boğuk çığlığı,
kara panik ve korku çığlığı:
"Yaşasın Melgarejo, yaşasın Melgarejo!"
Ölünün kalabalığı bu, sarayın merdivenlerinde
şimdi kanayan cesedin, "Yaşasın"
diye bağırıyor yırtık üniformasıyla,
kışla çamuruyla, alçak kanıyla
balkonu dolduran kukla takımı.

Martínez
(1932)

Salvador'un üfürükçüsü Martínez,
rengârenk ilaç şişesini takdim ederken
şükranlarını sunuyor bakanlar:
El etek öpmeler, saygılar, selamlar.
Küçük otobur büyücü

her şeye bir reçete yazarak yaşıyor sarayda
haykırırken acı çektiren açlık
şekerkamışları arasında.
Ve Martínez ferman çıkarıyor:
Birkaç gün içinde
katlediliyor yirmi bin köylü,
çürüyorlar köylerde
Martínez'in çıkardığı yangınlarda
kutsal temizlik adına.
Sonra sarayına, şuruplarına dönüyor,
Amerika Büyükelçisi'nin
kutlamalarını kabul etmeye:
"Batı kültürünü kurtardık," diyor,
"Batı Hıristiyanlığını,
kârlı işleri,
muz üretimini,
sınırların kontrolünü."

Uzun kadehle içiyorlar şampanyalarını
yağarken sıcak yağmur ve
yıkarken çukurda kokuşan ölüleri.

Satraplar

Trujillo, Samoza, Carías,
bugüne, bu 1948 yılı acı Eylül ayına kadar,
Morínigo'yla (ya da Natalicio'yla)
Paraguay'da tarihimizin açgözlü sırtlanları,
onca ateş, onca kanla
şanlı bayraklarımızı kemirenler,

çiftliklerinde çirkefe batanlar,
şeytani çapulcular,
sırtlarını New York'un kurtlarına dayayıp
bin kez kendini, bin kez de ülkesini satan satraplar.
Kurban olan halklarının
özverisiyle tıka basa doyan
aç dolar makineleri,
Amerikan havasını ve ekmeğini pazarlayan
tüccarlar,
işkenceden, halkın ekmeğini yere çalmaktan
başka yasa tanımayan
çirkef cellatlar,
genelev ağası domuz sürüleri.

Kolombiya Üniversitesi'nin
"Fahri" doktorları,
örter mi o cüppe
aç ağızlarınızı,
sivri pençelerinizi?
Waldorf Astoria'nın
ve mahpusun sonsuz yaşının
çağlar içinde çürüdüğü
lanetli odalarının
insanlık dışı sürüsü.

Mösyö Truman'ın davetlisi,
kol saatleriyle donanmış,
"*Loyalty*" için süslü püslü
vatanın kan emicileri,
küçük akbabalar,
sizden kötü sadece bir kişi var, sadece bir kişi,

onu da halkıma acı çektirsin diye
dünyaya getirdi vatanım.

II
OLİGARŞİLER

Hayır, kıyafet değiştirdiğinde özgürlük
bayraklar kurumamıştı daha
askerler henüz dalmamıştı uykuya,
o da tutup beylerin çiftliği oldu:
Keseleri dolu yeni zenginlerden
polisleri ve hapishaneleriyle
bir sınıf, bir çete çıktı
yeni ekilmiş topraklardan.

Kara bir hat çektiler:
"Burası bizim,
biz Meksikalı Porfirio'cuların,
biz Şilili "beyzadelerin",
biz Buenos Aires Jockey Club'ın
sonradan görmelerin,
Uruguay'ın yüzü pudralı korsanlarının,
Ekvadorlu züppelerin,
her yerden kilise yanlısı
temiz aile çocuklarının."

"Burası sizin, kırıklar, kırmalar,
Meksikalı baldırı çıplaklar,
ahırlarda pinekleyen
sığırtmaçlar, garibanlar,

üstü başı dökülenler,
bitliler, düşkünler, ayaktakımı,
beş para etmezler, sefiller,
pasaklılar, miskinler, yani halk."

Her şey bu hat üzerine kuruldu.
Piskopos kutsadı duvarı
ve ortalığı ateşe veren aforozlarını yağdırdı
kastın duvarını çiğneyecek asiye.
Cellat yaktırdı
Bilbao'nun elyazmalarını.
Polis
korudu surları ve kutsal mermerlere yaklaşan aç
ya yedi copu kafasına
ya da tarlada çalıştırıldı boynunda halkayla
o da olmazsa, kıçına bir tekme
gönderildi askere.

Rahatladılar ötekiler güvenlik altında.
Sokaklara, tarlalara dağıldı halk,
üst üste, penceresiz, topraksız
ve gömleksiz, okulsuz ve ekmeksiz yaşamaya.

Dolaşıyor Amerika'mızda çöple beslenen,
cahil, yersiz yurtsuz bir hayalet,
nereye gidersen git hep aynı,
mahpus damlarının çirkefliğinden
çıkan bir adam,
kenar mahallelerde kovalanan,
onca giysiyle, kibarlıkla,
kravatla yüklü korkunç vatandaşının
damgasını vurduğu kaçak.

Kendisine *pulque* ürettiler Meksika'da,
Şili'de mor ve uğursuz şarap,
zehirlediler onu...
Parça parça kazıdılar ruhunu,
kitabı ve ışığı yasakladılar,
sonunda toza yuvarlandı,
unutuldu veremli çatı katında,
söz konusu bile edilmedi
ayinle toprağa verilmesi,
atıldı leş yığınları arasına.

Yüce Yasanın İlanı

Kendilerini yurtsever ilan ettiler.
Kulüplerde birbirlerini taltif edip
tarihi de yazdılar.
Debdebeyle doldu meclisler,
toprağı, yasayı, en güzel sokakları,
çevredeki havayı, Üniversite'yi,
ayakkabıları paylaştılar.

Büyük girişimleri
böyle kurulan Devlet'ti,
buydu kaskatı yalanları.
Her zamanki gibi
büyük ziyafetle destekli
gösterişle yapıldı işler,
önce kırsal çevrede,
avukatlar, askerlerle.
Sonra Kongre'ye kabul ettirildi.

Yüce Yasa, o ünlü, kutsal,
dokunulmaz Yüce Yasa.
Oylandı hemencecik.

Zengine ziyafet sofrası.

Yoksullara çöplük yığını.

Zenginlere deste deste para.

Yoksullara çalışma.

Zenginlere köşk, konak.

Yoksullara gecekondu.

Büyük hırsıza dokunulmazlık.

Bir ekmek çalan doğru hapise.

Paris, Paris züppeler için...

Yoksullar, madene, çöle.

Rodriguez de la Crota hazretleri
bal gibi tatlı ve kibar
bir sesle konuştu Senato'da.
"Nihayet bu yasa
zorunlu hiyerarşiyi kurdu,
özellikle de Hıristiyanlık ilkelerini.

Su
gibi gibi gerekliydi o zaman.
Yalnız komünistler,
o cehennem kaçkınları,
herkesin bildiği gibi,
ferasetli ve eksiksiz Yüce Yasa'ya
karşı çıkabilirler...
Bu insan süprüntüsünden gelen
Asyalı muhalefetin önünü almak kolay:
Hepsi hapise, toplama kampına.
Böylece yalnız kalacağız, biz,
pek seçkin efendiler
ve Radikal Parti'nin köylü taraftarları."

Aristokratların koltuklarından
alkışlar koptu,
vay be, ne hitabet, ne ince zekâ,
o ne felsefe, o ne aydınlık!
Hepsi işine koştu, ceplerini doldurmaya,
biri depolayarak sütü,
biri çitlerde hile yaparak,
öteki şekerden çalarak
ve her biri avaz avaz
"Yurtseverim" diye haykırarak.
Bu yurtseverlik tekeli de
ele alınmıştır Yüce Yasa içinde!

Chimbarongo'da Seçimler
(1947)

Şili'de, Chimbarongo'da uzun zaman
bir senatörün seçimine katıldım.
Nasıl seçildiklerini gördüm
vatanın direği o beylerin.
Sabah saat on birde,
rençberlerle yüklü arabalar geldi.
Kıştı. Çıplak ayakları su içinde,
pis, aç, Chimbarongo'nun köleleri
indiler arabalardan.
Sert, kavruk, hırpani,
ellerinde bir oy pusulasıyla yola düşürülmüş,
tıkış tıkış, itiş kakış ücretlerini almaya;
ve yeniden kendilerini getiren
arabalara bindirildiler atlar gibi sıra sıra.
Neden sonra et ve şarap atıldı önlerine;
hayvan gibi bırakıldılar
ve unutuldular orada.

Böyle seçilen senatörün
konuşmasını da dinleyebildim:
"Biz yurtsever Hıristiyanlar,
biz, galipleri düzenin,
biz, sağduyunun çocukları."

Ve iri göbeği sarsılıyordu
sarhoş öküz sesinin altında,
tarihöncesinin karanlıklarıyla dolu
tonozlarında çınlayan

bir mamut hortumu gibi
çınlayan sesinin.

Kaymak Tabaka

Bizim buraların gülünç,
sahte aristokratları, tornadan yeni çıkmış
memeliler,
kısır toylar, ihtiyatlı eşekler,
düzenci büyük feodaller,
Kulüp'te ayyaşlığın kahramanları,
banka ve borsa soyguncuları,
züppeler, burnu büyükler, pohpohçular,
elçiliklerin kadın kılıklı kaplanları,
soluk benizli müdür kızları,
et yiyici çiçekler, kokulu mağaraların
yetiştirdikleri,
kan, ter ve gübre emici sülük dallar;
boğucu sarmaşıklar,
sömürünün boğa yılanı zincirleri.

Bolívar'ın, O'Higgins'in
(kamçılanan halkın yoksul savaşçılarının,
baldırı çıplak kahramanların) atlarının
ayakları altında titrerken çayırlar,
siz kralın, kilise batakhanelerinin,
bayraklara ihanetin düzenini kuruyordunuz,
halkın mızrakları sallayan kurumlu rüzgârı
kucağımıza bıraktığında vatanı topraklarımızı
çevirdiğinizi gördük, çitleri ölçtüğünüzü,

toprakları ve yaşantıları devşirdiğinizi,
polisi ve tekelleri paylaştığınızı.

Savaşlardan dönen halk,
madenlere daldı, ağılların
karanlık derinliklerine,
taşlı saban izlerine düştü,
can verdi yağlı atölyede,
dölleyerek kümes gibi evlerde,
kalabalık nüfuslu evlerde
öteki bahtsız doğanlarla.

Şaraba battı ölesiye
o terk edilmiş, istila edilmiş
pire ve vampir ordusunca,
dört yanı duvarlar ve karakollarla sarılmış,
ekmeksiz, müziksiz,
Orfe'nin, ruhları adına
bir gitardan başka hiçbir şey bırakmadığı
delirten yalnızlığa düşerek,
kurdeleler ve ağıtlarla örtülü
bir gitar,
şarkı söylüyor şimdi
halkların üstünde
yoksulluğun kuşu gibi.

BAŞI GÖKLERDE ŞAİRLER

Ne yaptınız, siz, Gide'ciler,
akıldaneler, Rilke'ciler, gizemciler,

varoluşçu sahte büyücüler,
bir mezarda yanan
gerçeküstücü kelebekler,
Avrupalı modanın cesetleri,
kapitalist peynirin soluk kurtçukları,
ne yaptınız hüküm sürerken sıkıntı,
bu karanlık insan denen varlık karşısında,
bu ayaklar altına alınmış varlık,
bu boka gömülen kafa,
bu çiğnenen zorlu yaşam önünde?

Uçarılıktan başka bir şey yapmadınız:
Yığınla döküntü sattınız,
ilahî saçlar, nazenin bitkiler, kırık tırnaklar,
"Saf Güzellik", "efsun",
zavallı, ödlek yapıtlar peşinde koştunuz
göz boyamak için, şaşkına dönsün diye
narin gözbebekleri, ziftlenesiniz diye
efendilerinizin size attıkları yemek artıklarıyla,
korumadan, fethetmeden,
görmeden can çekişen taşı...
mezarların ölü, çürüyen
çiçekleri üzerine yağarken yağmur;
mezarlık çelenklerinden
daha körsünüz siz.

SÖMÜRÜCÜLER

Böyle inkâr edildi,
hafife alındı, pençelendi, çalındı yaşamın,
ey genç Amerika.

Başbuğ'un külleri yeni gömülmüş gülücükleri
çiğnediği yerdeki öfke uçurumlarından
masaya buyur edilmişleri kutsayan
köpeksi doygunluğun,
karanlık şehvetin
ve kıskanç gözlerin, gerçek yüzünü saklayan
bıyıklı efendilerin ataerkil maskelerine kadar:
Onlar soğuk etoburların, kentli hayvanların tümü,
korkunç kaplanlar,
insan etiyle beslenenler,
iz sürmenin uzmanları, karanlıklara gömülü,
köşe bucağa, gezegenin alt katlarına terk edilmiş
halkı avlamanın uzmanları.

ZÜPPELER

Sığır çiftliklerinin, evrak çöplerinin
ve kokteyl müdavimlerinin
boğucu ortamında mavi bir madde yaşadı;
küstah kokuşmuşluğun taçyaprağı.

Şilili sonradan görme Raúl Aldunatillo
(yabancı ellerle dergileri fetheden,
yerlileri öldüren ellerle),
yazarları satın alınca
kendini yazar sanan,
kılıç satın alınca
kendini asker sanan,
temizliği satın alamadığında
yılan gibi tükürük salan
Havalı Teğmen "büyük bir işadamı" vardı orada.

Kan pazarlarında
Santiago'nun, Minas Geraes'in
o pek şatafatlı salonlarında
mezarlarından çıkmışçasına
dolanan asalaklar,
kadın avcısı fino köpekleri,
işe yaramaz kibirliler,
golf külüplerinin baston yutmuşları
tarafından yeniden satılıyordu yoksul Amerika.
Aşağıda bir kara yel
dişlerken mecalsiz yüreği,
vebanın süpürdüğü,
dört bir yanı karanlık
yoksulların eşek cennetine
ardında yollara atılan
yeri, aç çocuk bırakarak
yuvarlanırken kömürün kahramanı
o geçici şıklık, o sahte yüzler
perdelemekte yoksul Amerika'yı.

GÖZDELER

Morarmış
tıkız peynirinde zorbalığın
uyanır bir başka kurtçuk: Gözde.

Kirli ellere övgüler düzmek için
işe alınan ödlek.
Kâh konuşmacılık yapar kâh gazetecilik.
Beliriverir bir gün sarayda,

geveler ağzında coşkuyla
egemenin dışkılarını,
uzun uzun zırvalar
ağzını yüzünü buruşturarak,
suyu bulandırarak
irin göletinde
avlamak için balıklarını.

Sayalım adlarını:
Darío Poblete ya da Jorge Delano "Coke".
(Aynıdır hepsi, istediğiniz gibi hitap edin,
oardaydı işte Machado karalarken Mella'yı,
cinayetin ardından.)

Orada yazabilirdi Poblete
"Havana'nın Perikles'i"nin
"Alçak Düşmanları" hakkında.
Daha sonra bu Poblete
Trujillo'nun nallarını öpüyordu,
Moriñigo'nun eyerini
Gabriel González'in kıçını.

Dün de aynıydı, daha yeni
indi dağdan, saf tutmaya yalanın yanında,
yargısız infazları ve yağmayı gizlemeye,
bugün de öyle, kaldırıyor hain kalemini
Pisagua'nın acıları üstüne,
binlerce kadın ve erkeğin azabı üstüne.

Kurban edilen kara coğrafyamızda
çirkef kalemşörü buldu hep zorba

sıralasın diye yalanlarını,
ona: *Zât-ı Şahaneleri*,
Kurucu Babamız,
bizi yöneten
Büyük Devlet Adamı desin,
kara hırsız pençelerini
bu satılık mürekkebe daldırsın diye.
Peynir yalanıp yutulduğunda,
zorba cehennemi boyladığında,
karanlıkta kayboldu Poblete,
Delano "Coke" sıvıştı,
kurtçuk döndü tekrar tezeğe,
zorbaların rezil çark içinde
geliş gidişini beklemeye;
gülümseyerek çıkmak için ortaya
ufuktaki despot için
yeni bir söylevle.

Bu yüzden ey halk, her şeyden önce
kurtçuğu ara sen!
Topuğunla ez ki cılkı çıksın.
O vıcık vıcık kara madde
son yazısı olsun;
silip atacağımız mürekkebe de
uğurlar olsun.

DOLARIN AVUKATLARI

Amerika cehennemi,
zehire banılmış ekmeğimiz,

bir başka dil var senin sinsi ateşinde:
Yabancı tekellerin
yerli avukatıdır o.

Odur vatanında köleliğin
nallarını çakan
ve yönetici sınıfla
kasılarak dolaşan,
yırtıklarla dolu bayraklarımıza
yüksekten bakan.

New York'tan geldiklerinde
emperyalist keşifçiler
(mühendisler, teknisyenler,
fethedilen toprağı,
kalayı ve petrolü, muzları,
güherçileyi, bakırı, manganezi,
şekeri, demiri, toprağı, kauçuğu
ölçüp biçenler, eksperler)
yaklaşıyor bodur kara bir el,
dudaklarında yalancı bir gülücükle
tatlı tatlı öğüt vermek için
yeni istilacılarına:

Bu yerlilere
o kadar para ödememeli,
aptalca olur baylar
ücretleri artırmak.
Hayır, gerekmez.
Bu haytalar, bu yerli kanı taşıyanlar
içip sarhoş olmaktan başka bir şey bilmezler

bu kadar parayla. Bu ilkel herifler,
bilirim, hayvandan beter bunlar.
Ödemeyin bu kadar.

Kabul görür.
Kendilerine uşaklık üniforması verilir.
Gringo gibi giyinir ve yere tükürür.
Dans eder *gringo* gibi.
Başarmıştır...

Arabası olur, viskisi, gazeteleri,
hâkim seçilir, milletvekili de olur,
donatırlar kendisini, bakandır,
sözü geçer hükümette.
Kimin satın alınabileceğini
kimin satın alındığını bilir,
yalar, över, süsler,
sıvazlar, gülümser, tehdit eder.
Ve böyle boşaltılır limanlardan
bitkin cumhuriyetler.

Nerede yaşar dersiniz bu mikrop,
bu avukat, bu dışkı mayası,
damarlarımızla besiye çekilen,
bu korkunç kan emici bit?
Aşağı bölgelerde yaşar,
Ekvator bölgelerinde, Brezilya'da,
Yuvalanmıştır aynı zamanda
Orta Amerika berzahında.

Görürsünüz onu
Chuquicamata'nın sarp doruğunda.
Zenginliğin kokusunu almıştır;
turmanır dorukları, aşar uçurumları,
yasa reçeteleri sayesinde
toprağına katar toprağımızı.
Puerto Limon'a yerleşmiştir,
Ciudad Trijullo'ya, Iquique'ye,
Karakas'a, Maracaibo'ya,
Antofagasta'ya, Honduras'a,
hapseder kardeşlerimizi,
suçlar hemşerisini,
varını yoğunu elinden alır rençberin,
açar hâkimin zenginin kapısını,
basını satın alır
yönetir polisi, copu, tüfeği ve silahları
gariban ailesine karşı.

Büyük havalarla, kasıla kasıla
kabul günlerinde smokiniyle,
anıtlar açarken: *Beyler,*
önce vatanımız;
anamızdır, toprağımızdır,
savunalım düzeni, yeni zindanlar,
hapishaneler kuralım,
demekte hünerlidir.

Şerefle ölür bu "yurtsever" senatör,
bu soylu, mümtaz kişi,
Papa'nın nişanla donattığı
ünlü, varlıklı, kendine güvensiz;

ölülerimiz arasında içler acısı mülksüzler;
ellerini bakıra daldıranlar,
derin ve katı toprağı pençeleyenler,
dövülmüş, unutulmuş giderlerken
alelacele cenaze kasalarına konularak:
Mezarlarının üstündeki haçta
bir isim, bir sayı,
rüzgârın sarsarak sildiği yazılar...

DİPLOMATLAR
(1948)

Romanya'da salak doğarsanız
salaklık üzerine bir kariyeriniz olur...
Avignon'da salak olun
Fransa'nın eski taşları,
okulları ve çiftliklerin saygısız çocukları
bilir ne olduğunuzu...
Ancak Şili'de salak doğarsanız
çok geçmeden büyükelçi yaparlar sizi.

Adınız ister salak Falanca olsun,
ister salak Joaquin Fernandez,
ister salak Feşmekan,
mümkünse afilli bir de sakalınız olsun.
"Görüşmelere başlamak" için başka
bir şey istenmez sizden.

Sonra kasılarak
size verilen o görülmeye değer

itimatnameyi anlatın, deyin ki:
Saltanat arabası, vesaire,
Ekselansları, vesaire,
hayırhah cümleler, vesaire.

Cakalı bir ses tonu kullanın,
himayeci inek sesi,
Trujillo'nun temsilcisiyle
nişanlarla donatın birbirinizi
ve çaktırmadan bir "garsoniyer"
bulundurun elinizin altında, ("Elbette,
bunun Sınır Anlaşmazlıkları için
önemini biliyorsunuz.")
biraz makyajdan sonra
önceki gün kahvaltıda okuduğunuz:
önemli gazetenin başyazısını gönderin
merkeze;
"rapor"dur bu...

Hep yüksek sosyeteyle düşüp kalkın,
bu ülkenin geri zekâlılarıyla,
mümkün olduğunca gümüş takımlar biriktirin,
bronz atların yanında
yıldönümleri vesilesiyle konuşun:
"Hımm, hımm, bağlar, vesaire,
hımm, hımm, atalar, vesaire,
saf, hımm, hımm, aziz ırk, hımm, hımm, vesaire,"
deyin...

Ve sakin olun, sakin:
Siz iyi bir diplomatısınız Şili'nin,

siz madalyaları olan
eşi benzeri olmayan bir salaksınız.

KERHANELER

Gelişmeden doğdu kerhane,
istif istif üstüne
paraların bayrağı eşliğinde:
Kapitalin saygı duyulan batakhanesi
çağının gemisinin kalafat yeri.
Tıkır tıkır
işledi kerhaneler
Buenos Aires'in keşmekeşinde,
paranın küplerin peşinden gidip
asmaları hapsettiği
ıssız şehirler ve tarlaların
kara bahtı sayesinde
ihraç olunan taze ette.
Köylerin kapısında atlarla
ve satıştan satışa
pazarcıların ellerine düşen
kuşbeyinli kızlarla
kış gecelerinde kır randevuevleri.
Ağır taşra evlerinde
yörenin toprak ağaları
–bağbozumu diktatörleri–
şehvetli haykırışları
boğarlar geceyi.
Köşe bucakta gizlenmiş,
bir fahişe sürüsü,

oynaş hayaletler;
ölümlü trenin yolcuları, buradasınız,
çirkefin ağına düşmüşsünüz,
artık denize dönemezsiniz,
tuzaktasınız, tutsaksınız,
ölüsünüz hayatın ham tarafının boşluğunda,
gölge olup kayabilirsiniz artık
duvarlar boyunca: yeryüzünde sizi yalnızca ölüme
götüren bu surlar boyunca.

LIMA'DA TÖREN ALAYI
(1947)

Kalabalıktırlar, put taşıyorlardı
omuzlarının üstünde, sıkış sıkıştı
kalabalığın kuyruğu, deniz taşkını gibiydi
mor ışıltısıyla.

Dans ederek zıplıyorlardı, yükseliyordu
dişlerinin arasındaki vakur homurtular
kızartma cızırtıları
ve mahzun davul seslerine karışarak.

Mor yelekler, mor ayakkabılar, şapkalar
mor lekeler gibi dolduruyorlardı caddeleri,
katedralin bir işe yaramayan tonla vitrayına açılan
irinli bir hastalık nehri gibi.
Tütsü gibi pek kasvetli bir şeydi,
bir sıyrık yığını
sıkış sıkış insan ırmağının

şehvetli ateşiyle birleşerek
yaralıyordu gözleri.

Cüppesi içinde terleyen
şişman bir toprak ağası gördüm,
kaşınıyordu, ensesine
iri kutsal sperm damlaları sıvıyordu.

Kısır dağın çulsuz kurtçuğunu gördüm,
çanak çömleği içinde yitik yüzlü yerliyi,
şirin lamaların çobanını, kilisenin hırçın kızlarını,
morarmış ve aç yüzlü köy öğretmenlerini.
Fırfırlı gömlekleriyle
uyuşturucu müptelası
görünmez davullara uyup
tepinen zenciler
ilerliyorlardı.
Ve tüm Peru bağrını dövüyordu
gözleri iffet taslayan kadın heykeline dikili,
gök mavisi ve gülkurusu
yüzdürüyordu başları
terli havayla şişmiş
şekerleme gemisinde.

STANDARD OİL CO.

Kayanın derinine doğru
sesini açtığında delgi,
o amansız bağırsağını
daldırdığında yeraltı çiftliklerine

ve yitik yıllar, çağların gözleri,
orada bitkilerin mahpus kökleri
ve kabuklu sistemler
suyun katmanları olduklarında
soğuk sıvıya dönüşen
tüplerde yükseldi ateş,
ve dorukların gümrüğünde,
sinsi derinliklerin dünyasından gelerek
soluk benizli bir mühendisle
ve kendisini borçlandıran sözleşmeyle karşılaştı.

Petrolün damarları ne kadar dolaşık olsa da,
katmanları ne kadar değiştirse de sessiz yatağını
ve oradan oraya taşısa da krallığını
toprağın bağırsaklarında,
parafin yapraklarını fışkırtınca pınar,
avukatları ve çizmeleriyle,
çekleri ve tüfekleriyle,
hükümetleri ve hapisleriyle
hazır ve nazırdır Standard Oil.

New York'ta yaşayan
şişko imparatorları onların,
ipek, naylon, puro,
tırıvırı zorbalar ve diktatörler satın alan
güler yüzlü katillerdir.

Ülkeleri ve halkları satın alırlar,
denizleri, polisleri ve milletvekillerini de,
cimriler altınlarını nasıl korurlarsa
köylülerin mısırlarını öyle korudukları

uzak bölgeleri:
Standard Oil uyandırıyor onları,
bir üniforma veriyor,
düşman diye de kardeşini gösteriyor
ve Paraguaylı girişiyor savaşa,
elinde mitralyöz iflahı kesiliyor
Bolivyalının ormanda.

Bir damla petrol için katledilmiş Başkan,
milyonlarca hektarlık bir ipotek,
alelacele bir kurşuna dizilerek infaz
ışığın ölümlü kıldığı sabahta,
kaskatı kalakalmış,
Patagonya'da yeni bir kamp
bozguncu tutsaklara,
ihanet, petrollü bir ayın altında çarpışma,
sermaye içinde el altından bir bakanlık değişikliği,
yağ kabarması gibi bir uğultu,
ve ardından bir pençe ve göreceksiniz;
nasıl da parlamakta bulutların, denizlerin,
evinin üstünde buralar benimdir diye aydınlatan
harfleri
Standard Oil'in.

ANACONDA COPPER MINING CO.

Çöreklenmiş yılan adı,
doymaz boğaz, yeşil canavar,
öbek öbek doruklarda,
ülkemin azalmış binek hayvanlarının üstünde,

kaskatı ayının altında,
kazı makinesi,
madenlerin aydakine benzer kraterlerini,
granit kumları içinde saklı
bakire bakırın dehlizlerini açıyorsun.

Sonsuz gecesinde, Chuquicamata'nın,
yüksekte, özveri ateşlerinin yandığını,
Şilililerin elini, ağırlığını, boyunu
parçalayıp yutan tek gözlü canavarın
taşan çıtırtısını gördüm,
onları bakır omurları arasında dürüyordu,
boşaltıyordu ılık kanlarını,
iskeletleriniparça parça edip
yeniden tükürüyordu
kıraç kırların tepelerinde.

Başı yıldızlı Chuquicamata'nın doruklarında
çınlıyor hava.
Küçük insan elleriyle
yok ediyor dehlizler
gezegenlere özgü direnişi,
bir titreme almış dar geçitlerin kükürt kuşunu,
isyan içinde metalin dik kafalı soğukluğu
sert yara izlerinin altına giriyor
ve bangır bangır öterken sirenler
kraterin dişleri arasına inen
küçük adamları yutuyor toprak.
Ufacık kaptanlarım bunlar,
yeğenlerim, oğullarım benim,
ve külçeleri okyanusa döküp

alınlarını sildiklerinde
ve son ürpertiye sarsıntıyla döndüklerinde
yutuyor kendilerini kocaman yılan,
küçültüyor, öğütüyor,
sıvıyor her yerlerini uğursuz salyayla,
fırlatıyor yollara, polislere öldürtüyor,
çürütüyor Pisagua'da, hapsediyor,
sövüp sayıyor,
aşağılayan, saldıran, kumlu enginliğin
ovalarında açlıkla canlarına kıyan
hain bir başkan satın alıyor onları.

Ve şurda burda bir haç
bu cehennem yamaçları üstünde eğiliyor
maden ağacından koparılmış,
ortalığa saçılmış
bir dal gibi.

UNITED FRUIT CO.

Borazan çaldığında
her şey çoktan hazırdı yer üstünde.
Yehova paylaştırdı dünyayı
Ford Motors, Coca-Cola, Anaconda
ve öteki karteller arasında:
Compaña Frutera Inc.
en sulu meyvelere kondu,
toprağımın o kıyı merkezine,
Amerika kıtasının tatlı beline.
"Muz Cumhuriyetleri" adıyla

vaftiz etti topraklarını,
ve uykularındaki ölüler üzerinde,
özgürlüğü, bayrakları, büyüklüğü
fetheden, kaygıyla dolu
kahramanlar üzerinde
tıkınma operasını kurdu:
Girişimcilere devretti,
Caesar tahtları sundu,
kınından çıkardı hırsı,
sinekgillerin diktatörünü çekti,
sinek Trujillo'yu ve Tachos'u,
ve Carías'ı, ve Martínez'i ve Ubico'yu,
o nemli küçük kan ve reçel sineklerini,
halkın mezarları üstünde kaynaşan
ayyaş sinekleri, o sirk sineklerini,
o zorbalık fetvazı sinekleri.

Kanlı sinekler arasına
atıyor demirini Frutera,
istila edilen kırlarımızın
hazinesini taşıyan tepsiler gibi
hayalet gemilerinde biriktirerek
kahveyi ve meyveleri.

Bu arada, limanların
şeker kokulu uçurumlarında
bir bir düşüyordu yerliler
gömülerek sabahın sisine:
Yuvarlanan bir beden, bir nesne
adı olmayan, eksilen bir rakam o sadece,
çürüyüş içinde akıp giden
ölü bir meyve salkımı.

TOPRAKLAR VE İNSANLAR

Kana susamış hayvanların kemikleri gibi
toprakta kakılı kadim arazi sahipleri,
çiftliklerin batıl inançlı mirasçıları,
kin ve tel örgüyle çevrili
karanlık toprağın imparatorları.

Çitler arasında boğuldu
insan varlığının işlemesi,
diri diri gömüldü çocuk,
yasaklandı ona ekmek ve okul,
yarıcı olarak damgalandı,
ağıllara mahkûm edildi.
Asmalar arasındaki
yokluğun demirine çakılmış,
kıraçlığın ve yaban otlakların
gölgesine bağlanmış,
bahtı kara zavallı rençber.

Böyle kitapsız
zaten muhtaçtın korunmaya,
bir yaşamdan ötekine
satın alınmış aptal bir iskelet oldun çaresiz,
acıyla yanık yanık şarkı söyleyen bir gitardan
ve ıslak bir bora misali loş bir danstan
başka aşkın olmaksızın
beyaz kapıya itildin.

Ama insanın yarası
sadece kırlarda değildi,

daha öteye, daha içe,
daha derine işlemişti:
Kentte, sarayın dibinde
büyüyordu suçlayıcı kangreni,
çürümüşlükle kaynaşan
cüzamlı gacekondular.

Talcahuano'nun acılı köşe bucağında,
bayırların çamurunda boğulmuş külde
yoksulluğun berbat taçyapraklarının
kaynaştığını gördüm.
Bakakaldım
düşen yüreklerin yığışımına,
deniz dibi akşamının
gölgesinde açan çıbana,
paçavraların yara izlerine,
yaban ve hırpalanmış insanın
tiridi çıkmış varlığına.

Sıçan yuvası gibi derin,
güherçile ve kokuşmuş tuzla nemli
evlere girdim;
aç insanlar dolaşıyordu,
lanetli havadan bana gülümsemeye çalışan
dişleri dökük karanlık gölgeler.

Halkımın acıları delik deşik etti beni,
dikenli teller gibi sardı ruhumu;
burdular yüreğimi;
çıktım yollar boyu feryat etmeye,
dört yanım duman içinde ağlamaya,

çaldım kapıları ve yaraladılar beni
kertik bıçaklar gibi,
seslendim bir zamanlar,
hayran olduğum,
bana boşluğunu gösteren
yıldızlar gibi
tasasız yüzlere.
Asker yaptım kendimi o zaman:
Karanlık sicil numaralı alay,
sıkı savaşçı eğitimi,
zekâ sistemi,
sayısız zamanın sancağı,
silahlı ağaç, yeryüzündeki
insanın yıkılmaz yolu.

Ve kaç kişi olduğumuzu,
çevremde kaç kişi olduğunu gördüm,
insan falan değildi oradaki
bütün insanlık âlemiydi, yüzü olmayan,
halktı o, metaldi, yollardı.
Yürüdüm oradan adımlarıyla
şu dünyadaki baharın.

DİLENCİLER

Katedral diplerinde, duvarlara yapışık,
sürüyorlar ayaklarını, belli belirsiz siluetlerini,
hınçlı bakışlarını,
yara bere içinde hilkat geribesi cüsselerini,
çöpten buldukları teneke yemek kaplarını,

ve oradan, taşın kutsal sertliğinden
yasal vebanın başıboş çiçekleri
ve sokakların bitki örtüsü oldular.

Ağaçları kadar dilencileri var parkın,
kökleri ve dalları işkence görmüş ağaçlar:
Bahçenin dibinde yaşıyor köle,
insan demeye bin şahit,
çöplüğün bir eseri,
toprak bile kabul etmez gölgesini,
ölüm süpürdü süpürecek.

Cüzamlı toprağındaki deliğine
atıyor onu merhamet:
Günümüz insanına örnektir.
Çiğnemeyi öğrenmeli,
küçümsemenin bataklıklarına daldırmayı soyunu,
ayakkabısıyla ezmeyi
yenik üniformalı varlığın alnını
ya da en azından
kabul etmeli onu
doğanın bir ürünü olarak.
Amerikalı dilenci, 1948 yılının çocuğu,
katedrallerin torunu,
seni takdir ettiğimi sanma,
seni ne mezat malı yerine koyuyorum
ne de kitaplarda resmedildiğin gibi
bir kral sakalı ekliyorum tasvirine,
silmek istiyorum seni bir umutla:
Bu benim sevdam, burada yerin yok,
seninkilerle, açgözlü görüntünü

tükürerek yaratanlarla göğsüme girmeyeceksin,
kilini uzaklaştıracağım topraktan
metaller seni işleyene ve sen
bir kılıcın ışıltısıyla parlayana kadar.

YERLİLER

Kaçtı derisinden yerli
gün gelip adalar gibi ortaya çıktığı
o kadim sonsuzluğun dibine:
Bozguna uğratılmış, görünmez havaya
dönüşmüştü,
soyundu kabuğunu yeryüzünde
saçarak kum üstüne gizli işaretini.

Ayı bozuk para gibi harcayan oydu,
dünyanın tuhaf yalnızlığını tarayandı,
şöyle bir başı dik geçmeyendi
havanın tacını takmış
yüksek kayalardan,
ormanının ihtişamı altında
bir ışık gibiydi gökten ağan,
bir rüzgâr esti de çözüldü tel tel,
eğrilip büküldü,
yıktı kendi bendini
ve rıza gösterdi bir lokmayla bir hırkaya.

Amatitlán'ın mıknatıslı doruklarında gördüm onu ben,
kemirirken içinden geçilmez suların kayılarını:

Bolivyalı dağın ezici görkemi
üzerinde yürüdüm bir gün,
kök ve kuş kalıntılarıyla.
Alberti'yi gördüm,
mecnunluk şiiri kardeşimi,
Araucan diyarında
çevresini Ercilla gibi sardıklarında
ağlarken, artık Kızılderili tanrılar değil,
cesetlerden mor bir zincirdi onlar.

Daha ötede,
Ateş Ülkesi'nin yaban sularının ağında
tırmandıklarını gördüm –ah denizin aç köpekleri–
yamru yumru kayıklarında
Okyanusta ekmeklerini dilenmek için.

Orada, ıssız topraklarının her lifi öldürüldü,
ve yerli avcısı kirli paralar kazanıyordu
rüzgârın efendilerinin, karlı Antarktik yalnızlığının
krallarının kellelerini getirdikçe.

Onca cinayeti ödeyenlerin
Meclis'te koltukları var bugün,
resmiyete döküyorlar evliliklerini Başkanlık
Saraylarında,
kardinaller ve idarecilerle yaşarken,
Güney'in efendilerinin kesik boğazları üstünde
çiçekler biterken.

Şarapla sefih oldular
dik başlı adamları Araucanía'nın,

meyhanede çürüdüler,
karartıldı hayatları
krallığının soyulmasına hizmet eden avukatlar,
ve toprağı kurşunlayanlar,
göz kamaştıran gladyatörlerin
savunduğu ömrümüzün yollarına
kurşun sıkarak, hileyle hurdayla girenler
"Barışçı" kesildiler
ve yükseldikçe yükseldi rütbeleri.

Böyle kaybetti elindekileri, görmeden,
böyle görünmez oldu yerliye
bir bir elden gitmesi baba ocağının:
Görmedi bayrakları,
kanlı okunu da çekip atmadı bir türlü,
hukuk adamları kemirdi onları kertik kertik,
açıkgözler, büyük ağalar kemirdi,
hepsi emdi onun eşsiz balını,
sardılar yorganına kan içinde
Amerika'nın son bataklıklarına atmak için.

Ve yeşil çayırlardan, yaprakların
katıksız ve sayısız göğünden,
ağır granit taçyapraklarla
kurulan ölümsüz yuvadan
götürüldü viran barakaya,
sefaletin kısır ve çirkef kuyusuna.
Yaldızlı göğüs, solgun endam,
pırıl pırıl çıplaklıktan
ya da bütün bir çiyi
derisine geçiren madenlerin süslerinden

paçavralara götürüldü,
leş olmuş pantolonlar verdiler ona,
bir zamanlar onun olan bir dünyanın havasında
dolaşıp durdu bizim pırtıl paşa.

Bu böyle bir azaptı işte.

Alttan alta kanser,
bir hainin gelişi gibi görünmezdi eylem
babamızın ezildiği,
yalnız bir hayalet olması
ve kendisine açılan tek eşikten,
öteki yoksulların, dünyadaki bütün kölelerin
kapısından geçmesi öğretildiği zamana kadar.

YARGIÇLAR

Yüksek Peru'da, Nikaragua'da
Patagonya üstünde, onca şehirde
hakkın yok, hiçbir şeyin yok:
Sefalet kadehi, Amerika'nın terk edilmiş oğlu,
senin toprağını, evini ve mısırını
koruyan yasa, yargıç yok.

Geldiğinde seninkilerin kastı,
hani o efendilerinin,
unutuldu pençeler ve bıçakların eski düşü,
geldi yasa göğünü soymaya,
kutsanmış tarlalarını kapıp götürmeye,
ırmaklarının suyunu bulandırmaya,
hükümdarlığını çalmaya ağaçların.

Resmileştirdiler seni,
gömleğine damga vurdular,
tıka basa doldurdular yüreğini
kâğıtlar ve dosyalarla,
soğuk yasa maddelerine gömdüler seni
ve en korkunç mutsuzlukların
sınırında soyulmuş, başıboş ve yalnız uyandığında
zindana gönderdiler, sımsıkı bağlayarak,
elinle kolunla yüzüp çıkamayasın diye
yoksulların suyundan,
boğulasın diye debelene debelene.

Babacan yargıç okur sana
dört bininci maddenin üçüncü fıkrasını.
Bunun aynısı uygulandı
bütün mavi coğrafyada,
güya özgürleştirdikleri öteki taraflarda
senin gibi, böyle düştüler,
ve sen uyuzlu köpek olarak
ilan edildiğin maddeye
itiraz bile edemezsin.

Kanın sorar: Nasıl birbirine
dolaştırabildiler para babasıyla yasayı?
Hangi kükürtlü demir kumaşla?
Ve nasıl olur da yoksullar
mahkemeye düşerler böyle?

Nasıl sığdırdı içine toprak
yoksul çocukları, o taş
ve üzüntü sütüyle beslenen

çocukları için onca acıyı?
Olan bu işte. Yazdığım bu.
Hayatın alnıma yazdıkları.

III
ALANDAKİ ÖLÜLER
(28 Ocak 1946 Santiago)

Ölenlerin ardından ağlamaya gelmedim buraya:
Size geliyorum, halimi dirilere anlatmaya...
Kendime başvuruyorum ve sana, işte dövüyorum göğsünü.
Önce öbürleri düştü. Anımsıyor musun?
Öyle değil mi? Ötekiler... aynı adları, soyadları olan ötekiler...
San Gregorio'da, yağmurlu Lonquimay'da,
Ránquil'de, rüzgârın onları darmadağın ettiği yerde,
Iquique'de, kumun onları gömdüğü yerde,
denizde, çölde,
duman ve yağmurda,
pampadan sıradağlara kadar öteki insanlar
katledildiler,
adları Antonio'ydu seninki gibi,
balıkçı ya da demirciydiler senin gibi:
Şili'nin etiydiler; yüzüydüler
havanın yaraladığı,
acının damgasını vurduğu
pampanın kurbanlarıydılar.

Vatanın duvarlarında,
karın ve kristallerinin kıyısında,
yeşil dallı ırmağın gerisinde,
güherçilenin ve başağın altında
halkının döktüğü kandan birer damla buldum.
Her damla yanıyordu nasıl yanarsa ateş.

Kıyımlar

Lakin o sıralar köklerin arkasına saklıydı kan,
yıkandı ve inkâr edildi (çok uzaklardaydı)
Güney'in yağmuru sildi onu topraktan
(uzaklardaydı çok), güherçile parçalayıp pampada
yuttu:
Ve halkın ölümü hep olduğu gibiydi:
Hiç kimse ya da hiçbir şey ölmüyormuş gibiydi,
toprağa düşen taş, suya kavuşan suydu sanki.

Kuzey'den Güney'e cesetlerin ezildiği
ve yakıldığı yerde
karanlıklara gömüldü kemikleri,
yakıldı gecenin sessizliğinde,
üst üste yığıldı bir maden deliğinde,
denize tükürüldü:
Kimse bilmez şimdi neredeler,
yok mezarları,
vatanın köklerine dağıldı
kurşuna dizilenlerin yürekleri,
kurbanların parmakları:
Şilililerimizin gülücükleri,

sessizliğin kaptanları,
pampanın yiğitleri.

Kimse bilmez katillerin
bu canları nereye gömdüklerini,
ancak onlar çıktıklarında topraktan,
alacaklar dökülen kanın bedelini
halkın diriliş gününde.

Meydanın ortasında oldu bu cinayet.

Çalılıklar saklamadı halkın saf kanını,
emmedi onu pampaların kumu.

Kimse saklayamadı bu cinayeti.

Vatanın göbeğinde işlendi bu cinayet.

Nitratın Adamları

Güherçiledeydim ben, meçhul kahramanlarla,
gezegenin katı kabuğu üstünde
ince ve bereketli karları kazanlarla,
ben ki gururla sıktım onların topraktan ellerini.

"Bak kardeş," dediler, "nasıl yaşıyoruz
burada, Humberstone'da, Mapocho'da,
Ricaventura'da, Paloma'da, Pan de Azúcar'da,
Piojillo'da."

Bir gıdım tayınlarını gösterdiler bana,
toprak tabanını evlerinin,
güneşi, tozu, tahtakurularını
ve sonsuz yalnızlığı.

Çalışmasını gördüm iğneyle kuyu kazanların;
küreklerin tahta sapında
on parmağın da izinin
nasıl kaldığını gördüm.

Korkunç bir dölyatağı gibi
madenin daracık deliğinden
gelen bir ses duydum,
topraktan çıkan
yüzü olmayan bir insandı,
kana, toza ve tere banmış bir maskeyle.

Ve şöyle diyordu maske:
"Gittiğin yerde acılarımızdan söz et,
anlat kardeşim, yerin altında,
bu cehennemde yaşayan
kardeşinden söz et."

Ölüm

Karar vermiştin hani, halk olarak
elini uzatacaktın pampada canı çıkasıya
çalıştırılan işçiye ve çağırmıştın
adam, kadın, çocuk kim varsa,
bu meydanda toplamıştın bir yıl önce.

Ve burada aktı kanın,
aktı vatanın orta yerinde,
sarayın karşısında, sokak ortasında
cümle âlem görsün diye,
silinemesin diye,
kızıl lekeleri
yıkılmaz gezegenler gibi kalsın diye.

Bir el bir el daha Şililinin
parmaklarını pampaya uzattığı zamandı,
tek yürek olup sesini yükselttiği zamandı:
Eski bir şarkıyı söylemeye hazırlanıyordun
gözyaşlarının, umudun ve acıların birbirine karıştığı:
Belirdi celladın eli
ve kanla sulandı meydan!

Nasıl Doğar Bayraklar

Böyle geldi bugüne bayraklarımız.
Halk işledi onları bütün sevgisiyle,
çilesiyle dikti kumaşını.

Yanan eliyle koydu oraya yıldızı.

Vatanın yıldızı için bir gömlekten
ya da gökten kesti maviyi.

Kırmızı; doğuyordu damla damla.

Onları Çağırıyorum

Bu akşam onlarla konuşacağım tek tek
Tek tek gelin hatırıma,
bu akşam, bu meydana.

Manuel Antonio Lopez,
yoldaş.

Lisboa Calderon,
ötekiler ihanet ettiler sana; biz sürdürüyoruz görevini.

Alejandro Gutierrez,
seninle düşen bu sancak
kalkıyor her yerde.

Cesar Tapia,
bu bayraklarda yaşıyor yüreğin,
bugün meydanda esen rüzgârla dalgalanıyor.

Filameno Chavez,
hiç sıkmadıysam da burada elini;
tertemiz bir eldir o ölümün öldüremediği.

Ramona Parra,
ışıl ışıl genç yıldız,
Ramona Parra, narin kahraman,
Ramona Parra, kana boyanmış çiçek,
arkadaşımız, cesur yürek,
ey örnek kız, altın gerilla,
ant olsun ki sana, sürdüreceğiz savaşı
sürdüreceğiz ki çiçeklensin dökülen kanın.

Düşmanlar

Onlar buraya barut dolu tüfekleri getirdiler,
acımadan kökümüzü kazımayı buyurdular,
şarkı söyleyen, aşkla ve ödevle birleşmiş
halkı buldular ve bayrağıyla düştü narin kız,
güleç oğlan onun ardından yaralanıp yığıldı,
ve şaşkın halk acıyla, öfkeyle gördü
nicesinin ölüp gittiğini.
O zaman burada eğilip kanla yıkandı bayraklar
diklenmek için katillere karşı.

Bu ölüler adına, ölülerimiz adına
ceza istiyorum.

Vatanımızın kanını akıtanlara
ceza istiyorum.

Kıyımı buyuran cellada
ceza istiyorum.

Cinayetin üstünde yükselen haine
ceza istiyorum.

Can çekişmenin düzenini başlatanlara
ceza istiyorum.

Bu cinayeti savunanlara
ceza istiyorum.

Kanımızla parıldayan
ellerini sıkmak istemiyorum.
Ceza istiyorum.
Büyükelçi olmasınlar istiyorum
Evlerinde de oturamasınlar huzurla.
Yargılanırken görmek istiyorum onları,
burada, bu yerde, bu meydanda.

Onlara ceza istiyorum.

Buradalar

Buradalarmış gibi onlara seslenmeliyim.
Dostlar, savaşımızın bu topraklarda
sürüp gideceğini bilin.
Sürecek fabrikada, tarlada, sokakta,
güherçile madenlerinde.

Yeşil, kırmızı bakırın ininde, kraterinde,
kömürde, onun korkunç mağarasında.
Her yerde olacak kavgamız
ve öldüğünüzü gören,
kanınızla sulanan bu bayraklar
çoğalacak sonsuz ilkbaharın
yaprakları gibi.

Her Zaman

Bin yıl bu yeri çiğnese de ayaklar
silemezler düşenlerin kanını.

Binlerce ses bozsa da bu sessizliği
boğamaz düştüğünüz anı.
Yağmur yıkar parlatır meydanın taşlarını,
ama söndüremez sizin ateşten adlarınızı.

Bin gece gelip çökecek kara kanatlarıyla
bu ölülerin bekledikleri bir günü yıkmadan.

Her birimizin beklediği o günü
dünyada, acının o son gününü.

Savaşta fethedilen adalet gününü.
Ve siz, düşen kardeşlerim, sessizlikte
yanımızda olacaksınız o büyük günde,
evet, o büyük son savaş gününde.

IV
1948 GÜNCESİ
(AMERİKA)

Kötü yıl, farelerin yılı, kahpe yıl!

Okyanus ve havanın kıyılarında
yükseklerdedir çizgin, metaldir
fırtınaların ve gerilimin kablosu gibi.

Sen de Amerika, sen de geceye aitsin,
mavi ve çamur deryası:
bataklık ve gökyüzü,
kiler sessizliğinde
çatlayan kara portakallar gibi
ezik yüreklerin can çekişmesi.

Paraguay

Dizginlenemeyen Paraguay!
Neye yaradı
yaldızlı geometrinin
kâğıtlarını aydınlatan saf ay?
Neye yaradı şatafatlı nüshalarda
ve köşe yazılarındaki onca malumat?

Kokuşmuş kanın batağındaki
bu çukur için, ölümle koparılan
bu gündönümü karaciğer için.

Elektrikli sinekkuşları
kıpkırmızı kanatlarıyla
uçup parıltı saçarlarken
ormanın yoksul ölüleri üstünde
parafinli batağında
zindanların üstüne oturmuş Morínigo'nun
saltanatı için.

Kötü yıl, gülleri solgun yıl,
tüfeklerin yılı, bak, burada gözlerinin önünde,

–kör etmesin seni
uçağın aliminyumu,
kuru ve sesli hızının müziği–
ekmeğine bak, toprağına, yıpranmış
kalabalığına,
parçalanmış köklerine!
Görüyor musun yüksekten
şu yeşil ve küllü vadiyi?
Solgun tarım, harap olmuş madenler,
vicdansız bir sonsuzlukta ölen ve doğan
buğday gibi sessizlik ve gözyaşı.

Brezilya

Brezilya,
karnı zehirli havanın acı dallarıyla
doldurulmuş sıcak toprakların
korkunç hindisi Dutra:
Amerika'da görünen ayımızın
karakurbağası:
Düğmeleri yaldızlı, boncuk boncuk lağım faresi
gözleri.
Onca düşün,
kurtarıcı parlak kahramanların,
maden deliklerindeki onca terin,
tarlalardaki yalnızlığın,
acılı anamızın aç karnının efendisi Amerika,
Amerika, sen, ansızın sürüngenlerinin,
sağır derinliğinin, tarihöncesinin
dibinden koparılmış bir Dutra'yı gezegenlere has

aydınlığa kadar göndere çekiyorsun.

Evet, olan bu!
Duvar ustaları
Brezilya'nın,
vurun sınıra,
balıkçılar, ağlayın, inmiştir gece
sahillerinizin sularına,
ormanın küçük yabandomuzu gözlü Dutra'sı
kırarken baltayla matbaayı,
yakarken meydanda kitapları,
hapsederken,
izlerken, sopa çekerken,
inene kadar
sessizlik zifirî gecemizin üstüne.

Küba

Küba'da cana kıyılıyor!

Jésus Menéndez onlardan biriydi,
yeni satın alınmış bir tabutta.
Halkın içinden çıkmıştı, bir kral gibi,
yürürdü gözü köklerde,
durdururdu gelip geçeni,
sarsardı uyuşukların yüreğini,
değişik çağlar kurardı,
onarırdı kırık gönülleri
ve yükseltirdi şekerin üstünde
kanlı tarlaları,

çürüyüp taşlaşan teri,
sorardı yoksulların ocaklarında:
Kimsin? Karnını doyuracak kadar
yiyeceğin var mı?
Dokunarak bu kola, bu yaraya,
toplayarak bir de bu sessizlikleri
tek bir seste, Küba'nın
soluk soluğa boğuk sesinde.

Bir komutan canına kıydı onun,
bir general müsveddesi:
trendeydi:
"Gel," dedi
ve sırtından vurdu general
sussun diye şekerkamışı tarlalarının
boğuk sesi...

Orta Amerika

Lanetli yıl, görüyor musun
coğrafyamızın beli olan ağaçlıkların
sık gölgesinden ötesini?
Saçılan bir dalga,
bir kovan gibi, mavi arıları
kıyıya karşı, dar toprak üstünde uçan
çifte denizin ışıltılarını...

Bir kırbaç inceliğindeki toprak,
geçidin Honduras'ta, kanın
Santo Domingo'da, geceleyin,

gözlerin dokunur bana Nikaragua'dan,
seslenir, yakarır,
çalarım kapılarını o zaman
Amerikan toprağında, konuşmak için,
köstek vurulan dili kullanıyorum,
kaldırıyorum perdeleri,
kana daldırıyorum ellerimi:
Ey toprağımın acıları,
bu hüküm süren sessizliğin son haykırışları,
ey nicedir can çekişen halklar,
ey hıçkırıkların beli, kalçaları!

Porto Riko

Mister Truman
çıkar gelir Porto Riko adasına,
kanlı parmaklarını yıkamak için
mavi sularına gelir
bizim saf denizlerimizin
iki yüz Yunan gencinin ölümüne
karar verdi kısa süre önce,
tıkır tıkır çalışıyor mitralyözleri,
her gün emri üzerine
dor biçimi başlar –üzüm ve zeytin–,
antik denizin gözleri,
Korintli tacın yaprakları
Yunan tozuna yuvarlanmakta.
Kıbrıs'ın
tatlı kadehini kaldırıyor katiller

Kuzey Amerikalı uzmanlarla;
bıyıklarının arasından
kızartma yağı ve Yunan kanı
damla damla akıyor.

Truman sularımıza geliyor
uzaktaki kana bulanmış ellerini yıkamaya.
    Bu arada üniversitede
    kararlar alıyor, öğütler veriyor,
gülücükler saçıyor, kapatıyor Kastilyalı ağızları
    kendi dilinde,
    örtüyor orada
kristal soylu bir ırmak gibi
    dönenen sözcüklerin ışığını,
ve kararı karar: "Diline ölüm,
Porto Riko."

Yunanistan

(Yunan kanı
iniyor bu saatte.
Ağarıyor gün tepelerde.
                Yalın
bir deredir toz ve taşlar arasında:
Çoban kanını çiğnemekte
öbür çobanların:
                Yalın
ince bir iptir dağlardan
denize uzanan,
bilen ve şarkı söyleyen denize)

...Gözlerini toprağına, denizine çevir,
suların ve güneyin karının üstündeki aydınlığa bak,
güneş üzümler inşa ediyor,
parıldıyor çöl, Şili'nin denizi belirmekte
dövülen çizgisiyle...

Lota'da kömür kuyuları vardır
o sert güney kışının soğuk limanında,
habire yağar yağmur
çatılar, sis renkli martı kanatları üstüne
ve insan karanlık deniz altında
kazar da kazar karanlık çiti.
Kömür kadar karadır insanın yaşamı,
paçavralı gece, sefil ekmek,
yorucu gün kadar.

Onca gezip dolaştım dünyayı,
hiç görmedim yollarda, kentlerde
bu denli hırpalanan insanı.
Bir düzine insan aynı odada yatar.
Evlerinin çatıları derme çatma,
teneke parçaları, kartonlar ve ıslak kâğıtlardan.
Soğuk mevsimin nemli tacında
çocuklarla köpekler toplanmakta
bir gün açlık ve karanlıkların geri geleceği
sefil bir yaşamın ateşinde ısınmaya.

Bunca Eziyet

Yeniden grev, yetmiyor ücretler,
kadınlar ağlıyor mutfaklarda,
el ele veriyor madenciler birer birer
ve ekliyorlar acılarını acılarına.
Deniz altında nemli
dehlizlere uzanıp kan ve güçle
madenin kara keseğini
çıkarmak için kazanların grevi.
Bu kez orada askerler.
Gece vakti yıktılar evlerini.
Zindana götürür gibi götürdüler madene,
yağmaladılar çocukların ununu, pirincini.

Sonra duvarlara vurarak
sürgün ettiler onları, izlerini sürdüler,
ezdiler, hayvanlar gibi dağlayarak damgaladılar;
yollarda, acılı göçte kömürün kaptanları
hakarete uğrayan çocuklarının, kadınlarının
ve Patagonya'ya, Antarktika soğuğuna
ya da Pisagua çöllerine sürülen, mahpus edilen
yüzlerce madencinin
sınır dışı edildiklerini gördüler.

Hain

Bu bahtsızlıkların üstüne bir de
gülümseyen bir zorba
tükürmekteydi umutlarına

kandırılan madencilerin.
Her halk acılarıyla,
her savaş sıkıntılarıyla,
ama yaklaşın, söyleyin bana
bütün bu eli kanlılar,
kini taç yapanlar başına
yeşil kamçıdan asası olanlar,
bu yasa tanımaz zorbalar arasında
var mı Şili'de olan gibisi?
Vaatlerini ve gülümsemelerini
çiğneyerek ihanet etti,
tiksintiyle yaptı yasasını,
hiçe sayılan zavallı halkının
acıları üstünde dans etti.

Ve vicdansız yasalarıyla
doldurduğu hapishanelerde
aşağılananların, saldırılanların
üst üste yığılırken kara gözleri
o dans ediyordu Viña del Mar'da
mücevherler ve kadehler arasında.

Ancak bakıyor kara gözler
zifirî gecenin ardından.

Sen ne yaptın peki? Sözün geldi mi
o derin madenlerin işçisi kardeşine,
ihanete uğrayanların acısına,
bağırman ve halkını savunman için
alevden hece geldi mi sana?

Suçluyorum

Suçladım ben de o zaman
umudu boğmuş olanı,
seslendim her köşesine, bucağına
Amerikan toprağımızın,
utanç mağarasında koydum adını.
Üstüme türlü türlü
suçlar attılar o zaman, satılmışlar
ve uşaklar güruhu:
"Devlet sekreterleri", polisler
katranla yazdılar şahsıma
en ağır hakareti, ancak bakıyordu duvarlar
adımı büyük harflerle yazarken
bu ruhlarını satanlar
ve gece sayısız elleriyle
–halkın ve gecenin elleri– siliyordu
boşu boşuna şarkımın üstüne
atmak istedikleri alçaklığı.

Bir gece yakmaya geldiler evimi
(bugün ateş yazmakta işkencecinin adını),
yargıçlar tam takım birleştiler
beni mahkûm etmeye, ararken her yerde
çarmıha germek için sözcüklerimi,
ve cezalandırmak için bu gerçekleri.

Şili'nin sıradağlarını kapattılar:
Burada olup biteni gidip anlatmamalıydım
başka yerde; ve konuksever Meksika
beni alınca sığınağına,

şair bozuntusu Torres Bodet
emir verdi kudurmuş zindancılarına
gecikmeden teslim edileyim diye.

Ancak sözüm canlı mı canlı,
gönlüm ferah, suçluyorum...

Ne olacak, ne olacak yani? Pisagua
gecesinde soruyorsun kendine ve bana:
Bu hapishane, bu zincirler,
bu sessizlik, aşağılanan vatan,
ve bu zor yıl, bu kör iğrenç yıl,
bu öfke ve hınçla dolu kötü yıl
nereye varacak?

Muzaffer Halk

Yüreğim burada, bu kavgada.
Kazanacak halkım. Yenecekler
bütün halklar, birer birer.
Bu acılar
burulup buruşturulacak mendiller gibi
emmek için çölün dehlizlerine,
mezarlara ve kurbanların yürüyüşlerine
dökülen onca gözyaşını.
Yaklaşıyor şanlı günler.
İşe yarasın kin,
titremesin ceza veren eller,
o saf vaktin bir ânında gelsin de
doldursun halk, canlarına can gelsin
diye bomboş sokakların.

Tüm kalbimle buradayım o zaman.
Tanıyorsunuz onu. Yok ondan başka bayrağım.

V
ŞİLİ'NİN HAİNİ GONZÁLEZ VIDELA
(SONDEYİŞ)
1949

Cellatlar yaşlı sıradağlardan göründüler,
kemikler gibi, felaketlerden bir soyağacının kıllı sırtında
Amerikan dikenler gibi: Yerleştiler
aşılanarak halklarımızın sefaleti üstüne.
Saçaklarını lekeledi her gün kan.

İri kemikli canavarlar gibi doğdular
kara kilimizin döllediği sıradağlardan.
Mağaralarımızdan ve yenilgilerimizden
yeni çıkmış yırtıcı kaplanlardı buzdan hanedanlar.
Böyle çıkarıldı Gómez'in çene kemikleri
elli yıldır kanımızla ıslanan yolların altından.

Kendisine çay sunan Kuzey Amerikalı elçinin yanında
infazlardan sonra bıyıklarını burarken
toprakları karartıyordu kaburgalarıyla o yaratık.

Canavarlar aşağılandı ama onlar üstlerine alınmadılar.
Bugün ışığın saflığa ayırdığı yerlerde,

Araucanía'nın karlı vatanında
çürük bir tahtta bir hain gülümsemekte.

Alçaklık hüküm sürüyor ülkemde.

González Videla,
satılığı toprağımda dışkıya ve kana batmış
tüylerini silkeleyen bir lağım faresidir. Her gün
cebinden
çalınmış paralar çıkarmakta, yarın kan mı
toprak mı satsam diye düşünerek.

Hainlikti işi gücü.
Bir fare gibi tırmandı halkın sırtına
ve kemirdi orada ülkemin kutsal bayrağını,
semirtirken yağlı kuyruğunu:
"İçin bütün kanını bu halkın,
en büyük merci benim bu ezada,"
dedi toprak ağasına, yabancıya,
Şili'nin yeraltı efendisine...
Zavallı soytarı,
maymun ve fare karışımı sefil,
kuyruğuna Wall Street'te yaldızlı krem
sürülen lağım faresi,
çok daha önce düşmeliydin ağacından,
çok daha önce anlaşılmalıydı
bir çöp yığınından başka bir şey olmadığın,
gelip geçenlerin üstüne basarım diye köşelere
kaçtığı.

Olan oldu. *İhanet* gelip Şili'ye Hükümet oldu.
Bir *hain* daha bırakacak adını tarihimize.
Kafatasından diş gıcırdatan Yahuda
sattı kardeşimi,
mikrop bulaştırdı vatanıma,
Pisagua'yı kurdu, yıktı yıldızımızı,
tükürdü bayrağın temiz renklerine.

Gabriel González Videla. Bir gün
zaman alçaklığı sildiğinde,
karla ve buğdayla aydınlanan
yüzünü yıkadığında vatanım,
bu dizelerde yeşil bir kor gibi bıraktığım
mirası buralılar aradıklarında
halkımın elinin tersiyle ittiği
can çekişme kadehini sallayan
hainin adını da bulacaklar.

Benim halkım, halkım benim; değiştir artık şu kaderini!
Yık hapishaneyi, yık seni çeviren duvarları!
Sarayında emir veren farenin
seni ezen ayağını kır: Kaldır mızraklarını şafağa,
en yükseğe bırak öfkeli yıldızını,
parıldasın, aydınlatsın Amerika'nın yollarını.

VI

ADINI BOŞUNA ANMIYORUM AMERİKA

I
YÜKSEKTEN
(1942)

Koşturmacaydı, bir hava tanımlanamaz,
kraterlerin ayı,
yara izlerine yayılmış
kuru ay,
yırtılmış yeleğin kireçli deliği,
donmuş damar dallar,
kuvarsın kaçışması, buğdayın, şafağın,
gizli kayalar üstüne uzanmış anahtarlar,
kolu bacağı ayrılmış
Güney'in korkunç çizgisi,
uzun coğrafya bedeninde
uyuyan sülfat
ve dilimlenen günün, hep çiçeklenen
buruk demetin,
gür yeşilliğin uzanıp giden gecesinde
dolanan turkuvazların toplanışı.

II
BİR KATİL UYUMAKTA

Meyhaneler tanrısı
kırık bardakları çiğner ve tel tel dağıtırken
zincirinden boşanmış şafaktaki ışığı

oradadır şarapla lekelenmiş berzah:
Küçük fahişenin hıçkırıklarındaki
nemli gül, kurbanın ayağında ayakkabılarla
uyuduğu
camsız pencereden giren
ateşli günlerin rüzgârı
bir acı kokusunda tabancaların,
iki yitik gözün mavisinde.

III
KIYIDA

Santos'ta şaşkın cennetin aptal salyasını
kıyılarına bırakan sırtı açık,
yumuşak altın bir ırmak gibi
muz ağaçlarının acımsı kokusuyla
bir metalik gölge, su ve lokomotif uğultusu,
bir ter ve tüy akıntısı arasında,
inen bir şey ve sıcak yaprakların dibinden
sarsılan bir yaprak sapı gibi gelip akan bir şey:
Bir uçuş krizi, ücra bir köpük.

IV
GÜNEYDE KIŞ, AT ÜSTÜNDE

Meltem darbelerinin saldırdığı
ağaç kabuğunu bin kez geçtim ben;
güneyde gecenin soğuk taşı altında
uyuduğunu hissettim atın ensesinin

ve tir tir titrediğini yapraklı tepenin pusulası altında,
beliren bu solgun yüzü tırmandığını da:
Bilirim siste dörtnal gitmenin sonunu,
at süren yoksulun partal halini,
bana kara kumdan, taşın ve gecenin sonsuz sağrısından,
ölü ruhlu, kötü soylu bir tahta çıkış getiren
geçimsiz günden başka Tanrı yok.

V
CİNAYETLER

Belki sen bu aysız gecelerde geçtin çığlığı,
kandaki ayak izlerini, elinde hançer:
Bin kez ayaklar altına alınan
haçımızın yalnız ipini,
dilsiz kapıda büyük darbeleri,
uçurumu ve katili yutan şimşeği,
köpekler havlar ve polis
uyuyanların evlerine dalıp
korkulu gözkapağından çektiği
gözyaşların bağını tüm gücüyle bükerken.

VI
GENÇLİK

Bir yolda eriklerden
demir asidi gibi bir koku,

dişlerdeki şekerin öpüşleri,
parmaklarda esneyen aşılı damlalar,
tatlı erotik püre,
harman yerleri, samanlıklar,
baştan çıkarıcı gizli köşeleri büyük evlerin
geçmişte uyunmuş döşekler,
yeşil ve gizli cep dürbünüyle
havadan görünen acı yeşil vadi:
Islanan ve devrik bir lamba misali
sağanak altında yanan bütün bir ergenlik.

VII
İKLİMLER

Güzün uzun oklar düşer kavaklardan,
yenilenen unutuş:
Temiz pikesine gömülüyor ayaklar:
Öfkeli yaprakların soğuğu
Yüksek, altın bir kaynaktır,
ve dikenlerin ışıltısı
yerleştirir göğün yamacına
çalı endamlı kuru şamdanları,
ve sarı jaguar tırnaklarının arasında
koklar canlı bir damlayı.

VIII
KÜBA'DA VARADERO

Elektrikli kıyıda Varadero ateşleri,
parça parça Antiller en büyük ateşböceği ve su

darbeleri yerken kalçalarına,
ayın ve fosforun sonsuz gök parıltısını,
ölü turkuvazın yoğun cesedini
ve kara balıkçı deniz menekşelerinden
dikenli bir kuyruk çekip çıkarırken.

IX
DİKTATÖRLER

Sazlıklarda bir koku kaldı:
Kan ve insan eti karışımı bir şey,
insanın içine işleyen iğrenç bir taçyaprak.
Hindistancevizleri arasında
parçalanmış iskeletler ve sessiz homurtularla dolu mezarlar.
Kibar zorba, kadehlerle söyleşiyor,
yaldızlı yenler ve püsküllerle.
Ufak saray ışıldıyor bir duvar saati gibi
ve bazen koridorları aşıp
yeni gömülen mor dudaklara
ve ölü seslere kavuşuyor
eldiven giymiş uçarı gülüşler.
Gözyaşları burada saklı
yorulmak bilmeden
tohumunu toprağa eken
ve büyük kör salkımını gecede açan
bir bitki gibi.
Kin biçimlendi pul pul,
darbe darbe bataklığın korkunç suyunda,
balçık ve sessizlik dolu bir koyla.

X
ORTA AMERİKA

Bu nasıl aydır böyle kana batmış eyer kayışı gibi,
kamçılardan dal budak salmış,
bu nasıl bir korkunç ışık koparılmış
gözkapaklarından,
inletiyor seni sesin soluğun çıkmadan, olduğun
yerde
kırarak ağızsız, dilsiz acını...
Gece gündüz kurbanları görüyorum,
zincirleneni, sarışını, siyahı, yerliyi
örselenmiş ve fosforlu ellerle yazarken
gecenin sonsuz duvarlarına.

XI
GÜNEY'DE AÇLIK

Lota kömüründe hıçkırığı görüyorum,
aşağılanan Şililinin kırışık gölgesi
derin çukurun acı damarını delerken,
ölürken, yaşarken, doğarken bu acımasız külde,
çömelmiş, düşmüş,
dünya bu kara toza, alevlere
böyle girip çıkarmış gibi
her olay için kışın öksürükle,
ölü bir bıçak gibi bir okaliptüs yaprağının
ölmeye geldiği kara suyun içinde bir atın geçişiyle.

XII
PATAGONYA

Buzlu bölgelerin derininde,
son koyların
karanlık mağaralarında yavruluyordu foklar,
Patagonya'nın sığırları
bir uğultu halinde dikiliyor günün karşısında,
soğukta sıcak sütununu yalnızlıklara doğru
yükselten ağır bir buhar gibi.

Issızsın Amerika, içinde hiç fışkırmayan
bir şarkı taşıyan
çan gibisin.
Çobanın, balıkçının, pampa insanının
ne eli var, ne kulağı,
ne piyanosu, ne yanağı:
Ay gözlemekte onları,
enginlik büyütmekte, gece pusuda,
öteki günler gibi doğarken yaşlı yavaş bir gün.

XIII
BİR GÜL

Suyun yakınında bir gül görüyorum,
kıpkırmızı gözkapaklı küçük bir kadeh,
havadan yapılmış bir ses tutuyor onu boşlukta:
Yeşil yapraklı bir aydınlık dokunuyor kaynaklara
ve çehresini değiştiriyor ormanın

yalnız varlıklarla, saydam ayaklı varlıklarla:
Hava açık renk giysilerden başka bir şey değil
ve ağaç büyüdüğünü kuruyor uykusunda.

XIV
BİR KELEBEĞİN ÖMRÜ VE ÖLÜMÜ

Muzo'nun kelebeği uçuyor fırtınada:
Bütün gündönümü ipleri,
donmuş zümrüt hamuru,
her şey uçuyor şimşekte,
çalkalanıp duruyor havanın eseri olan her şey,
yeşil çiçek erciklerinden bir yağmur,
zümrüdün ürkek tozu yükseliyor o zaman:
Islak kokulardan kadife gibi büyük parçalar
düşüyor kasırganın mavi kıyılarına,
toprağın mayalarıyla birleşiyorlar,
geri dönüyorlar sonunda yaprakların vatanına.

XV
PAMPAYA GÖMÜLÜ İNSAN

Tangodan tangoya geçip
gelseydim bu topraklara, çayıra, çimene,
uyuyup kalsaydım yaban buğday çıkarken
ağzımdan,
dinleseydim, pampalarda gömülü parmaklarımın
üstünden geçen atların gök gürültüsünü,
ayaklarının öfkeli fırtınasını,

dudaksız öperdim tohumu,
çapaklarını bağlardım tohuma gözlerimin
ortalığı toz duman edişimi seven dörtnala gidişi
görmek için:
Öldür beni, *vidalita,*
öldür beni, saçılsın özüm
boğuk teli gibi gitarların.

XVI
DENİZCİLER

Valparaíso'ya davet ettiler beni
ufak tefek ve serttiler
ekmeğini denizden kazananlar:
Esmer yüzleri coğrafyasıydı Pasifik'in:
Akıntıydılar koskocaman bir suda,
kaslardan bir dalga, fırtınada deniz kanatlı
demettiler.
Görmek güzeldi onları böyle
küçük yoksulluk tanrıları gibi,
yarı çıplak, kötü beslenen,
görmek güzeldi onları savaşırken
okyanus ötesinde başka insanlarla,
öteki sefil liman insanlarıyla ortalığı sarsarken,
güzeldi onları duymak,
aynı dildi dilleri, İspanyolca ve Çince,
Baltimore ve Kronstadt dili.
"Enternasyonal"i söylediler, katıldım onlara;
bir ağıt yükseliyordu yüreğimden:
"Kardeşler" demek istedim,
lakin beni şarkı söylemeye iten şefkatten başka bir şey

çıkmadı ağzımdan,
ağzımdan doğruca denize giden.
Tanıyorlardı beni, canlı bakışlarıyla kucaklıyorlardı,
bir şey demeden, bakıyor
ve şarkı söylüyorlardı.

XVII
BİR IRMAK

Papaloapán'ın keyfine göre gitmek istiyorum
toprak ayna üstünde eskiden onca sefer gibi
güçlü suya tırnaklarımla dokunarak:
Dölyataklarına, ilk kristal dallarının yapısına
gitmek istiyorum:
Gitmek, alnımı ıslatmak, çiyin gizli
karışıklığına daldırmak istiyorum
derimi, susuzluğumu ve uykumu
Gümüş bir keman gibi.
Sulardan beliren tırsi balığıyla,
kıyıdaki atmosfer çiçekleriyle
ve iki tarafı keskin mavi kılıçların savunduğu
uzay sıcaklığında kıpırtısız kanatlarla.

XVIII
AMERİKA

Sarmış, sarmış beni hanımeli
ve çakalli, şimşekli fundalık,
leylakların zincire vurulmuş kokusu:
Sarmış, sarmış beni bir tek benim bildiğim

günler, aylar, sular,
bir tek benim yerleştiğim tırnaklar, balıklar, aylar.
Sarmış, sarmış beni çanlar basmış kıyının
fidan gibi savaşçı köpüğü.
Volkanın, yerlinin kıpkırmızı gömleği,
çıplak ayağın yapraklar ve kökler ortasındaki
dikenler
arasında çizdiği yol
ödünç alayım diye, ayaklarıma kadar geliyor
karanlık.
Sanki bir sonbahardan toprağa yayılan kara kan,
ormandaki ölümün korkunç sancağı,
istilacıların bozulan adımları,
savaşçı çığlıkları, karanlığı uyuşuk mızrakların,
tedirgin uykusu askerlerin,
timsah barışının suları çalkaladığı büyük ırmaklar,
beklenmeyen İspanyol belediye başkanlarınca
kısa süre önce kurulmuş kentler,
töresinde evcillik olmayan kuşların korosu,
ormanın çürük günü, ateşböceğinin koruyucu
ışıltısı,
karnında yaşarken, çentikli akşamında,
dinlenmende,
doğumlarının dölyatağında, depremde,
köylülerin şeytanında, buzullardan düşen külde,
boşlukta; katıksız, değirmi, ele geçmez boşlukta,
akbabaların kanlı kör parmağında,
Guatemala'nın aşağılanan barışında, karalarda,
Trinidad'ın rıhtımlarında ve La Guaira'da:
Her şey gecemdir, günümdür,
her şey havamdır, yaşadığımdır, acı çektiğimdir,

kurduğum ve can çekiştiğimdir.
Amerika, geceden ya da gündüzden
yapılmamıştır hiç, şarkıya döktüğüm heceler.
Topraktandır alevlenmeyi,
zaferimin ekmeğini yöneten madde
ve toprak o uyku olmayan uykumdur.
Uyuyorum geniş kille çevrili
ve akıyor ellerimde
güçlü topraklardan bir kaynağı yaşadığım zaman.
Şarap değil içtiğim, topraktır, çalınmış toprak,
ağzımın toprağı,
çiyle nemli tarım toprağı, aydınlık sebze kasırgası,
tohumluk buğday, altın kiler.

XIX
ADINI BOŞUNA ANMIYORUM EY AMERİKA

Adını boşuna anmıyorum Amerika.
Yürekte kılıçla kuşandığımda,
ruhumdaki çatlağı kapattığımda,
pencerelerden yeni bir gün,
senin günün içime işlediğinde
beni üreten bu ışıkta varım,
beni belirleyen gölgede yaşıyorum,
aslolan şafağında uyuyup uyanıyorum:
Şekerin ve cezanın sürücüsü,
soyunun dölünde boğulan,
ırkının kanıyla beslenen
üzümler gibi tatlı ve ürkütücü.

VII

ŞİLİ'NİN GENEL ŞARKISI

SONSUZLUK

Yeni solmuş, yeni açmış çiçekler, çiçektozları
ve harçlardan bir ülke için yazıyorum,
kireçli kubbelerin saf karı yanına
yuvarlak boşluklarını ekleyen volkanlar için
yazıyorum,
hüküm veriyorum hemen uçurumdan yeni çıkmış
demirli buharı zar zor taşıyan şey hakkında,
soyadını bilmeseler de likenin ufacık çanını,
kızıllaşmış çiçek erciğini ve kısrağın yandığı yerde
buruk titremeyi tanıyan otlaklar hakkında
konuşuyorum.

Nereden gelmeyim, kıvrılıp bükülen, bir kenara
atılan,
çığlık çığlığa yayılan, uyurgezer dolaşan,
tırmanıp da ağacın siperini biçimlendiren,
batıp da hücresini bağlayan bakırın,
ırmakların dalına tutunan,
kömürün toprağa gömülü ırkında yenik düşen,
üzümün karanlık yeşilliklerinde parıldayan
bu yeniyetme ve mavi maddelerden mi yoksa?

Irmaklar gibi uyuyorum geceleyin, fasılasız
akan, bentler yıkan,
yüzücü geceye yetişip geçen, saatleri ışığa tutan,
kirecin çekip çıkardığı gizli görüntüleri

elleriyle yoklayan, bronzu
yeni düzen tutmuş çavlanlara kadar çıkaran,
ırmaklardan bir yolda hiç doğmamış gülü değil de
boğulmuş yarı küreyi dağıtan şeye dokunan.
Sonsuza kadar bağlı ve yapışık,
basamaklı bir kasırga, tonozlu tuz,
bağışlanan sonbahardan son bir renk biçimlendiren
soluk gözkapaklı bir katedraldir toprak.

Dokunmadınız, dokunmadınız hiç yolda
çıplak sarkıtın kesin bir kararla duruşuna,
buz gibi lambaların ortasındaki eğlenceye,
kara yaprakların soğuk yüksekliğine,
izlemediniz beni toprağın gizlediği ince köklerde,
tırmanmadınız ölümden sonra
çiyin taçlarına yeniden
kumun izlerinden tane tane
açılan bir gülü kaplayana kadar,
var olamazsınız siz
mutluluğun kullanılmış giysileri içinde
günden güne ölmeden.

Metal bir yağmur bulutuyum ne var ki ben,
aceleci ve dilsiz sulara dokunan
ve sonsuz kötü havalara dönüp dönüp meydan okuyan
gökyüzüne, bulutlara, dünyevi olana zincirli bir halka.

I
AĞIT VE GERİ DÖNÜŞ
(1939)

Vatan, ey vatanım, işte sana dönük kanım.
Sana sesleniyorum, yüreği hıçkırıklarla dolu
bir çocuğun anasına seslenmesi gibi.
Al sineme
bu kör gitarı
ve yitik zamanları.
Sana yeryüzünde oğullar aramaya gitmiştim,
karlı adınla yatıştırmaya yenilmişleri,
saf tahtanla bir ev kurmaya,
yıldızını yaralı kahramanlara taşımaya.

Şimdi özünde uyumak istiyorum.
İçe işleyen halatlı aydınlık geceni ver bana,
gemili deniz geceni, yıldızlı endamını.

Vatanım: Gölgeyi yerinden oynatmak istiyorum.
Vatanım: Gülü değiştirmek istiyorum.
Kucaklamak istiyorum dar kalçanı
ve oturmak denizin kireçlediği taşlarının üstüne,
durdurmak buğdayı, içine bakmak için.
Güherçileden çözülen bütün bitkileri seçeceğim,
çanın buz gibi erciğini dokuyacağım,
görkemli ve yalnız köpüğünü seyrederek
güzelliğine bir kıyı demeti işleyeceğim.

Vatan, savaşçı suyla ve saldırılan kara çevrili
vatanım benim, kükürtle birleşiyor sende kartal

ve Antarktikalı kakum ve gökyakut elinde
katıksız insan parıltısından bir damla ışıldıyor
hasım göğü tutuşturarak.

Koru aydınlığını ey vatan!, bırakma elinden
katı umut başağını, kör ve korkunç rüzgârın
bağrında.
Uzak toprağının üstüne bu zor ışığın tümü düştü,
uyuyan Amerika'nın enginliğinde
gizemli bir çiçeği bir başına savunmaya zorlayan
insanların yazgısı bu.

II
GÜNEYE DÖNMEK İSTİYORUM
(1941)

Güneyde, Veracruz'da hasta olduğum
bir günü anımsıyorum,
gökyüzünün suyunda hızlı bir balığa benzeyen
gümüşi bir günü.
Deri ve kalastan tahtlarına oturmuş
Loncoche, Lonquimay, Carahué
sessizlik ve köklerle çevrili,
dağınık görünüyorlardı yüksekten.
Güney, yere çakılan bir attır,
usul ağaçlar ve çiylerle taçlı,
dikleşir yeşil burun delikleri, düşer damlalar,
kuyruğunun gölgesi ıslatır büyük takımadaları
ve bağırsaklarında büyür ulu kömür.
Söyle gölge, sen böyle hiç, söyle el, gelecekte hiç,

söyle
ayak, kapı, bacak, hiç altüst etmeyecek misin
ormanı, yolu,
buğdayları, sisi ve soğuğu,
durmak bilmeden tükenen adımlarını kışkırtan
maviyi?
gökyüzü, bırak bir gün bir yıldızdan ötekine
gideyim de
çiğneyerek ışığı ve tozu, bitkin düşürerek kanımı
yağmurun yuvasına varayım!
Kokulu Toltén Nehri boyunca
kütüklerin ardı sıra gitmek istiyorum,
doğrama atölyelerinden çıkmak, dükkânlara
ayaklarım su içinde girmek istiyorum,
harıl harıl yanan fındık ağaçlarının ateşine
yönelmek,
tarlalarda çamurların kıyısına uzanmak,
ölmek ve buğdayı ısırarak yeniden doğmak
istiyorum.
Okyanus, gel, bana bir Güney günü getir,
dalgalarına yapılmış bir günü,
ıslak ağaçlı bir günü,
soğuk bayrağıma kutbun mavi rüzgârını getir!

III
ORIZABA YAKININDA KEDER
(1942)

Güneyde bir ırmak, bir gece, soğuk rüzgârın
ortaya çıkardığı ve göğün kıyılarını örterek uzattığı

bir avuç yaprak dışında ne var senin için?
Başka bir kar gibi,
parçalanan takımadaların bir başka suyu gibi,
ateşin başka bir yeraltı hareketi gibi
çözülüyor aşkın saçı değil mi
ve bekliyor yeniden hangarlarda,
bu kalın ağızla parçalanmış yaprakların
titreyerek düştükleri yerde
ve yağmur pırıltısının çalılığını,
gizli tohumların bir araya toplanmasını
çanlar ve damlalarla dolu yapraklara kadar
sakladığı yerde, değil mi?

Uyuyan bir atın kulak zarında uğuldayan baharın
ıslak bir sesi getirdiği yerde,
ardından öğütülmüş buğdayın altını düştüğünde
ve üzümde saydam bir parmak doğduğunda.
Seni bekleyen ne var, Güney'in sana seslendiği
o koridorsuz, duvarsız yerde?
Vadilerin insanı gibi elinde toprağın kadehi
kulağını köklere dayayıp dinliyorsun:
Korkunç bir yarımküre rüzgârı geliyor sana
uzaktan,
kışta jandarmaların dörtnala gelişi gibi:
İğnenin ince suyla zamanı diktiği
ve dikişinin çözüldüğü yerde:
Ne var senin için ağzı mavilikle dolu
haykıran vahşi yamaçlı gecede?

Belki alıkonmuş bir gün, kör ucunu
eski bir güne batıran bir diken var
ve bayramlık eski bayrağı tiftik tiftik.

Kim korudu bu kara orman gününü,
kim umdu birkaç taş saatini,
kim çevreliyor zamanın kıydığı ata yadigârını,
kim kaçıyor havanın orta yerinde gözden
yitmeden?
Bir gün, umutsuzlukta yaprakla dolu bir gün,
bir gün, soğuk bir gökyakutun parçaladığı bir
aydınlık,
dünün çukurunda, olmayan toprakların saklısında
korunmuş bir dün sessizliği.

Seviyorum dağınık saçlarını, Antarktikalı
güzelliğini,
kötü havalarını ve külünü,
savaşçı gökyüzünden acılı ağırlığını:
Beni beklediğin gündeki rüzgârın uçuşunu
seviyorum,
biliyorum, toprağın öpücüğü hep aynıdır,
hiç değişmez,
ağacın yaprağı düşmez,
hiç düşmez:
Biliyorum, şimşek bile durdurur metallerini
ve terk edilen gece başka şey değildir geceden,
ne var ki benim gecem o, benim bitkin
saçlarımı tanıyan bu soğuk gözyaşlarından su.

Dün insanda beni bekleyen şey olayım,
defne, kül, çokluk, umut olarak
kanda, mutfağı ve ormanları,
demirin kara tüylerle örttüğü fabrikaları,
kükürtlü eterle delinen madenleri
dolduran kanda gözkapaklarını büyüten şey.

Bir tek bitkilerin keskin havası değildir beni
bekleyen:
Karlı görkem üstünde şimşek de değildir:
Gözyaşları ve açlık, iki benzer çınlamayla,
çan kulesine çıkar ve çınlarlar:
İşte bu yüzden kokulu göğün ortasında
ekim ayı patladığı zaman ve Antarktika toprağında
üstüne koştuğu zaman ilkbahar şarabın ışıltıları
bir yakınma vardır, bir başka yakınma,
yine bir başka yakınma,
çoğalırlar karı aşmak için, bakırı, yolları, gemileri
ve geçerler boydan boya geceyi, toprağı
cansız boğazıma ulaşana kadar, onları duyana
kadar.

Halkım, ne diyorsun? Denizci, köylü, yargıç,
güherçile işçisi, duyuyor musun beni?
Duyuyorum seni ölü kardeşim, canlı kardeşim,
duyuyorum istediklerini, toprağa gömdüğünü,
kuma ve denize döktüğün bütün kanı,
direnen ve korku salan yenik yüreği.

Ne var senin için Güney'de? Nereye yağar yağmur?
Hangi ölüleri kamçıladı çatlaklardan?
Bizimkiler, Güney'dekiler, yalnız kahramanlar,
acı öfkeyle saçılmış ekmek,
uzun yas, açlık, şiddet ve ölüm,
yapraklar onların üstüne düştü, yapraklar,
ay askerlerin yüreği üstüne, ay,
garibanın dar sokağı ve her tarafta
sessizliği insanın, katı maden gibi

soğuk damarı ruhumun aydınlığını donduran
çanı kurmadan önce yükseklerde.

Filizlerle dolu vatan, çağırma beni, uyuyamam
kristalden ve karanlıklardan yapılma bakışın
olmadan.
Sulardan ve varlıklardan boğuk çığlığın
sarsıyor beni ve uyuşuk uyuşuk ilerliyorum
görkemli köpüğünün kıyısında
son adasına kadar mavi baldırının.
Çağırıyor sesin, çekingen bir yavuklu gibi tatlı tatlı.
Uzun çelik ışığın kör ediyor beni
ve arıyor köklerle dolu bir kılıç gibi.

Vatan, aziz toprak, alev alev yanan aydınlık:
Ateşte kömürü taklit et, boşalt korkunç tuzunu,
çıplak gölgeni.
Dün beni bekleyen, yarın bir avuç gelincik ve toz
içinde direnecek şey ben olayım.

IV
OKYANUS

Çıplaklığın varsa, yeşil görünüşün,
o yeri göğü kaplayan elman, oynak ezgin varsa
karanlıklarda, o zaman nerede kaynağın?
Geceden daha tatlı gece,
tuz
ana, kanlı tuz, suyun ana eğrisi,
ilik ve köpüğün geçtiği gezegen:

Yıldız boyunda devasa tatlılık:
Elinde bir tek dalgayla gece:
Deniz kartalı üstünde fırtına,
dipsiz sülfatın elleri altında kör:
Onca geceye gömülü kiler,
ses ve ve istila dolu soğuk çiçektacı,
vura vura yıldıza çakılmış katedral.

Senin kıyılarının yaşında koşan, buzul ateşle yer değiştirmiş
bir at var yaralı, ellerinin korkunç kristallerinde
parçalanıp değişmiş tüyleriyle kızıl çam var
ve adalarda saldırıya uğramış sık gül
ve senin kurduğun su ve ay tacı.
Vatanım, senin toprağın için
bütün bu kara gökyüzü!
Bütün bu evrensel yemiş,
bütün bu sayıklayan taç!
Senin için bu köpükten kadeh,
şimşeğin kör bir albatros gibi yittiği yerde,
ve Güney güneşinin kutsal haline
bakarak doğduğu noktada.

V
SARAÇLIK

Benim için ağır bir gül gibi
gümüşten ve deriden tasarlanmış bu eyer,
yumuşak eğimli, pürüzsüz ve sağlam.
Her kertik bir eldir, her

düğüm bir yaşam, onda yaşar
orman yaşamlarının birliği,
gözler ve atlar silsilesi.
Biçimlendirdi onu arpa taneleri,
su ve çalılık katılaştırdı,
bereketli hasat onur verdi ona,
metal ve sahtiyan deri:
Ve böyle çıktı yola –çayırlar boyu– bu taht
bahtsızlık ve boyunduruktan.

ÇANAK ÇÖMLEKÇİLİK

Yamru yumru güvercin, kilden kumbara,
yasa boğulmuş bir işarettir sırtında
seni belli belirsiz ele veren.
Omuzlarında acılardan yüküyle
pestili çıkmış, ey yenik halkım,
yaprakları yoluk olunca bilimi nasıl biriktirebildin?
Ey kara mucize, kör parmaklarca
gün ışığının direğine çekilmiş büyülü madde,
toprağın en büyük sırrı olan dillerini
bize açan minik heykel,
öpücüğüyle suyun ve derinin tek beden olduğu
Pomaire testisi, kilin sonsuz şekilleri,
ışığı kap kacağın,
elim olan bir elin biçimi,
beni çağıran bir gölgenin adımı,
saklı düşlerden bir araya geldiniz siz,
ey seramik, yıkılmaz güvercin!

DOKUMACILIK

Bilir misiniz, burada vadileri gözleyen kardır,
ya da şöyle diyeyim, Güney'in karanlık baharıdır,
kara kuşlarıdır, boğazlarına bir tek kan damlasının
titremeye geldiği, açık kanatlı büyük kışın sisidir,
toprak da böyle ve onun kokusu
bakırın ve sıradağların ağırlığıyla yere serilmiş
zavallı çiçeklerden yükselir.
Burada dokumacılık ilmek ilmek dokuyup
inşa etti çiçeği, tüyünü
yüce kızılına dikti, birbirine geçirerek
mavileri ve safranları, ateşin
yumaklarını ve onun güçlü sarısını,
menekşe rengi şimşeğin soyunu,
kertenkelenin kumlu yeşilini.
Dokuma tezgâhındaki elleri halkımın,
senin derinden mahrum bırakılan yıldızlı tüyleri
bir bir dokuyan yoksul eller, Kara renkli Vatan,
yeni bir gökyüzü dokuyorlar şimdi iplik iplik
sevda şarkılarını söylesin diye insan
ve şaha kalksın diye tahılları tutuşturarak!

VI
SELLER

Aşağıda yaşıyor yoksullar,
ırmağın gece kabarıp da
onları denize fırlatmasını bekleyerek.
Suda yüzen beşikler gördüm, evlerin kalıntıları,

sandalyeler, bulanık sulardan bir öfke seli
gökyüzüyle dehşetin karıştıkları yerde.
Bu öfke sana, yoksul adam, karına, çoluğuna çocuğuna,
köpeğine ve aletlerine, dilenmeyi öğrenesin diye.
Kar gibi beyaz yakalarıyla çamaşırhanelerden uçarcasına çıkan
beylerin evlerine dokunmaz hiç bu su.
Ye bu yıkıcı çamuru, acınası masalar
ve köklerini göstererek karmaşadan karmaşaya giden
yitik ağaçlar arasında
denize doğru usul usul dolaşan
ölülerinle yüzen yıkıntıları.

DEPREM

Düşler ülkesi yatağımın altından
kayıp gittiği an uyandım.
Bir kör kül sütunu gecenin ortasında sendeliyordu,
soranım sana: Ölü müyüm?
Uzat bana elini gezegenin bu yarığında
menekşe rengi göğün yara izi kendini yıldız yaparken.
Ah! Anımsıyorum da neredeler? Neredeler o zaman?
Neden kaynıyor onca ölüyle dolu toprak?
Ey yıkılmış barınakların altındaki maskeler, korkunun

erişemediği gülüşler, kirişlerin altında
ezilip parçalanan, geceyle örtülü varlıklar.
Ve doğuyorsun bugün, ey mavi gün, akşamki
balo için giyinmiş, altın eteğini çekmiş
sönmüş yıkıntılar denizinin üstünde, ateş gibi,
arayarak o mezarsızların yitik yüzlerini.

VII
ATACAMA

Katlanılmaz ses, saçılmış tuz,
yer değiştirmiş kül, en uçtaki çiy damlasında
yaslı bakır dehlizlerinden
kör ayın doğduğu bakır demet.
Hangi malzeme, hangi içi boş kuğu
kuma gömer çıplak acısını
ve katılaştırır akışkan ve usul aydınlığını?
Hangi sert yıldırım yitik tuzu kristalleştirerek
parçalar baş eğmez taşlar arasında zümrüdünü?
Toprak, deniz üstünde toprak, hava üstünde,
mercanla dolu Amazon'un dörtnala
gidişi üstündeki toprak:
Çanın bu titreyen kökünde
buğdayın uyuduğu dolu ambar:
Ey alacalı akik ve yaldızlı çakmaktaşı üreten
okyanusun anası!
Tertemiz ekmek teninin üstünde, ormanın
ağaçlarından uzakta
bir şey yok gizli çizgilerin dışında...
hiçbir şey yok kumlu alnın,

insanın geceleri ve gündüzleri dışında,
ancak çakırdikeninin susuzluğu yanında
batık ve unutulmuş bir kâğıt var,
bir taş, kılıcın ve kadehin derin beşiklerine
damgasını vurmakta,
işaret vermekte kalsiyumun uyuşuk ayaklarına.

VIII
TOCOPILLA

Tocopilla'dan güneye, kuzeye, kum,
yerlerde moloz, mavna, tahta parçaları,
eğri demirler.
Kim attı kırık ve pis kap kacağı,
uyku, tuz ve tozu
gezegenin yaldızlı ve pişmiş saf yoluna?
Kim koydu çökmüş çatıyı,
kim bıraktı yıkık duvarları
çiğnenmiş bir kâğıt öbeğiyle?
İçindeki düşkün insanın kasvetli aydınlığı,
dolaşan ve sürekli dönen ayının kireçli boşluğuna
ve
birden karşılanan ölümcül kum tarafından!
İşlerin nadir bulunan martısı, ringa balığı,
dönenen yelkovan kuşu,
meyveler, derinliklerin ve fırtınaların
kanlı soyunun oğulları,
siz, Şilili insanı gördünüz mü?
Gördünüz mü onu soğuğun ve suların
çift çizgileri arasında,
toprak ufkunun dişleri arasında, körfezde?

Bitler, kudurganlıkla tuza saldıran bitler,
bitler, kıyının bitleri, kasabalar, madenler,
çölün bir yara izinden öbürüne,
ayın kıyısına karşı, dışarı!,
ısırıyorlar soğuk ve yaşlanmayan mührü.
Alcatraz kuşunun ayaklarından da ötede,
artık ne su, ne ekmek, ne de gölge ele
almadığında
zor aşamayı,
bakışlarda görünüyor güherçile işliği
ve boyutlarını dayatıyor bakırın heykeli.
Acı sivri uçlar gibi toprağa gömülü
yıldız görüntüsünde, titrek ak aydınlıklarıyla,
ağır parıltılı yeşil ya da kara dallı çiçekler,
ak cehennem çiçekleri görüntüsünde her şey.
Tüyün geçerliliği yok burada,
yalnız ve yalnız kavruk Şililinin parçalanmış eli,
işe yaramaz burada kuşku.
Yalnız kan. İnsanı yalnız damarda arayan bu
sert darbe.
Damarda, madende, delik deşik çukurda
susuz ve adsız sansız insandan.

Ey benim ölümün banyosundan
daha asitli bu çiğ ışığın yaktığı ufak tefek
vatandaşlarım,
yeryüzünde tuzun şafağıyla karanlıklara
boğulan kahramanlar,
nereye kurarsınız yuvanızı, ey başıboş çocuklar?
Bu ıssız limanların kopmuş ince telleri arasında
kim gördü sizi?
Salamura şişi altında

ya da madenî yamacın arkasında
belki de çölün altında,
çölün tozdan sözü altında belki
sonsuzluğa dek!
Şili, Maden ve Gök
ve siz Şilililer,
ekilen tohumsunuz, sert kardeşler,
her şey düzene ve sessizliğe girdiğinde
taşın sürekliliği gibi.

IX
PEUMO

Çalılıktan ışıl ışıl bir yaprak kopardım:
Toprağın, uzaklıkların, sonsuzluğun havalarının
uçup giden derin kanadı gibi
kırık kenarlarından tatlı bir koku bana dokunup geçti.
Peumo, yapraklarını gördüm o zaman, nokta nokta,
diken diken yeşilini,
kaplarken ani kıpırtılarıyla karasal gövdeni
ve genişliğini.
Bütün toprağım gibi olduğunu düşündüm:
Bayrağım açılırken Peumo gibi kokuyor olmalı,
akıntısında bütün bir vatanı birden
senin içine sokan bir kokusu olmalı sınırlardan.
Lekesiz Peumo, yılların hoş kokusu,
rüzgârda ve yağmur altında saçların,
dağların kıvrımları altında,
köklerimize kadar inen bir su şırıltısıyla,

ey aşk, ey kokusu bir yapraktan doğabilen
ve gömülü eski küpler gibi
toprağı döktüğümüz zamana kadar bizi doldurmak için
düğümü çözülebilen kır zamanı!

QUILA BAMBUSU

Gülümsemeyi bilmeyen dik yapraklar arasında
gizli mızraklardan saklıyorsun bahçeni.
Unutmadın sen. Yanından geçerken
    yapraklarında sertlik homurdanıyor
ve yaralayan sözcükler,
dikenli emziren heceler uyanıyor.
Unutmuyorsun. Kanla karılmış harç oldun,
evin ve savaşın orta direği,
bayrak oldun, anamın Araucanía'lı çatısı,
köylü savaşçının kılıcı, yaralayan ve öldüren
diken diken çiçekli Araucanía.
Yağmurun, kireçli ormanlardaki kartalın,
    o haşin halinle kendi imalatın olan mızrakları saklıyorsun,
    vahşi bölgenin rüzgârınca bilenen,
    yağmurun, yanık ormanlardaki kartalın tanıdığı,
dün varlığı elinden alınan kaçağın tanıdığı
ve demirini dövdüğün mızrakları saklıyorsun katı mı katı.
Belki de, belki de... Sırrını açma kimselere.
Ve bana doğal bir mızrak
ya da okluk bir çubuk sakla. Ben de unutmadım zira.

DRIMIS WINTEREI

Adsız bitkiler, yapraklar ve dağdan dağa sinirler,
yeşil havayla örülmüş dallar, yeni nakşedilmiş iplikler,
karanlık metal tığlar, nemin, yoğun buharın,
su deryasının dokuduğu sayısız çiçektaçları.
Ve bu dalların aradığı her biçim altında,
bozulmaz kalıbının yağmur altında mucizesini dengelediği
bu yaprakların ortasında uyandın sen,
bir gök gürültüsü gibi, ey ağaç,
ve tüm yeşilliğin uzandığı doruğunda
bir kuş gibi uyudu kış.

X

EKİLMEMİŞ BÖLGELER

Terk edilmiş sınır! Elektrik mavisi katları
bir yaban ateşinin korundan,
öfkeli çakır dikenlerden oluşmuş çılgın hat.

Bakırın, taşı toprağı sessizlik olan yolların,
kayaların tuzuna gömülü dallardaki iğnelerin
hırpaladıkları taşlar.

Buradayım, buradayım işte,
bir kadeh, bir kalça gibi tutulan zamanın solgun
geçişine teslim edilen insan ağzı,

çıkışsız suyun merkez hapishanesi,
yıkılan beden çiçekli ağaç,
sağırlık ve kalabalıktan başka şey olmayan kum.
Vatanım, kumdan doğan dikenler gibi
dünyalı ve kör vatanım,
ruhumun bütün kuruluşu senin için,
senin için kanımın sürekli gözkapakları,
senin için gelinciklerden lokmamın geri dönüşü.

Gece vakti, dünyanın bitkileri arasında,
bayrağında uyuyan yırtıcı çiy gülünü ve bana,
ayı ya da dünyayı ver, üstüne kara ve korkunç
kanının serpiştirildiği ekmeğini ver bana:
Kumdan aydınlığın altında ölüm noktası,
yalnız uzun tuz devirleri,
gizemli ölü bir metalin mavi dalları.

XI
CHERCAN KUŞLARI

Yaz bu, güvenmeseniz iyi olurdu:
Su yıkadı beni bir güzel ve uyandı arzu
dal gibi, şarkım aldı götürdü beni
pörsümüş kütük misali, yara izleriyle.
Minik kuşlar, sevgililer, konun başıma.
Tüneyin bir kertenkelenin ateşinin gezindiği
omuzlarıma, üstüne onca yaprağın
düştüğü düşüncelerime,
ey tatlılığın küçük halkaları,
kuştüylü yumurtacıklar gibi kanatlı tahıl taneleri,

uçanı kaçanı kaçırmayan gözdeki saf şekiller,
gelin buraya, kuşkucu ve minik kulağıma
kurun yuvanızı: Yardım edin bana:
Her gün biraz daha kuş olmak istiyorum.

LOICA

Yakınımdasın, kan renklisin ama göze görünmezsin.
Korkunç masken ve savaşçı gözlerinle
saf ve yaban bolluğun içindeki
kesekler arasında zıplar durursun
bir hazineden ötekine.
Anlat nasıl bunların arasında,
yağmurun ağıtlarıyla boyadığı
çalılıklarımızın çukurunda
kuluçkaya yatmış bu karanlıktan
nasıl aldı gerdanın dünyanın tüm kırmızısını?
Ah, kırmızı yaza bulanmış sen
kızıl çiçektozunun inine girdin
ve beneğin topladı tüm ateşi.
Gök kubbeden, her günün yelpazesini açan
Andlar'ın kalesinde karlı geceden öte bu bakışı
durdurmaz hiçbir şey
dur durak bilmeden ve yakmadan toprağı
alev alev yanan fundalığın dışında.

CHUCAO

Yığın yığın soğuk yapraklar içinde
chucao'nun sesi birdenbire,
yalnızlığın bu çığlığından,
bütün ıslak ağaçların bu sesinden
başka varlık yokmuş gibi hiç.
Atımın üstünden titrek bir karaltı gibi geçti
bir uçuştan daha ağır ve daha derin ses: Durdum,
neredeyim ben? Hangi günlerdi onlar?
O yitik mevsimlerde dörtnala yaşadığım her şey,
pencereye yakın yağmurun dünyası,
kanlı ateşten iki noktayla başıboş dolaşan puma,
ve kanalların denizi, sırılsıklam güzelliğin
yeşil tünelleri arasında, yalnızlık, gençken
fındık ağaçları altında sevdiğim kadının öpücüğü,
her şey belirdi birden *chucao*'nun çığlığı
ıslak heceleriyle ormanı geçerken.

XII
BOTANİK

Nasıl da göze batıyorlar şu kanlı litre
ve yardımsever boldo zümrüt yeşili hayvanın
öpücüklerinin nahoşluğu
ya da taşlar arasındaki kara su derlemeleriyle.

Ökseotu ağacın tepesine geçirmiş
kar beyazı dişlerini,
sayfalar ve damlalardan,

bir kale inşa ediyor yabani fındık ağacı.
Yarpuz ve ayrıkotu gözlerini çevreliyor
kekiğin
ve mis gibi kokutuyor sınırın parıltılı defnesi
uzak yönetim yerlerini.

Sabahların *quila*'sı ve *quelenquelen*'i.
Köpükle "Yaşasın Şili!" diye haykırmakta
üç renkli taşlar boyunca giden
küpeçiçeklerinin soğuk lügati.

Altın yüksükotu karın parmaklarını bekliyor,
böyle yuvarlanarak gidiyor zaman
ateşin ve şekerin meleklerini birleştirecek
düğünü unutarak.

Sihirbaz tarçın
soyunun dallarını yıkıyor yağmurda,
ve yeşil külçelerini atıyor
Güney'in bitkisel suyunun altına.

Ulmo'nun şinik şinik çiçek yüklü
tatlı çıkrık ipi
gitarların güneşiyle buluşmak için
çekiyor yukarı kızıl *chopihue*'nin damlalarını.

Kırların *delgadilla*'sı ve göksel yarpuz
Tolten Nehri'nin yeni hizaya soktuğu
genç akşam nemiyle dans ediyor
çayırda çimende.

Sırrı çözülmez *doca*
kumun üstünde boynunu vuruyor
morluğunun
ve kuru kıyı aylarına çeviriyor
deniz üçgenlerini.

Kor gelincik,
şimşek ve yara, ok ve ağız,
kıpkırmızı işaretlerini koyuyor
yanan buğday üstüne.

Göz alıcı *patagua*,
ölülerini süsleyip
dokuyor tüm cinsini
kaynak suları ve ırmak madalyalarıyla.

Mahzun Güney ikliminde
hazır ediyor lambalarını *paiko*
denizin gecesi hepten
uykusuz düştüğünde.

Öyle dik, öyle yoksul, öyle örselenmiş,
alabildiğine vakur...
Saf çayırlıkta
hırpani gariban giysileri
ve görkemli yıldızlarla dolu başıyla
yalnız uyuyor meşe.

XIII
ARAUCA ÇAMI

Bütün kış, bütün savaş,
su verilmiş demirin tüm yuvaları

havanın delip geçtiği metanetin
ve yaban kalende öylece ayaktalar.

Dinsiz imansız taş zindan,
dikenin suya batmış püsküllerî
madenî gölgelerden
bir çardağa dönüştürüyor
tel tel olmuş saçlarını.

Diken diken gözyaşları, suyun sonsuzluğu,
kabuklardan dağ, at nallarından şimşek
jeolojinin saf taçyapraklarıyla
kurmakta çilekeş evini.

Yüksek kış zırhını öpüp
harap dudaklarla örtmekte seni:
Aman vermez kokunun baharı
kaskatı heykelinde parçalıyor ağını:
Ve sert sonbahar boşuna bekliyor
yeşil endamında altınını yaymayı.

XIV
TOMÁS LAGO

Kimileri vardı ki elzevir böcekleri gibi
sayfalar arasında yatar kalkar, tartışırlardı
henüz mürekkebi kurumamış kitaplar arasında,
futbol maçındaymışçasına bilgelik golü atarak
birbirlerine.
Biz şarkılar söylerdik o sıra ilkbaharda
Andlar'ın taşlarını sürükleyip götüren ırmakların
kıyısında,
sarmaş dolaştık kadınlarımızla yudumlayarak
bir petekten daha fazla balı, yalayıp yutardık
dünyanın kükürdüne varıncaya dek.
Sadece bu değil, neler, neler yapardık:
Yaşamını paylaşırdık alçakgönüllü dostlarımızın,
onlar ki şarabın tarihleriyle kumun onurlu
alfabesini
öğrettiler bize, kara günde şarkı söylemeyi
başaranların dinlenmesini. Ah o birlikte
mahzenlere ve meyhanelere takıldığımız günler,
örümcek ağlarını parçaladığımız,
Güney kıyılarında ve harcı karılmış gecenin
altında yolculuk ettiğimiz günler:
Her şey çiçek ve alabildiğine kırdı,
her şey yağmurdu ve sisin eseriydi!
Ne geniş yoldu yürüdüğümüz, hanlarda mola verir,
uzak bir alacakaranlığa dikerdik gözlerimizi,
bir taşa, kömürle yazılı bir duvara,
birden bize bütün kış şarkılarını öğreten
bir grup demiryol işçisine!

Yalnız o kurtul değildi, selüloza batmış,
pencerelerimizde başkalaşım geçirmiş,
her seferinde daha seçkin bir kitapkurdu havasında,
demir adam da vardı, göğsümüze iki tabanca
dayayıp
bizi soymak isteyen gözü dönmüş çoban,
bizi analarımızın ırzına geçmekle,
mallarımızı tefecilere vermekle tehdit ederek
(bütün bu ve benzeri işler *kahramanlıktı* ona göre).
Bıraktık onları geçtiler, gözleri gözlerimizde,
bir kıl bile koparamadılar bizden, durduramadılar
yüreğimizin atışını,
Avrupa gazetelerindeki mezarlarına ya da
Bolivya parasından mezarlarına
gittiler birbiri ardına.
Bizimse yanıp duruyor lambalarımız,
yanıp duruyor para tomarlarından
ve haydutlardan daha yüksekte...

RUBÉN AZÓCAR

"Ver elini adalar!" dedik. Güvenlik dolu
günlerdi o günler, koruyordu bizi o şanlı ağaçlar:
Hiçbir şey uzak görünmüyordu, bir tahrik ânında
her şey sarmaş dolaş oluverirdi ışığımızın altında.
Ayağımızda kaba deri ayakkabılarla geldik:
Yağmur yağıyor, yağıyordu adalara,
böyle korunuyordu toprak, yeşil bir el,
parmakları kırmızı yosunlar arasında dalgalanan
bir eldiven gibi.

Ve biz tütünle doldurduk adaları,
Hotel Nilsson'da geç saatlere kadar
sigara içiyorduk,
taze midyeler fırlatıyorduk dört bir yana.
Sanki bir dindarlık fabrikasıydı şehir.
Cansız akşamüzerleri büyük kapılarından
gövdesi uzun mu uzun bir helikopter böceği gibi
kara bir defile çıkardı,
hüzünlü yağmur altında papaz cüppeleriyle:
Biz bütün *Burgogne* şaraplarında hazır ve nazırdık,
işaretlerimiz doldururdu bir hiyeroglif acısıyla ak
kâğıdı.

Ne olduysa birden kaçtım ben: Yıllar boyunca, uzağa,
öteki iklimler tutkularımın dalgasını büyütürken
yağmur altındaki kayıkları hatırladım, seninle,
ve orada kalıyordun
kalın kaşların daldırsın diye ıslak köklerini adalara.

JUVENCIO VALLE

Juvencio, kimse bilmez sen ve ben gibi
Boroa Ormanı'nın sırrını: Kimse tanımaz
fındık ağacının aydınlığının kırmızı topraklar
üstünde
uyandığı keçiyollarını.
İnsanlar bizi dinlemezlerse bilemezler:
Yağmurun ağaçlar ve çinko çatılar üstüne

yağışını dinlerdik ve hâlâ sevdiğimiz o telgrafçı kız,
işte o kız, bizim gibi tanırdı yörede
kış lokomotiflerinin, boğulup giden çığlığını.
Yalnız
sen,
sessizce, yağmurun devirdiği kokuya girdin,
çiçeklerin yaldızlı sürgününü uyardın,
doğumundan çok önce topladın yasemini.
Dükkânların önünde kederli çamur,
tarifsiz acılardan kara bir balçık gibi
ağır arabalarca yoğrulmuş çamur
derin baharın ötesine yayıldı
–kim bilebilir bunu senden daha iyi?–
Sonra başka gizli hazinelerimiz de var:
Toprağı örten kıpkırmızı diller gibi yapraklar
ve akıntının yumuşattığı taşlar, çakılları nehirlerin.

DIEGO MUÑOZ

Kendimizi savunduk, görünüşte, fırtınalı
sayfa üstüne atılmış buluşlar ve işaretlerle,
kaptan olduk, biçimsiz sokağı yumruk darbeleriyle
düzelten kaptanlar,
sonra akordeonlar arasında kabarttık yüreğimizi
sulara ve halatlara kadar.
Ey denizci, işte dönüp geldin limanlarından,
Guayaquil'den, tozlu meyvelerin kokularından,
çelik güneşinin sana avuç dolusu zafer kılıçları
ektirdiği
bütün yeryüzünden.

Bugün vatanımızın kömürleri üstüne
bir saat geldi erişti –acılar ve aşk– paylaştığımız
ve bir tel belirip çıktı sesinin üstüne denizden
yeryüzünden daha geniş bir kardeşliğin teli.

XV
YAĞMUR ALTINDA ATLI

Asıl sular, sulardan duvarlar, savaşan yonca ve yulaf,
nemli ve damla damla dizilen, yaban ellerle
hazırlanan
bir gecenin ağında çoktan birleşen ilmekler,
yinelenen yakınma olarak acı damla,
göğü yanlamasına kesen öfke.
Dörtnala gidiyor kokuya banmış atlar,
suyun altında, çarpa çarpa suya,
yelelerinin kızıl dallarıyla yararak taşı ve suyu:
Ve buhar eşlik ediyor deli süt gibi
görünmesiyle yitmesi bir güvercin uçuşlarıyla
sertleşmiş suya eşlik etmekte.
Sert iklimin ve yeşil hareketin sarnıç günü dışında
yok başka bir gün,
hızlı toynaklar düğümlüyor toprağı,
atın yağmurdaki hayvani kokusunda oluyor ne
oluyorsa.
Çullar, eyerler, narların karanlığında
bir sürü post yakıcı kükürdün sırtları üstünde
ormanı kalk gidelim diyerek döven:

Daha öteye, daha öteye, daha öteye, daha öteye,
daha öteye, daha öteye, daha öteye, ötelereeeee,

atlılar sürüklüyor yağmuru, atlılar
geçiyorlar fındıkların beşiği altından,
yağmur bitmek bilmez buğdayını büküyor
titrek şimşekler içinde.
Sudan bir ışık var, yaprağın üstüne yayılmış
belirsiz bir şimşek ve uçuşsuz bir su,
toprakla yaralanmış, pek çok ses çıkıyor
o dörtnala gidişten.
Islak dizgin, dallı budaklı tepe,
ay ya da buz misali
art arda toynaklarla kurulmuş
yıldızlardan çayır çimen karanlığı,
donmuş bir hayalet gibi oklarla kaplı kasırga at,
öfkede doğmuş yeni ellerle dolu,
korkuyla çevrili vuran elma
ve korkunç sancaklı engin monarşisi onun.

XVI
ŞİLİ'NİN DENİZLERİ

Uzak diyarlarda
deli ve sürgün edilmiş ağlayışla suladım
köpükten ayaklarını, darmadağın kıyını.

Bugün ağzına geliyorum, bugün alnına.

Ne kanlı mercana, ne yanık yıldıza,
ne de akkor halinde kaynayıp çöken sulara
senin o baştacı sırrını söylemedim ben,
bir hecesini bile söylemedim.

Sakladım öfkeli sesini:
Mobilyaların ve eski giysilerin arasında
koruyucu kumdan bir taçyaprağı.

Çanlardan toz, ıslak gül.

Çok kereler Arauco'nun kendisi gibi sert suydu:
ama ben muhafaza ediyordum dipteki taşımı
çünkü ondaydı senin gölgenin çınlayan sesi.

Ey, Şili'nin denizi, ey, harlı ateş gibi
yükselen ve yayılan su,
basınç, düş ve de yakutun tırnakları,
ey, tuzun ve aslanların depremi!
Akış, kaynak, gezegenin
kıyısı, gözkapakların
toprağın öğlesini açıyorlar
yıldızların mavisine saldırarak.
Tuz ve hareket senden kopup
ağırlığınla adalardan geçip
âlemde ne varsa onu ifade eden
bir dalı kırana ve yere serene kadar
dağıtıyor okyanusu insanın inlerine.
Issız kuzeyin denizi, bakırı döven ve köpüğü
Alcatraz kuşları, üstlerinde soğuk güneş ve gübre
olan kayalar,
insansız bir şafağın geçişiyle yanık kıyı arasında
buranın çile içinde bir başına yaşayan sakininin
elinin altına kadar getiren deniz!

Valparaíso'nun denizi, dalgası
gecenin yalnız ışığının,
uzun uzadıya bakarken henüz kör gözlerle
vatanımın heykelinin göründüğü
okyanus penceresi.

Güney'in denizi, okyanus deniz,
derya, gizemli ay,
Imperial'den meşelerin dehşeti,
kana demir atmış Chiloé'den
ve Magallanes'ten sınıra kadar
hep tuzun ıslığı, hep bir deli ay,
bir de şekilsiz buzun yıldız atı.

XVII
MAPOCHO IRMAĞI'NA KIŞ ÖVGÜSÜ

Ah, evet, belirsiz kar,
ah, evet, kar çiçeği ortasında titreyen
kuzey gözkapağı, buz gibi küçük şimşek,
kim, kim çağırdı seni kül rengi vadiye,
kim, kim sürüp getirdi seni kartalın ibiğinden
saf sularının ülkemin korkunç paçavralarına
dokunduğu bu yere?
Irmak, neden getiriyorsun
halkımın yaralı ayaklarına kadar
soğuk ve sırlı suyu,
taşların soğuk şafağının
girilmez katedralinde sakladığı suyu?
Gel dön kardan kadehine acı ırmak,

gel dön geniş kırağılı kadehine,
daldır yaldızlı kökünü gizli kaynağına
ya da at kendini yüksekten
ve parçalan gözyaşsız bir denizde!
Mapocho Irmağı, gece gelip de
kara bir heykel gibi burada
soğuk ve açlığın iki dev kartalmışçasına
vurduğu başlardan bir kara salkımla
köprülerin altında uyurken,
ey ırmak, karın doğurduğu sert ırmak,
neden dikilmiyorsun dev bir hortlak
ya da yıldızlardan yeni bir haç gibi,
unutulanlar adına?
Hayır, kara suya atılmış hıçkırığın yanında
koşuyor şimdi haşin külün,
sert rüzgârın demir yapraklar altında
tir tir titrettiği yırtık yenin yanında.
Mapocho Irmağı, nereye götürüyorsun
o her zaman yaralı buz tüylerini,
bitlerin yemesi mi gerek
o mor hareli kıyında doğan her çiçeğini
ve soğuktan olma dilin, yanaklarını durmadan
tırmalasın mı
çıplak vatanımın?
Yok, böyle olmasın,
ah, böyle olmasın ki kara köpüğünden bir damla
vazodan atlasın ateşin çiçeğine
ve düşürsün yere insanın tohumunu!

VIII

JUAN DERLER TOPRAĞA

I
CRISTÓBAL MIRANDA
(Kürek işçisi, Tocopilla)

Körfezdeki sandallarda tanıdım seni Cristóbal,
denize inerken güherçile
yakıcı elbiseli bir kasım gününde.
Hatırlıyorum o esrik hali,
maden tepecikleri, sakin su.
Ve yalnız kayıkçı
tere batmış, karı karıştıran.
Acının omuzlarına yayılmış, gemilerin kör karnına
kayan nitratın karı.
Orada kürekçiler, asidin kemirdiği
şafağın kahramanları, ucunda ölüm olan
kaderlerin konusu sıkı adamlar
aktarıyordu nitrat selini.
Cristóbal, senin için bu hatıra.
Kürek sallayan yoldaşların için,
insan düşene kadar, sokaklarda pampanın
kırık haçlarına doğru yuvarlanana kadar
yüreklerini yenik kartalların yürekleri gibi
şişiren aside ve katil kokulara
batmış göğüsleri için onların.
Artık fazla söze gerek yok, Cristóbal,
bu kâğıt seni anımsatıyor şimdi, hepsi seni,
körfezin kayıkçılarını,
teknelerde ezilen insanları, gözlerim

bu iş gününde takılmış peşinize,
bir kürek olmuş da gönlüm
kalkıyor doldurup boşaltarak kanı ve karı,
sizin yanınızda, çöldeki hayatları.

II
JESÚS GUTIÉRREZ
(Toprak Reformu Yanlısı)

Monterrey'de öldü babam,
Genovevo Gutiérrez, Zapata yanlısıydı.
Gece vakti evin yanındaydı atlar,
federallerin dumanı, rüzgârda silah sesleri,
mısırdan çıkan kasırga,
Sonora topraklarından çıkıp
o diyar senin bu diyar benim taşıdım tüfeğimi,
uyuyorduk ara sıra, atla arşınlıyorduk
ırmakları ve ormanları, ölüler arasında,
yoksulun toprağını savunuyorduk, fasulyeleri,
tortillayı, gitarı, sınıra kadar
tekerlene yuvarlana toz misali o zaman,
lakin hep bizden önce davranıyordu efendiler,
isterse her bir taşın ardından
çıkmış olsun tüfeklerimiz.
İşte evim, işte bir parça toprağım,
generalim Cárdenas'ın imzaladığı tapum,
hindilerim, göldeki ördeklerim,
savaş yok artık,
babam Monterrey'deki mezarda,
bakın, kapının yanındaki duvara da astım

fişekliğimi,
yakınımda tutuyorum tüfeğimi, atım da hazır
toprağı, ekmeğimizi savunmak için,
bakarsın generalim yarın
sür atını diye emir verir.

III
LUIS CORTÉS
(Tocopilla)

Yoldaş, adım Luis Cortés.
Tocopilla'ya varınca baskı,
yakaladılar beni. Attılar Pisagua'ya.
Nasıldır bilirsin aziz yoldaş.
Çoğu hasta düştü, kimi aklını yitirdi.
González Videla'nın en korkunç kampıdır orası.
Ángel Veas'ın kalpten öldüğünü gördüm bir sabah.
Onca zengin bir yaşamdan sonra
onu dikenli teller arasında, bu katil kuma yığılırken
görmek korkunçtu.
Kötüleşince, daralınca yüreğim
Garitaya'ya naklettiler. Sen bilmezsin orayı yoldaş.
Yükseklerde bir yer, Bolivya'yla sınır.
Gözlerden ırak bir köşe, 5.000 metre yükseklikte.
Tuzludur içme suyu, deniz suyundan daha tuzlu,
pembe kurtçuklar gibi kaynaşan kum piresi dolu.
Hava soğuktu ve gökyüzü yalnızlığın üstünden
üstümüze düşecek gibiydi,
artık dayanamayan yüreğimin üstüne.
Oradaki jandarmalar acıdılar da

bir sedye bile gönderilmeden
ölüme terk edilmemiz için verilen emre karşı
geldiler,
bir katıra bağladılar beni, böyle indik dağlardan:
26 saat yol aldı katır, bedenim
direnemiyordu artık yoldaş, yol bulunmayan
dağlar arasında, tekliyordu kalbim de, işte
buradayım,
bakın yara berelerime, daha ne kadar yaşarım
bilmem,
ama size düşüyor söylemek yoldaş
bu kötülükten halkın ne çektiğini,
başka bir dileğim yok,
acılarımızın üstünde sırtlan gibi güldüğü halde
baştacı ettiklerimizi,
anlatın yoldaş, anlatın, önemi yok ölümümün
ne çektiklerimizin çünkü uzundur mücadele,
lakin bu acılar bilinsin, bilinsin yoldaş,
unutulmasın.

IV
OLEGARIO SEPÚLVEDA
(Kunduracı, Talcahuano)

Olegario Sepúlveda'dır adım.
Kunduracıyım, topalım
büyük depremden bu yana.
Yoksul barınağımın üstüne tepeden bir parça,
bacağımın üstüne tüm dünya yuvarlandı.
İki gün bağırdım orada,

ne çare toprakla doldu ağzım,
kısık sesle bağırdım ölmek için uyuyuncaya dek.
Büyük bir sessizlikti deprem,
tepelerde dehşet,
ağlıyordu çamarşırcı kadınlar,
tozlardan bir dağ
örtmüştü sözcükleri.
Buradayım işte bir kösele parçasıyla
denizin karşısında, tek temiz kalan o,
dalgalar böyle mavi mavi
gelmemeliydi kapıma.
Talcahuano, kirli merdivenleri,
yoksul koridorları,
tepelerinde kokmuş suları,
parçalanmış tahtaları ve kara mağaraları
Şililinin can alıp can verdiği yerde.
(Ey damarları açık sefaletin
verdiği acılar, dünyanın cüzamı,
cesetlerin varoşu,
suçlayıcı ve ağulu kangren!
Bu limana gece vakti
kara Pasifik'ten mi geldiniz?
Dokundunuz mu cerahatli eline
çocuğun, tuz ve idrar sıçramış güle?
Diktiniz mi gözlerinizi
kıvrılıp giden basamaklara?
Gördünüz mü dilenci kadının
çöplük içinde dikenli tel gibi titreyişini,
dizleri üstünde kalkıp
ne gözyaşı ne de kinin kaldığı
derinlikten bakışını?)

Talcahuano'da kunduracıyım.
Soyadım Sepúlveda, büyük dalgakıranın
karşısında, emrinize amadeyim, beyim,
kimseye kapatmayız kapımızı biz yoksullar.

V
ARTURO CARRIÓN
(Gemici, Iquique)

Haziran 1948. Sevgili Rosaura,
Iquique'de hapisteyim,
bana bir gömlek ve tütün gönder.
Bu maskaralık daha ne kadar sürer bilmem.
Glenfoster'e bindiğimde seni düşündüm,
Cádiz'den mektup gönderdim,
bir hiç için kurşuna diziliyordu insanlar,
en üzücüsü Atina'da oldu,
bir sabah iki yüz yetmiş üç çocuğu
kurşuna dizdiler hapishanede:
Duvarın dışına sel gibi akıyordu kan,
Yunan görevlilerin Kuzey Amerikalı şefleriyle
gülüşerek çıktıklarını gördük:
Hoşlarına gidiyordu halkın kanı,
ama kentte kara bir duman gibi
saklanmış gözyaşı, acı ve yas vardı,
sana bir cüzdan aldım, orada
küçük bir restoranı olan bir Şili vatandaşını
tanıdım,
işlerin kötü gittiğini, kinle dolu olduğunu
söylüyordu:

Macaristan'da her şey yolundaymış,
köylülerin toprakları varmış,
kendilerine kitap dağıtılıyormuş.
New York'ta aldım mektubunu,
yoksulun sırtına değnek vuran vurana,
anlıyor musun, ben, yaşlı denizci,
sendikalıyım ya,
güverteden almalarıyla beni
başladılar aptalca sorulara,
tutup attılar hapse,
her yerde polis, gözyaşı var,
pampa da bile:
Ne zamana kadar sürecek bu,
burada insan kendi kendine soruyor,
bugün filanca, yarın falanca,
onca dayak yoksula,
Pisagua'da iki bin mahpus varmış diyorlar,
ne olacak bu dünyanın hali,
ama böyle sorular sormak yasak diyor polisler:
Tütünü unutma,
tutuklu değilse Rojas'ı git gör,
ağlama sakın,
yeterince gözyaşı var dünyada,
dünyaya başka şey gerek,
şimdilik görüşmek üzere diyorum,
kucaklar ve öperim,
seni seven kocan,
Arturo Carrión Carnejo,
Iquique Hapishanesi.

VI
ABRAHAM JESÚS BRITO
(Halk ozanı)

Jesús Brito'dur adı, Jesús Parron ya da halk,
gözleri su oldu gitti,
elleri kök oldu yeniden dikildiği âna kadar
var olmadan önceki yere, taşlar arasında
topraktan fışkırmadan önceki yere.

Boğum boğum kuştu denizle maden
arasında, emektar bir saracıydı
acı vatanın cilalı kabuğunun:
Soğukla donuklaşınca o, daha bir mavi işliyordu:
Daha sertleştiğinde yer, daha çok ay çıkıyordu
içinden:
Ne kadar açlık, o kadar şarkı diyordu.

Açıyordu demiryolu âlemini
anahtarı ve boğum boğum liriyle,
yürüyordu yıldızlı küçük çıkınlarla dolu
vatanın köpüğü üstünde,
o, bakının ağacı, yoluna çıkan her küçük yoncayı,
korkunç cinayeti, yangını
ve koruyucu ırmak kollarını suluyordu.

Eşkıyaların gecesinde yolunu yitirmişlerin
boğuk çığlıklarıydı sesi,
şapkasında taşıyordu gece vakti
topladığı sel gibi çanları
ve eprimiş ceketine dolduruyordu
halkın sel olup boşalan gözyaşlarını.

Geçiyordu kumlu yan yollardan,
güherçilenin engin çukurundan,
kıyıların sarp yamaçlarından
çivi çivi üstüne inşa ederek türküsünü,
kerpiç kerpiç üstüne kurarak dizelerini:
Oralara izini bırakıyordu ellerinin
ve damlacıklarını yazının.

Brito, ana duvarlar boyunca,
kafeteryaların gürültüsünde,
derin ayaklarıyla toprak arayan
göçebe bir ağaç gibi yürürdün
kendini kök, taş, kesek
ve karanlık maden yapana kadar.

Brito, derisi haşmetli bir davul gibi
dövüldü haşmetin
ve senin ağaçlık ve halktan beyliğin
açık bir hükümranlık oldu sert havalara.

Avare ağaç, şimdi köklerin
türkü söylüyor toprak altında ve sessizlikte.
Şimdi biraz daha derinsin.
Şimdi toprağın var ve zamanın...

VII
ANTONINO BERNALES
(Balıkçı, Kolombiya)

Magdalena nehri ay gibi gidiyor,
yeşil yapraklarından bir gezegenin, ağır aksak,
kırmızı bir kuş feryatta, yaşlı kara kanatlı ses

zırıldıyor, kıyılar boyuyor suyun kat kat akışını.
Her şey ırmak, her yaşam ırmak,
Antonino Bernales de bir ırmaktı.
Balıkçı, marangoz, tersane işçisiydi,
ağa mekikti, kalaslara çivi,
çekiç ve şarkıydı, Antonino her şeydi
usul ay gibi süzülürken Magdalena
sürüklüyordu ırmağın yaşamlarından taradıklarını.
Daha yüksekte, Bogotá'da alevler, yangın, kan
diyorlar ki, pek belli değil Gaitan'ın öldüğü.
Yapraklar arasında
bir çakal gibi Laureano'nun gülüşü
harlandırıyor korları, halkın titremesi
bir ürperti olmuş koşuyor Magdalena boyunca.

Diyorlar ki, Antonio Bernales'tir suçlu.
Terk etmedi küçük kulübesini.
Uyudu bütün o günlerde.
Oysa yargıçlar ferman çıkardılar,
kan istiyor Enrique Santos.
Herkes sus pus kadınlarının etekleri altında.
Cinayete kurban gitti Antonino Bernales
intikam hissiyle, kollarını açarak düştü ırmağa,
döndü ırmağına ana suyu olarak.
Magdalena denize taşıyor bedenini
ve denizden yeryüzünün çevresinde dönen
öteki ırmaklara,
öteki denizlere, öteki sulara, nehirlere.
Yeniden giriyor Magdalena'ya
kıyılardır sevdiği, açıyor kızıl suyun kollarını,
gölgeler arasından geçiyor, yoğun ışıktan,

ve düşüyor sulardan yoluna yeniden.
Antonino Bernales, benim dışımda
kimse seçemez seni akıntıda, hatırımdasın hep ve duyarım
ölmeyen ve yeryüzünü sarmalayan adını,
adlar arasında bir adı, halkın adını.

VIII
MARGARITA NARANJO
("María Elena" Güherçile Atölyesi, Antofagasta)

Ölüydüm. María Elena'ydım.
Pampada geçirdim bütün ömrümü.
Bu Amerikan şirketine verdik kanımızı,
önce anamla babam, sonra kardeşlerim.
Ne grev yapıyorduk ne de bir şey
ama sarmışlardı çevremizi.
Geceydi, bütün ordu geldi,
ev ev dolaşıp uyandırdılar insanları
toplama kampına götürmek üzere.
Bizi götürmezler diyordum ben.
Kocam çok çalıştı şirket ve Başkan için,
canla başla çalışırdı seçimlerde, çok cana yakındı,
kimse kötü bir söz duymazdı ondan,
fikirleri için mücadele ederdi,
temiz ve namusluydu, çok azdı onun gibisi.
Evimize geldiler, Albay Urizar göndermişti onları,
yarı çıplak çıkardılar kocamı, dövdüler,
geceleyin Pisagua'ya, karanlıklara
giden bir kamyona attılar.

O zaman bir daha
soluk alamayacağımı sandım,
toprak kayıyordu sanki ayaklarımın altından,
ihanet ve haksızlık öyle büyüktü ki
hayatıma kasteden
hıçkırık gibi bir şey yükseliyordu boğazıma.
Arkadaşlarım yiyecek getirdiler:
"O geri dönene kadar yemeyeceğim," dedim.
Üç gün sonra gidip Urizar'la konuştular,
korkunç kahkahalarla gülen Urizar'la, telgraflar gönderdiler,
ne var ki yanıt vermedi Santiago'daki zorba.
Sararıp soluyordum artık yememekten,
dişlerimi sıkıyordum yutmamak için çorbayı ya da suyu.
Gelmedi, geri dönmedi, öldüm, gömdüler beni:
Burada, güherçile mezarlığında o akşam
bir kum rüzgârı esiyordu,
yaşlılar ağlaşıp kendileriyle defalarca söylediğim ezgilerle şarkı söylüyorlardı.
Yapabilseydim kocam Antonino'yu arardım orada,
ama yoktu, bırakmadılar cenazemin kaldırılmasına gelsin diye: şimdi ölüyüm pampa mezarlığında,
yalnızca yalnızlık var çevremde, yaşamıyorum artık,
yaşayamayacağım onsuz, onsuz asla.

IX
JOSÉ CRUZ
(Madenci, Bolivya)

Evet bayım, adım José Cruz Achachalla,
Sierra de Granito'lu, Oruro'nun güneyinden.
Anam Rosalia kuşkusuz yaşıyor hâlâ:
Kimi beylere hizmet eder,
çamaşırlarını yıkar onların.
Açtık, kaptan,
ve her gün döverlerdi anamı kalın sopalarıyla.
Bu yüzden madenci oldum.
Ver elini yüce dağlar dedim, bayım,
başımda koka yaprağım,
o da birkaç dal, yürüyor, yürüyordum.
Akbabalar izliyordu beni gökyüzünde
ve düşünüyordum:
Oruro'lu beyaz efendilerin
daha iyi olduklarını ötekilerden,
ve böyle ulaştım maden yerlerine.
Bundan kırk yıl kadar önce
cılız bir çocuktum. Madenciler buldular beni.
Çırak oldum, dehlizlerin karanlığında
tırnak tırnak kazıyarak toprağı
kopardım saklı kalayı.
Bilmem nereye ve kim için gider
ışıl ışıl külçeler?
Kötü yaşıyorduk kümes gibi evlerimizde,
açlık, bayım, yeniden zulmediyordu bize.
Bir araya gelince üç kuruşluk artış için

kızıl rüzgâr, ateş, sopa ve polis
biniyordu üstümüze.
Buradayım, kaptan, işsizim, her yerden kovuldum,
söyle, nereye gidebilirim?
Oruro'da kimse tanımaz beni,
kayalar gibi yaşlıyım,
artık aşamam dağları,
ne yaparım yollarda?
İşte bu yüzden kalıyorum burada,
kalaya gömsünler beni,
bir tek o var beni tanıyan.
José Cruz Achachalla, evet,
Oynamasın artık ayakların,
buraya kadar geldin, buraya
Achachalla, buraya kadar.

X
EUFROSINO RAMIREZ
(Casa Verde, Chuquicamata)

Sıcak bakır plakaları ellerimizle tutup
mekanik küreğe koymak zorundaydık.
Yanarak çıkarlardı, ağırdılar dünya kadar,
canımız çıkardı taşırken maden tabakalarını,
bazen düşer kırardı ayağımızı bir parçası,
elimize düştüğünde ezer, yumru yapardı onu.
Amerikalılar gelip, "Daha kısa zamanda
taşıyın bunu ve dönün sonra evlerinize," dediler.
Daha erken gitmek için boyun eğdik
iflahımız kesile kesile.
Şimdi, dediler, daha az çalışıyorsunuz,

daha az kazanacaksınız."
Grev yaptık o zaman, on hafta, Casa Verde'de,
grev yaptık, evet, yeniden başlayınca işe,
"Nerede aletleriniz?" dediler ve bahaneyle son
verdiler işime.
Ellerime bakın, bayım, bakırın bıraktığı nasırlara,
dinleyin yüreğimi, nasıl hoplayıp duruyor değil mi?
Bakır tokmaklayıp ezdi yüreğimi
ve yürüyemiyorum, iş aramaya koşturamıyorum
aç kaldığım zaman:
İki büklümüm, beni öldüren bakırdan
görünmez plakalar taşır gibiyim.

XI
JUAN FIGUEROA
("Maria Elena" İyot Fabrikası, Antofagasta)

Siz Neruda mısınız? Buyrun yoldaş.
Evet, bu iyot fabrikasından
benden başka yaşayan kimse kalmadı.
Ben de yaşayıp gidiyorum yaşamak denirse buna,
beni bekleyen pampanın toprağında.
Günde dört saat çalışırdık iyot fabrikasında.
Borularla gelirdi, hamur gibi çıkardı,
morarmış bir tutkal gibi.
Fıçıdan fıçıya boşaltırdık onu,
kundaklardık bebek gibi. O esnada
asit kemirir, bitirirdi bizi,
gözlerimizden, ağzımızdan,
derimizden, tırnaklarımızdan girerdi.
İyot fabrikasından şarkı söyleyerek çıkılmaz yoldaş.

Ayakkabısız çocuklarımız için birkaç peso
fazla istesek, "Yine Moskova'dan emir almış
bunlar," derler,
sıkıyönetim ilan edip,
sığırlar gibi toplayıp döverlerdi bizi.
O orospu çocukları öyleler yoldaş!
Görüyorsunuz beni, tek ben kaldım geriye:
Nerededir Sanchez? Nerede kaldı Rodriguez?
Polvillo'nun tozunda çürüyüp gittiler.
Ölüm sonunda verdi onlara istediğimizi:
Yüzlerinde duruyor iyottan bir maske.

XII
HUERTA USTA
("La Despreciada" Madeni, Antofagasta)

Kuzeye gittiğiniz zaman, bayım,
"La Despreciada"ya uğrayın,
ve Huerta Usta'yı sorun.
Uzaktan uzun gri bir kum çölünden
başka hiçbir şey görmeyeceksiniz.
Sonra çevre çizgileri görünür
döküntüler ve atıklarla.
Yorgunluk ve acı ise görünmez,
insanları parçalayarak dolaşırlar toprak altında
ya da dinlenirler sessizleşip uzanarak boylu
boyunca.
1.95'lik boyuyla
kazı ustasıydı Huerta.
Maden yatağı tükeneceği zaman

daha aşağıya doğru kazardı kazıcılar.
500 metre derinlikte,
bele kadar su içinde
kazar kazıcı, kazar ha kazar.
48 saat geçmeden de
çıkamaz o cehennemden,
matkaplar kayada, karanlıkta, çamurda
ortaya çıkarıncaya dek cevheri
madenin dal budak saldığı yerde.
Huerta Usta, büyük kazıcı,
omuzlarıyla doldurur gibiydi dehlizi.
Dalardı oraya bir komutan gibi şarkı söyleyerek.
Sapsarı çıkardı, her yanı çatlak,
kambur, taş gibi ve ölü gözleri
gibi bakardı gözleri.
Sonra ayağını sürür oldu madende.
Gün geldi inemez oldu.
Antimon yiyip bitiriyordu onu içten içe.
Sıskalaştı, korkuluğa döndü adeta.
Yürüyemez oldu artık.
Delik deşik olmuştu bacakları.
Öyle upuzun boyuyla
açlık çeken bir hayalete benziyordu,
bilirsiniz ya bayım, el açmayan dilenci gibi.
Daha otuzunda bile yoktu.
Nereye gömdüler onu? diye soruyorsunuz.
Kimseler bilmez ki söylesin bunu, artık çok geç,
çünkü kum ve rüzgâr devirip
toprağa gömüyor haçları.
Yukarıda bir yerde, "La Despreciada"da
Huerta Usta'nın çalıştığı yerde.

XIII
AMADOR CEA
(Albay, Şili, 1949)

Babamı tutukladıkları zamandı,
seçtiğimiz Başkan uğrayınca buralara ve
hepimizin özgür olduğunu söyleyince,
bizim ihtiyarın serbest bırakılmasını istedim.
Alıp götürdüler beni, bütün bir gün dövdüler.
Ben kışlada kimseyi tanımam. Yüzleri bile
hatırımda değil.
Polistiler ama... Bayıldığımda kocaman kovalarla
su boşaltıyorlardı üstüme ve devam ediyorlardı
dayağa.
Sonra bir akşam, gitmeden önce,
tuvaletlerden birine taşıdılar beni, sürükleyerek,
dışkı dolu kubura daldırdılar başımı.
Boğuluyordum.
"Haydi git şimdi özgürlük iste Başkan'dan,
sana bu hediyeyi o gönderdi," diyorlardı.
Öldüm sandım; şu kaburgamı kırdılar.
Yine de içimde eskisi gibiyim, yoldaş.
Bizi öldürmeden bu yoldan döndüremezler.

XV
BENILDA VARELA
(Üniversite Yurdu, Şili, 1949)

Çocukların yemeklerini hazırlayıp dışarı çıktım.
Lota'ya gitmek, kocamı görmek istedim.

Eh, bildiğiniz gibi, polisler oradaydılar,
ve kimse izinleri olmadan giremez oraya.
Suratımı beğenmemiş olmalılar.
Emir González Videla'dan geliyordu,
konuşma yapmaya gelmeden önce,
insanlarımız korksun diye...
Böyle oldu: Yakaladılar beni, soydular, dövdüler,
vura vura yerlere attılar.
Bayıldım. Kendime geldiğimde çıplaktım yerde,
kanlı bedenimin üstünde ıslak bir çarşafla.
Cellatlardan birini tanıdım:
Victor Molina'dır o haydudun adı.
Gözlerimi açar açmaz yeniden başladılar dövmeye
lastik parçalarıyla. Her tarafım morardı kan içinde,
kımıldayamıyordum artık.
Beş kişiydiler, beşi de vuruyorlardı çuvalmışım gibi.
Altı saat sürdü bu.
Ölmediysem yoldaşlar, şunu size söylemek içindir:
Daha çok mücadele etmeliyiz, bu cellatlar
yeryüzünden silinip süpürülünceye dek.
Onların BM'de özgürlük üstüne söylevlerinin
ne anlama geldiğini bilmeli halklar,
bu eşkıyalar mahzenlerde döverek öldürüyorlar
kadınları,
kimse bilmesin diye.
Burada bir şey olmadı, diyeceklerdir,
ve Don Enrique Molina size "ruh"un zaferinden
söz eder.
Ama bu hep böyle gitmeyecek.
Bir hayalet dolaşıyor dünyada, yeniden
başlayabilirler

kadınları mahzenlerde dövmeye:
Ama sonunda ödeyecekler cinayetlerini.

XV
MUZ İŞÇİSİ CARELO
(Kosta Rika, 1940)

Seni tanımıyorum. Carlos Luis Fallas'ın
kitabında okudum yaşamını, ey kara dev,
dövülen çocuk, sen hırpani, sen yertsiz yurtsuz.

Gülüşünle bu sayfalardan
şarkılar uçuşmakta muzlar arasında,
kara çamurda, yağmurda, terde.
Bu nasıl yaşamaktır bizlere;
tırpanlanmış sevinçler, kokuşmuş yiyecekler
çökmüş güç, yıkık çatının ezdiği şarkılar,
yıkılan insanın yıkılan gücü!

Ama değiştireceğiz dünyayı. Sevinçli gölgen
bataktan batağa bulmaya gitmeyecek
çıplak ölümü. Değiştireceğiz el ele vererek
seni yeşil kubbesiyle örten bu geceyi.

(Düşen ölülerin elleri,
ellerimizle, öteki inşacı ellerle kaynaştı
And Dağları'nın dorukları gibi
gömülü demirinin derinliğiyle.)

Değiştireceğiz yaşamı, soyun yaşasın,
örgütlü ışığını kursun diye.

XVI
SEWELL'DEKİ FELAKET

Sánchez, Reyes, Ramírez, Núñez, Álvarez.
Bu adlar Şili'nin çimentoları.
Ülkenin çimentosudur halk.
Bırakırsanız onu ölmeye, çöker ülke,
kan kaybeder durmadan kupkuru kalıncaya dek.
Ocampo söylemişti bize: Her dakika yaralı,
her saat ölü getirir.
Her dakikada, her saatte dökülür kanımız,
ölür Şili.
Bugün yangının dumanı,
dün grizu patlamasıydı,
ondan önceki gün toprak kayması,
yarın deniz ya da soğuk,
makine ve açlık, beklenmedik bir şey ya da asit.
Ne var ki deniz insanının öldüğü yerde,
pampa insanının öldüğü yerde,
yolunu şaşırdığı yerde, Sewell'de
özen gösterilir her şeye, makinelere,
camlara, metale, bir sürü kâğıda,
erkek, kadın ve çocuklar dışında her şeye.
Sewell'de gaz değildir öldüren: Yırtıcılıktır.
Sewell'in musluğu kapalı
düşmesin diye bir damla su
madencilerin yoksul kahvesine,
işte cinayet, ateşin yok suçu.
Her yerde kapatıyorlar muslukları halka
dağıtılmasın diye yaşamın suyu.
Yiyip bitiriyor açlık, soğuk ve ateş

yiyip bitiriyor ırkımızı, çiçeği, Şili'nin temellerini,
içinde baldırı çıplaklarıyla sefil evi,
akıl almaz bir şey bu,
her dakikanın bir yaralı,
her saatin bir ölü getirmesi.
Kendimizi adayacak tanrılarımız yok bizim.
Yaslı yoksul analarımız dua edecekler
onca gözyaşını döktükten sonra.

Dua etmeyeceğiz biz.
"En büyük hazinemiz insandır," dedi Stalin,
temeliyse halktır. Kalkındırıyor Stalin, temizliyor,
kuruyor, güçlendiriyor,
koruyor, bakıyor, esirgiyor, besliyor;
cezalandırıyor aynı zamanda.
Size söylemek istediğim budur, yoldaşlar:
Bize ceza gerek.
Yoksa durdurulamaz bu insan erozyonu,
bu sevgili vatanın kan kaybı,
her dakika halkın yüreğinin döktüğü bu kan,
her saat bu ölüm.
Benim adım da onlarınki gibi, ölenlerinki gibi.
Benim adım da Ramírez, Munoz, Perez, Tapia,
Lopez, Contreras.
Bütün ölenlerin akrabasıyım, halkım ben,
yasını da ben tutarım akan bu kanın.
Hemşerilerim, Sewell'li ölü kardeşler, Şili'nin ölüleri,
işçiler, kardeşlerim, yoldaşlar,
bugün sesimiz çıkmıyorsa da
konuşma sırası bizde.

Ölümünüz yardım etsin bize,
çiçeklenmeyi ve cezalandırmayı bilen
sağlam bir ülke kuralım.

XVII
JUAN DERLER TOPRAĞA

Kurtarıcıların ardında Juan vardı,
çalışırdı, balık avlar ve savaşırdı
marangozhanesinde ya da nemli madeninde.
Elleri işledi toprağı, ölçüp biçti yolları.
Her yerde onun kemikleri.
Ama yaşıyor. Geri geldi topraktan. Doğdu.
Değişmez bir bitki gibi doğdu yeniden.
Bozulmuş bütün gece örtmek istedi onu
ve bugün şafak dayatıyor baş eğmez dudaklarını.
Bağlamışlardı onu, yılmaz bir askerdir şimdi.
Yaralanmıştı, işte şimdi turp gibi.
Kesmişlerdi ellerini, şimdi vuruyor onlarla.
Toprağa gömmüşlerdi, bizimle yürüyüp şarkı
söylemekte.
Juan, bu eşik senin, bu yol senin.
Toprak senin, halk
senin,
gerçek seninle doğdu kanından.
Yok edemediler seni. Köklerin insanlık ağacı,
sonsuzluk ağacı, çelik savunuyor,
büyüklüğün savunuyor bugün köklerini
Sovyetler'de, zırhlı vatanda,
can çekişen canavarın ısırıklarına karşı.

Halk, acıdan doğdu düzen.

Düzenden doğdu galip bayrağın.

Çek onu göndere düşen bütün bu ellerle:
Savun onu birleşen bütün bu ellerle,
ilerlesin yenilmez yüzlerinin birliği
son kavgaya, yıldıza doğru.

IX

UYANSIN ODUNCU

"Ya sen, ey Kefarnahum, göğe mi,
çıkarılacaksın? Hayır, ölüler diyarına,
indirileceksin!"

Yeni Ahit, "Luka", 10:15

I
UYANSIN ODUNCU
(1948)

Colorado River'ın batısında
bir yer var ki çok severim.
Koşar giderim oraya
içimde kıpır kıpır atan her şeyle,
tüm varlığım, tüm benliğim, tüm inancımla.
Yüksek kızıl kayaları vardır,
yabani havanın bin elle diktiği yapılar:
Uçurumdan tırmanmıştır kör kırmızı,
bakır, ateş ve güç olmuştur onlarda.
Manda derisi gibi yayılı Amerika,
orada yıldızlı tepelere doğru
dörtnala gidişin yumuşak ve aydınlık gecesi
yeşil çiy kabından içerim senin.

Evet, acı toprak Arizona'dan, budaklı
Wisconsin'den,
rüzgâra ve kara karşı diklenen Milwaukee'ye dek,
gün oldu tutuşmuş West Palm bataklıklarında

yürüdüm,
Tacoma çamlarının yakınında,
ormanlarının ağır çelik kokusunda,
toprak anayı çiğneyerek,
mavi yapraklar geçtim, taştan çavlanlar,
manastırlar gibi dua eden ırmaklar,
bütün müzik oymuş gibi titreşen kasırgalar,
ördekler ve elmalar, ne sular, ne diyarlar geçtim,
sonsuz sessizliği geçtim doğsun diye buğday.

Orada, dört yana hâkim taşımda
koyverdim gözlerimi, kulaklarımı, ellerimi
duyuncaya dek kitapları, lokomotifleri, karı,
mücadeleleri, fabrikaları, mezarları, bitkilerin
adımlarını,
ve Manhattan'dan gemi üstündeki ayı,
yün eğiren makinenin şarkısını,
toprağı yutan demir kaşığı,
akbaba gibi gagalayan delgi makinesini,
ne varsa kesen, sıkıştıran, basturıp giden, diken:
Yinelenen ve doğan çarklar ve varlıklar.

Çiftçilerin küçük evlerini ne de severim. Uyurlar
onlarda
demirhindi şerbeti gibi kokulandırılmış taze
anneler,
yeni ütülenmiş basmalar. Ateş yanar
soğanlarla çevrelenmiş bu bin yuvada.
(Irmağın kıyısında şarkı söylediğinde erkekler
dipteki taşlar gibi boğuktur sesleri:
İri iri yapraklarından ayrılıp tütün,

ateşin cini olarak vardı o evlere.)
Şöyle bir girin Missouri'nin içine,
kemanlar gibi kırmızı mis kokan masalarda
peynire ve una bakın,
bakın arpayı süren adama;
yeni binek yapılmış mavi tay, kokusunu alır
ekmeğin ve yoncanın:
Çanlar, gelincikler, nalbantlar,
köhne orman sinemalarında aşk bir de,
dişlerini gösterir topraktan doğmuş düşte.
Sevdiğimiz senin barışındır, masken değil.
Soyluluk yok savaşçı yüzünde.
Güzelsin, ferahsın Kuzey Amerika.
O sade beşiğinden bir çamaşırcı kadın gibi gelirsin
ırmaklarının kıyısına, öyle beyaz.
Belirsizliğin içinde kurulmuş
senin petek barışındır, sencileyin tatlı.
Elleri Oregon çamurundan kırmızı
insanını seviyoruz, sana Fildişi diyarında doğmuş
müziği getiren kara çocuğunu: Şehrini seviyoruz,
özünü, aydınlığını, makinelerini, Batılı enerjini,
kovanlardan –hem de köy malı– barışçı balını,
traktör üstündeki heybetli delikanlıyı,
sana Jefferson'dan miras yulafı,
okyanus karalarını ölçümleyen fısıltılı çarkını,
bir fabrikanın dumanını
ve yeni bir yerleşimin bininci öpücüğünü:
Senin emekçi kanındır sevdiğimiz:
Makine yağına batmış halk elin.

Çimenlerin gecesi altında uzun zamandır
dinlenmekte heceler
manda derisi üstünde ağır bir sessizlikte,
var olmadan önceki varlığımın,
varlığımızın türküsü.
Mellville bir deniz çamıdır,
dallarından karina eğimi doğar, ağaçtan ve gemiden
bir sarılma. Tahıl taneleri gibi
sayıya gelmez Whitman, Poe matematik
karanlıklarında,
Dreiser, Wolfe, kendi yokluğumuzun taze yaraları,
yeni Lockridge, derinliğe bağlanmışlar,
daha niceleri, gölgeye bağlanmış:
Onların üstünde tutuşmuş yarımkürenin aynı
şafağı
ve onlardan yapılmıştır bugün neysek.
Olaylar ortasında, kimi gün de korkutucu laf
kalabalığı arasında
neşe ve kederle durdurulmuş
güçlü piyadeler, kör kaptanlar,
gelip geçenin bol olduğu çayırlar altında,
kimselerin uğramadığı tepelerde yitirilen onca kişi:
Zulmedilen masumlar, gazetelerde yeni
peygamberler,
bu manda derisi üstünde çayırın.

Fransa'dan, Okinawa'dan, Leyte mercan
adalarından
(Norman Mailer yazıp kaydetti bunları)
öfkeli havadan ve dalgalardan döndü
neredeyse delikanlıların hepsi.

Neredeyse hepsi... Acı ve yeşildir bu çamur ve ter tarihi:
Yeterince duymadılar resiflerin şarkısını
ve belki de yalnızca adalarda ölmek için
dokundular
alev ve koku taçlarına:
Kan ve gübre
kovaladı onları, pislik ve lağım fareleri,
bir de savaşan bitkin ve acınası bir yürek.
Ama geri döndüler,
ağırladınız onları
yayılıp giden toprakların geniş göğünde
ve kapanıp kaldılar (o dönenler)
sayısız adsız yaprakları olan bir taç gibi,
yeniden doğmak ve unutmak için.

II

Gelgelelim evde bir konuk
bekliyordu onları,
yeni gözler de taşıdılar mı (ya da kör mü oldular önce),
diken dallar yırtmış olmasındı gözkapaklarını,
ya dà yeni bir şeyler mi oluyordu Amerika toprağında.
Seninle birlikte savaşan bu siyahlara,
bu sert ve güler yüzlü adamlara bakın:
Evciklerinin
önüne
alev alev bir haç dikildi,
asıldı, yakıldı kan kardeşin:

Savaşçı yapmışlardı onu, şimdi yasaklanıyor
kendisine
söz ve karar; toplanıyor geceleyin cellatlar
kukuletaları altında,
haçla ve kamçıyla.
(Başka şey duyulurdu
denizler ötesinden savaşılsaydı.)
Beklenmeyen bir konuk,
tükenmiş yaşlı bir ahtapot gibi,
uçsuz bucaksız, her şeyi saran,
yerleşti evine küçük asker:
Eski bir zehri damıtmakta basın, Berlin'de
üretilme.
Gazeteler (*Time*, *Newsweek*, vb.) iftiranın
sarı yapraklarına dönüştüler: Hearst,
Nazilere aşk şarkısı düzen, gülümsüyor
ve tırnaklarını biliyor yeniden resiflere
ya da bozkırlara savaşmaya çıkasınız diye
evinizi işgal eden bu konuk için.
Durup dinlenmek yok sana: İstiyorlar ki sürsün
çelik ve kurşun ticareti, yeni bir barut hazırlanıyor
ve çabucak satmalı onu, o taze barut
alıp yürümeden, yeni ellere de düşmeden.

Her yeri tutmuş işgalci efendiler
alaylarını yayıyorlar konağına,
kara İspanya'yı seviyorlar ve bir kadeh kan
sunuyorlar sana
(bir kurşuna dizilen, yüz kurşuna dizilen): *Marshall kokteyli.*
Genç bir kan alın: Çin'den köylüler,

İspanya'dan mahpuslar,
Küba şekerkamışlarından kan ve ter,
kadınların gözyaşları
Şili'deki bakır ve kömür madenlerinden,
sonra da iyice çarpın
sopayla dövercesine,
buz parçaları ve *Hıristiyan kültürünü savunuyoruz*
şarkısından birkaç damla da eklemeyi unutmayın.
Bu karışım acı mı?
Alışırsın küçük asker, içersin.
Dünyanın dört bir köşesinde, ay ışığında
ya da sabahleyin lüks hotelde,
dirilten ve serinleten içkiyi isteyin bayım,
ödeyin onu Washington'ın resminin olduğu
fatura karşılığında.

Sen de gördün ki Charlie Chaplin,
şefkatin son babası dünyada,
kaçmak zorunda ve yazarlar (Howard Fast, dahası),
bilimadamları, sanatçılar
ülkende
"*un-american*" düşüncelerinden suçlanıp
savaş zengini tüccarların mahkemesinde
sanık sandalyesine oturmak zorundalar.
Dünyanın bir ucuna kadar gidiyor korku.
Halam diken üstünde okuyor bu haberleri,
ve yeryüzünün bütün gözleri
utanç ve öç mahkemelerine dikilmiş.
Kanlı Babbit'lerin, kölecilerin, Lincoln'ün
katillerinin

adaletidir bu adalet,
bu mahkemeler bugün kurulan
yeni engizisyon mahkemeleridir,
hayır, haçla değil (o zamanlardaki korkunçtu ki
anlatılamaz),
yargılamaya hakkı yokken
bankaların ve kerhanelerin masaları üstünde
şıngır mıngır tekerlenen altınla kuruldu bu
mahkemeler.

Bogota'da bir araya geldiler Morinigo, Trujillo,
Gonzales, Somoza, Dutra, alkış kıyamet.
Sen, genç Amerikalı, onları tanımıyorsun daha:
Onlar göğümüzün kara vampirleridir,
acıdır kanatlarının gölgesi:
Hapishaneler,
kıyım, ölüm, kin: Güney'in toprakları,
petrol ve güherçile
öğrendi canavarları.
Şili'de, Lota'da, geceleyin,
madencilerin rutubetli yoksul çatısı altına
celladın emriyle geliyor. Çocuklar
ağlayarak uyanmaktalar.
Binlercesi hapiste,
düşünüyorlar suçumuz ne diye...
Paraguay'da
kalın orman gölgesi katledilen yurtseverin
kemiklerini saklamakta, bir silah sesi
çınlıyor
yazın fosfor aydınlığında.
Gerçek

öldü orada.
Neden müdahale etmiyorlar
Santo Domingo'da, Batı'yı savunmak için
Mister Vandenberg, Armour, Marshall, Hearst?
Ve neden Nikaragua'da,
gece yatağında basılan, işkence edilen Sayın Başkan
sürgünde ölmek için kaçmak zorunda kaldı?

(Orada savunulacak muzlar var, *özgürlükler* değil,
bunun için Somoza yeter.)
Yunanistan'dadır
büyük üstün fikirler
ve de Çin'de mundar kilimler gibi lekeli
hükümetlerin imdadına koşmak için.
Ah, küçük asker!

III

Amerika, ben de topraklarından çok öteye
uzatıp yolumu yapıyorum seyyar evimi; uçuyor,
geçiyor,
şarkı söylüyor ve söyleşiyorum günler boyu.
Ve Asya'da, SSCB'de, Urallar'da durup
reçineye ve yalnızlıklara banmış yüreğimi
seriyorum.

Engin topraklarda insanın
aşk ve mücadele gücüyle yarattığı her şeyi
seviyorum.
Çamların yaşlı gecesi ve yüksek bir sütun gibi

sessizlik
çevrelemekte şimdi Urallar'daki evimi.
Burada doğdu buğday ve çelik,
insanın elinden, göğsünden.
Ve çekiçlerin türküsü mavi yeni bir mucize gibi
sevindirmekte kadim ormanı.
Buradan bakıyorum insanın geniş topraklarına,
çocukların ve kadınların coğrafyasına, aşka,
fabrikalara ve şarkılara, düne kadar
yabani tilkinin yaşadığı ormanda
şebboylar gibi ışıl ışıl okullara.
Buradan kucaklıyor elim haritada
çayırların yeşilini, bin işliğin dumanını,
kumaş kokularını, geçtiği yeri abat eden
enerjiye hayranlığı.
Akşamları taze izli yollardan dönüp
lahana göbeği pişirilen ve dünya için
yeni bir kaynağın belirdiği mutfaklara giriyorum.

Çocuklar da döndüler buraya,
lakin milyonlarcası kaldı geride,
çengellere asıldılar, darağaçlarında sallandırıldılar,
o iş için yapılmış fırınlarda yakıldılar,
adlarından başka bir şeyleri
kalmayana kadar yok edildiler.

Halkları da katledildi:
Katledildi Sovyet toprağı:
Milyonlarca cam ve kemik karıştı birbirine,
karıştı birbirine inekler ve fabrikalar,
bahar gözden kaybolunca dek savaşın kapanında.

Her şeye karşın geri döndü çocuklar,
ve aşk –inşa edilen vatan için– içlerinde
vatan diye haykıran damarlarla
onca kana karıştı;
Sovyetler Birliği şarkı söylüyor kanla.
Prusya ve Berlin fatihlerinin yüksek sesini
çınlattı dönüşte, yeniden doğsun diye kentler,
hayvanlar ve bahar.
Kalk, Walt Whitman çimen sakalınla,
benimle bak bu ormandan,
bu kokulu görkemden.
Ne görüyorsun Walt Whitman?
Görüyorum diyor benim can kardeşim,
nasıl çalıştıklarını görüyorum fabrikaların
ölülerin anımsattıkları bu kentte,
dupduru başkentte,
ışıl ışıl Stalingrad'da.
Acıya ve yangınlara gark olup
çarpışmış alandan görüyorum,
sabahın neminde yola çıkıp
gıcırdayarak ovalara doğru giden bir traktörü.
Sesini ver bana, toprak altında göğsünün ağırlığını,
Walt Whitman, yüzünün o vakur köklerini ver
söylemek için şarkısını bu yeniden yapılanmaların!
Söyleyelim hep birlikte onca acıdan doğanı,
büyük sessizlikten, üstün zaferden
belireni:
Stalingrad, dalgalanıyor çelik sesin,
umut yeniden doğuyor kat kat
ortaklaşa bir ev gibi,
ve yeni bir titreyiş var orada yürüyen

eğiterek,
şarkı söyleyip
inşa ederek.
Kandan çıkıyor Stalingrad,
bir su, taş ve demir orkestrası gibi,
yeniden doğuyor fırınlarda ekmek,
okullarda bahar,
dikiliyor yeni yapı iskeleleri, yeni ağaçlar,
yaşlı Volga tel tel olmuş çırpınırken.
Bu kitaplar,
sedir ve karaçamdan yeni sandıklardaki,
birleştiler ölü cellatların mezarları üstünde:
yıkıntılar arasına kurulan bu tiyatrolar
şehidin ve direnişin üstünü örtmekte:
anıtlar gibi aydınlık kitaplar:
her kahraman üstünde,
ölümün her milimetresi üstünde bir kitap,
bugüne dek hiç kavuşulmamış
bu zaferin her taçyaprağı üstünde.

Sovyetler Birliği, derleseydik
senin savaşında dökülen bütün kanı,
can çekişen özgürlük yaşasın diye
bir ana gibi dünyaya getirdiğin her şeyi,
yeni bir okyanusumuz olurdu
her birinden daha derin,
bütün ırmaklar kadar yaşam dolu,
Araucan volkanlarının ateşi kadar canlı.
Daldır elini bu denize,
sen dört bucağın insanı,
daldır da kaldır onu boğmak için

unutanı, ezeni, yalan söyleyeni, kirleteni,
kanını aşağılamak için
Batı çöplüklerinin yüz itiyle işbirliği edeni.
Sen Sovyetler Birliği,
özgür insanların anası!

Ural çamlarının hoş kokularından
Rusya'nın yüreğinde kitaplığın doğuşuna
bakıyorum,
sessizliğin çalıştığı laboratuvara,
yeni şehirlere odun ve şarkılar taşıyan trenlere,
ve bu yaralara merhem, barışta bir çarpıntı
kabarıyor
yeni bir göğüsteymişçesine:
Bozkıra dönüyor kızlar ve güvercinler
beyazlığı dalgalandırarak,
altınla kaplanıyor portakal ağaçları:
bugün çarşı
her şafak vakti
yeni bir koku barındırıyor,
yeni bir koku yükseklerden,
büyük kıyımın olduğu yerden gelen:
Mühendisler düzlüklerin haritasını yapmaktalar
sayılarıyla sarsılarak
ve kıvrılıp gitmektedir uzun yılanlar gibi
puslu yeni kışın topraklarında döşeli borular.

Üç odasında eski Kremlin'in,
Josef Stalin adlı bir adam yaşamakta.
Işık geç söner odasında.
Dünya ve vatanı bırakmıyor ki dinlensin.

Öteki kahramanlar bir vatan yarattı,
o da tasarlamaya yardım etti onlarınkini,
kurmaya
ve savunmaya.
Uçsuz bucaksız vatanı onun, kendisinin bir
parçasıydı zira,
dinlenemez o, çünkü vatanı dinlenmek nedir
bilmiyor.
Bir zamanlar kar ve barut
onu *knut*'u ve sefaleti, kölelerin sıkıntısını,
milyonlarca yoksulun uyuyan acısını
diriltmek isteyen (bugün de istiyorlar)
eski eşkıyalarla çarpışırken buldu.
Karşı geldi Vrangel'e, Denikin'e,
Batı'nın "kültürü savunmak" için gönderdiği
herkese.
Burada postlarını bıraktılar o cellatların
savunucuları,
ve geniş SSCB topraklarında gece gündüz çalıştı
Stalin.
Ne ki daha sonra Chamberlain'in kışkırttığı
Almanların kurşun dalgası geldi akın akın.
Bütün sınır boylarında meydan okudu onlara
Stalin,
bütün boğazlarda ve geçitlerde
ve askerleri bir halk kasırgası gibi
Rusya'nın engin barışını taşıyarak vardılar Berlin'e
kadar.

Molotov ve Voroşilov
buradalar, görüyorum onları,

ötekilerle birlikte, o büyük generallerle,
o baş eğmezlerle,
kar altında meşelikler gibi sertler.
Hiçbirinin sarayı yok.
Hiçbirinin emrinde hizmetkârlar sürüsü yok.
Hiçbiri kan satarak
zenginleşmedi savaşta.
Hiçbiri kabara kabara dolaşmaz hindi gibi
Rio de Janeiro'da veyahut Bogota'da
işkenceyle lekeli küçük satrapları yönetiyor
olmaktan:
Hiçbirinin yoktur iki yüz kostümü:
Hisse sahibi falan da değillerdir
silah fabrikalarında,
ne var ki hepsinin
hissesi vardır
mutlulukta ve ölümün gecesinde
ayağa kalkan şafağın sarsıldığı büyük ülkenin
yapısını çatmada.
Herkese "Yoldaş" dediler onlar.
Kral yaptılar marangozu.
Yağma yok, iğne deliğinden geçmeyecek artık deve.
Yıkadılar köyleri.
Bölüştürdüler toprağı.
Kalkındırdılar köleyi.
Sildiler dilenciyi.
Yok ettiler acımasız insanı.
Engin geceyi aydınlattılar.

İşte bunun için sana, Arkansas'lı kız, dahası
sana, West Point'li yakışıklı delikanlı, en çok da

sana Detroit'li tamirci, bir de sana, eski Orléans'ın liman işçisi,
hepinize, her birinize
seslenıyor ve diyorum ki: Dikkat edin bastığınız yere,
kulak verin engin insan dünyasına,
size bu seslenen ne State Department'ın züppelerinden
ne de çeliğin yırtıcı efendilerinden biridir,
Amerika'nın en güneyinden bir şair,
Patagonya'da bir demiryolcunun oğlu,
And Dağları'nın rüzgârı kadar Amerikalı
ve bugün bakır ve petrol usul usul
başka yerlerin kralları için dönüşürken altına
hapishanelerin, işkencenin, korkulu bekleyişin
hüküm sürdüğü bir ülkeden kaçan bir şairdir.
Sen bir elinde altın
öteki elinde bomba tutan put değilsin.
Sen de
ben neysem osun, esirgememiz gereken
şeysin, tertemiz Amerika'nın yeraltı, yolda belde gördüğün sade insan.
Kardeşim Juan ayakkabı satar
senin kardeşin John gibi,
kız kardeşim Juana patates soyar,
senin hala kızı Jane'in yaptığı gibi,
ve benim kanım madencidir, denizcidir,
senin kanın gibi Peter.

Sen ve ben kapıları açacağız
Urallar'ın rüzgârı kapkara perde arasından girsin

diye,
"*My dear guy*, fazla ileri gitme,"
diyeceğiz öfkelenene,
ne ki ondan ötesi toprak bize ait
artık mitralyöz kurşunları vınlamasın diye,
şarkılar şarkılara eklensin diye.

IV

Fakat Kuzey Amerika, sürülerini silahlandırırsan
tertemiz sınırları dağıtmak
ve sevdiğimiz düzeni, müziği yönetmek için
Chicago mezbahalarının kasabını gönderirsen
    taşlardan ve rüzgârdan,
çıkarız seni ısırmak için:
    Son pencereden çıkarız
ateş dökmek için üstüne:
    En yüksek dalgalardan çıkarız
seni dikenlerle çakmak için,
    tarladaki saban izinden çıkarız
Kolombiyalı bir yumruk gibi insin diye tohum,

    sana suyu ve ekmeği yasaklamak için çıkarız,
    cehennemimizde seni yakmak için çıkarız.

Ayağını basma sen de o zaman asker
tatlı Fransa'ya, çünkü orada olacağız
yeşil üzüm bağları sirke versin diye
ve yoksul kızlar sana göstersin diye
taptaze Alman kanının yattığı yeri.

İspanya'nın çıplak dağlarına çıkma,
her taş ateşe döner yoksa,
ve savaşırlar nöbet bekleyenler orada bin yıldır:
Yolunu şaşırma zeytinliklerde, asla,
geri dönemezsin Oklahoma'ya,
Yunanistan'a da girme; bugün döktüğün kan bile
kalkar da topraktan durdurur seni.
Tocopilla'da balıkçılığa gelmeyin,
kılıçbalığı tanır bedeninizden arta kalanı
ve Araucanía'nın kara madencisi gider bulur
yeni istilacıları toprak altında bekleyen
eski ve acımasız mızrakları.
Güvenmeyin ne vidalita söyleyen sığır çobanına
ne de buzdolabı işçisine. Onlar
her yerdedirler, gözleri ve yumruklarıyla,
Venezuelalılar gibi, bir elinde petrol bidonu bir elinde gitar,
sizi bekler bulacaksınız onları.
Girme, Nikaragua'ya da girme!
Sandino uyuyor karar gününe kadar ormanda,
tüfeği sarmaşık ve yağmurla örtülü,
gözkapakları görünmüyor yüzünde,
ama o öldürülürken açılan yaralar canlı
bıçakların ışıltısını bekleyen
Porto Rico'lu eller gibi.
Dünya size zindan olacak.
Yalnız adalar değil boşalacak olanlar, hava biliyor çoktan
kendisi için sevgi sözcüklerini.

İnsan eti istemeye gelme sakın

yüksek Peru'ya: Anıtların kemirilmiş sisinde
kanımızın sevecen atası ametist kılıçlarını
bilemekte
ve vadilerde deniz kabuğundan savaş borusu
toparlamakta savaşçıları ve sapanlı çocuklarını
Amaru'nun. Meksika'nın sıradağlarında
şafakta çarpışmak için insan götürmeye gelme;
Zapata'nın tüfekleri uyumuyor,
yağlanıp Texas'ın topraklarına dikilmişler.
Küba'ya girme, terli şekerkamışı tarlalarının
deniz ihtişamından çıkmış da seni bekleyen
tek bir karanlık bakış var,
tek bir çığlık, ya can alacak ya can verecek.
Varma
gürültücü İtalya'da partizanların toprağına:
Roma'da *ceketlerini* tuttuğun
askerlerin sıralarını aşma, San Pietro'ya uğrama:
Ötede köylerin kaba saba azizleri,
balığın denizci azizleri
dünyanın yeniden çiçeklendiği
bozkırların büyük ülkesini seviyorlar.
Dokunma!
Bulgaristan'ın köprülerinde, geçit vermezler sana
Romanya'nın ırmakları, kaynayan kan dökeriz
onlara
istilacıları yaksın diye:
Bugün ağaların beylerin mezarını tanıyan
köylüye selam verme, ki o pusudadır
sabanı ve tüfeğiyle: Bakma ona;
bir yıldız gibi yakar seni yoksa.
Çıkarma yapma

Çin'e: Eftrafında beylerle kokuşmuş sarayında
çıkarcı Chang orada olmayacak artık:
Tırpanlardan ve barut volkanından
bir orman olacak orada sizi bekleyen.

Başka savaşlarda su dolu çukurlar vardı,
ve de dikenli teller, pençeleri ve sivri uçlarıyla,
ama bu çukur daha büyük, bu sular daha derin,
bu dikenli teller metallerin en sağlamı.
Atomdurlar, insan metalinden bir başka atom,
bir düğümdürler, nice yaşamlardan bin düğüm:
halkların eski acılarıdır,
bütün eski vadilerin ve eski krallıkların,
bütün bayrakların, bütün gemilerin,
üst üste yığıldıkları yerde bütün mağaraların,
fırtınaya karşı çıkan bütün ağların,
toprakların bütün sert kırışıkları,
yakıcı kazanlardaki bütün cehennemlerin,
bütün dokuma ve döküm işlerinin,
yitirilen ya da toplanan bütün lokomotiflerin
eski acılarıdır onlar.
Bu dikenli teller bin kez çevirir dünyayı:
Bakarsınız bölerler, sürgün ederler,
ama birden mıknatısları çeker birbirini
yeryüzünü doldurana kadar.
Ama
bunun da ötesinde ışıltılı ve belirleyicidirler,
çelik gibi sert, güler yüzlüdürler,
beklerler sizi,
şarkı söylemeye ya da savaş etmeye,
tundranın ve tayganın erkekleri ve kadınları,

ölümü yenen Volga'nın savaşçıları,
Stalingrad'lı çocuklar, Ukraynalı devler,
taştan ve kandan, çelikten ve şarkıdan,
cesaret ve umuttan yüksek mi yüksek,
kalın mı kalın duvar olarak.
Bu duvara dokunursanız yanıp düşersiniz
fabrikalarda yanan kömür gibi,
Rochester'in gülümsemeleri karanlığa dönüşür,
ardından bozkır rüzgârının dağıtacağı,
onun da ardından karın sonsuzluğa gömeceği.
Kavgaya katılan herkes üşüşecek, Peter'den
yeryüzünü şaşırtan yeni kahramanlara kadar,
madalyalarından da soğuk küçük mermiler
dökecekler,
durmadan vınlayan,
bu geniş topraklardan bugün mutluluk diyarı
olana.
Ve asmalarla örtülü laboratuvardan
zincirinden boşanmış atom da çıkacak
kibirli kentlerinize doğru.

V

Bunların hiçbiri olmasın.
Uyansın oduncu.
Baltasıyla, tahta tabağıyla gelsin
köylülerle yemek yemeye İbrahim.
Ağaç kabuğundan başı,
masalar üstünde görülen gözleri,
meşenin kırışıklarında,

sekoyalardan daha yükseğe
yapraklar arasında tırmanarak
dünyaya baksın yeniden.
Eczanelere girsin ilaç almaya,
otobüsle Tampa'ya çıksın,
dişlesin sarı bir elmayı,
sinemaya girsin, konuşsun
bütün sade insanlarla.

Uyansın Oduncu.

İbrahim gelsin,
Illionis'in yeşil ve yaldızlı toprağı
kabartsın eski mayasını,
o da halkıyla birlik
kaldırsın baltasını
yeni kölecilere karşı,
kırbaca, matbaanın zehirine,
bizi satmak istedikleri
kanlı pazarlıklara karşı.
Yürüsünler gülüp şarkı söyleyerek
beyazı, siyahıyla gençler
altın taşlı duvarlara karşı,
kin üretene,
kanlarını sömürene karşı,
şarkı söyleyerek, gülerek ve de yenerek.

Uyansın Oduncu.

VI

Gelen alacakaranlıklar için barış,
köprü için barış, şarap için barış,
beni arayan harfler ve kanımda
memleket ve aşklarla
dolanarak tırmanan yaşlı şarkı için,
ekmeğin uyandığı
sabahtaki şehir için barış, Mississippi
ırmağı, o köklerin ırmağı için barış:
Kardeşimin gömleği için barış,
rüzgârın damgası kitap için barış,
Kiev'in büyük kolhozu için,
bu ölülerin külleri için barış, bir de öbürlerinin,
Brooklyn'in kara demiri için barış,
evden eve yeni bir gün gibi giden
postacı için barış,
megafonuyla sarmaşık dansçılarına
bağıran koreograf için,
yalnız Rosario'yu yazmak isteyen
sağ elim için barış:
Kalay taşı gibi gizli Bolivyalı için barış,
evlenmen için barış, Bío-Bío'nun
bütün bıçkı atölyeleri için barış,
çarpışan İspanya'nın parçalı yüreği için barış:
Üstüne iğne oyasıyla bir yürek işlenmiş
en yumuşak yastığın bulunduğu
küçük Wyoming müzesi için barış,
fırıncı ve aşkları için barış
ve de un için: Doğacak
her buğday için barış,

yaprak arayan her aşk için,
yaşayan herkes için barış: Barış
bütün sular ve topraklar için.

Şimdi ben veda edip
evime dönüyorum, düşlerime,
Patagonya'ya dönüyorum,
rüzgârın ağılları dövdüğü,
okyanusun buzu dağıttığı yere.
Bir şairden başka bir şey değilim: Hepinizi seviyorum,
gidiyorum sevdiğim dünyada geze dolaşa:
Ülkemde hapsediliyor madenciler
ve asker emir veriyor yargıca.
Ama köklerine kadar seviyorum
soğuk küçük ülkemi ben.
Yüz kez ölecek olsam
orada ölmek isterim:
Yüz kez doğacak olsam
orada doğmak isterim,
Şili kırlarının,
onun sert güney rüzgârının,
yeni satın alınmış çanlarının yanında.
Varsın kimse düşünmesin beni.
Bütün yeryüzünü düşünelim,
aşkla vuralım masaya.
Dönmek istemiyorum bir daha
kan bulaşmış ekmeğe, fasulyelere,
müziğe: Madenci, kız çocuğu, avukat, denizci
ve oyuncak bebek üreticisi bana eşlik etsin
istiyorum,

sinemaya gidelim,
çıkıp şarapların en kırmızısını içelim.

Hiçbir şey çözmeye gelmedim.

Şarkı söylemeye geldim buraya,
sen de benimle söyleyesin diye.

X

KAÇAK

I
KAÇAK
(1948)

Gece yarısından, bütün hayatımdan,
gözyaşlarından kâğıda, giysiden giysiye
yürüdüm bu çetin günlerde.
Polisin izlediği kaçaktım:
Ve camların saatinde, yalnız yıldızlar kalabalığında
şehirler, ormanlar, çiftlikler,
limanlar, insan olmanın bir kapısından öbürüne,
bir varoluşun elinden öbürüne,
ondan bir başkasına geçtim.
Amansızdı gece, ama insan
çakıyordu kardeşlik işaretlerini,
ve yollardan, gölgeden el yordamıyla geçip
aydınlık kapıya vardım,
bir zamanlar benimki gibi olan
küçük yıldız noktalı kapıya,
ormanda kurtların parçalayamadığı
o ekmek kırıntısına.

Bir keresinde bir kır evine ulaştım,
evdekileri hiç görmemiştim o geceye kadar,
haberim yoktu varlıklarından dahi.
Ne yaparlardı, nasıl yaşarlardı
en küçük bir fikrim bile yoktu.
Girdim, beş kişilik bir aileydi:

Hepsi ayağa kalktı
yangın gecelerinde nasıl kalkılırsa.
Eller sıktım
art arda, yüzler gördüm birbiri ardına,
bana bir şey demeyen: Daha önce
hiç görmediğim kapılardı bunlar sokakta,
yüzümü tanımamış gözlerdi,
ve gece yarısı, karşılama faslından hemen sonra
seriverdim yorgunluğumu,
Şili'nin bütün kederini yatırdım yatağa.

Gelip dayanıyordu uyku,
boğuk havlamalar ve kıymık kıymık yalnızlıkla
toprağın sayısız yankıları, sürüp gidiyordu gece
ve ben düşünüyordum: "Neredeyim? Kim bunlar?
Neden koruyorlar beni?
Neden beni hiç tanımadıkları halde açıyorlar
kapılarını
savunuyorlar şarkımı?"
Hiçbiri yanıtlamadı bunu
yapraklarla sarılmış gecedeki hışırtıdan,
cırcırböceklerinin kurduğu işlikten başka:
Gece bütün bütüne titrer gibiydi yapraklar
arasında.
Gece diyarı, sen, dudaklarını dayıyordun
pencereme
tatlı tatlı uyumam için
düşercesine binlerce yaprak üstüne,
mevsimden mevsime, yuvadan yuvaya,
daldan dala, birden senin köklerinde
bir ölü gibi uyuyup kalıncaya.

II

Üzümlerin sonbaharıydı.
Asmalar titriyordu.
Üstü örtülü ak salkımlar
kırağıyla kaplıyordu tatlı parmaklarını
ve kara üzümler toparlacık meme uçlarını
dolduruyorlardı gizli, dolana dolana gelen bir nehirle.
Ev sahibi, süzgün yüzlü zanaatkâr,
alacakaranlık günlerin
soluk dünyevi kitabını okuyordu bana.
İyilik dolu yüreği tanıyordu meyveyi, ana dalı
ve budaması, bardağın çıplak biçimini
veriyordu ağaca.
Atlarla konuşuyordu
kocaman çocuklarla konuşur gibi:
O evin beş kedisi ve köpekler
dolaşıyorlardı ardı sıra,
kimisi usuldan ve sırtını kabartarak,
kimisi şeftali ağaçlarının serinliğinde
çılgınca koşarak.
Ağaçların her dalını tanıyordu,
her budama izini
ve kocamış sesi eğitiyordu beni
atları okşarken.

III

Yine bir koşu döndüm geceye o zaman.
Şehri And gecesi olarak geçen geceye.

O gökten ağan gece açtı gülünü
giysilerim üstünde.
Güney'de kıştı.
Çıkıp oturmuştu kar
yüksek aylaklığına,
yakıyordu soğuk bin buzlu iğne ucuyla.

Mapocho'nun suları kara kardandı.
Ve ben bir sokağından öbürüne giriyordum
sessizliğin
zorbanın kirlettiği şehirde.
Ah!, sessizlik bendim aslında
bakarken bunca aşka,
gözlerimden göğsüme düşen aşka.
Çünkü bu sokaklar ve karlı gecenin
boyunduruğu ve halkım dalmış, karanlık,
kendi ölüler semtinde,
her şey, küçük sahte huzmesiyle son pencere,
yan yana dizili odaların kara ve sık mercanı,
toprağımdan hiç eksik olmayan rüzgâr,
her şey bana aitti,
her şey aşk ve öpücük dolu dudaklar uzatıyordu
bana sessizlikte.

IV

Daha önce hiç görmediğim genç bir çift
kapılarını açtı bana.
Kadın
haziran ayı gibi yaldızlıydı,

adam mühendisti, gözü yükseklerdeydi.
Ekmeği ve şarabı paylaştığımız o andan başlayarak
yavaş yavaş vardım mahremiyetlerine.
Bana dedikleri: "Ayrılmıştık,
uzlaşmamız mümkün değildi artık:
Bugün seni konuk etmek için birleştik,
birlikte bekledik seni.
Burada, bu küçük odada bir araya gelip
kurduk sessiz kalemizi."
Uykumda bile sessizliğimi koruyordum.
Kentin göbeğindeydi, Hainin,
ayak seslerini duyuyordum neredeyse,
beni gizleyen duvarların yanında
duyuyordum zindancıların iğrenç seslerini,
hırsızın kahkahalarını,
vatanımın belinde kurşunlar arasına
sokuşturulan ayyaş sözlerini.
Holger'lerin, Poblete'lerin geğirtileri
sessizliğindeki derime dokunuyordu neredeyse,
yere sürtünen ayakları yüreğime ve onların
ateşlerine
dokunuyordu sanki:
Benimkileri işkenceye gönderiyorlardı,
ben savaşçı sağlığımı kolluyordum.
Sonra bir başka gece, elveda Irene,
elveda Andre,
elveda yeni dost,
elveda yapı iskeleleri, elveda yıldız,
elveda belki sana da
penceremin önünde hayalî çizgiler gibi
görünen bitmemiş ev.

Elveda şu tepedeki
her akşam gözlerimin aradığı küçük nokta,
elveda
yeniden doğan gecenin açılışını
şimşek gibi yanıp sönüşüyle açan yeşil neon ışığı.

V

Bir başka sefer, bir başka gece, daha uzağa gittim.
Kıyıda sıradağlar boyunca,
Pasifik'e açılan sınıra, sonra Valparaíso'nun
dolambaçlı sokaklarına,
dar sokaklarına, kör sokaklarına.
Bir denizci evine girdim.
Evin anası bekliyordu beni.
"Düne kadar bilmiyordum –dedi bana–;
oğlum çağırdı beni,
Neruda adını duyunca soğuk bir ürperme geçirdim.
Ona, İyi hoş da biz ne verebiliriz ki ona
diye sormadan da edemedim." "O bizdendir,
yoksullardan yanadır," –diye yanıtladı beni–
"alay etmez bizimle, aşağılamaz sefil yaşantımızı.
Tersine yüceltir bizi, savunur."
"Bundan böyle bu ev onun evi olsun," dedim o
zaman.
Evde beni tanıyan hiç kimse yoktu.
Temiz örtüye baktım, gecenin dibinden
bana kristal kanatlar gibi gelen
şu yaşamlar gibi tertemiz su dolu testiye.
Pencereye gittim: Valparaíso

açmaktaydı titreşen binlerce gözkapağını,
ağzıma deniz gecesinin havası,
tepelerin ışıkları, suyun üstünde
denizci ayın titremesi,
yeşil elmaslarla bezeli
bir monarşiye benzer karanlık,
yaşamın bana bağışladığı
olanca soluk doldu.
Baktım, sofra kurulmuştu:
Ekmek, peçete, şarap, su;
hoş bir koku
–topraktan ve sevecenlikten–
orada savaşçı gözlerimi yaşarttı.
Valparaíso'ya bakan penceremin ardında
geceler, gündüzler geçirdim.
Denizci yeni ev sahiplerim
gemi bakınıyorlardı gün gün
denize açılmaya.
Kandırılmışlardı
kim bilir kaç kez.
Atomena
onları götüremezdi, *Sultana* hiç.
İşin aslı ödemeleri gerekiyormuş
fazladan bir şey ya da açıktan rüşvet,
bir o reise bir bu reise. Kimileri
onlardan fazla ödüyordu.
Her şey
Santiago Sarayı'ndaki gibi kokuşmuştu.
İşçi başından yazıcısına
açıyorlardı burada ceplerini,
Başkanınkiler kadar büyük değilse de,

kemiriyorlardı yoksulların kemiklerini.
Hırsızların bir köpek gibi kamçılandıkları,
polis sopalarının altında
yollarda bir başına haykıran
zavallı cumhuriyet.
Yerden bitme yankesicilerce Gonzalesleştirilmiş,
gammazcının kusmuğuna atılmış,
yıkık dökük sokak köşelerinde satılmış,
neyi varsa mezata çıkarılmış zavallı ulus.

Öz kızını satanın,
biricik vatanını, yaralı,
dilsiz ve elleri bağlı teslim edenin
elinde kalmış zavallı cumhuriyet.
İki tayfa gidip geliyorlardı
çuvallar, muz, zahire sırtlanıp yüklemeye,
dalgaların tuzuna, peksimete,
uçsuz bucaksız gökyüzüne hasretle.

Yalnız kaldığım günde
uzaklaşıyordu deniz: Tepelerin
canlı alevine bakıyordum o zaman ben de,
kayalara asılı evlere,
Valparaíso'nun çarpan yüreğine:
Yaşantılardan boy gösteren
yüksek tepeler, turkuvaz, kan kırmızı ve pembe
boyalı kapılar,
aşınmış merdivenler,
yoksul mu yoksul kapı salkımları,
yıkık dökük haneler,
sise, her şeyin üstüne ağını seren duman,

koyaklara umutsuzca tutunan ağaçlar,
insansız malikânelerin
kollarına serili çamaşırlar,
yüklemedeki gemilerden
bir yaratık gibi aniden
çıkan keskin siren,
salamuranın, sisin sesi,
şaklayan, şırıldayan okyanus sesi,
her şey sarıyordu bedenimi
yeni bir yeryüzü giysisi gibi
ve ben dorukların pususunda yaşıyordum,
yoksul insanların yüksekteki köyünde.

VI

Tepelerin penceresi! Valparaíso,
halk sanatı taşların çığlık çığlık üstüne
eklenmesiyle kırılmış soğuk kalay!
Bak benimle saklandığım yerden
kayıkların sıra sıra dizildiği gri limana,
usul usul kaynayan ay suyuna,
hareketsiz demir yığınlarına.
Çok uzak bir vakitte, Valparaíso,
denizini dolduran narin gemileri vardı onurun,
buğday hışırtılı, Beş-Direkli,
darmadağın ederlerdi güherçileni,
gülüş cümbüş okyanuslardan gelirlerdi
depolarını doldurmaya.
Deniz gününün yüksek yelkenlileri,
deniz gecesinin şişirdiği bandıralı ticaret gemileri,

sizinle abanoz ve fildişinin saf aydınlığı,
kahvenin ve başka bir ay altındaki gecenin
kokularıyla sarmalanarak, Valparaíso,
senin tehlikeli barışına gelirdi.
Titrerdi yüklü güherçilesiyle Potosi
–balık ve ok sembollü, mavi şişkinlik, narin balina–
yol alırken denizde dünyanın öbür kara
limanlarına.
Dürülmüş yelkenlilerden nice gecesi Güney'in,
tam tekmil Valparaíso gecesi,
dünya güneyinin gecesi,
dimdik meme uçları üstüne
pruva heykelinin,
Gemi Güzeli'nin üstüne,
pruvaların inip çıkan yüzüne inerken.

VII

Pampalarda güherçilenin şafağıydı.
Sarsılıyordu küspeden gezegen
doldurıncaya Şili'yi karlı fıçılarıyla
bir gemiyi doldurur gibi.
Pasifik'in kumları üstüne iz bırakmadan
geçip giden oncasından
geride kalana bakıyorum şimdi.
Benim gibi siz de bakın ona,
altın yağmurunun irin kolyesi gibi
vatanımın boynuna bıraktığı
şu suratsız döküntüye.
Sana eşlik etsin, yolcu,

Valparaíso'nun göğüne çakılı,
delip geçen bu kıpırtısız bakış.

Yaşıyor Şilili,
sert vatanın bahtsız zürriyeti
çöplük ve kasırga arasında.
Camları kırık pencereler, göçmüş çatılar,
boyaları dökük duvarlar, cüzamlı kireç,
gömülü kapılar, kil tabanlar
zeminin kalıntısına
güçlükle tutunmaktalar.
Valparaíso, pisliğin gülü,
vebalı deniz kabri!
Yaralama beni dikenli sokaklarınla,
acı sokak aralarının tacıyla,
suları ölüm saçan bataklık sefaletinin
yaraladığı çocuklarına baktırma bana!
Halkımdır sende acı çeken,
bütün Amerikalı vatanımdır,
kemirildi kemiklerinin hepsi,
köpükle çevrili bırakıldın,
derisi yüzülü ve yumuşak göğsü üstüne
aç köpeklerin işediği bir peri gibi.

VIII

Seviyorum seni Valparaíso, okyanusun yavuklusu,
içeri kapattığın, dilsiz yağmur bulutumun dışına,
ondan da öteye attığın her şeyi.
Amansız ışığını seviyorum

sen deniz gecesinde meylederken denizciye,
ki o zaman sen –portakal çiçeği–
ışıl ışıl ve çıplak, ateş ve sissin.
Kimse gelip indirmesin çekicini
severek savunduğum bu şeylere:
Gizlerinde dolaşan bir tek ben varım:
Yalnız benim sesim var
çiyden aralık çitlerinin ortasında,
denizin tuz tadındaki analığının
seni öptüğü merdivenlerinde,
bir tek benim dudaklarım var
senin tepelerdeki havaya yükselmiş
soğuk denizkızlarının tacında,
okyanus aşkı, Valparaíso.
Dünyanın bütün kıyılarının kraliçesi,
dalgaların ve gemilerin gerçek merkezi,
içimde ay gibisin,
ormanda rüzgârın yönü gibi.
Seviyorum suça bulaşmış sokaklarını,
tepelerin üstündeki hilal ayını,
ve meydanlarına bahara maviler giydirerek
giren denizci ahalini.

N'olur anla beni, limanım benim,
en iyi ve en kötü halini yazmaya hakkım var,
kırık şişeleri aydınlatan şu acı lambalar gibiyim.

IX

Anlı şanlı denizler aştım,
her adanın çiçekli gelin tacını geçtim,
denizcilerin en hasıyım kâğıt üstünde
ki dolaştım, dolaştım, dolaştım
son köpüğe kadar
senin yürek delen deniz aşkın
kazındı içime tüm aşklardan öte.
Büyük Okyanus'un dağlı başısın.
Başkent başısın,
yarı at yarı insan semavi bağrında
oyuncak dükkânlarının
kırmızı mavi boyasıyla caka satmakta varoşların.
Küçük evlerinle, çarşaf üstünde kurşuni ütü altı
gibi
"Latorre"nle bir gemici şişesinde kalabilirdin
uçsuz bucaksız denizin
büyük fırtınası olmasaydı,
buzlu boraların
o yeşil yumruğu,
sarsılan topraklarının şehidi, yeraltı
dehşeti, meşalene karşı denizin tüm çalkantısı
sana kara taştan bir asalet,
köpükten bir kasırga kilisesi yapmasalardı.
Sana aşkımı ilan ediyorum, Valparaíso,
bir gün döneceğim kavşaklarında yaşamaya,
sen ve ben serbest kaldığımızda
yeniden, sen deniz ve rüzgâr tahtında,
ben nemli felsefi diyarlarımda.
Özgürlüğün nasıl kar ve okyanus

arasından belirdiğini göreceğiz.
Valparaíso, yalnız Kraliçe,
Bir başınalığın sessizliğinde yalnız
okyanusun Güney'i,
  tepelerindeki
her sarı kayaya baktım,
sel gibi dokundum nabzına,
gece saatinde ruhumun senden istediği
kucaklamayı
liman kızı ellerin verdi bana,
hatırlıyorum şimdi mavi ateş
parıltısında krallığını serperek hüküm sürdüğünü.
Senin gibisi yok kum üstünde,
Güneyli kılıçbalığı, suyun Kraliçesi.

X

Geceden geceye böyle,
karanlıkların tüm Şili kıyılarında
boğulduğu o uzun saatte,
kapıdan kapıya kaçak geçtim.
Öteki sade evler, vatanın her kıvrımında
öteki eller bekliyorlardı
adımlarımı.
  Sen bin kez geçtin
sana anlatmadığım bu kapıdan,
bu hiç boyanmamış duvardan,
solgun çiçekli pencerelerden.
Benim için sırdı:
Güm güm atıyordu benim için,
şehit kanına banmış

kömür bölgelerindeydi,
Antarktik takımadalarının
yakınındaki limanlarda,
oradaydı, dinle, belki de caddelerden yükselen
öğle müziğiyle çınlayan o sokakta,
ya da parkın üstünde
ötekilerden ayırt edilmeyen pencerede,
masanın üstüne konmuş yürekle
bir tas berrak çorbanın
beni beklediği yerde.
Bütün kapılar benimdi,
"Benim kardeşimdir o," derlerdi hepsi,
"gelsin fakirhaneme,"
vatanım suça batarken boğazına kadar
acı şarap tıpası gibi.
Küçük tenekeciyi gördüm,
o kızların annesini,
sarsak köylüyü,
sabun yapan adamı,
tatlı romancı kadını,
iç karartan büroya bir böcek gibi
çivili delikanlıyı,
geldiler, kapılarında gizli bir işaret vardı,
sanki kule kapısını koruyacak bir anahtar,
girebileyim diye hemencecik,
gece vakti, akşam ya da öğleüstü,
ki tanımasam da kimseyi:
"Kim olduğumu biliyorsun kardeş,
sanırım beni beklemektesin," diyerek.

XI

Ne yapabilirsin, sen ey hain, havaya karşı?
Ne yapabilirsin yeşeren, beliren, susan,
bakan her şeye, beni bekleyip
seni yargılayan şeylere karşı?
Hain, ihanetlerinle her an su gibi para harcayarak
aldığın şeyler var.
Sen ey hain, sürer,
kapatır, işkence edebilirsin
ve alelacele ödeyebilirsin
satıcı ne yaptım ben demeden,
o satın aldığın tüfeklerin altında güçbela
uyuyacaksın, ben, gece kaçağı
vatanımın bağrında yaşarken!

Ne içler acısı
ufacık ve geçici zaferin!
Aragon, Ehrenburg, Paul Éluard,
Parisli şairler,
Venezuelalı yiğit yazarlar
ve ötekiler benimleyken,
sen, lanet, Escanilla ve Cuevas,
Peluchoneaux ve Poblete arasındasın!
Ve ben halkımın hazırladığı mola yerlerinde,
halkımın gizlediği dehlizlerde,
vatanımın ve onun güvercin kanatları üstünde
uyuyorum, düş kuruyorum ve yıkıyorum senin
sınırlarını.

XII

Hepinize, size
karanlıklarda elimden tutan
gecenin ve sessizliğin yaratıkları,
size ışıkları tükenmez lambalar,
yıldız yolları, yaşantıların ekmeği,
gizli kardeşler, size, hepinize
sesleniyorum: Teşekkür etmek yok,
hiçbir şey dolduramaz
saflığın kadehlerini,
hiçbir şey alamaz içine
suskun huzurunuz gibi
yıkılmaz baharın bayrakları üstündeki
bütün güneşi.
Yalnızca
düşünüyorum da
onca yalınlığa,
tertemiz çiçeğe layık oldum belki
ve belki de siz oldum ben, doğru ya,
şu toprak, un, şarkı kırıntısı,
nereden geldiğini, nereye ait olduğunu
bilen doğal hamur.
Öyle uzaklardaki çan değilim ben,
ne de şifresini çözemediğin
derinlere gömülü kristal, halkım ben,
hepsi bu, saklı kapı, karanlık ekmek,
öyle ki beni konuk ettiğinde
kendini konuk etmektesin,
kim bilir kaç defa dövülen
ve bir o kadar da yeniden doğan

o misafiri.
Herkese, hepinize aitim,
tanımadıklarıma, adımı hiç duymamışlara,
ırmak boylarında,
volkanlarımızın dibinde,
bakırın kükürtlü gölgesinde yaşayanlara,
balıkçılara, köylülere,
camlar gibi kıvılcımlanan göllerin kıyısındaki
mavi yerlilere,
yaşlı elleriyle insanı sorgular gibi
köseleye çivi çakan ayakkabıcıya,
sana, bilmeden beni bekleyen,
size aitim, sizi bilir, sizin şarkınızı söylerim.

XIII

Amerikan kumu, görkemli çiftlik,
kızıl sıradağlar,
eski fırtınalarla tohum gibi saçılan
oğullar, kardeşler,
toplayalım her canlı tohumu
toprağa dönmeden önce
ve yeni doğmuş mısır
dinlemiş olsun sözlerini de
tekrarlasın onları bir daha, bir daha.
Ve şarkı söylesinler gece gündüz,
ısırılsınlar, yutulsunlar,
çoğaltalım onları toprakta,
sonra birden sessizlik olsunlar,
gömülsünler taşların altına,

karanlık kapılar bulup
yeniden doğsunlar, çıksınlar,
paylaşılsınlar, alıp götürülsünler
ekmek gibi, umut gibi,
gemilerin rüzgârı gibi.
Mısır şarkını getiriyor sana,

ayrıldı halkımın köklerinden
var olmak, kurmak, yüceltmek
ve yeniden fırtınada
çoğalan tohum olmak için.

İşte iki yitik elim.
Görünmezdirler, ama sen
görüyorsun onları gecenin ardında,
görünmez rüzgârın ardında.
Ver bana ellerini,
görüyorum onları Amerikan gecemizin
yabani kumu üstünde,
ve senin o elindir aldığım
kavga için yeşeren,
sonra yine tohuma dönen.

Yalnızlık çekmiyorum gecede,
toprağın karanlığında.
Halkım ben, parmakla sayılmayan...
Sesimde pırıl pırıl güç var
sessizliği delip geçmeye
ve karanlıklarda yeşermeye.
Ölü, şehit, gölge, buz,
kapatırlar hemen tohumun üstünü.

Sanırsın toprağa gömülüdür halk.
Toprağa döner oysa mısır.
Amansız kırmızı elleri
sessizliği delip geçen.
Yeniden doğarız ölümlerden.

XI

PUNITAQUI ÇİÇEKLERİ

I
TAŞLAR VADİSİ
(1946)

Bugün Nisan'ın 25'i,
1946'nın beklenen suyu, yağmur
yağdı Ovalle tarlaları üstüne,

Bu ilk ıslak perşembe günü
kuruyor tepelerde kurşuni demirhanelerini
buhar dolu gün
aç köylülerin çuvallarında sakladıkları
küçük tohumların perşembesidir bu:
Bugün çarçabucak belleyecekler toprağı ve
ekecekler yeşil yaşamın tohumlarını.

Henüz bugün çıktım Hurtado Irmağı'nın
yukarısına:
Yükseğe, burada kök salmış, korkunç bir şamdanı
andıran
iri And kaktüsü yüzünden dikenlerini kabartmış
geçit vermez uğultulu tepeler arasından,

Ve çakır dikenleri üstünde, al renkli
bir elbise, ya da lekesi korkunç kızartının,
yaktı kanlı lambalarını Quintral
binlerce diken üstünde sürüklenmiş bir bedenin
kanı gibi.

Dev torbalardır kayalar ateş çağında katılaşmış,
kör taş çuvallardır vadiyi bu heybetli heykellerin
kondurulduğu
yere kadar yuvarlanan.
Karasöğüt sıklığı arasında ırmak yaprakların
son sulardan tatlı ve ölgün bir uğultu taşıyor,
damla damla atmaktalar kavaklar hafif sarılıklarını.

Norte Chico'da geç kalmış sonbahar bu.

Burada gün daha fazla titreşiyor salkımda.

Kelebek gibi saydam güneş
kalıyor uzunca doldurmak için üzümü,
gün gelip parlıyor benekli taneleri vadinin üstünde.

II
PABLO KARDEŞ

Nitekim köylüler görmeye geliyorlar beni bugün:
Kardeş, su yok bugün, "Pablo kardeş, su yok,
yağmadı yağmur.

Ve ırmağın
cılız suyu
yedi gün akıyor, yedi gün kuruyor.

İneklerimiz yukarıda sıradağlarda öldüler.

Ve kuraklık öldürmeye başladı çocuklarımızı.

Yukarıda çoğunun yiyecek hiçbir şeyi yok.
Pablo kardeş, sen git konuş Bakan'la."

(Pablo kardeş elbette konuşacak Bakan'la, fakat
alçaklığın derisiyle kaplı koltuklar,
dalkavuk salyalarıyla cilalanıp parlatılan
bakanlık masaları bilmezler kimin geldiğini.)
Bakan yalan söyleyecek, ellerini oğuşturup duracak,
zavallı ortaklaşacı köylülerin malı davarı da
eşeği köpeğiyle yuvarlanacak açlığa açlıktan,
toz toprağa belenmiş kayalar arasından
uçuruma doğru.

III
AÇLIK VE ÖFKE

Elveda, elveda, hanene, alın terinle kazandığın
gölgeye,
saydam dala, kutsanmış toprağa,
öküze, elveda, cılız akan suya, bayırlara elveda,
yağmurla gelmeyen müziğe,
çorak ve çakıllı şafağın solgun kemerine.
Juan Ovalle, sana elimi uzattım, susuz elimi,
taştan, duvardan ve kuraklıktan elimi.
Ve dedim ki: Lanetle kara koyunu,
en haşin yıldızları, mor çakırdikenini andıran ayı,
düğün dudaklarının parçalanmış demetini,
ama dokunma insana, akıtma kanını artık,
deşerek damarlarını, kumu da boyama böyle,
vazgeç yangına vermekten vadiyi

dalları kavgada düşenlerin damarları olan
ağacıyla birlikte.

Juan Ovalle, öldürme. Lakin
elin yanıtladı beni: "Öldürmek istiyor bu
topraklar,
öç almak istiyor
geceleyin,
eski amber kokulu hava
bir zehirdir kara günde,
suç zinciri gibidir gitar,
ve rüzgârsa bir bıçak."

IV
TOPRAK HIRSIZLARI

Ardında vadinin ve kuraklığın,
ırmağın ve ince yaprağın ardında
keseği ve hasadı gözleyen
toprak hırsızı var.

Bak şu kırmızı sesli ağaca,
alev alev dalgalanan bayrağına,
seher soyunun ardında
toprak hırsızı var.

Duyuyorsun cevizler arasında
kayaların tuzuna benzer kristal rüzgârını,
ancak her günün mavisi üstünde
toprak hırsızı var.

Duyuyorsun tohum yatakları arasında
yaldızlı okuyla buğday nasıl sarsılmakta,
gel gör ki insanla ekmek arasında maske gibi
toprak hırsızı var.

V
MADENLERE DOĞRU

Ardından tozun ve altının
çıktım yüksek kayalarına,
madenler cumhuriyetinin
dinlendiği topraklara:
Yumuşaktı duvarlar,
her taş esmer kilden bir öpücükle
asılmıştı ötekine.

Taşla taş arasında bir öpücük
koruyucu yollar boyunca,
topraktan toprağa bir öpücük
kırmızı iri üzümler arasında,
bitişik dişler gibidir
yeryüzünün çenesi,
tertemiz harçlı duvarlar
suyun akışında
çakılların bitmek bilmez öpücüğünü
yolun bin dudağına taşıyan.

Tarımdan altına doğru çıkalım.
İşte burada yüksek çakıllıklar.

Elin ağırlığı kuş kadar.
Bir insan, bir kuş, havanın bir maddesi,
inadın, uçuşun, ıstırabın,
belki bir gözkapağı, ama hep bir savaş.

Eğrilemesine giden altının yatağı tarafında,
yani Punitaqui'de, kuyularda yüz yüze
araba çeken, kürek çalan
suskun madencilerle, gel,
Pedro deriden huzurunla,
gel, Ramirez, kapalı madenlerin
dölyatağını keşfeden yanık ellerinle,
selam sana, basamaklar arasında,
altının kireçli yeraltı topraklarında,
aşağıda, damarlarında kaldı
ateşe damgasını vuran aletleriniz.

VI
PUNITAQUI ÇİÇEKLERİ

Eskiden olduğu gibi katıydı burada vatan.
Altın yitik bir tuzdu,
bir balıktı
kızıla çalan ve öfkeli topağın içinde
doğuyordu ezilen küçük dakikası;
doğumu vardı kanlı tırnaklardan.

Şafak vakti soğuklamış badem ağacı gibi,
sıradağların dişleri altında deliğini açıyor yürek,
deliyor, dokunuyor, eza çekiyor, tırmanıyor,

ve parça parça gömleğiyle varıyor
daha özlü, daha bir gezegen olmuş yükseklere.

Yanık yürekli kardeşim,
elimde topla bugünü,
inelim bir kez daha uyuyan tabakalara,
gittikçe daha derine daha bir dibe
elinin kaçmak isteyen canlı altını
kerpeten gibi kavradığı yere.
Orada da birkaç çiçekle
kadınları vardı yörenin, yükseklerden Şilili kadınlar,
madenin madenî kızları
elimde bir demet, Punitaqui'den
bazı çiçekler, birkaç kırmızı çiçek,
sardunyalar, bu kıraç toprağın
yoksul çiçekleri,
tutuşturdular elime
madenin en dibinden derlemişlercesine,
kırmızı suyun kızlarıymışçasına o çiçekler
geliyorlardı insanın gömülü olduğu derinlerden.

Tuttum ellerini ve çiçeklerini,
parça parça toprağı ve madeni,
yeraltı taçyapraklarının ve acıların kokusunu.
Gördüğümde anladım onları
katı yalnızlık içindeki altının yanına
nereden gelmiş olduklarını
gösterdiler bana
kan damlaları gibi akıp giden yaşamlarını.

Yoksullukları içinde
çiçeklenen cesaret, bir şefkat demeti
ve onun en gizli metaliydiler.

Punitaqui'nin çiçekleri, atardamarlar, yaşantılar,
yatağımın başucunda, gecede, yükselmekte
kokunuz
ve beni yeraltındaki keder dehlizlerinin
iyice dibine götürmekte,
çentikli doruğa, kar üstüne ve hatta
bir tek gözyaşlarının ulaştığı köklere.

Çiçekler, tepelerdeki çiçekler,
madenin, taşın çiçekleri,
Punitaqui'nin çiçekleri,
acı yeraltının kızları: İçimdesiniz, asla unutulmaz,
hep canlı kalacaksınız, ölümsüz saflığı,
taştan ölmeyen tacı inşa ederken.

VII
ALTIN

Altının saf günüydü bugün.
Gömmeden yeniden yapısını
onu bekleyen kirli çıkışa,
toprağın ateşle arıtılan
insan teri ve eliyle kaplı
görkemli bedeninden
daha yeni gelen, yeni ayrılan.

Orada halk ayrıldı altından.
Topraklaydı zaten onun ilişkisi,
saftı zümrüdün gri anası gibi.
Aynı terli eldi gömülü külçeyi,
tohumların yeryüzü rengini,
sırlarla güçlü araziyi,
salkımları biçimlendiren toprağı
zamanın sonsuz boyutunun sınırladığı
çiftlik toprağı gibi kavrayan.

Lekesiz altının toprakları, varı yoğu
insanın, halkın işlenmemiş
madeni, onların iki yolunun
kesiştiği amansız kavşakta
görünmeden buluşan bakır madenleri:
Tozu yutmayı sürdürecek insan,
sürdürecek çakıllı toprak olmayı,
altın da çıkacak onun kanı üstüne
deşip hükmedinceye dek yarasına.

VIII
ALTININ YOLLARI

Gelin bayım, vatan ve toprak satın alın,
konutlar, hayırdualarıı, istiridyeler alın,
her şey satılık geldiğiniz bu yerde.
Barutunuzun yıkamayacağı hiçbir kule yok,
herhangi bir şeyi reddedecek bir başkan,
hazinesini dökmeyecek bir ağ.

Rüzgâr gibi hepten "özgür" olduğumuzdan
satın alabilirsiniz rüzgârı, çağlayanı,
birtakım kâğıtlar düzenleyip de
sinsi fikirleri uygulamaya koyabilirsiniz
ya da hiç arzu etmediği halde
devşirebilirsiniz pazar malı keten içinde
gözden düşmüş aşkı.

Giysi değiştirdi altın
alarak paçavra, eprimiş kâğıt,
görünmez bir varağın soğuk kenarları,
boğumlu parmaklardan kemer şeklini.

Bir tabak kâğıt para getirdi
yeni konağında küçükhanıma
dişleri aralık babası
güzel hanımın yerde bin naz içinde
gülücükler atarak yalayıp yuttuğu.
Piskoposa kadar yükseldi
altının çağlarının töreni,
yargıçların kapısını açtı,
ne halılar topladılar onunla,
ne sarsıcı geceler yaşandı genelevlerde,
koşturdu rüzgâra verip saçlarını.

(Onun hüküm sürdüğü çağı yaşadım.
Veremli yoksulluğu gördüm,
gurura batmış pislikten piramitleri:
Kimler geldi kimler geçti
diktatörlerin irinli yağmuruyla,
terazideki ağırlıklarına bakıp da

kendilerini güçlü sananlar,
altının sert ve her şeyi yutan kumuyla kararıp giden
ölümün kaskatı kuklaları.)

IX
ALTINDAN DAHA UZAĞA GİTTİM

Altından daha uzağa gittim: Greve girdim.
Varlıkları birleştiren zarif ip
öylece duruyordu orada, insanın saf bağı
capcanlıydı.
Ölüm ısırıyordu onları,
altın ve asitli dişler ve zehir uzanırken kendilerine
halk kapısının önüne koydu çakmaktaşını,
kesekler omuz verdi
birbirine paralel su, kök sürgünleri,
kan bağının dalgaları gibi şefkat ve kavga
akarken oradan.
Grevi gördüm tedirginliği kovan birleşmiş kollarda
ilk kez gözlerimin önündeydi capcanlı
kavganın sarsıcı bir ânında!

İnsanların yaşantılarında birlik.
Yoksul ocaklarıyla direnişin mutfağında,
kadınların gözlerinde,
beceriksizce bir günlük işi durdurmaya
tanımadıkları mavi bir denize eğilir gibi

eğilen o canım ellerde,
kıt ekmeğin kardeşliğinde,
sarsılmaz gösteride,
beliriveren taş filizlerinde,
terk edilmenin tuzu üstünde yükselen
bu yiğit narda
şefkatin eski, yitik şehrini buldum.

X
ŞAİR

Eskiden gider gelirdim yaşamda
başımda bir karasevda: Küçük bir kuvars
sayfası tutardım eskiden
gözlerimi yaşama çivileyerek.
İyilik satın aldım, kıskançlık pazarına takıldım,
arzunun en sefih sularını soludum,
maskelerin ve varlıkların korkunç düşmanlığını.
Bir deniz bataklığı dünyasında yaşadım
adım attın mı çiçek, zambak yutardı beni köpüklü
titremesinde,
ayağımı bastığım yerde ise
uçurumun dişlerine doğru kaydı yüreğim.
Böyle doğdu,
ısırganotlarından koparılırcasına,
bir ceza gibi yalnızlığa tutunan
ya da hayâsızlığın bahçesinde en gizli
çiçeğini toprağa gömülmekten alıkoyan şiirim.
Ve böyle kara su gibi ayrıksı,
derin dehlizlerinde yaşayanların arasında

elden ele aktım, her varlığın ayrıksılığına,
gündelik kine.
Okyanusun tuhaflar tuhafı balıkları gibi
varlıkların yarısını saklayarak
yaşıyor olduklarını öğrendim,
çamurlu enginliklerde ölümü de gördüm.
Kapıları ve yolları açan ölümü.
Duvarlardan içeri giren ölümü.

XI
DÜNYADA ÖLÜM

Sağda, solda ve mezarlarda
kol gezip haraca kesiyordu ölüm:
İnsan hançeriyle ya da torbasıyla,
öğleüstü ya da akşam alacasında
öldürmeyi kolluyor, kıyıyordu cana,
gömerek varlıkları ve dalları,
katledip yok ediyordu cesetlerini.
Seriyordu ağlarını, sıkıyor kanatıyordu,
sabahları çıkıp avının kanını kokluyordu,
ve zaferinden dönüşünde
ölüm ve ayrılık parçaları akıyordu üstünden,
o zaman da kendisini öldürüp
toprağa gömüyordu adımlarını
şatafatlı bir cenaze töreniyle.

Yaşayanların evleri ölü evlerdi.
Cüruf, göçmüş çatılar, lağım,
solucanlı dar sokaklar, insan gözyaşıyla

dolmuş mağaralar.
– İşte böyle yaşamak zorundasın, diyor yasa.
– Kokuşmuşsun özünde sen, diyor Şef.
– İğrençsin, diye buyuruyor Kilise.
– Çamura yat, diyorlar sana.
Kimisi de külü kışkırtıyor
yönetsin ve hüküm versin diye
insanın çiçeği kendisi için dikilen duvarlara
çarpılıp dururken.

Mezarlığın uğuru ve taşı oldu.
Herkese sessizlik
ve bilenmiş yüksek bitki boyu.
Sonunda buradasın, acı ormanın orta yerinde
bize bir çukur bırakıyorsun nihayet,
artık aşmayacağın duvarlar arasında
kaskatı kalıyorsun sonunda. Ve çiçekler
her gün miski amber ırmağı gibi
ölüler ırmağına kavuşmakta.
Yaşamın dokunup geçmediği çiçekler
düştüler senin bıraktığın çukura.

XII
İNSAN

Burada aşkı buldum. Kum üstünde doğdu,
konuşmadan büyüdü, katılığın çakmaktaşına
dokundu
ve direndi ölüme.
El değmemiş günü ve canlı denizi

birleştiren yaşamdı burada insan,
saldırıyor, şarkı söylüyor, savaşıyordu
aynı metallerin birliğiyle.
Burada kırık dökük odun haçlı mezarlar
kabarmış topraktı ve haçlar üstünden
ilerleyip giderdi kum rüzgârları.

XIII
GREV

Bir garipti şimdi çalışmayan fabrika.
İçerisinde sessizlik, bir uzaklık
insanla makine arasında
gezegenler arasında kopmuş bir ip gibi,
bir boşluk, insanın zamanı inşa ederken
ellerinde kalan, işin ve sesin olmadığı
çıplak meskenler.
Terk edince türbinin kovuklarını,
elini çekince kazan dairesinden
ve güç kalmayınca fırının bağırsaklarında,
ayırıp da çarktan gözlerini
onun görünmez çemberinde
tutulup kalınca baş döndüren aydınlık,
bütün o kudretli güçlerden,
gücün saf çemberlerinden,
o dehşetli enerjiden
bir çelik hurda yığını kaldı kala kala,
insansız odalarda dul bir hava,
yalnız kokusu yağın.

O hep hırpalanan parça olmadan,
Ramirez olmadan,
yırtık pırtık giysili insan olmadan
var olamazdı hiçbir şey.
Öyle biçare ölüme yığılan
motorların derisi vardı orada
durgun bir denizin vebalı dibinde
kara balinalar
ya da gezegenlerin yalnızlığına
birden çökmüş dağlar gibi.

XIV
HALK

Kızıl bayraklarını dolaştırıyordu halk,
onlarlaydım ben de
bastıkları taşta, gürültülü yürüyüşte
ve kavganın yeri göğü inleten şarkılarında.
Adım adım nasıl fethettiklerini gördüm.
Direniş tek yoldu onlar için,
lakin öncesinde her biri kendi köşelerinde
bir yıldızın kırık parçaları gibiydiler, dilsiz,
pırıltısız.

Ama sessizlikten yapılma birlik içinde
ateştiler, yıkılmaz şarkıydılar,
derinliklerden ve savaşlardan olma
yeryüzü üstünden insanın usul usul geçişiydiler.
Savaşçı onurdular, o eskiden çiğnenen onur,
bir sistem gibi uyanıyorlardı,

kapıyı çalan yaşamların düzeni gibi,
gelip bayraklarıyla
oturuyorlardı başköşeye.

XV
HARF

Böyle oldu. Böyle de olacak. Kireçli dağlarda,
dumanın kıyısında hem, işliklerde
duvarlara bir mesaj yazılıdır
ve halk, yalnızca halk görebilir onu.
Ter ve sessizlikle şekil buldular
saydam harfleri. Yazılılar.
Ey halk, sen işledin onları kendi yoluna,
işte buradalar, şafağın alttan alta yakıcı
ateşi gibi gecenin üstünde.
Gir, ey halk, günün kıyılarına.
Ordu gibi ilerle, toplan,
döv toprağı adımların
ve tek ses olan kimliğinle.
Hep aynı yolu tuttur,
kavgada ter olanı,
yollarda kurşuna dizilen halkın
toz içindeki kanı olanı.

Bu aydınlık üstünde çiftliğin, kentin,
madenin doğduğu görülecek,
ve muhkem, doğurgan toprak gibi
bu birliğe yaratıcı süreklilik,
yaşamlar için yeni şehrin filizi yerleştirildi.

Hırpalanan sendikaların ışığı,
metalürjik ellerle biçimlenen vatan,
denizden çiçek demeti gibi çıkan
düzeni balıkçıların,
akın akın gelen duvarcıların ördüğü duvarlar,
tahıl okulları, insanın attığı fabrika temelleri.
Sürgünden dönen barış, bölüşülen ekmek,
şafak, yeryüzünün dört bir yanına kurulan
yeryüzü aşkının büyüsü.

XII

ŞARKI NEHİRLERİ

I
CARACAS'TAKİ MIGUEL OTERO SILVA'YA MEKTUP
(1949)

Bir gezgin görünmez sözcüklerle yazılmış
mektubunu getirdi bana, gözlerinin içinde
kıyafeti üzerine.
Nasıl da mutlusun Miguel, nasıl da mutluyuz!
Cerahatle kaplı bir dünyada böyle yok yere mutlu
kimse kalmadı bizden başka.
Baktım bir karga geçiyor
lakin uğursuzluğunu bulaştıramıyor bana.
Sen akrebi gözlüyor ve gitarını parlatıyorsun.
Canavarlar arasında yaşıyoruz şarkı söyleyerek,
ve ne zaman bir insana dokunsak,
inandığımız bir varlığın özüne,
bayat bir pasta gibi dağılıyor o kişi,
savunurken yaşamın korunu ben,
sen Venezuelalı mirasında topluyorsun
kurtarılabilen ne varsa.
Bu ne mutluluk böyle, Miguel!
Nerede olduğumu merak ediyorsun. Sana
diyeceğim;
–hükümete yalnızca *yararlı* ayrıntıları verirken–
sarp kayalarla dolu bu kıyıda olduğumdur,
denizle kırların birleştiği: dalgalarla çamların,
kartallarla fırtına kuşlarının, köpükle çayırların.
Çok yakından gördün mü bütün bir gün

nasıl uçtuğunu deniz kuşlarının?
Sanırsın dünyanın
mektuplarını götürmekteler kaderlerine.
Pelikanlar rüzgârdan bir yelkenli gibi geçiyorlar,
öteki kuşlar ok gibi uçup
And kıyılarında turkuvaz iple gömülü
merhum kralların, prenslerin haberlerini taşıyorlar,
nasıl bir haber taşıdıklarını sürekli unutan
ak bir topaktan olma martılar da.
Hayat ne kadar mavi Miguel, koyduğumuz zaman
içine aşkı ve kavgayı,
ekmek ve şarap olan sözcükleri,
henüz kirletemedikleri sözcükleri,
sokağa çıktığımız zaman şarkılarla, elimizde
çakaralmazlar.
Karşımızda bir şansları yok, Miguel.
Bizi öldürmekten başka ne yapabilirler ki,
öyle olunca da iş kötü onlar için,
yapacakları tek şey evimizin karşısında
bir apartman katı kiralamak ve bizi izlemektir
bizim gibi gülmeyi ve ağlamayı öğrenmek için.
Her yanımdan fışkıran aşk şiirleri yazdığımda
ve hüzünden geberirken, avare, terk edilmiş,
kemirirken alfabeyi,
"Ne büyüksün, ey Yazartanrı!" diyorlardı bana.
Yazartanrı falan değilim ben: Lakin yakaladım
yaşamı,
hep yüz yüze oldum onunla, öptüm kalbini
kazanmak için,
sonra maden dehlizlerine gittim
öteki insanların nasıl yaşadıklarını görmeye.
Ve çıktığımda pislik ve acıyla boyalı ellerle

kaldırıp gösterdim onları altın sicimlerle,
ve, "Cinayete ortak değilim," dedim.
Yutkundular, darıldılar, kestiler selamı sabahı,
vazgeçtiler bana Yazartanrı demekten,
sonunda küfretmeye vardırdılar işi
ve içeri tıkmak için ne kadar polis varsa saldılar peşime,
metafizik mevzulara kafa yormaktan vazgeçtiğim için.
Mutluluğu fethetmiştim bu arada.
O zamandan beri deniz kuşlarının uzaktan getirdikleri
mektupları okumaya çalışırım,
ıslak gelir mektuplar, bir bir tercüme ederim yazılanları,
usul usul ve güvenle: Bir mühendis kadar titizim bu tuhaf işte.
Ve pencereye koşuyorum birden. Saydamlığın bir karesi,
otun ve dorukların saf uzaklığıdır ki böyle çalışıyorum ben,
sevdiğim şeyler arasında: Dalgalar, kayalar, yabanarıları,
sarhoş edici bir deniz keyfiyle.
Ne var ki mutlu olmamız gitmiyor hoşuna hiçbirinin,
sana bir babacanlık rolü atfettiler: "Pek de abartma ama,
koyver gitsin",
bir börtü böcek âlemine raptetmek istediler beni de, gözyaşları arasında,
boğulup giderken ben, onlar nutuk çeksinler mezarımın başında.

Bir günü anımsıyorum
güherçilenin kumlu pampasında,
beş yüz adam vardı grevde. Kavurucu bir Tarapacá
akşamıydı.
Bütün kumu ve kanayan çölün kuru güneşini
topladıkları zaman yüzler,
eski bir kederin bir kadeh kin gibi
yüreğime geldiğini gördüm. O bunalım saatinde,
tuzlaların ıssızlığında,
kavganın yenilebileceğimizi gösteren zayıf ânında,
madenlerden gelen solgun yüzlü bir kız
kristalin ve çeliğin bir araya geldiği yiğit bir sesle
okudu senin bir şiirini,
hani o, ülkemin, Amerika'nın bütün işçi ve
amelelerinin
kırış kırış gözleri arasında yuvarlanan eski bir
şiirini.
Ve şarkının o parçası ağzımda kızıl bir çiçek gibi
parlayıp da birden kanıma indi, onu şarkından
doğan
taşkın bir mutlulukla doldurarak yeniden.
Tek sen değilsin düşündüğüm,
senin acılar içindeki Venezuela'n da var.
Yıllar önce, bir öğrenci görmüştüm,
bir generalin marifetiyle
pranga izi vardı ayak bileklerinde,
ve söz etmişti bana zincire vurulmuş insanların
yollarda nasıl çalıştıklarını anlatmıştı,
ölünüp gidilen zindanlardan.

İşte budur bizim Amerika'mız:
ne varsa önüne katıp götüren ırmaklar
ve kelebeklerin takımyıldızıyla bir ova
(kimi yerde elma büyüklüğündedir zümrütler),
ama ne gece ne de ırmaklar boyunca
kanayan ayak bilekleri vardır,
iğrenç bir zorbanın ülkemin çiçeğini
solup gitsin diye, kemik ticareti yapabilsin diye
eskiden petrolün, şimdiyse güherçilenin
yakınına gömdüğü Pisagua'da.
Bu yüzden şarkı söylüyorsun sen, gururu kırık ve yaralı Amerika
titretsin diye kelebeklerini,
celladın ve tüccarların elinde cezanın ürkütücü kanı olmadan
toplasın diye zümrütlerini.
Neden böyle şen şakraksın anladım, Orinoco yakınında
kendinden emin şarkı söylerken, evine şarap alırken yahut,
kavgada ve sevinçte yerini alırken, geniş omuzlarınla,
dönemimizdeki bütün şairler gibi
– açık renk giysiler ve yürüyüş ayakkabılarıyla.
O zamandan beri bir gün yazarım diye düşündüm
ve o arkadaş geldiğinde, senin üstüne nice öyküyle, bütün giysisinden akan
ve çatımın kestane ağaçları altına yayılan nice öyküyle:
"Tam zamanıdır," dedim kendi kendime,
lakin bir türlü koyulamadım yazmaya.

Fakat bugün iyice bir bastırdı: Bir deniz kuşu
geçti penceremden, bir değil binlerce,
ve topladım ben de kimsenin okumadığı,
dünyanın kıyılarına taşıya taşıya
nerededir bilemedikleri o mektupları.
Okudum o zaman her birinde senin sözcüklerini,
benim yazdıklarım gibiydiler, düşlediklerim gibi,
söylediğim şarkılar gibi,
ve karar verdim o zaman sana bu mektubu
göndermeye,
burada son veriyorum şimdi
pencereden bakmak için ait olduğumuz dünyaya.

II
RAFAEL ALBERTI'YE
(El Puerto de Santa María, İspanya)

Rafael, İspanya'ya varmadan daha,
şiirin, o harfi harfine gül, o pahalı salkım
çıktı beni karşılamaya,
yalnızca bir anı olarak kalmadı bugüne dek;
kokulu bir ışıktı, gözümde yeni bir dünya.

Zamanın unuttuğu çiyi getirdin
Zulümle yanıp kavrulan toprağına
seninle doğrulup uyandı İspanya o zaman,
tekrar taçlandı sabahın incisiyle.

Anımsayacaksın beraberimde ne getirdiğimi:
Baş edilmez asitlerce parçalanmış düşler,
sürgün sularda, ormanda yanmış kütükler gibi
acı köklerin çıktığı sessizlik içindeki devran.
Nasıl unuturum o zamanı, Rafael?

Taştan bir ay üstüne düşen ve her yerde
kıraç toprakların kartallarını,
çakır dikenleri, bulan biri gibi geldim ülkene,
sesinse ey denizci, beni bekliyordu orada
hoş geldin demeye, şebboy kokusunu,
deniz meyvelerinin balını sunmaya.

Ve şiirin masanın üstündeydi, çıplak.

Güney'in çamlıkları, üzümün cinsleri
senin yontulmuş elmasına reçinelerini verdiler,
ve o güzelim aydınlığın dokunuşuyla eriyip gitti
dünyaya getirdiğim onca gölge.

Dizelerinin mest edici kokusu arasında, ışıkta
taçyaprakları gibi yapılmış mimariyi,
geçmiş zamanın suyunu, irsi karı gördüm,
ki ben her şeyden önce sana borçluyum İspanya'yı.
Senin parmaklarınla dokundum peteğe ve bozkıra,
tanıdım halkın okyanus gibi kemirdiği kıyıları
ve şiirin yakuttan bütün giysisinin parçalandığı
sekileri.

Biliyorsun insana kardeşinden başkası öğretmez bunu.
Ve o saatte yalnızca o değildi bana öğrettiğin,

bir tek bizim tabakanın sönük geçişi değil
kaderin olan dürüstlüktü,
ve savundum bir kere daha uğradığında kan İspanya'ya
o zaman benim de halkım olan halkın mirasını.

Sen de biliyorsun, dünya âlem biliyor artık bunları.
Benim yerim sadece senin yanındır derim,
hayatının yarısı eksikken bugün,
ülken, o bir ağaçtan daha çok hakkın bulunan,
bugün, vatanının çektikleri arasında,
sadece sevdiklerimizden birinin yası değil,
senin yokluğun da var orada,
kurtların parçaladığı zeytin ağacının örtülü mirası,
ah, sevgili kardeşim, elimden gelse sana
o zamanlar bana verdiğin yıldızlı mutluluğu vermek
isterim.

Göksel ten gibi dokunan
şiir içindeyiz biz ikimiz,
hoşnutum seninle koparmaktan bir salkımı,
asma yaprağını, karanlıkların o kökünü.

Ne senin kapını açabildi varlıklarda kapılarını açan
haset
ne de benimkini. Ne kadar güzel
rüzgârın hiddeti bırakırken giysisini dışarıda,
bizimleydi ekmek, şarap ve ateş;
durmasın ulusundu öfke satıcısı,
durmasın geçsindi ıslık çalarak ayaklarının
arasından,
kaldırsındı ayrıca amber dolu kadehini
saydamlığın bütün töreniyle.

Her kim ki unutmak ister senin ilk olduğunu,
bırak yüzdürsün gemisini, sonunda gelip bulur
yüzünü.
Biri bizi gömmek mi ister tez elden,
iyi, ama uçmayı göze alması gerek.

Gelecekler, ama kim sarsabilir
güzün eliyle kaldırılan hasadı
boyayana kadar dünyayı
şarap titremesiyle?

Ver bana bu kadehi de öyle dinle kardeş:
Nemli ve seller altındaki Amerika'mla kuşatılmışım,
yitirdiğim oluyor bazen sessizliği ve gecenin tacını,
ve bir nefret basıyor içimi, belki de hiçlik bu,
boşluğun boşluğu,
bir köpeğin, kurbağanın alacakaranlığı,
o zaman hissediyorum ülkemin bizi ne kadar ayrı
koyduğunu,
biliyorum beni beklediğini,
varıp geleyim diyorum evine,
gerçekleştirmek için bir tek bizimle mümkün olan
güzellikleri.

Kimseye de borcumuz yok.

Ama onlar borçlular sana, bir vatan borçlular:
Bekle.

Geri döneceksin, döneceğiz. İstiyorum ki
yürüyeyim seninle

bir gün altınla sarhoş kıyılarında
limanlarına doğru, o zaman gitmediğim Güney
limanlarına.
Denizi gösterirsin bana
sardunyaların ve zeytin ağaçlarının
kumla dalaştıkları yerde,
ve yeşil gözlü boğalarıyla o otlakları
Villalon'un (gömülü olmasa
beni görmeye mutlak gelecek arkadaş)
sahibi olduğu, konyak fıçılarını bir de,
sarı yakutun cılız ateşiyle yaktığı
Góngora yürekli katedralleri.

Gideriz Rafael, seninkilerle birlikte
İspanya'ya dayanak olan
elleriyle dinlendiği yere
ölemeyen ölünün, o başında beklediğin,
çünkü sadece varlığın koruyor onu.

Oradadır Federico, lakin daha nicesi var
İspanya'nın sıradağları arasında batıp gitmiş,
toprağa gömülmüş, yargısız infaz edilmiş,
oraya buraya saçılmış yitik tahıl taneleri,
bizimkiler, bizse onların çamurunda yaşıyoruz.

Yaşıyorsun çünkü her daim mucizelerin tanrısıydın
sen.
Düşmediler kimsenin peşine senin gibi, kurtlar
parçalamak istiyordu seni, direncini kırmak.
Her biri isterdi ki kemirsin cesedini.

Gel gör ki yanıldılar. Belki budur şarkının yapısı,
o bozulmaz saydamlık, şefkatinin silah kuşanmış
kararlılığı,
boyun eğmezlik, latif metanet,
dünyaya olan sevdanı el üstünde tutan.

Seninle Genil'in suyundan,
al burası senin olsun dediğin yerden
bir yudum içmeye gideceğim, bakmaya
yüzen gümüşte senin şarkının mavi hecelerini
kuran
uykulu insan suretlerine.

Dökümevlerine de gireceğiz:
Şimdi bıçaklarda doğmayı bekliyor halkların çeliği:
Gök kubbenin oynattığı kırmızı ağların yanından
şarkı söyleyerek geçeceğiz.
Bıçaklar, ağlar, şarkılar süpürecek acıları.
Barutun karartt▪ğı ellerinde taşıyacak bu halk
çayırlıklarda bir defne gibi
aşkının acı içine ekti'ğini.

Evet, sürgünlüklerimizden doğuyor çiçek,
yıldırımlar altında halkın fethettiği vatanın şekli,
ve sadece bir gün değildir peteklere dolduran
o yitik balı, düşteki gerçeği,
her bir köktür dünyayı yapraklarıyla dolduruncaya
kadar şarkıya duran.
Oradasın, bıraktığın elmasımsı ayın kıpırdatmadığı
hiçbir şey yok:
Yalnızlık, köşe bucağın rüzgârı,

hepsi dokunuyor saf memleketine,
ve son ölüler, mahpuslukta yitenler,
kurşuna dizilen aslanlar,
ve o gerillalar, yüreğin kaptanları,
nemlendirmekte
kökleriyle, büründüğün kristal üniformanı,
taşıdığın yüreği.

Uzun bir zaman geçti ışıklı bir yara bırakan
acıları paylaştığımız o günlerin üstünden,
nallarıyla savaş atı ezdi geçti köyü
kırarak camları.
Bütün bunlar barut altında doğdu,
yolunu gözlüyor bütün bunlar doğrulsun diye
başaklar,
ve bu doğumda yeniden sarıp sarmalayacak seni
duman ve o zor günlerin şefkati.

Geniştir sağrısı İspanya'nın ve onda senin
mahmuzun
tepikler kabzası namlı bir kılıç gibi,
bilki unutmak yok, pırıltılı kardeşim,
seni silecek kış yok halkın dudaklarından.
İşte bunları söylemek istiyordum, bir sözcük
unutarak belki,
anımsamadığın mektuplarını sonunda yanıtlayarak,
Doğu'nun iklimleri de gelip yalnızlığıma dayanıp
kırmızı bir koku gibi örttüklerinde beni.
Senin altın
alnın
buluşsun bu mektupta başka zamanın günüyle,

o gelecek günün başka bir zamanıyla.
Bugün
hoşça kal diyorum, 1948, on altı Aralık,
Amerika'nın şarkı söylediğim bir köşesinde.

III
GONZÁLEZ CARBALHO'YA
(Río de la Plata)

Gece insan seslerini yalayıp yuttuğunda ve gölgesini
çizgi çizgi akıttığında,
büyüyen sessizlikte, varlıkların ötesinde
González Carbalho'nun nehrinin uğultusunu duyduk,
derin ve süreğen suyunu, ağacın ya da zamanın
büyümesi gibi hareketsiz görünen akışını.
Bu büyük ırmaksı şair eşlik etmekte dünyanın sessizliğine
Haşin bir sedayla ve işin gücün arasında onu duymak isteyen
(ormanlarda ya da ovalarda yolunu yitiren kâşif gibi)
kulağını toprağa dayamak zorunda: Ve sokak ortasında
gürültülü adımlar arasından yükseldiğini,
duyacaktır bu şiiri: Toprağın ve suyun derin sesini.

Şehrin ve hayhuyunun altında, al etekli
lambalar altında, doğan buğday gibi, fışkırmaktaydı
bir zaman orada burada bu şarkıyı söyleyen ırmak.

Bulut kızılı boğazları uzayı bölen
ürkmüş alacakaranlık kuşları,
yatağının üstünde
sarkan mor yapraklar.

Yalnızlığa bakmaya cesaret eden herkes:
Terk edilen sicime dokunanlar,
bütün uçsuz bucaksız saflıklar,
ve gemiden tuzun, gecenin, yalnızlığın
birleşimini dinleyenler
duyacaklar González Carbalho'nun gür sesli ve
kristal korosunun
karanlık ilkbaharından yükseldiğini.
Öbürünü anımsıyor musunuz? Aquitania Prensi:
Yıkılmış kulesinde, ilk saatte aldı yerini
bin yıllık insanın bardak bardak boşalttığı
gözyaşları köşesini.
Ve yüzlere, yenene ya da yenilene bakmayan bilsin
bunu:
Yakut rüzgârından ya da acı kadehten
kaygılananlar:
Sokağın ve sokağın ötesinde, bir saatten daha öteye,
dokunun karanlıklara da birlikte devam edelim.

O zaman, mavi mürekkeple çizilmiş
karmakarışık haritalarında küçük insanların:
Umuttan, yitik cefadan, kedersiz sudan olma
o şarkı söyleyen suların ırmağı erişir zafere.

Kardeşim yaptı bu ırmağı:
Yüksek perdeden ve yerin altından gelen

şarkısıyla inşa edildi sessizliğin bu vakur nemli sesleri.
Her şeyi kendinde toplayan bu ırmaktır işte kardeşim.

Nerede olursanız olun, gece ya da gündüz,
yollarda,
tarlaların ve otlakların uyanık trenlerinde
ya da soğuk şafağın ıslak gülünün yanında,
ya da ne bileyim
giysiler ortasında, dokunurken
kasırgaya,
kapanın toprağa
ki akıp duran bu gizli suyun büyük yürek atışı
karşılasın yüzünüzü.

Yeryüzünün en uzun ırmağısın sen, kardeşim:
Küremizin ardında çınlıyor vakur ırmak sesin,
ve ben daldırıyorum ellerimi sadık göğsüne;
aktıkça dolan bir hazineye sadık,
ulvi gözyaşının saydamlığına sadık,
insanın kuşatılmış sonsuzluğuna sadık.

IV
MEKSİKALI SILVESTRE REVUELTAS'IN ÖLÜMÜ ÜZERİNE (KÜÇÜK ORATORYO)

Silvestre Revueltas gibi bir insan toprağa dönerse,
yükselir bir uğultu, gidişini hazırlayan ve duyuran

bir ses ve hıçkırık dalgası.
Kökler tahıl tanelerine: "Silvestre öldü," derler,
buğday adını dalgalandırır yamaçlarda
ve hemen öğrenir bunu ekmek.
Amerika'nın bütün ağaçları çoktan biliyorlardır.

Kuzey bölgemizin soğuk çiçekleri de.
Su damlaları haber verirler,
Araucanía'nın evcilleşmez ırmakları
haberi çoktan duymuşlardır.
Buzuldan göle, gölden bitkiye,
bitkiden ateşe ve ateşten dumana
yanan, şarkı söyleyen, çiçeklenen, dans eden
ve yeniden dirilen her şey,
Amerika'mızda süregelen her şey, yükseklik ve derinlik
onu konuk eder:
Piyanolar ve kuşlar, düşler ve sesler,
rüzgârda çırpınan bütün iklimlerimizi birleştiren ağ
titrer ve iletir cenaze korosunu.
Öldü Silvestre, kendi müziği oldu hepten,
çınlayan sessizliği.

Yeryüzünün oğlu, toprağın çocuğu, bu andan başlayarak
zamana girmektesin.
Bu andan başlayarak müzikle dolu adın uçacak
dokunulduğu an bir çanın bronzu gibi vatanına
yeni bir sesle, sen olan sesle uçacak kardeşim.
Örtüyor bizi şimdilik katedral yüreğin gök kubbe gibi

şu engin, şu dev şarkın, volkan gibi şefkatin
dolduruyor bütün yüksekliği alev alev heykelin.
Neden tohumunu ektin hayatın?
Neden döktün her kadehe kanını?
Neydi aradığın kör bir melek gibi
gecenin kapılarına çarparak?

Ah ki adından fışkırıyor müzik,
müziğinden fışkırıyor kokulu defne taçlar,
pazarda yükselen elma kokuları gibi.

Bu görkemli ayrılık günü sensin çekip giden,
ne var ki duymuyorsun artık,
özlüyoruz soylu alnını
insanın evinin orta yerinde büyük bir ağacı özlediği
gibi.

Işığımız başka bir ışık,
girdiğimiz sokak yeni bir sokak,
dokunduğumuz elde senin gücün var şimdi,
her şey güç oluyor dinlenmende
ve bütünlüğün taşların dibinden yükselecek,
bize umudun aydınlığını gösterecek.

Rahat uyu, günün sona erdi kardeşim,
tatlı ve güçlü ruhun onu gündüz saatlerinden
daha büyük görkemle,
göğün sesi gibi mavi bir uğultuyla doldurdu.

Kardeşin ve dostların istediler ki adını tekrar
edeyim

Amerika rüzgârına
tanısın diye pampaların ve karın boğası,
onu kaldırsın diye deniz, tartışsın diye hava.

Artık Amerika'nın yıldızları senin vatanın.
Dünya artık senin kapısız evin.

V
İSPANYA HAPİSHANELERİNDE ÖLDÜRÜLEN MIGUEL HERNÁNDEZ'E

Bana geldin. Dosdoğru geldin Doğu'dan.
Ey keçi çobanı, boynu bükük
masumluğunu getiriyordun,
eski okul sayfalarını, Fray Luis'in tatlı izini,
çiçeklenen portakal ağaçlarını,

tepelerde yakılan gübreyi
ve maskenin üstünde tırpanlanan yulafın
pürüzsüzlüğünü,
toprağı gözleriyle ölçen balı.

Ağzın da bülbülü getiriyordu.
Turuncu benekli bir bülbülü, bozulmaz bir
türkünün,
yaprak yaprak bir gücün ağını.
Heyhat! Aydınlıkta barutun ortaya çıktığı
görülmekte,
bülbülü ve tüfeği taşıdığın görülmekte
ayı ve güneşi altında kavganın.

Biliyorsun oğulcuğum, yapabildiğim her şey şiirle kaim,
mavi bir ateştin benim için.
Bugün yüzümü toprağa dayıyor, dinliyor,
dinliyorum seni
müziği, kanı, can çekişen kovan peteğini.

Seninkinden daha göz kamaştıran bir soy görmedim,
ne daha katı kök ne daha katı asker elleri gördüm
bayrağımın kızıllığında yanarken
daha canlısı yoktu senin yüreğinden.

Ebedî delikanlı, eski zaman ortakçısı
buğday tohumları, yaşıyorsun ilkbahar altında,
kıvrım kıvrım, karanlıksın doğan metal gibi
beklerken zırhını kaldırma ânını.

Hayır, öldüğünden beri yalnız değilim.
Seni arayanlarlayım.
Bir gün öcünü almaya geleceklerle.
Tanıyacaksın adımlar ortasında adımı
toprağa gömülü yüzleri bize geri versinler diye
Kabil'i ezen, İspanya'nın göğsünde yola çıkan.

Bilsinler seni öldürenler, bunu kanlarıyla ödeyecekler.
Bilsinler sana işkence edenler, bir gün beni görecekler.
Bilsinler bugün adını kitaplarına gömen lanet herifler,
Damaso'lar,

Gerardo'lar, köpek enikleri, celladın sessiz suç ortakları,
silinmeyecek acın ve ödleklik ayları üstüne
kapanacak ölümün.
Kokmuş defneleri altına seni almayanlara gelince,
Amerikan toprağında, ırmak gibi kanlı şimşek tacınla
bırak daldırayım onları kapladığın alana
unutmanın hoşgörüsüne,
sakatlamak istediler beni yokluğunla.

Miguel, Osuna Hapishanesi'nden uzakta,
zulümden uzakta Mao Zedong
zafere doğru kavgada parçalanan
şiirini yönetmekte.
Ve harıl harıl çalışan Prag
şarkısını söylediğin tatlı kovanı yapmakta,
o yeşil Macaristan temizliyor ambarlarını
ve dans ediyor düşleriyle uyanan ırmağın
kıyısında.

Varşova'da yükseliyor çıplak denizkızı,
kurmakta yeniden kristal kılıcını göstererek.

Dahası, devleşiyor toprak,
senin şarkının gezip dolaştığı toprak
ve Stalin'in ve sizinkilerin direnci sayesinde
vatanının savunduğu çelik güvencede.
Pek yakında çevreleyecek
ışık senin eşiğini.
İspanya'nın Miguel'i,

yerle bir edilen toprakların yıldızı,
unutmadım seni, hayır,

unutmadım seni oğlum!
Ne var ki yaşamı senin ölümünle öğrendim:
Gözlerim doldu
ve hıçkırık yerine
acımasız gözyaşları buldum içimde!
Bekle onları! Bekle beni!

XIII

KARANLIKLARDAKİ VATAN İÇİN YENİ YIL KOROSU

I
SELAM
(1949)

İyi yıllar Şilililer, karanlıklardaki vatana,
iyi yıllar herkese, bir tekinden gayrı hepinize,
öyle azız ki, iyi yıllar yurttaşlarım, kardeşler,
erkekler, kadınlar, çocuklar,
sesim bugün Şili'ye doğru uçuyor, size doğru,
kör bir kuş gibi çarpıyor pencerene,
ve sesleniyor sana uzaktan.

Vatan, yaz örtüyor tatlı ve sert bedenini.
Karın çalkantılı dudaklı okyanusa doğru
dörtnala kalktığı doruklar yüksektir,
gökyüzünün kömürü gibi mavi ve yüksek
görünür.
Belki bugün, bu saatte, sırtında hayran olduğu
yeşil gömleğin,
ormanlar, sular ve belinde buğday.
Ve denizin yanında, sevgilim, denizli vatanım,
kumun ve istiridyelerin sedeflediği
evrenini çalkalamaktasın.

Belki de, belki de... Kimim ben kadırgana,
kokuna
dokunmaya gelen uzaklardan? Senin bir

parçanım:
Ağaçlarının üstünde
şaşırtıcı odundan gizli bir çember,
yumuşak kükürdün gibi sessiz bir büyüme,
yeraltı ruhunun haykıran külü.
Seni terk ettiğimde izlenerek,
sakalım fırça olmuş, kılık kıyafet hak getire,
yaşamım olan sözcükleri yazacak kâğıtlarım
bile olmadan, yalnız küçük bir çantayla,
iki kitap aldım yanıma,
bir de yeni kesilmiş ağacın alıcından bir parça.
(Kitaplar: Coğrafya Kitabı
ve Şili'nin Kuşları Kitabı.)

Her gece tanımını okuyorum, ırmaklarını:
Kılavuzluk ediyorlar uykuma, sürgünlüğüme,
sınırıma.
Trenlerine dokunuyor, saçlarını okşuyorum,
coğrafyanın bu demirli derisini düşünmekle
oyalanıyorum,
kırışıklardan ve kraterlerden ay kürene
doğru iniyor gözlerim
ve uyuduğumda sessizliğim güneye gidiyor
dağınık tuzunun son gök gürültüleri içinde.

Uyandığımda (başka bir hava, ışık,
başka bir sokak, kır, yıldızlar) bana yoldaşlık
eden
toparlacık parçasını okşuyorum
senin alıç ağacının, Melipilla'da bana
verdikleri
ağaçtan kesilen.

Kalın kabuğuna mıhlanan adına bakıyorum,
sert Şili, vatanım, kabuklu yürek,
toprak gibi sert biçiminde yüzler görüyorum,
bana dikenli ellerini uzatanların, çöl insanlarının,
güherçile ve bakır insanlarının sevgili yüzlerini.

Parlak bir metalinki kadar düz
bu dikenli ağacın yüreği,
kuru ve sert bir kan damlası gibi aşıboyası,
kükürt renkli odundan süsenle çevrili,
ve ormanların bu saf mucizesine dokunarak
bukleli çiçeklerinin düşmanlarını hatırlıyorum
gücünün şiddetli kokusu
seni sık ve dikenli çiçek bezekleri arasında
ortaya çıkardığında.
İşte böyle izliyorlar beni
ülkemin yaşantıları ve kokuları,
benimle yaşıyorlar, yakıyorlar içimde
beni bitiren ve yeniden doğuran inatçı harlı
ateşi.
Başka topraklardan giysilerimi deliyor
bakışları,
sokaklardan geçip giden bir lamba gibi
görüyorlar beni,
kapıları çalan bir deniz ışığı tutarak:
Senin verip de benim sakladığım ateşten kılıç o,
alıç gibi, saf, güçlü, yıkılmaz.

II
PISAGUA İNSANLARI

Yine de seni okşayan el burada bırakıyor okşamayı,
çölün sınırında, deniz kıyısında,
ölümün kamçıladığı bir dünyada.
O sen misin vatan, oradaki, bu senin yüzün mü?
Bu kurban, suyun ve tuzun paslandırdığı
dikenli tellerden bu kırmızı taç sen misin?
Senin yüzün mü bu şimdi Pisagua?
Kim kıydı sana, nasıl delik deşik ettiler
bir bıçakla çıplak balını?

Herkesten önce onları selamlıyorum,
adamları, acıların kaidesini,
kadınları, hamarat kolları,
çocukları, pırıl pırıl okulları,
Pisagua'nın kumları üstünde
bir ezik vatanın olduğu yerde,
sevdiğim toprağın onuru olanları.
Pisagua, yarının kutsal onuru olacak
toprağına atılmış olmak:
Birden dört bir yanı çevrilmiş olmak,
aşağılık bir hainin emri üzerine
bir terör gecesi alınıp götürülmek
ve buraya
insanın onurunu savunup korumak uğruna
kireçli cehennemine gelmek.

Hiç unutmayacağım düşman denizin pis ısırığının
acının duvarlarına saldırdığı
çıplak ve korkunç kayalardan

dik kalelerin yükseldiği ölü böğrünü:
Hiç unutmayacağım sular gibi baktığınızı
yüzlerinizi unutan bu dünyaya,
hiç unutmayacağım sorgulayıcı ışıkla
dolu gözlerle baktığınızı,
gözlerinizi, aç kurtların, o hırsızların yönettiği
Şili'nin soluk topraklarına çevirmenizi.
Biliyorum size nasıl yiyecek attıklarını,
toprağa atıyorlardı uyuz köpeklerin önüne atar gibi,
boş teneke kutulardan yaptığınız
tabaklarınızın yanına:
Sizi nasıl çıplak yerde uyuttuklarını biliyorum
ve nasıl ses çıkarmadan ve gururla sırada bekleyip
onca kez yere attığınız
iğrenç kara fasulyeleri almanızı.

Biliyorum ülkenin her yerinden toplanmış
yiyecek ve giyecekler geldiğinde
gururla yalnız değilizdir herhalde
diye düşündüğünüzü.
Yiğitler, toprağa yeni bir anlam veren

çelik yurttaşlar:
Sizi seçtiler avlamak için,
sürgünlüğün kumları üstünde
bir halk sizinle acı çeksin diye.
Ve cehennemi seçtiler,
bakıp haritada
bu tuz hapishanesini buluncaya,
insanı bitiren ıstıraptan
bu yalnızlık duvarlarını, başınız ezilsin diye
rezil zorbanın ayakları altında.

Ama bulamadılar yapıldığınız mayayı,
gübreden, yer kurdundan, çürümüşlükten
değildi bedenleriniz haininki gibi:
Raporlar yalan söylüyordu:
Halkın metanetiydi karşılarına çıkan,
bakır yüreği ve sessizliği.

Bu metaldir kuracak olan vatanı
halkın kumlu rüzgârı
dışarı attığında çöplüğün kaptanını.

Dayanın, dayanın kardeşlerim,
dayanın silahlı cellatların kamyonları
gece ortasında barakalarınıza baskın yaptıklarında,
kollarınız telle bağlı, uykunuz bölünmüş,
apar topar şaşkınlık içinde
itile kakıla gittiniz Pisagua'ya
jandarmalarla.

Sonra geri geldiler
ve doldurdular kamyonları
korumasız ailelerle, döverek çocukları.

Ve o sevimli çocuklardan bir ağlayış
duyulur hâlâ çölün gecesinde, bir ağlayış
binlerce çocuğun ağzından,
sert rüzgârı arayan bir koro gibi
duyalım ve unutmayalım diye.

III
KAHRAMANLAR

Félix Morales, Ángel Veas,
Pisagua'da katledildiler,
iyi yıllar kardeşlerim,
sevdiğiniz ve savunduğunuz
sert toprak altında. Bugün
çıtırdayarak adlarınızı söyleyen
tuz gölleri altındasınız
güherçilenin yayılmış gülleri altında,
sonsuz çölün korkunç kumu altında.

İyi yıllar kardeşlerim benim,
ne çok aşk öğrettiniz bana,
ve onca ufku siz açtınız
ölümde şefkat üstünde!

Okyanus ortasında birden doğan
adalar gibisiniz,
su altında havayla
ve denizin dayanıklılığıyla beslenen.

Sizden öğrendim dünyayı:
Saflığı, tükenmez ekmeği.
Yaşamı gösterdiniz bana, tuzun
sahasını, yoksulların haçını.
Çölün yaşantılarını geçtim
kara bir deniz üstünde gemi gibi,
ve yanımda gösteriyordunuz
insanın çalışmalarını, yeri,

paçavralar içinde evi,
ovalarda sefaletin uğultusunu.

Felix Morales, anımsıyorum seni
büyük bir portre yaparken, ince,
bir tamaruga fidanı gibi narin ve genç
pampanın kurak topraklarında.

Vahşi perçemin
dövüyordu alnının solgunluğunu,
resmini yapıyordun bir lafazanın
gelecek seçimler için.

Merdivene tünemiş olarak
anımsıyorum seni, bütün yaşamını
resme adayışını, o canım gençliğini
heder edişini.

Tuvale celladının
gülümsemesini çiziyordun,
biraz beyaz boyayla, ölçüp biçerek,
ışık almış gibi boyuyordun
eceline ferman çıkaracak ağzını.

Ángel, Ángel, Ángel Veas,
pampanın işçisi,
topraktan çıkan maden kadar saf,
öldürdüler seni, Şili toprakları sahiplerinin
sana uygun gördükleri yerdesin:
Hep ellerinle büyüklüğe doğru
diktiğin yırtıcı taşlar altında.

Hiçbir şey ömründen temiz değildi.

Havanın gözkapakları dışında.

Suyun anaları dışında.

Ulaşılmaz metal dışında.

Ömrüm boyunca koruyacağım
savaşçı soylu elini tutmanın,
sıkmanın onurunu.

Sakindin, acıda eğitilen,
katıksız çalgı olan ağaçtın.
Anımsıyorum seni
Iquique'de Intendance'ın onuru,
çalışkan ve çilekeş kardeşim.

Ekmek, un yoktu.
Şafaktan önce kalkardın o zaman
ve herkese bölüştürürdü
ellerin ekmeği.
Seni hiç daha büyük görmedim,
o ekmek, halkın ekmeği sendin,
toprak üstünde açık ekmek ve yürektin.

Ve gün akşam olduğunda
dönerdin omuzlarında
korkunç hayat mücadelesinin yüküyle,
un gibi gülümserdin,
ekmek barışının içine girerdin,

ve paylaştırırdın onu
uyku yeniden
tanelenen yüreğini birleştirene kadar.

IV
GONZÁLEZ VIDELA

Kimdi o? Kimdir oradaki? Neredeyim ben,
soruyorlar bana avare dolaştığım öbür diyarlarda.
Şili'de sormuyorlar ama, orada yumruklar rüzgâra uzanır,
madenlerde gözler bir noktaya dikilir,
tahta çıkmak için oylarını dilenmeye geldiğinde
kendileriyle birlikte ağlayan alçak haine.
Geldi Pisagua'ya, gördüler onu kömürün yiğit devleri,
dişleri uzuyordu onca vaadi vermekten,
sarılıp öpüyordu
bugün kumla sivilce artığını temizleyen çocukları.
Halkım arasında ve ülkemde iyi tanırız onu.
Yalancı köpek boğazını köylü sert ellerin
sıkabileceğini düşünerek uyur,
ve madenci çukurunun karanlığında kaygılı
uzatır bacağını düşünü kurarak
bu aç pireyi, açgözlü alçağı ezmeyi.

Bilir konuşanın kim olduğunu
o süngülü bulut ardında,
fuar hayvanları ya da onların yeni tüccarları
ardında

ama asla kendisini biraz, bir saatliğine de olsa, son bir saat,
gevezelik etmek için arayan halk arkasında değil!

Halkımın umudunu söktü kökünden, sattı onu
keyifle karanlıklarda en yüksek fiyatı verenlere,
özgürlük ve ferah barınaklar vermek yerine
yaraladılar onu, sopaya çektiler madenlerin dibinde,
zorla kabul ettirdiler ücretini dipçiklerin gölgesinde
bir azınlık göbek atarak yönetirken
kara timsahların sivri dişleriyle.

V
ACI ÇEKMEDİM

Peki acı çekmedin mi sen? Hayır, çekmedim. Yalnız halkımın acılarıdır bana acı veren. Onun koynunda, vatanımın içinde yaşıyorum ben, sonsuzluğunun ve tutuşmuş kanının hücresinde.
Kendi acılarıma ayıracak zamanım yok.
Saf güvenlerini öylece bana veren
ve bir alçağın ölü çukurun en derinine yuvarladığı bu hayatlar dışında hiçbir şey acı vermiyor bana.
O çukurdan yeniden ayağa kaldırmalıyız gülü.

Can bildiğimi, kararlı arı oğulumu
tutuklasınlar diye
yargıçlara baskı yapınca cellat
halk açtı bana sonsuz dolambacını,
aşklarının uyuduğu mahzeni,
orada savundu beni
denetleyerek günün ve havanın bile girişini.
"Sen bize mecbursun," dediler,
"soğuk damgayla bildirmelisin vicdansızların
iğrenç adlarını."
O zaman acı çektim acı çekmemekten.
Kardeş kardeş üstüne yatırılan
karanlık zindanları soruşturmamaktan,
bir yara gibi bütün kanım ve canımla,
ve parçalanan her adım bana doğru yuvarlanıyordu,
sırtlarına inen her darbe benimkine iniyordu,
şehit kanın her damlası
kanayan şarkıma doğru kaymaya başladı.

VI
ŞU SIRA

İyi yıllar... Bugün böğürlerinde toprağım olan sen,
mutlusun kardeşim.
Ben bütün sevdiklerinden uzakta dolaşan oğulum.
Yanıt ver bana, düşün ki yanındayım,
düşün ki seni soruşturan ocak ayı rüzgârıyım,
Puelche rüzgârı, her seferinde içeri girmeden
hızlı sorularını saçarak seni ziyarete gelen,
kendisine kapını açtığın dağların yaşlı rüzgârıyım.

Söyle, girdin mi bir arpa ya da buğday tarlasına,
sararmışlar mı? Anlat bana eriklerin bir gününü.
Şili'den uzakta toparlak bir günü düşünüyorum,
mor ve saydam, salkımları şekerli, lezzetle yüklü
kadehlerini damla damla ağzıma boşaltan
mavi kalın taneli bir günü.
Söyle, dişlerini geçirdin mi bir şeftalinin saf döşüne,
sonunda seni de toprağın kaynağı yapan,
doldun mu meyve meyve dünyanın görkemine
katılmış
abıhayatla?

VII
ESKİDEN BANA DENİRDİ Kİ

Bu yabancı diyarlarda eskiden de yol aldım:
Vatanımın adı kendisini taçlandıran gökyüzünün
yıldızlı sırları gibi parlardı.
Bütün enlemlerde peşine düşülmüş, kör,
tehdit ve pespayelikle bunalmış ben,
tuttum kendi elimden ve dedim ki kendime:
"Şilili, hey..." Umutla boyalı bir sesle dedim bunu.
O zamanlar sesinde bir ağıdın yankısı vardı,
küçüktü o zamanlar kumdan ellerin, ey vatan,
ama örterdi bir yaradan fazlasını,
ve fazlasını kurtarırdı kimsesiz bir bahardan.
Bugün barışını gemleyen bu umudu
saklıyorsun bütünüyle toprağının altında,
her insan için o engin tohumu,
yıldızın apaçık yeniden dirilişini.

VIII
ŞİLİ'NİN SESLERİ

Eskiden Şili'nin sesi
özgürlüğün madenî sesiydi, rüzgârdan ve gümüşten,
çınlardı eskiden yükseklerinde
yarası yeni kabuk bağlamış gezegenin,
çalılıklar ve santorların saldırdığı Amerika'mızın.
Tırmandı tepelerde bozulmamış kara dek,
tetikte, şerefli yapraklardan koron,
ırmaklarının özgür sularının şarkısı
vakarının mavi görkemi.
Isodore Errázuriz oldu
Eli kolu bağlı ve üstüne karanlık çökmüş halklar üstünde
kavgacı kristal yıldızını parlatan
gürültülü küçük gezegenden alnıyla Bilbao oldu,
Vicuño Mackenna oldu
işaretlerden ve tohumlardan
sayıya sığmaz ve filizlenen kocaman bir titreme taşıyan
pencereleri ışığa kapalı diğer köylerde.
İçeri girdiler ve yaktılar lambalarını geceleyin,
öteki köylerin acı aydınlığında
karın en yüksek aydınlığı oldular.

IX
YALANCILAR

Bugün adları Gajardo, Manuel Trucco,
Hernán Santa Cruz, Enrique Bernstein,
Germán Vergara'dır,
–açar açmaz ağızlarını– senin kutsal adınla
konuştuklarını iddia edenlerdir bunlar, ey Vatan,
aslan payı mirasını çöplüğe sürüklerken
seni savunduklarını söyleyenlerdir.
Hainin eczanesinde haplar gibi
yerde yuvarlanan bu cüceler, bu bütçe fareleri,
yerden bitme yalancılar, gücümüzü tartıklayanlar,
eli uzun fakir paralı askerler
ve tavşan dilli iftiracılar.
Benim ülkem değiller, beyan ediyorum bunu
her kim ki bana kulak vermek isterse bu
topraklarda,
güherçilenin büyük adamı değiller,
saydam halkın tuzu değiller,
tarımın anıtını inşa eden
ölçülü eller değiller,
değiller, yoktur esameleri,
yalan söyler, akıl verirler, ortada gözükmeden,
habire cebe atmak için.

X
ADLARINI SAYACAĞIM

Sol elim sitem ediyor bana yazarken:
Neden sayıyorsun adlarını? Kim onlar? Nedir anlamları?
Bıraksaydın da kalsalardı kışın isimsiz çamurunda,
atların işedikleri bu çamurda!
Sağ elim yanıtlıyor:
Kapıları çalmak için doğdum ben, yumruğumla dövmek için,
aydınlatmak için ağulu dev örümceğin beslendiği
karanlıkların en uç köşelerini.
Sayacağım adlarını. Vatan, bir tek
seni çiçekler ve köpükle anayım diye
bağışlamadın bana bu tatlı hüneri,
bir tek seni altın, çiçektozu, hoş koku
olarak çağırayım diye vermedin bana sözcükleri,
o güzelim kara saçlarından düşen
çiy damlalarını bir sıra ekmek için:
Adlandırayım diye de verdin
–süt ve etle– bana heceleri,
karnında kaynayan kurtçukları,
kanına saldıran, hayatını yağmalayan
o soluk benizlileri.

XI
ORMANIN KURTÇUKLARI

Bir şey düştü yaşlı ormandan, fırtınaydı
herhalde, arıtarak büyümesini ve örtüsünü,

ve mantarlar çıktı devrilen kütükler üstünde,
sümüklüböcekler geçti birbirlerinin
iğrenç izleri üstünden
ve yüksekten yuvarlanan ölü odunun
delikleri doldu, tiksinç larvalarla.
Böyledir işte senin kıyın, vatan,
yaralarında kaynaşan böceklerin
sefil hükümdarlığı
ve dikenli tel çiğneyen irikıyım kaçakçılar,
sarayın altınla pazarlık eden efendileri,
otobüslere ve balıkçı teknelerine doluşmuş bitler,
çılgınca dans eden satılmışın cüppesi altında
seni gıdım gıdım kemirenler,
meslektaşlarını gammazlayan gazetecidir onlar
ve iktidara çıkan alçak ispiyoncudur,
Yagan'lardan çalınan altınla
züppe dergilerin emrine giren züppedir,
domates kafalı ahmak amiraldir,
tebaasına bir torba dolusu dolar atan Amerikalıdır.

XII
VATAN SENİ PAYLAŞMAK İSTİYORLAR

"*Şilili diye çağırırlardı onu,*" diyorlar
bu solucanlar benden bahisle.
Çekmek istiyorlar seni ayaklarımın altından
vatanım,
kesmektir niyetleri pis bir iskambil destesini
onlardan taraf keser gibi,
paylaşmak isterler aralarında yağlı et gibi.

Sevmiyorum onları. Seni çoktan öldü sanıyorlar,
çoktan ayrılmış kolun bacağın,
ve kirli planlarının zevk âleminde
kendilerini senin efendin sayıyorlar. Sevmiyorum
onları.
Bırak seni seveyim toprağın ve halkınla,
bırak sürdüreyim düşümü
denizinin ve karının sınırlarında,
bırak toplayayım bütün acı kokunu,
götüreyim yollarda bir kadeh içinde onu,
hiç işim olmaz benim onlarla, dönüp bakma bana
omuzlarını şöyle bir silkeleyip
bu yozlaşmış hayvan tohumlarını yere saçtığında,
senin çocukların olduklarını inanmamı isteme
benden.
Kutsal odunu başkadır benim ülkemin.
Yarın sen
sevgililer sevgilisi olacaksın, ekmek, toprak,
oğullarımız,
okyanusun gelgitleri ve kar arasında
sıkıştırılmışlığında.
Gündüzümüzde özgürleşmiş zamanın soylu töreni,
gecemizde yıldız yüklü göğün bütünlüğü olacaksın.

XIII
ŞİLİ'YE KARŞI EMİR ALIYORLAR

Asıl onların ardındakine bakmalıyız, hepsinin
ardındakine,
bu hainlerin, bu kemirgen lağım farelerinin ardında

bir şey vardır, bir egemen,
yemekle birlikte kurşun da sunulan
masanın başına kurulan.
Sana Yunanistan'da başardıklarını yapmak
istiyorlar.
Yunanistan'da şölen sofralarına kurulur züppeler,
dağa çıkan halka kurşun sıkılır:
Hepten kırmak gerek
bu Samotrake Zaferi'nin kanatlarını
asmalı onları, öldürmeli,
yok etmeli, New York'tan havaya kalkan
katil bıçaklarını saplamalı, ateşe vermeli
kan altında bir topraktan doğar gibi
her yerde ortaya çıkan insan onurunu.
Silahlandırmak gerek Chiang'ı, açgöz Videla'yı,
para vermeli onlara hapishaneleri için,
kanatlar vermeli vatandaşlarını bombalasınlar diye,
ufak bir bahşiş, birkaç dolar, gerisini hallederler,
yalan söylerler, çalar çırparlar, dans ederler ölülerin
üstünde,
dolaşır karıları da vizon kürkleriyle caka satarak.
Can çekişirmiş halk, kimin umurunda, bakır
ağalarına
bu kadarcık kurban da olsun artık: Olaylar ortada:
Orduyu boşaltıyorlar generaller Chuquicamata'da
Staff'ın çıkarlarına hizmet etmek için
ve güherçile topraklarında ateş emri vermekte
"Şilili" bir general
pampanın çocuklarının ücret artışı isteklerine.
Böyle emrediyor yukarıdan, doların kesesinden,
böyle uyguluyor onları bir cüce hain,

böyle harekete geçiriyor polisleri generaller,
böyle çürüyor vatanın ağacı kökünden.

XIV
DENİZ GÖZLERİMİN ÖNÜNDE

Şilili, denize gittin mi bugünlerde?
Git benim adıma, ıslat ellerini ve kaldır ki
ben uzakta sonsuz sudan yüzüne düşen
bu damlaların hayranı olayım.
Tanıyorum, yaşadım benim bütün kıyımı,
Kuzeydeki koca deryayı, kıraç topraklardan
adalardaki köpüklerin fırtınalı ağırlığına kadar.
Deniz hatırımda, Coquimbo'nun çatlak ve demirli
kıyıları, Tralca'nın başı göklerde suları,
Güney'in beni yaratan yalnız dalgaları.
Hatırımda Puerto Montt'ta ya da adalarda,
geceleyin,
plajdan dönerken, orada bekleyen tekne,
ve izlerinde ateş saçan ayaklarımız,
yakamozlu bir tanrının gizemli meşaleleri.
Her adım fosforlu bir etekti.
Yıldızlarla yazıyorduk toprağa.
Ve denizde kayan kayık deniz ateşinden
ve ateşböceklerinden bir dal sallıyordu,
sayısız gözlü bir damla uyanıyordu birden
ve yeniden uyuyordu uçurumunda.

XV
GÖZ YUMMAK YOK ARTIK

Toprak istiyorum, ateş, ekmek, şeker, un,
deniz, kitaplar, herkese bir vatan, bu yüzden
avare gezerim: Peşimdedir hainin yargıçları
ve yağdanlıkları onun, çamur atmaya çalışmaktalar
eğitilmiş maymunlar gibi geçmişime.
Onunla geldim, o yönetenle girdim madene,
unutulmuş şafağın çölüne,
onunla geldim ve dedim ki yoksul kardeşlerime:
"Paçavralar giyinmeyeceksiniz artık,
ekmeksiz gününüz olmayacak,
vatanın gerçek çocukları olarak davranılacak size."
"Şimdi gelin paylaştıralım güzelliği,
kadınlar gözyaşı dökmeyecek çocukları için."
Gel gör ki paylaşılan aşk yerine, gece ortasında
tutup açlığa attılar onu ve de ölüme,
bu sözleri dinleyeni, kudret ağacının
gücünü ve şefkatini vereni,
artık yokum küçük zorbanın yanında,
o adsız insanın yanındayım, halkımın yanında.
Ülkemi istiyorum bizimkiler için,
herkes için aynı ışığı istiyorum
ateşli vatanımın saçları üstünde,
günün aşkını istiyorum, kara sabanın aşkını,
halkı ekmekten uzak tutmak için çizilen
bu kinli çizgiyi silmek istiyorum,
ve vatanı yolundan saptırıp, zindancı gibi,
onu elleri bağlı teslim edene gelince,
şarkısını söyleyeceğim onun, ama susmayacağım,

utancın duvarına adını sanını
çivileyip bırakacağım.

XVI
KAVGA EDECEKSİN

Bu yeni yıl senin için hemşerim.
Zamandan çok senden doğdu,
yaşamının esaslı parçası olarak
ayır da onu sen kavgaya ada.
Mezarında korku ve aşk içinde dinlenemeyen
bir ölü gibi düştü bak bu yıl.
Bu ölü yıl suçlayan acıların yılıdır.
Ve festival saatinde, geceleyin, kopup düştüğünde
acı kökleri ve bir başka önemsiz kristal
yaşamının azar azar dolduracağı bir başka yılın
yükseldiğinde boşluğuna doğru
vatanımın istediği vakarı ver ona,
volkan ve şarap arasına sıkışmış vakur duruşunu.
Ülkemde yurttaş değilim artık:
Bana yazdıklarına göre iktidardaki edepsiz soytarı
silmiş binlerce adla benim adımı.
Cumhuriyet yasasının yaptığı listelerden.
Adım silinmiş artık var olmayayım diye,
zindanın ucube akbabası oy versin diye,
oy verebilsinler diye dayak atan, sarayın
bodrumunda
işkence eden canavar ruhlu görevliler,
oy verebilsinler diye emre amade kâhyalar,
korucular,
ülkeyi satanların ortakları.

Avare gezerim, mahpus damlarından ve
çiçeklerden
uzakta olmanın sıkıntısıyla yaşarım,
insanlardan ve memleketten,
ama sen savaşacaksın yaşamı değiştirmek için.
Savaşacaksın haritadaki pislik lekesini silmek için,
tereddütsüz gireceksin kavgaya
bitirmek için günün utancını
açılsın diye hapishaneler,
açılsın diye ihanet edilen zaferin kanatları.

XVII
KARANLIKLARDAKİ VATANIM İÇİN MUTLU YILLAR

İyi yıllar sana bu yıl, herkese,
baştan başa bütün diyara, sevgili Araucanía'ya.
bizi ayıran bu yeni gece var seninle varlığım
arasında,
ormanlar, ırmaklar, yollar.
Sana doğru, küçük ülkem benim,
dörtnala gidiyor kara bir at gibi yüreğim:
Çöllerine giriyorum saf coğrafyanın,
geçiyorum üzümün yeşil alkollerini biriktirdiği
yeşil vadileri, salkımlar denizini.
Dalıyorum arasına kamelyalar gibi beyaz kapalı
bahçelerdeki ahalinin
şaraphanelerinin ekşi kokusuna,
kütük olup yarıyorum ırmakların ürpertiyle titreşip
şarkı söyleyen taşların dudaklarını.

Anımsıyorum, yollarda, yine bu vakitler olacak,
güz de olabilir, yaldızlı mısır salkımları
serilirdi damlara ve ben, büyülenmiş çocuk,
sık sık durur bakardım yoksul damlardaki altına.

Sana açıyorum kollarımı, şimdi saklandığım
yere dönmeliyim. Kucaklıyorum seni tanımadan:
Söyle bana kimsin, tanıyor musun burada doğanın
korosundaki sesimi?
Etrafındaki bunca şey arasında duyuyor musun
sesimi, hissetmiyor musun seni sarmalayan sesimi,
toprağın doğal suyu gibi fışkıran?

Ülkemin tatlı yüzeyini kucaklayan benim,
çiçekli belini saran, seni çağırıyorum keyfim
kaçtığında
söyleşelim ve bu vakti sana kapalı bir çiçek gibi
sunayım diye.
İyi ve mutlu yıllar karanlıklardaki ülkeme.
Gel birlikte yürüyelim, dünya buğdayla taçlandı
bak,
yüksek gök akıp gidiyor ve parçalıyor yüksek saf
taşlarını
geceye vurarak: Doldu dolacak bir dakikayla
bizi taşıyan zamanın ırmağına katılacak yeni kadeh.
Bu zaman, bu kadeh, bu toprak senin:
Fethet onları ve dinle nasıl doğar şafak.

XIV

BÜYÜK OKYANUS

I
BÜYÜK OKYANUS

Ey Okyanus, armağanlarından ve yıkımlarından bir ölçü
tutturabilseydi ellerim, bir meyve, bir topak maya,
dünyadan uzak sakinliğini seçerdi,
hava ve geceyle korunan genişliğinde
çeliğinin damarlarını,
ve öğüten saflığında
kendi sütunlarını yıkıp deviren
enerjisini beyaz dilinin.

Son bir dalga değil tuzlu ağırlığıyla
kıyıları un ufak edip
ortaya koyan dünyayı saran kumlu barışı:
Kudretin merkezi hacmidir,
suların yayılmış gücü,
hayat dolu dingin yalnızlık.
Belki de zaman, ya da kadeh,
bütün hareketin toplandığı,
ölümle damgalanmamış
candan birlik, yakıcı mutlaklığın
yeşil bağırsakları.

Senden fışkıran dalga,
kimliğin oku, yıldızlı tüy,
köpük oldu sadece yükseklerden düştüğünde,
ve döndü yeniden doğmaya tükenmeden.

Kalmıyor tuzdan bir buseden gayrısı
batıp da bir damlayı kaldıran koldan.
Islak bir çiçeğin nemli kokusu kalıyor yalnız
kıyılardaki insan bedenlerinden. Kayıp gitti sanılır
senin kanın canın harcanmadan,
döner sanılır dinlencesine.

Gücün var hiç eksilmeden akıp giden,
sonra geri dönen yatağına.
ve geri döner gibi dinlenmesine.

Senden fışkıran dalga,
kimliğin oku, yıldızlı tüy,
köpük oldu sadece yükseklerden düştüğünde,
ve döndü yeniden doğmaya tükenmeden.

Bütün kudretin aslına dönüyor yeniden.
Öğütülmüş atıkları veriyorsun sadece,
deniz yükünün fırlattığı kabukları,
işlek bereketinin kovduğunu,
salkım olmayı bırakan her şeyi.
Heykelin yayılmış yatıyor dalgaların ötesinde.

Göğsü ve elbisesi gibi insanlardan birinin,

onun solukları gibi tiril tiril ve tertipli,
ışığın maddesiyle yükseltilmiş,
dalgalarla yükselmiş ovalar,
biçim veriyor gezegenin çıplak derisine.
Özünle dolduruyorsun kendi varlığını.
Doldurup taşırıyorsun sessizliğin eğimini.

Tuzunla, balınla titriyor kadeh,

suyun evrensel çukuru,
hiçbir şeyin eksik değil,
derisi soyulmuş kraterde,
hiçbir şey eksik değil kaba teknede:
Boş tepeler, yara izleri,
sakat havayı gözleyen işaretler.

Taçyaprakların çarpıyor dünyanın karşısında,
titriyor deniz dibindeki ekinlerin,
yumuşak yosunlar boynumuza kement adeta,
yüze yüze çoğalıyor balık sürüleri,
ve yalnızca pulların ölü ışıltıları
vuruyor ağlarının ipliklerine,
yaralı bir milimetre
senin kristal bütünlüğünün uzağında.

II
DOĞUMLAR

Kimi toprak, kimi maden olduğunda yıldızlar,
iyice bir söndüğünde içlerindeki ışıltı, o zaman
devrildi
şafakların ve kömürün kadehi,
batıp gitti ateş meskenlerinde,
ara ara, saat saat ateşten bir damla
gibi düştü deniz: Küreye dönüştü mavi alevi,
çandı deveranının havası,
titredi en deruni yeri köpük üstünde,

ve tuzun aydınlığında dikildi
geniş hükümranlığının çiçeği.

Baygın lambalar gibi
kıpırtısız saflıklarında ipil ipil
uyurlarken kopan yıldızlar,
deniz tuz ve ısırıklarla doldurdu cesametini,
meşaleler ve kıpırtılarla kapladı
günün enginliğini, toprağı yarattı
ve düğümünü çözdü köpüğün,
ardı sıra silgi izleri bıraktı,
heykellerle istila etti uçurumları,
kan oturdu kıyılarına.

Çalkantı yıldızı, su anamız,
mayamız, yenilmez ilik,
çamurdan baş gösteren titrek mabet:
Sende dokundu yaşam gece taşlarına,
geri çekildi bir an ulaşınca yaraya,
kalkan kuşanıp, taç takarak ilerledi,
saydam dişlerini uzattı sonra,
savaşı biriktirdi karnında.
Karanlığın biçimlendirdiği ne varsa,
şimşeğin soğuk cevherinde parçalanan,
hayat bulur sende, ey Okyanus.
Toprak verdi cezasını erkeğin.
Terk etti yabanlığını, indi dağlardan,
pek kırılgan oldu ölüm karşısında.

Bu arada senin çağında sürdürdü yaşamını
sulara gömülü bir faslın kanatları,
yaratılan cesamet şimdi

aynı kabuklu elmasları tutuyor elinde,
ağızlarının mavimsi yuvarlağıyla
yalayıp yutan aç köknarları,
boğulan gözleri yutan saçı,
savaşçı yıldızların mercanını;
gör ki kayıp gidiyor o öğütücü gölge
balinanın yağlı gücüyle.
Elsiz inşa edildi katedral
sayısız gelgitin çarpmasıyla,
inceldi tuz, iğne gibi,
kuluçka suyundan plaka oldu
ve saf varlıklar, yeni serpilmiş,
çoğaldılar duvarlar örerek
süngerin gri çeperinde gruplaşan yuvalar gibi,
açıldığı âna kadar kırmızı gömleğin,
yaşadığı âna kadar sarı ululanmanın,
büyüdüğü âna kadar horozibiğinin
kireçli çiçeğinin.

Varlıktı her şey, tiril tiril cevher,
ısıran etobur taçyapraklar,
biriken çıplak nicelik,
tohuma durmuş bitkilerin çarpıntısı,
nemli kürelerin kan alması,
varlıkların dik sınırlarını yıkan
o süreğen mavi rüzgâr.
Ve kıpırtısız ışık ağız olup
ısırdı mor taşları.
Okyanus oldu, henüz sertleşmemiş biçim,
yaşamın saydam mağarası,
öbek öbek kayan varoluş kütlesi,
yumurtalığın çeperleri,

saçılmış tohum dişler,
seher kan suyunun kılıçları,
birleşmenin pis kokulu organları:
Her şeyin yüreği sende attı
suyu çukurlar ve çarpıntılarla doldurarak.
Ve işte böyle yaşamın kadehinde
anaforlu kokusu, kökleri oldu,
dalgalar yıldızlı istila oldular:
Nesiller ve bereket var oldu,
başındaki sorguçta boylamları,
sırtındaki süslerde enlemleri temsil etti
köpüğün yaldızlı ev sahipleri.
Ve kıyılarda sonsuzluğa dek titredi
denizin sesi, suyun gece yatakları,
alçak basıncın kasırgalı derisi,
yıldızın öfkeli sütü.

III
BALIKLAR
VE
BOĞULAN

Bir de baktım ki yörelerde ağır bir hava
çelikten şekillerle, kesen çizgi gibi ağızlar,
batık gümüşün şimşekleri,
yas içinde balıklar, sivri kubbe biçimli,
gök kubbeye saplanmış, benekleri parlak,
bir ürperti gibi geçen balıklar,
beyaz hız, her biri deveranın ince bilimi,
kıyımın ve çoğalmanın oval ağızlarıyla.

Güzeldi oranın balıkçı sakinlerini,
başlarında hilal,
kâh kürek çekerek kâh yelkenle
çırpınırken görmek,
nemli ve esnek ırmağını yaşamların,
pullarda yıldızların yetişmesini,
okyanusun karanlık çarşafında
saçılmış opal tohumları.

Gümüş taşların yandığını gördü,
titreyen bir hazinenin sancaklarını ısıran,
ve boyun eğdirdi kanına
parçalayan uçurumlara inerken,
gövdesinde dolaşan kana susamış
açık ağızlarla şaşkına çevrildi
kanlı bir başak, gelgitin arması,
ametistlerin öğüttüğü bir giysi,
deniz altında, sayısız ağaçta
yaralı bir miras gibi dağılıp parçalanıncaya dek.

IV
İNSANLAR
VE ADALAR

Uyandılar okyanus insanları, şarkı söylüyordu sular
bir yeşil taştan öbürüne koşarak adalarda:
Biri gidip biri geliyordu bakire kumaşların
birbirine dolaşan ateşin ve yağmurun
hükümdarlık taçlarını ve davulları dölledikleri
çevre içinde.
Sert bir madrepordu

Melanezyalı ay, okyanustan geliyordu
kükürtlü çiçekler, titriyorlardı
toprağın kızları palmiyelerin gece rüzgârındaki
dalgaları gibi
ve köpüğün yaşamları kovalayan
zıpkınları girdi ete.

Kayıklar sallanıyordu ıssız günde,
çiçektozu tohumları
ilerliyordu adalardan bu tarafa Amerika gecesinin
madenî kütlesine doğru:
İsimsiz minik yıldızlar, kuştüyü mercanla dolu
gizli pınarlar gibi kokulu,
okyanus gözler bulurken bakının kıyısının
karanlık tepesini, sarp kardan kuleyi,
kil insanları gördüler o zaman nemli bayrakların
ve kadim deniz yalnızlığı üstündeki atmosferin
ayağına çabuk çocuklarının dans edişini,
    çıkıp geldi
yitik portakal ağacının çiçekli dalı,
okyanus manolyasının rüzgârı da,
kalçalarında mavi mahmuzla tatlılık,
madensiz adaların yaban balı,
göğün hışırdayan çarşafları gibi saf öpücüğü.

V
RAPA NUI

Tepito-Te-Henúa, büyük denizin göbeği,
deniz işliği, sönmüş mercan.

Lav külünden çıkıp insanın alnı,
erdi Okyanus'tan yükseğe,
şöyle bir ölçtü hortumlu evreni
taşın pörtlemiş gözleri
merkezî bir el oldu
heykellerinin yalın cesametini diken.

Yontuldu dinsel kayan
Okyanus'un bütün çizgilerine doğru
böylece göründü insan yüzleri
kraterlerin boşluğundan
adaların bağırsaklarından doğarak ortaya çıkan,
sessizlikle sarmalanmış ayaklarıyla.

Nöbetçiydiler orada onlar ve bütün nemli
alanlardan
kopup gelen suların çevrimini durdurdular,
durdurdu deniz de maskeler önünde
mavi ve fırtınalı ağaçlarını.
Yüzler dışında kimse
yaşamadı krallığın çemberinde.
Sessizdi bir gezegenin girişi gibi,
adanın ağzına dolanan ip.

Böylece, deniz haresinin aydınlığında
süslüyor taştan masal
uçsuz bucaksızlığını ölü madalyalarıyla
ve köpüğün sonsuzluğu için
bu yalnız monarşiyi kuran küçük krallar
dönerler denize bu görünmez gecede,
girerler tuzdan sandukalarına.

Yalnızca kum üstünde ölen aybalığı.

Yalnızca yontulmuş başları ısıran zaman.

Yalnızca kumlardaki sonsuzluk;
onlar bilir sözcükleri:
Durdurulan ışık, ölü dolambaç,
batık kadehin anahtarları.

VI
HEYKELLERİ YAPANLAR
(Rapa Nui)

Ben heykel yapıcısıyım. Adım yok.
Yüzüm yok. Benimki şaşırdı yolunu
koşturmaktan böğürtlenler üstünde,
örselendi tırmanmaktan taşlara.
Onlardadır benim taşlaşmış yüzüm,
vatanımın vakur yalnızlığı, Okyanus'un derisi.

Bir şey söylemek istemezler, bir şey istemediler
kumun olanca hacmiyle doğmaktan başka,
öylece kalmak istediler sessiz zamana dönük.

Şimdi soracaksın, kendisi için onca tırnak
ve el, karanlık kol aşındırdığım heykel, .
saklar mı sana lavın bir işaretiyle kondurduğun
kraterin bir hecesini, eski bir kokuyu diye...

Öyle değil, biz neysek heykeller de odur,
dalgalara bakan alnımız,

kimi kesintiye uğrayan
kimi bize benzeyen taşlarda süren varlığımızdır.

Küçük ve sapkın tanrılardı öbürleri,
balıklar, sabahı eğleyen kuşlar,
parçaladılar tasarlanan taştan yüksekteki
bu yüzlerin duruşunu
sakladılar baltalarını

Tanrılara bırakalım uyuşmazlığı, istiyorlarsa şayet
hasadı geciktirmeyi, bir de beslemeyi
dans eden çiçeğin mavi şekerini.

Kaldırıp indirsinler anahtarını unun:
Islatsınlar gerdek çarşaflarını
insanın kırmızı baharının ta içinde
görünmeden dans eden bu nemli çiçektozuyla,
senden başkası da gelmesin bu duvarlara bu
kratere,
yalnız sen ey küçük ve ölümlü taş yontucu.

Bu ten ve öteki tükenecek,
solup gidecek belki çiçek, zırhsız,
kısır şafak, çorak toz,
bir gün gururlu adayı kuşatmaya geldiğinde ölüm,
ve sen, heykel, insanoğlunun kızı,
bakakalacaksın boş gözlerle
elden ele yükselmesine ölümsüz gaiplerin.

Tırmalayacaksın toprağı direnç çıkana kadar,
gölge, sonsuz zamanda

yitik balını yalayıp yutan dev bir arı gibi
düşene kadar yapının üstüne.

Taşa dokunacak ellerin ve yontacaklar,
var olmayan adları yıpranmadan
varlığını sürdürmesi için
yalnız bir enerji biçimini verinceye dek ona,
ki böylece bir yaşamdan bir ölüme,
dalgalanan bir tek el gibi zamanda bağlı
uyuyan kireçlenmiş kuleyi yükseltiyoruz.

Kendi boyumuz üstünde büyüyen heykeli.

Bakın onlara bugün, dokunun bu maddeye,
ölümümüzde uyuyan bu dudaklar,
bir de denizin ve zamanın kurtlar gibi yaladıkları
bu kumlu yara izi aynı dili konuşurlar,
devrilmemiş bir yüzün parçasıydılar,
bir varlığın noktası, külleri galebe çalan öbek.

Böyle doğdular, kendi sert hücresini,
taştaki peteğini yontan yaşamlar.
Ve bu bakışın zamanından fazla kumu var.
Kovanındaki bütün ölümden fazla sessizliği.

Bugün taş üstünde kayan ışıl ışıl aydınlıkta yaşayan
büyük bir tasarının balı oldular.

VII
YAĞMUR
(Rapa Nui)

Hayır aşkım, Kraliçe görmesin hiç yüzünü,
böylesi daha hoş,
büstlerden uzakta, ellerimde saçının ağırlığı;
anımsıyor musun peki sen
Mangareva'daki çiçekleri saçlarına düşen ağacı?
Gördüğün bu parmaklar ak taçyapraklara
benzemiyor,
kökler gibi onlar, taş filizleri gibi, üstünde
kertenkelenin kaydığı
korkma, yağmurun yağmasını
bekleyelim biz, öyle çıplak, ama Manu Tara'ya
yağan
aynı yağmurun.

Gelgelelim böyle böyle belirginleştirir çizgilerini su
taş üstünde, dökülür başımızdan aşağı
ve usulcacık çekip götürür bizi geceye,
Rano Raraku çukurundan daha aşağı:
Bu yüzden ne bir balıkçı ne de bir testi
haberdar olsun senden. Göm
çifte kavrulmuş memelerini ağzıma.
ve saçın minik bir gece olsun bana
ıslak kokusuyla örterken beni bir karanlık.

Geceleyin düşlüyorum da, burada iki bitkiyiz,
birlikte büyüyen, kökleri sarmaş dolaş,
ve sen toprağı ve yağmuru tanıyorsun ağzım gibi.

Ölüm geldiğinde, imgenin ayaklarının derinliğinde,
bizi kurmaya ve sevmeye iten Okyanus'a bakarken
uyuduğumuzu düşündüğüm de oluyor.

Ellerim seni tanıdıklarında demirden değillerdi,
başka bir denizin suları geçti onlardan bir ağı geçer gibi
ve şimdi su ve taşlar desteklemekte tohumlarla sırları.

Uyurken sev beni, çıplakken,
adaya benziyorsun kıyıda böyle sen:
Düşlerin çukurunda şaşkın, saklı aşkın
denizin hareketidir etrafımızı saran.

Ve ben de uyurken aşkında, çıplak,
elimi göğüslerinin arasında bırak çarpsın diye,
yağmurda ıslanan tomurcuklarınla aynı zamana.

VIII
OKYANUSYALILAR

Çürük fok derisinden, denizin onurundan,
Antarktika kamçısıyla dövülen *Yamana*'lardan,
yağ ve pislik içinde *Alacalufe*'lerden
yokken başka tanrılar,
küçük kayık,
kristal duvarlar ve uçurum arasında
yağmurun ve buzun bıçkın düşmanlığında
kurtların avare aşkını
ve ölümlü son sularda saklı tutulan
ateşin korlarını taşıdı..

İnsandandır kıyım;
karın ırmaklarından değil,
buzulların soğuk buharı üstünde
kaskatı olmuş aydan da değilse,
insandandır:
Seni her şeyden uzağa itmek için,
yitik kar ve Okyanus'un son sularının
cevherinde bile sürgünlerin kemikleriyle
vurgunculuk yapan insandan,
ve bugün her şeyden öte, kardan,
zincirinden boşanmış buzlu fırtınadan öte
ilerliyor kayığın yaban tuzun üstünde,
ve o öfkeli yalnızlık
inini arıyor ekmeğin,
sen Okyanussun, denizin damlası,
onun kudurgan mavisinin damlası
ve aşınmış yüreğin çağırıyor beni
ölmeyen inanılmaz bir ateş gibi.

Köpüklü rüzgârın uğultusuyla
seviyorum savaşan donmuş bitkiyi,
ve geçitlerin dibinde
soğuğun çalkaladığı suyun
kabuklu lambaları üstünde
yanan küçük ateşböceği kasabaları,
bir de Antarktika şafağını,
ihtişamının imgesi solgun şatosunda.

Saydam ellerle şafağın yaktığı bitkilerin
kımıl kımıl köklerini bile seviyorum,
fakat ne de olsa, kesintiler arasında doğup

yaralı aşk misali rüzgârın yönettiği bu dalga,
ey denizin gölgesi, buzul tüylerin oğlu,
içler acısı Okyanusyalı,
senden tarafa vuruyor yalpa.

IX
ANTARTİKA

Antarktika, güneş tacı, donmuş lambalar salkımı,
toprağın derisinden sıyrılmış buzun ölü külü,
saflığın parçaladığı mabet,
aklığın katedrali üstüne salıverilmiş gemi,
vitrayları kırık sunak,
amansızca basıran yalnızlığın sarsıntığı
gece karının duvarları üstündeki yıldızlı kasırga,
ver bana memelerini,
karaya oturmuş geminin bütün siren sesleri
ve dünyaların beyaz batığıyla birlikte
kutup tilkisinin ne kadar tacı varsa takmış
korkunç rüzgârın yatağını,
ya da kuvarsın saf üçgeni gibi
soğuğun temizlediği
o hiç solunmamış
huzur dolu göğsünü,
saydam maddeyi, açık havayı,
topraksız ve yoksulluksuz yalnızlığı.
En katı öğlenin krallığı,
buzdan zıpkın,
düşman yıldızların yanında
kıpırtısız tıslayan zıpkın.

Bütün denizler var denizinin döngüsünde.

Bütün okyanus direnişleri
sende yoğunlaştırdılar saydamlıklarını,
tuz da şatolar dikti etrafına,
yüksek kentler kurdu buz
kristal bir iğne üstünde,
yarıp geçti rüzgâr,
karın yaktığı kaplan gibi
tuzlu titreyişini.

Tehlikeyi doğurdu kubbelerin
buzul gemisinden,
deniz altında üzüm bağıdır sanki
sırtındaki çölde yaşam,
tükenmeden yanan,
ateşi karın ilkbaharına saklayan.

X
KIYI ÇOCUKLARI

Denizin paryaları, Antarktika'nın
kırbaçlanan köpekleri,
bir bıçak vuruşuyla ayrılan
kibirli boyunlara en iyi fiyattan
ödeme yapan mülk sahiplerinin
kemikleri üstünde dans eden ölü *Yagan*'lar.
Antofagasta'nın ve kuru kıyının *Chango*'ları,
paryalar, üşüyen okyanus bitleri,
Rapa'nın torunları, Hanga-Roa'nın yoksulları,

Sakat hayaletler, Hoto-Iti'nin cüzamlıları,
Galapagos'un köleleri, takımadaların
hasetle bakılan âdembabaları,
kirli yamasının ardından
mücadelenin dokusunun,
havayla tuzlanmış derinin, insan varlığının
yiğit ve kokulu parçasının
göründüğü eski püskü elbiseler:
Denizin yurduna kuruldu iskele,
geldi halat, damga, evrak,
üstünde bulanık suretle kâğıt para,
kumsala şişe çöplüğü, vali, milletvekili geldi
ve denizin yüreği dikişe başladı,
cep dikti, iyot ve ıstırap.

Tatlıydı şafak onu satmaya geldiklerinde,
gemi güvertesindeki kar gibiydi gömlekler
tutuştu gökyüzünün çocukları,
çiçek ve kır ateşi, ay ve hareket.

Denizin bitleri, şimdi gübreyle tıkının,
yolunu gözleyin atıkların,
koklayın gemicinin ya da idarecinin ıskarta
ayakkabılarını,
dışkıyı ve balığı.
Öyle bir çembere girdiniz ki
ancak ölüm çıkarır sizi oradan.
Denizin su ve ayla ölümünü değil,
ölüm ilanlarının dengesiz deliklerini
unutmak isterseniz şimdiden yitiksiniz.
Eskiden ölümün toprakları vardı,

göçleri, aşamaları, mevsimleri
ve siz kumaşlara bürünüp dans ederek
çıkabilirdiniz gülün gündüz çıkan çiyine
.ya da gümüşbalığının yüzüşüne:
Bugün ölüyorsunuz hepten:
Papazın iç karartıcı hükmüne gömülürsünüz,
cehennem noterlerinin ayaklarının altında
kıvranıp duran
toprak kurtçuklarıyla baş başa.

Hepiniz gelip toplaşın kıyılarda:
Başınızın üstünde yeriniz var,
çıkabilirsiniz avlanmaya
balıkçılık şirketlerimize dokunmadıktan sonra:
Sırtınızı rahatça kaşıyabilirsiniz rıhtımlarda,
taşıyabilirsiniz nohut çuvallarını,
uyuyabilirsiniz kıyının çöplükleri üstünde.
Gerçekte bir tehditsiniz,
köpüğün uyuz sefilleri,
rahibin izin vermesi daha iyi
sizi bekleyen bu gemiye binmeniz için,
alıp götürür böylece bitiniz pirenizle hiçliğe,
tabutsuz, son dalgalar ve sefaletle
ısırılarak ölüme,
ceplerinden bir şey çıkmamak koşuluyla.

XI
ÖLÜM

Yosunlara, uçurumun deniz kadifelerine
benzersiniz köpekbalıkları,
birden bir yarımay olup
görünürsünüz mora çalan bıçağınızla:
Yağlı yüzgeçler karanlıkta,
yas ve hız,
cinayetin baş döndüren aydınlığıyla
bir taç gibi, yeşil bir şenlik ateşinde,
bir şimşeğin bıçaklarında, sessiz sedasız,
başına takıldığı korkunun kayıkları.

Aşk gibi,
boğazımıza düğümlenen aşk gibi,
üzümlerde parıldayan gece gibi,
hançerlerde şarabın parıltısı gibi
denizin derisi altında kayan
karanlık saf biçimler:
Üstümüze atılmaya hazır sancaklar gibi
ölçüye sığmaz deriden geniş gölgeler:
kol, ağız demetleri,
yuttuklarını kıvrım kıvrım
bir çiçekle saran dil demetleri.

Hayatın minik bir damlasında
Bekliyor kararsız bir bahar
boşluğa düşerken titreyeni
kapatacak kıpırtısız sistemiyle:
Bahtsızın kara ıstırabı üstüne

morötesi kuşağını, fosforlu sapkın bir kemer,
zıpkınlar ve titrek, her şeyi yutan hareketli mürenlerden
derinlikte dokuyan bir tezgâh gibi bir ormanın örttüğü
boğulmuşun halısını salan.

XII
DALGA

Dipten gelir dalga,
batık gök kubbenin kızları köklerle.
Sünen istilası
kalktı kabardı saf gücüyle okyanusun:
Derinlik iktidarının köşklerini basarak
çıkardı sonsuzluğunu ortaya
ve her varlık ona direncini verdi,
saçıldı belinin üstüne bir soğuk ateş
kopuncaya kudretin dallarından
karlı hükümranlığı.

Kararlı bir kokuyla ilerleyen
bir çiçek gibi gelirdi, topraktan yola çıkıp
ermek için manolyanın muhteşemliğine,
ama diplerin habire fışkıran bu çiçeği
yıkılıp gitmiş bütün ışığı getirir,
yakılmamış bütün dalları,
aklığın bütün kaynağını.

Yuvarlak gözkapakları, hacmi,
kadehleri, mercanları şişirdiğinde denizin
derisini
çıkardı ortaya bütün varlığı diplerdeki âlemin:
Denizin birliğidir kurulan:
Sütunudur dikilen:
Bütün doğuş ve devrilişleri.

Tuzun okulu kapılarını açtı,
bütün ışık uçtu vura vura gökyüzüne,
ve geceden şafağa kadar büyüdü
ıslak metalden maya,
bütün aydınlık taç oldu,
taştan yiyerek serpildi çiçek,
köpüğün ırmağı çıktı ölüme kadar,

saldırdı fırtınalı bitkiler,
döküldü gül çeliğin üstüne:
Bir bir düştü suyun kaleleri
ve çökmeye bıraktı deniz kristal
ve ürperişten kulesini döküp saçmadan.

XIII
LİMANLAR

Mavi bir taş gibi yontulan Acapulco,
uyandığında ağarır kapında
bir deniz kabuğu gibi sedefli ve oyalı deniz,
balıklar geçer taşlarının arasından,
çarpan şimşekler gibi deniz parıltısıyla yüklü.

Ta kendisisin sen ışığın, gözkapaksız, çıplak gün,
suyun uzanıp giden sonsuzluğu
kilden lambalarla yanan yükseklik arasında
kum çiçeği gibi sallanan.

Senin yanında aşkını verdi lagünler bana
hayvanlar ve gürlüklerle sıcak akşamın,
balıkçılların uçuşunun havalandırdığı yerde
köpüğün
dallar üstünde yumak yumak yuvalar,
ve kırmızı suda köpüren cinayet gibi
ağzı ve kökleri tutsak halkı.
Tatlı ve çıplak California sahilinin
kıyısına çizili gibidir Topolobampo.
Yıldızlı Mazatlán, gece limanı, duyuyorum
yoksulluğuna ve takımyıldızlarına
çarpan dalgaları, coşkulu koroların
vuruşunu,
ayın kırmızı ağları altında şarkı söyleyen
uykulu yüreğini.

Guayaquil, mızrak hece, ekvator yıldızının keskin
ağzı,
ıslak bir kadının saç örgüsü gibi kıvrılan
nemli karanlıkların açık sürgüsü:

Deniz asidi gibi ısırarak
salkımları ıslatan,
dallarında fildişini damıtan,
insanın ağzına kadar kayan
acı terle yıkılmış demir kapı.

Çıktım Mollendo'nun ak kayalarına.
Kıraç parıltı, yara izleri,
ve çatlaklarla dolu kıtanın hazinesini
taşlar arasına hapseden krater,
ot bitmez uçurumların
dibine sürülen insanın darlığı,
madenî boğazların gölgesi,
ölümün sarı çıkıntısı.

Pisagua, acının elyazısı, fırtınayla lekelenmiş,
ıssız yıkıntılarında,
ürkütücü yalıyarlarının üstünde,
taştan ve yalnızlıktan hapishanende
ezmeye çalıştılar insan bitkiyi,
bir halı dokumak istediler ölü yüreklerle,
kudurmuş bir damga gibi bahtsızlığı
vura vura itibarını zedelemek:
Burada, tuzlu ve boş sokakçıklarda
sallıyor pelerinlerini kederin hortlakları,
ve kırgın çıplak çatlaklarında
yalnız köpüğün dövdüğü bir anıt gibi
durmaktadır tarih.
Pisagua, tepelerinin boşluğunda,
öfkeli yalnızlıkta dikiliyor
çıplak ve soylu bir anıt gibi
insani hakikatin gücü.

Sadece bir insan değil, sadece bir kan değil
yokuşlarında hayatı lekeleyen,
yaralı bataklığa, işkencelere,
yaslı Amerika'nın çalılıklarına bağlanmış

bütün cellatlar,
ve zincirlerle doldurunca
ıssız sarp kayalarını
sadece bir bayrak değildi dişlenmeyen,
sadece zehirli bir korsan değildi,
azgın suların hayvan topluluğuydu
tarihte dişlerini geçirip duran,
ölümcül bıçağıyla delerek
bahtsız halkın yüreğini,
onları yaratan toprağa kelepçe vurarak,
şafağın kumunun onurunu kırarak.

Ey kumlu limanlar,
acıları vatanda bırakıp
altını yabancı tanrılara taşıyan güherçilenin,
acılı topraklarımızın kabuğunu tırnaklarıyla
kaldıran
gizli tuzun baskınına uğramış limanlar.

Kadim sesinin billurlaşmış ışıkta belirdiği,
sonra da çuvallara ambarlara yığıldığı
ve sabahın çoraklığında
gemilere paylaştırıldığı Antofagasta.

Dalı budağı kurumuş gül, Iquique,
ak tırabzanlarının arasında,
çölün ve okyanus ayının içine işlediği
çamlardan duvarlarının yanında
halkının kanıydı akan,
gerçeğin katledilişiydi,
kanlı bir dokuda parçalandı umut:

kumun işlediği cinayet gömüldü toprağa
ve uzaklık battı hırıltılara.
Heyula Tocopilla, dağların,
iğnelerle dolu çıplaklığın altında
esip geçiyor güherçilenin kuru karı
aklından geçenlerin ışığını,
keseklerin çukurunda ölümü sarsan
bu karanlık elin can çekişmesini söndürmeden.

Kireçli kenarlarında
utancın en değerli madeni gibi saklı
insan aşkının boğulmuş suyuna yüz çeviren
terk edilmiş kıyı.
Toprağa gömülü insan indi limanlarına kadar
satılan sokakların ışıklarını görmeye,
katılaşmış yüreği gevşetmeye,
kumulları ve çileleri unutmaya.
Öyle geçip giderken sen kimsin
kim kayıyor yaldızlı gözlerinde,
kim beliriveriyor evlerin camlarında?
İniyor ve gülümsüyorsun,
odunun sessizliğine saygı duyuyorsun,
camlardaki donuk aya dokunuyorsun,
ve hepsi bu: İnsan kan içici gölgeler
ve parmaklıklarla alıkondu,
hastanesinde yattı ve şimdi uyumakta barutun
kurduğu
resifler üstünde.

Yaprakların yağmurunu alnıma
serpiştiren Güney limanları;

kışın acı kozalaklıları,
acılarının üstüne yalnızlığın yağdığı
iğnelerle dolu kaynak.
Puerto Saavedra, Imperial'in kıyılarında
buzlu liman: Kumlu ırmak ağızları,
kimse yapraklarının beşiğini şarkı söyleyerek
sallamazken
portakal ağaçlarının fırtınalı çiçekleri gibi
bana görünür olan martıların
şefkatime doğru kanat çırpan,
denizin şiddetiyle parça parça olan
ve yalnızlıklarda dağılan
o tatlı varlıkların buz gibi yakarısı.

Daha sonra kar oldu yolum
ve son gecesinde
direnen kalasları gördüm,
Detroit'in evlerinde,
Punta Arenas'taki, Puerto Natales'teki uyuklayan
evlerde,
haykırışın mavi enginliğinde,
toprağın ıslık çalan, dizginsiz,
yırtıcı rüzgârda lambaları yaktım,
daldırdım da ellerimi çıplak Antarktika baharına
son çiçeklerin soğuk tozunu öptüm.

XIV
GEMİLER

Işık üstünde batıp çıkan ipek gemileri,
sabah morluğunda başlarını dikmiş,
partal örtüler gibi sökülmüş kızıl bandıralarıyla
deniz güneşinden geçen gemiler,
tarçının kemanlar gibi çınlattığı
altın renkli kasaların sıcak kokusu,
ve ovuşturulup duran ellerden bir fırtınada
limanlarda fısıldaşan soğuk açgözlülük,
yeşim taşlarının yeşiliyle sıcacık karşılaması,
ipeğin solgun tahılı bir de;
her şey yüzdü denizde rüzgârın bir gezintisi,
yitip giden dağlalesinin dansı gibi.

İnce hızlar geldi, denizin narin araçları,
yelken bezinden balıklar, buğdayla yaldızlı,
kül dükkânlarına doğru dümen kırmış,
yelkenler arasına düşen ateş gibi
parıldayan bir yığın taşa dönük
ya da tuzlu vadilerde toplanmış
kükürtlü çiçeklerle yüklü.
Kimileri ırklarla doldu,
ambarların neminde balık istifi, zincire
vurulmuş,
kölelerin gözleri geminin ağır tahtasını
çatlatan gözyaşlarıyla.

Fildişinden yeni ayrılmış ayaklar,
ezik meyveler gibi üst üste yığılı acılar,

geyik gibi derisi yüzülen acılar:
Açgözlü gübreye gömülmek üzere
yaz elmaslarının üstünden yuvarlanan başlar.
Başakta tanenin rüzgârı ovalarda nasıl titrerse
dalgalar üstünde öyle titreyen
buğday yüklü gemiler:
Zıpkınlar gibi katı yüreklerle diken diken,
ağlarını ağır ağır çeken,
ambarlarını Valparaíso'ya nakleden,
vıcık vıcık hayvan ürünüyle
geminin kadehini ağzına kadar doldururken
buz ve yağla yaralı sallanıp duran
yapış yapış yelkenleriyle balina gemileri.
Denizim öfkesiyle bir çaprazdan ötekine geçen,
denizin çatlak ellere benzeyen parçaları
köpüklü denizi bahtsızlığına dolduran
bu narin ağızlara kendilerini sürüklemeden önce
anılarına, denize çıkışlarının son paçavralarına
sıkı sıkıya yapışan kayıkçılarıyla direksiz kayıklar.
Nitrat yüklü gemiler, evcilleşmemiş yunuslar gibi
dalıcı ve neşeli, utkulu çarşaflar içinde rüzgârın
yedi köpüğe ittiği, parmak gibi, tırnak gibi narin,
tüy gibi, aygır gibi hızlı,
vatanımın madenlerini tırtıklayan
karanlık denizin denizcileri.

XV
BİR PRUVA HEYKELİNE AĞIT

Macellan kumu üstünde bulduk seni yorgun denizci,
tatlı göğsünün kaç kez meme uçlarıyla yararak
meydan okuduğu fırtına altında kıpırtısız.

Güney denizleri üstüne diktik seni yeniden,
lakin şimdi sen karanlıkların yolcusu oldun, köşelerin,
yüksek denizde nöbetini tuttuğun buğday ve metalle
aynı,
deniz gecesiyle sarılı.

Benimsin bugün,
yağmurda tahta gözkapaklarının, yüzen
körlüğünün
yönettiği ezgiden bir örtü gibi
dev albatrosun uçuşta uzayıp giden endamıyla
sürtünüp geçtiği tanrıça.

Deniz gülü, düşlerden daha saf arı,
şeklini şarkılarla dolu bir meşenin köklerinden
aldın, gücünü yuva dolu yapraklardan,
bademezmesi kadın, fırtınaların ağzı,
kalçalarıyla ışığı ayartıp duran narin tatlılık.

Melekler ve kraliçeler seninle doğduklarında
yosunla örtüldüler ve ölülerden gelen onurla
hareketsizlikte karar kılıp uyudular,
çıktın sen geminin ince pruvasına,
melek, kraliçe, dalga ve dünyanın titremesi oldun.

Erkeklerin titreşmesi elma memelerini saklayan
soylu gömleğine kadar çıkıyordu,
yaban ağzına yaraşır başka öpücüklerle
ıslanırken dudakların, tatlım benim.

Tuhaf gecede belin geminin saf ağırlığını
düşürüp bırakıyordu dalgalarda
saçılan ateşten, yakamozlu baldan
bir yol açarak karanlıkta.
Rüzgâr fırtına bohçasını açtı buklelerinde,
tutulamaz metali, kendi iç çekişinden,
ve gün ışığı şafakta karşıladı seni limanlarda
titreyerek,
öperek ıslak çelengini.

Bazen tutulup kalıyordun deniz üstündeki yolunda
ve sen yan vurdukça titreyen gemi,
dalından kopup yere düşen ağır bir meyve gibi
köpüğün sarıp sarmaladığı ölü bir tayfa
bir de zamanın ve geminin saf hareketi.
Tehditle bunalan, onun kısır acısına gömülü
bütün yüzler arasında
yalnız sen kabul ediyordun maskende serpilmiş
tuzu,
tuzlu gözyaşlarını koruyordu gözlerinse.
Birçok yoksul ömür kaydı kollarında
ölüm sularının sonsuzluğuna doğru,
ki bir dokunuşu ölülerin ve yaşayanların
bitirip tüketti deniz odunu yüreğini.

Bugün biçimini yeniden aldık kumdan.
Gözlerim sana ayarlıydı sonunda.
Uyuyup kaldın belki, belki de son nefesini vermiş bir ölüsün:
Kıpırtın unuttu sonunda fısıltıyı,
başıboş parıltın kapattı seyahat defterini.
Denizin öfkeleri, gökten inen darbeler taçlandırdı
kesikler ve çatlaklarla dolu kibirli başını,
ve bir deniz kabuğu gibi dinlenmekte yüzün
sallanıp duran alnına damgasını vuran yaralarla.

Bana saklıyor güzelliğin bütün kokuyu,
bütün başıboş asidi, bütün kara gecesini.
Bilmem lamba mıdır yoksa peri mi o dimdik göğsün
ki onda bir şişkin kule, kıpırtısız aşk, yaşam çarpıyor.
Yüzüyorsun benimle, dertop olmuş,
varlığımın köpüğe döküleceği güne kadar.

XVI
GEMİDEKİ ADAM

Gemi giderken tuzun eğirdiği
çizginin ötesinde,
düşleri delip geçen ölü yağ giriyor,
uyuyor tayfa çıplak yorgunluğuyla,
metal bir sap sürüklüyor bir gözcü,
ses veriyor
gemi alemi, gıcırdıyor rüzgâr tahtalarda,
karnındaki demirin yüreği atıyor sessizce,
ambarcı yüzüne bakıyor aynada:

Tanıyor gözlerini dumanın kirlettiği
kırık bir cam parçasında: Onlar
Graciela Gutiérrez'i seven gözler,
o canını teslim ederken, yatağının başucunda
ona bakamayan âşık gözler,
onu alıp bu yağ ve kazan arasına, bu yazgı için
gemiye son bir kez bindirmeye götüremeyen.
Yolculuklar arasında birleşirdi dudakları,
hediyeler arasında, ne gam, şimdi kimse yok,
kimse yok evde. Denizin gecesinde aşk
uyuyanların yataklarını dokunur, yaşar
gemi altındaki derinliklerde
dallarını yükseğe uzatan gece yosunları gibi.

Kimileri yolculuğun gecesine, boşluğa serildiler,
denizsiz düşlerin altına, yaşam gibi,
parçalanmış yükseltiler, gece parçaları,
düşlerin delik ağından çıkarılan molozlar.

Geceleyin
dalga dalga gelir de denizi istila eder toprak
ve bir tek toz hecesiyle, onu dolduran
bir kaşık dolusu ölümle örter
uyuyan zavallı yolcunun yüreğini.

> Okyanustur her okyanus taşı,
> denizanasının minik morötesi kuşağıdır,
> gökyüzüdür büyük yıldızlı boşluğuyla, ay

yıkılmış bir deniz saklar karaltılarında:
Ama insan kapatır gözlerini, ısırır biraz adımlarını,

tehdit eder küçük yüreğini,
hıçkırır ve de tırmalar geceyi tırnaklarıyla
toprağı arayarak, kurtçuklara karışarak.

Topraktır o suyun örtmediği, öldürmediği.

Testide ölüp giden gururudur kilin,
parçalanıp şakıyan damlalar çıkararak,
çekingen düğümünü rıhtıma atarak.

Bu ölüyü denizde arama, topraktan bekleme,
bozulmadan karıştırmak istediğin
bir avuç tozu at toprağa.

Şarkı söyleyen bu sonsuz dudaklara at,
bu devinim korosuna, bu dünyaya at onu,
bu sürekli akan suyun anneliğinde yok et kendini.

XVII
BİLMECELER

Ne eğirir altın bacakları arasında yengeç
    diye bana sordunuz ya,
ben de yanıtlıyorum sizi: Bunu deniz bilir.
Diyorsunuz ki saydam çanında neyi bekler deniz
üzümü?
    Nedir muradı?
Söylüyorum işte size, zamanı bekler sizin gibi o da.
Sormaktasınız daha, kime ulaşır kahverengi yosun
sarılarak?

Sorun soruşturun belli bir saatte, belli bir denizde,
benim tanıdığım.
Kuşkusuz deniz gergedanının
lanetli fildişi üstüne sorular soracaksınız bana
anlatayım diye denizin o boynuzlu atının
zıpkın altında nasıl can çekiştiğini.
Tüyleri Güney gelgitinin saf kaynaklarında titreyen
yalıçapkınları üstüne sorular mı soracaksınız?
Polipin kristal yapısı hakkında kafanız karışık ya,
kuşkusuz bir diğer soru, şimdi onu mu atacaksınız
önüme?
Merak eder misiniz nedir
deniz tabanında dikenlerin elektrikli maddesi?
Kırılarak yürüyen sarkıt ordusu mu sordunuz?
Avcı balığın olta iğnesi,
derinliklerde bir ip gibi gerilen müziğe mi benzer?

Bütün bunları deniz bilir derim ben size,
sandukasında yaşamın kum gibi geniş,
sayısız ve saf olduğu deniz,
zamanın parlattığı kanlı üzümlerin ortasında
taçyaprağın sertliğini, denizanasının aydınlığını
ve bir bereket zembilinin uzayıp giden atlas
kumaşından
çıkardı mercan saç demetini.

Ben boş bir ağdan başka bir şey değilim
insan gözleri gelişmiş olan, o karanlıklardaki ölüler,
üçgenlere alışık parmaklar,
portakalın bir utangaç yarı küresinin ölçüleri

Bitip tükenmez yıldızı kazıyarak yaşadım sizin gibi,
ve ağımda, gecemde uyandım çıplak,
bir başına gafil, rüzgârın ağına takılmış balık.

XVIII
KIYININ TAŞLARI

Okyanusyalılar, bu çayır çimen topraklarda
ilkbahar ve başaklar arasında çıkan
madde yok sizde.

Rüzgârın üzümlerde yüzen mavi dokunuşu
yalnızlıktan okyanusa çıkan yüzü
bilmez hiç.

Ne bilir arıyı kayaların aşınmış yüzü,
boş yere aramayın bulunmaz
dalgaların ekip biçtiğinde,
kavganın perişan köpüğünü
oyuk oyuk sonsuzluklarında
bağrına basan taşların yüzü.

Yırtıcı granitten kaba gemiler,
öfkede kalakalmış, kıpırtısız endamlarında
denizin bayraklarının
taş kesildiği gezegenler.

Kasırga altındaki havanın tahtları.

Sarsılan yalnızlık kuleleri.

Sizdedir denizin kayaları,
zamanın o muzaffer rengi,
hareketiyle bir sonsuzluğun yıprattığı madde.

Ateş sürdü bu külçeleri
kendi narlarıyla sarsılan denize.

Bakırın ve salamuranın birleştikleri yerde
bu kırışıklık: Bu turuncu demir,
gümüşten ve güvercinden bu lekeler
ölümcül duvarların ve de derinliğin sınırıdır
salkımlarıyla.

Yalnızlığın taşları, yosunların
bir hengâme içindeki soğuğunun tutunduğu
girintili çıkıntılı sevgili sert taşlar,
ayın süslediği ve kıyıların yalnızlığının yükseldiği
uğultulu kıyı.
Kumsalların kumu üstünde yollarını yitirmiş
bu ayaklardan
hangi koku yitti, hangi düğün tacı kıpırtısı
tırmandı titreyerek?

Kum bitkileri, etli üçgenler,
taşlar üstünde parıltısını yakmaya gelen
planyadan geçirilmiş cevherler,
deniz baharları,
dikili kayalar üstünde kırılgan kadeh,
belli belirsiz yanan ve öfkeyle donmuş
horozibiğinin minik huzmesi,
yıldızlı kum çölünü
hiçe sayan bu hali verin bana.

Denizin taşlarını, ışığın kavgasında
donmuş kıvılcımları, pasla yaldızlı çanları,
acının keskin kılıçlarını,
toprağın dişsiz heykelinin yapıldığı
yara izleriyle çatlak kubbeleri.

XIX
MOLLUSCA GONGORINA

Dikenli bir deniz salyangozu getirdim
California'dan,
iğneli kum taşıyla, sisle süslenmiş donmuş bir gülün
alımlı kabartısı, damak pembeliğindeki iç kısmı
yanıyordu etli bir tacın gölgesiyle

Sonra bir salyangoz daha buldum, bir sipris,
benekleri şapkasının üstüne düşüyordu,
katışıksız kadifesini barut ya da panter rengi
yanık halkalarla süslüyordu,
ve bir başkası bir kadeh gibi düz sırtında
ayın yüzüne dövme olmuş
ırmaklardan bir dal taşıyordu.

Sarmal çizgisinden çok
havaya ve denize tutunuyordu,
ey döner merdiven, zarif *scalaria*,
ey opal içinde yoğrulmuş bir yüzüğün
tatlılığı kaydırarak sardığı
şafağın kırılgan anıtı.

Tuttum çıkardım denizden eşerek kumu
kanlı mercanıyla dikenli midyeyi,
batık hazinesinin ışığını
iki parçası arasına kıstırmış *spondylus*'u,
kırmızı iğnelerle kaplı sandığı,
ya da saldırgan dikenleriyle karı.

Letafetli zeytini buldum kum üstünde,
mor ayaklı ıslak yolcuyu,
kırmızı meyvenin şeklinde
meşalesini sertleştirdiği mücevheri,
denizde cam gibi parlak halini
ve oval çıplaklığını yusyuvarlak etmiş
güvercini.

Deniz salyangozunun kabuğu
sesin mağarasında alıkoydu uzaklığı
ve örülmüş kireçten yapısı üstünde
kubbesine taçyapraklarıyla tutunuyor deniz.

Ey *rostellaria*, iğnenin üstünde yükselen
bir işaret gibi sırrına erilmez çiçek,
ufacık katedral, pembe mızrak,
aydınlığın kılıcı, sudaki çiçeğin dişilik organı.

Şafağın doruğunda baş göstermektedir
o aydan yapılma ışığın yaratığı,
bir tek titremenin yönettiği,
köpüğün titreyen bir dokunuşuyla ortaya çıkıp
yaseminin sarmal kadırgasıyla yüzen argonot.

O zaman da *tridacna*,
gelgitte saklı mor denizin dalgalı ağzını,
menekşe rengi muazzam dudaklarını,
bir kale kapısı gibi kapattı
ki yalayıp yutmaktadır devasa gülü
onu öpen mavi soyları,
tuzun manastırı, sertleşen bir dalgayı
hapseden
durağan miras.

Sana bir ad vermeliyim, ey Nautilus,
kanatlı hanedanına dokunarak,
sedefli gemini kaydırarak yüzdüğün
gidişgelişli denkleme,
deniz saatinin, sedefin ve çizginin
kaynaştıkları burgulu geometrine dokunarak
adalara doğru gitmeliyim rüzgârda,
seninle gitmeliyim yapının tanrısı.

XX
HIRPALANAN KUŞLAR

İşte Tocopilla'nın üstündeki güherçileli pampa,
çalılık çepellik, tuzlaların lekesi, çöldür o
bir yapraktan bile yoksun, bir bokböceğinden,
bir esintiden, bir gölgeden, zamandan.

Nicedir burada sıcak ve yalnız kumun içine
yaptı yuvasını martı, kanatlarıyla yellim yepelek
bıraktı yumurtalarını tüylü dalgalarını

kıyıdan yalnızlığa doğru açarak,
yaşamın yumuşak hazinesinin halı gibi döşendiği
çölün bu ücra köşesine doğru.

Okyanustan görünen güzel ırmak,
aşkın yaban yalnızlığı,
rüzgârın manolya küreleri gibi yuvarlak tüyleri,
bütün yaşamların
basınçlarını toplanmış bir ırmakta biriktirdikleri
atardamarlı uçuş, kanatlı yürek.

İşte böyle doldu temiz tuz,
taçlandı tüylerin kıraç diyarı
ve uçuş kuluçkaya yattı kumlarda.

İnsanoğlu geldi. Belki çölde avare gezenin
onulmaz bahtsızlığıdır dolduran
çölde deniz gibi titreyip duran
kuğurmanın dallarını,
bir yıldız gibi kamaşmış beyazlığın
çatırdayan genişliğidir belki,
nitekim ötekiler de geldi, adımlarıyla.

Şafakta geldiler, bir elde sopa,
bir elde sepet, yağmaladılar hazineyi,
kuşlara vurarak, darmadağın ettiler
tüylerin gemisini yuva yuva,
ellerine alıp ezdiler
içleri cücük dolu yumurtaları.

Önce kaldırıp ışığa tuttular onları
sonra da çaldılar çöl toprağına,
kanat çırptılar, ciyaklamalar arasında,
öfke dalgalarıyla, koyverdiler öfkelerini
göğü dolduran kuşlar, örttüler güneşi bayraklarıyla:
Yine de yıkım vurdu darbesini yuvalarına,
salladı sopasını, yerle bir etti
çöldeki deniz kentini.

Daha sonra şehir, sisten ve ayyaşlardan
akşam salamurasında geçip giden
sepetleri duydu, deniz kuşlarının
yumurtalarıydı sattıkları, yaban meyvelerdi
mevsimsiz yalnızlık dışında,
bir de saldırıya uğramış ve öfkeli tuz.

XXI
LEVIATHAN

Sanduka, hınçlı barış,
kaygan hayvani gece, yaban Antarktika,
bir gün duvarlarına girmeden
ve denizaltı kaldırmadan kabuğunu kışından
gölgeden buzunu getirerek
yanımdan geçemeyeceksin.

Sürgün gezegenden kara ateşin
sarsarak derinliklerin çağını
yosunları sallayan sessizliğinin
çıkardattı topraklarını Güney'e doğru.

Biçimdi yalnız,
üstünde kendi gücünden ve şefkatinden ürken
deriden görkemini kaydırdığı
dünyanın bir titremesiyle kapalı büyüklük.

Kara karın meşalelerinin tutuşturduğu
öfkeli sanduka,
kör kanın kurulduğunda
okyanusun çağı uyuyordu bahçelerde
ve enginliği üstünde ay
çözüyordu fosforlu mıknatıstan eteğini.
Ve yaşam kabarcıklanıyordu
büyük mavi bir kor gibi, anaç denizanası,
çoğalan yumurtalık fırtınası gibi;
her büyüme yalnızca saflıktı,
deniz asmalarının kalp atışıydı.

İşte böyle yerleşti suyun üstüne dev direğin
kanın üstüne yerleşmesi ve geçmesi gibi analığın
ve gücün lekesiz gece oldu,
kayan, kökleri basan,
şaşkınlık ve hesapsız şiddet titretti yalnızlığı,
beklenen adaların ötesine sıvıştı kıtan:
İşte o vurma kırma buzul ayın küreleri geldi
üstüne,
etine girdi, saldırdı sana ürkütücü sönük lambanı
koruyarak.
Gece yanındaydı: Sarıp sarmalıyordu seni fırtına
ve yapıştırıyordu balçığını bedenine
azgın kuyruğun dağıtırken
yıldızların uyukladığı yerdeki buzu.

Büyük yara! Zıpkın ülkesinde
yenik gök gürültülerini büzen sıcak kaynak,
kan denizinin boyadığı kaynak,
pis kokular ve kırgınlıkla dolu
yağın kara karinalarına dek
patlayan yarımkürelerden bir hortum gibi
yönlendirilen ve damarları boş
uyuşuk tatlı hayvan.

Kutup ayının kristalleri üstündeki
büyük ölü heykel, gökyüzünü
ağlayan bir dehşet bulutuyla doldurup
kanla örtersin okyanusları.

XXII
PHALACROCORAX

Adaların dışkıda yaşayan kuşları,
üreyerek uçmanın iradesi,
yıldızların parlaklık sırasını belirten göksel ölçek,
yaşam rüzgârının ölçüye sığmaz göçü,
havalanıyor kuyrukluyıldızlarınız
uçuyor sessiz Peru'nun gizli göğünü kumla
kaplayarak,
güneş tutulması.
Ey usul aşk, dolu kadehini kökünden söken
yabani ilkbahar, çiğ göğünü adalara,
dışkının kırmızı adalarına kaydırarak
kutsal sudan bir ırmak titremesiyle yüzen
türün gemisi.

Kanatlarınızda yitmek,
titreyen bütün bir sıklıkla
uyutulup taşınarak güneye uçmak istiyorum.
Yitik sesimle okların karanlık ırmağında yüzmek,
ayrılmaz çarpıntıda kendimi bölmek istiyorum.
Ötesinde uçuş yağmuru,
kireçli adalar akın ettiriyorlar
tüylerin ayının, yaslı fırtınasının düştüğü
soğuk cennetlerini.

İnsan başını eğiyor o zaman
anaç kuşların gürlemeleri önünde,
sekileri bir bir yükselterek
kör ellerle karıştırıyor gübreyi,
dışkının aydınlığını silip süpürüyor,
istifliyor saçılmış maddeleri,
sonra mayalanmanın adalarının ortasında
yüzükoyun kapanıyor köleler gibi
ünlü kuşların taçlandırdıkları
asitli kıyıları selamlayarak.

XXIII
YALNIZ ALBATROSLAR DEĞİL

Ne bahardan ne beklenenlerdensiniz,
ne çiçektaçlarının susuzluğunda
ne de omçada ve salkımda ip ip hazırlanan
mor baldasınız,
fırtınadasınız ama, resifin sel gibi akan
paçavralı kubbesinde, şafağın açtığı delikte

ve dahası meydan okumanın yeşil mızraklarında,
deniz çöllerinin un ufak olmuş yalnızlığında

Tuzun nişanlıları, deniz güvercinleri,
döndünüz deniz serpintilerinin ıslattığı sırtlarınızı
toprağın bütün pis kokularına,
ve daldırdınız uçuşun göksel geometrisini
yaban aydınlığa.

Kutsalsınız siz, yalnız kasırganın dalı üstünde
kiklonik bir damla gibi giden değil:
Yalnız yuvasını öfkenin yamaçlarına yapan değil,
kartopu martı, köpüğün üstünde karabatağın
biçimi,
gümüş ve platin bohça.

Pelikan kapalı bir düğüm gibi
hacmini suya gömerek daldığında,
albatrosun geniş kanatlarında süzüldüğünde vahiy
ve hareket halindeki sonsuzluğun üstünde
uçtuğunda fırtınakuşunun rüzgârı,
yaşlı karabatakların ötesinde
yüreğim onun kadehine düşüp
açtı şarkısının ağzını denizlere ve tüylere doğru.

Göğsünüzde fırtına taşlarına taşıdığınız
soğuk kalayı verin bana,
deniz kartalının yuvasında barınan
bu bir araya gelmiş koşulu verin
ya da ne bir büyümenin ne bir kesintinin
sarstığı bu bedeni,

terk edilen portakal ağacının çiçeğindeki rüzgârı,
ölçüye sığmaz vatanın tadını verin.

XXVI
DENİZ GECESİ

Deniz gecesi, beyaz ve yeşil heykel,
seviyorum seni, uyu benimle. Geçtim
bütün sokaklardan yanıp kül olarak, ölerek,
benimle büyüdü orman, insan
fethetti onun külünü ve hazırlandı,
ebedî istirahatine, üstünde bir karış toprak.

Gece düştü ve senin gözlerin
göremez onun sefil uykusunu:
Yakın olmayı düşledi, açtı
duvarların ve varlıkların koruduğu kollarını,
ve sessizliğin uykusuna düştü,
inerek kökleriyle ölüm toprağına.
Ben, Okyanus gecesi, beni yaratan
aşkla geldim ve senin açık gövdene eriştim,
Aldebaran rüzgârıyla korunan genişliğine,
şarkının ıslak ağzına.

Gördüm seni, deniz gecesi, doğar doğmaz
o sonsuz sedefin çarpışıyla:
Yıldızların ve belindeki akımın
iplik iplik dokunuşunu gördüm
ve senin iştah kabartan tatlılığına doluşan
seslerin mavi hareketini.

Aşksız sev beni, ey kana bulanmış kadın.

Uzayla sev beni, soluğunun ırmağıyla,
bütün elmaslarından taşan büyümeyle:
Sakinleşmeyen yüzünle sev beni,
ıstırabının hakkını ver bana.

Güzelsin, sevgili güzel gece:
Bir arı gibi taşırsın fırtınayı
feveran eden erciklerinde uyuyan,
titrer su, titrer uyku çavlanlarla yarılmış
memelerinin kadehlerinde.

Gececi aşk, izledim seni hep,
üstü yıldızlarla işlenmiş titreyen bir kule olan
sonsuzluğuna, bir o yana bir bu yana
salınışının ölçüsüne,
kıyılarında köpükle uyanan ahalilere
kadar uzandığın yere dek:
Boynuna zincirliyim
ve kumsalda kırılan dudaklarına.

Kimsin sen? Denizlerin gecesi, söyle bana,
perçemlerle kaplı yüzün mü örter
bütün yalnızlığı, yoksa bu kan boşluğu
ve sonsuz çayırlar mı?
Söyle bana, kimsin sen, gemilerle dolu,
rüzgârın öğüttüğü aylarla dolu,
bütün metallerin sahibi,
derinliklerin gülü, çıplak aşkın
bozuk havalarıyla ıslanmış.

Toprağın gömleği, yeşil heykel,
bir dalga ver bana çana benzer,
öfkeli portakal çiçeklerinden bir dalga,
çoban ateşlerinin harlılığını,
gökyüzü başkentinin gemilerini,
üstünde yüzdüğüm suyu,
yüce ateşlerin harlılığını: Sadece
bir dakika istiyorum senden, uzayıp giden,
bütün düşlerden ve senin uzaklığından da uzun:
Ölçtüğün her kızıllığı, yıldızların o koskoca
dalgın sistemini:
Karanlığın gezindiği saçlarının her telini,
hazır ettiğin günü.

O apansız alnını istiyorum,
senin bütün kıyılarında yeni doğmuş gibi
açılmasını içimde.
Şimdi sığınmış içime senin karanlık çizgilerin
bütün solunmuş gizlerle giden
kan ve bayraklar gibi;
taşıyarak giden bu gizli parçaları
her günkü denize, savaşlara
her kapıda –aşklar ve garezler–
uzanmış uyuyor.
İşte o zaman ben
şehre gireceğim senin gözlerin kadar çok
gözlerle, beni görmeye geldiğin
elbiseni tutacağım ve ölçüsüz sular kadar
yüksek o dokunuşa bırakacağım kendimi:
Saflık ve yıkım, bütün ölümlere karşı,
aşılmamış bir uzaklık, bir müzik
uyuyanlara da uyananlara da.

XV

BEN

I
SINIR
(1904)

İlk gördüğüm ağaçlardı, güzel yabanın
çiçekleriyle bezeli koyaklar,
nemli diyar, tutuşmuş ormanlar
ve dünyanın ardında sel basmış kış.
Ayakkabıları ıslak çocukluğum, ormanda
devrilip parçalanmış kütükler, sarmaşıkların
ve böceklerin yediği, yulafın üstünde tatlı günler,
ve demiryolunun görkemine doğru yola çıkan
babamın yaldızlı sakalı.

Evimin karşısında derin afetler kazardı
güneyin suyu, kederli çamuruyla bataklıklar,
sapsarıya kesilmiş olan yazda
buğdaya dokuz aydır gebe kağnıların
gıcırdayıp ağladıkları yerde.
Güney'in hızlı güneşi:
Anızlar,
kırmızı toprak yollardaki yoğun duman,
halkalar çizen ırmak yamaçları, otlaklar,
öğle balının çınladığı çitler.

Tozlu dünya giriyordu adım adım
sundurmalara, fıçılar ve halatlar arasına,
fındık ağacının kırmızı özetiyle,

ormanın bütün gözkapaklarıyla tınazlı
mahzenlere.

Yazın sıcak basmış entarisine çıkar gibiydim,
harman makineleriyle, dağ bayır demeden,
meşeler arasından baş gösteren
boldo çalılıklarının tekerlekler altında
ezilmiş et gibi yere yapışmış silinmez cilasıyla
parlattığı toprakta.

Çocukluğum istasyonlarla geçti: Raylar,
yaş odun yığınları, sığır sürüleri ve elmalıkların
tarif edilemez kokusunun himayesindeki
o kendi var ama şehri yok ev arasında
gezinip durdum ben, o solgun sureti
boş ormanlar ve ambarlarla sırılsıklam cılız çocuk.

II
KURUCU
(1919)

Aşk, belki kararsız, kuşkulu aşk:
Hanımellerinin ağızda bir çarpıntısı sadece,
hareketi kara bir ateş gibi
yalnızlığıma doğru tırmanan belikler sadece,
ve dahası: Gece ırmağı, gökten işaretler, gelip geçici ıslak bahar,
cazibeye kapılmış yalnız alın,
gecenin korkunç lalelerini ayağa kaldıran arzu.
Yaraladım kendimi takımyıldızlarını koparark,

biledim parmaklarımı yıldızlara sürterek,
kapısı olmayan bir kalenin buzdan yapısını
elyaf elyaf eğirerek,
ey içlerinde yaseminin
o beyhude saydamlığını tuttuğu yıldızlı aşklar,
ey, aşk gelip çattığında düşman otlar içinde
bir hıçkırık gibi akan bulutlar,
bir gölgeye, kutsal bir yaraya, başedilmez bir aya
palamarlı çıplak yalnızlık.
"Adlandırın beni," demiş olmalıyım gül fidanlarına:
Belki de onlar, şaşkın nektarın gölgesi,
dünyanın her titremesi tanıyordu beni
adımlarımdan,
beni bekliyordu en kuytu yerler,
hükümdar ağacın heykeli vadide:
Her şey bu kavşakta sayıklamama geldi
adımı saçarak bahar üstüne.
Ve o zaman, tatlı yüz, yanık zambak,
uykumla uyumayan, evcilleşmeyen,
bir gölgenin kovaladığı madalya, adsız sevgili,
bütünüyle çiçektozundan olma,
bütünüyle rüzgârdan olma, kirli yıldızlar üstünde
yanan:
Ah aşk, tükenen düzenlenmiş bahçe,
sende uyanıp yeşerdi düşlerim
karanlık ekmekler içindeki maya gibi.

III
EV

Evim, yaş tahtadan taze kesilmiş duvarları,
kokmakta halen: Her adımda
gıcırdayan ve güney ikliminin savaşçı rüzgârıyla
fırtınanın bir parçasıymışçasına
uğuldayan sınırın bakımsız evi,
buzlu tüylerinin altında şarkının büyüdüğü
bir yabancı kuş.
Gölgeler gördüm, köklerimin etrafında
bitkiler gibi büyüyen yüzler,
bir ağaç gölgesinde türkü söyleyip
sonra da ıslak atlar arasında silah sıkan akrabalar,
erkek kulelerin
gölgesine saklanan kadınlar,
günü kamçılayan dörtnala gidişler,
şaşılası bir öfkeyle
dolu geceler, havlayan köpekler.
Kayıp gider miydi babam gürleyen trenlerinde
memleketin karanlık şafağıyla
kim bilir hangi unutulmuş takımadalara?
Daha sonra dumanı tüten kömürün kokusunu
sevdim,
yağları, buzlu kesinlikleriyle dingilleri,
ve toprağa yayılmış kışı gururlu bir tırtıl gibi
geçerek giden heybetli treni.
Birden kapılar sarsıldı.
Babam bu.
Yol gladyatörleri sarmış çevresini:
Islak harmaniyeleriyle demiryolcular,

buhar ve yağmur örttüler onlarla evi,
salon ahir zaman hikâyeleriyle dolup taşıyor,
boşalıyor bardaklar,
ve bu acıların ayırıcı bir çit gibi yaşadığı
varlıklardan onca keder, somurtkan yara izleri,
para yüzü görmeyen adamlar,
yoksulluğun demirden pençesi
oradan yanıma kadar geldi.

IV
YOL ARKADAŞLARI
(1921)

Sonra vardım başkente, üstüme sinmiş belli belirsiz
sis ve yağmur. Neydi o sokaklar?
1921'in giysileri kaplamıştı her yanı
iğrenç bir gaz, tuğla, kahve kokusunda.
İçimdeki duvarları zorlayarak,
her akşam, geçtim zavallı şiirimde artık
kaybettiğim
dalları, damlaları ve ayı arayarak şaşkın şaşkın
öğrenciler arasından.
Derinliklerine sığındım onun,
kendimi sularına batırarak, ince uyarılarını,
terk edilmiş bir denizin martılarını elimde sımsıkı
tutarak
her akşam, gözlerim kapanıncaya
ve tözümün çekirdeğinde çırpınıncaya dek.
Karanlıklarda mıydı,
yoksa yalnızca saklanmış mıydı yeraltının nemli

yaprakları?
Hangi yaralı maddeden tane tane dökülmüştü
ölüm
organlarıma dokunana, gülümsememi yönlendirene
ve sokaklarda hasımlık kuyuları kazana kadar?

Yaşamaya çıktım: Büyüdüm ve kendinden
emin
yürüyeni oldum acımasız sefil arka sokakların,
şarkılar söyleyerek deliliğin sınırında.
Duvarlar yüzlerle doluydu, ışıktan kaçan
gözlerle,
bir cinayetin aydınlattığı yılankavi sular,
gururlu bir yalnızlığın mirasları,
kırık kalplerle dolu çukurlar.
Onlarla beraber gittim: Yalnızca onların
korolarında,
doğduğu yerdeki yalnızlıkları tanıdı sesim.

Adam olmaya girdim
alevler ortasında şarkılar söyleyerek,
aralarına aldılar beni gecenin raconuyla
tavernalarda birlikte şarkı söylediklerim,
ve şefkatten fazlasını verdiler bana,
hasım elleriyle savundukları bahardan
fazlasını,
biricik ateşi, her yanı dökülen kenar
mahallelerin
hakiki parasını.

V
KIZ ÖĞRENCİ
(1923)

Ey sen, pek tatlı, tatlılığı anlatmakla bitmez,
gölgeler arasındaki şehvetli âşık:
çıkıyorsun ortaya başka günlerden
Ağır çiçektozuyla doldurarak kadehini,
hazla doldurarak.
Küfür zifir bir geceden,
dizginsiz şarap gibi geceden, paslanmış kızıl
geceden,
yaralı bir kule gibi yıkıldım üstüne
ve yıldızın; zavallı çarşaflarımız arasında
atıyordu karşımda yakarak göğü.

Ey yaseminin ağları, ey bu yeni gölgede
beslenen etten kemikten ateş,
belinin en dar yerine sarılarak sıkıca,
zamanı kanlı başak boralarıyla kamçılayarak
dokunduğumuz karanlıklar.

Aşktan ötesi yok, bir kabarcığın boşluğunda,
ölü sokaklarda aşk, bütün yaşam ölüp gittiğinde
yangına verilmemiş köşe bırakmayan aşk.

Isırdım kadını, dalıp gittim içinde
var gücümle, ne hazineler buldum,
sonra çıkıp yürüdüm öpücüklerle adım adım,
okşamalarla sararak, soğuk saçlarla palamarlı
bu mağaraya, dudakların koşturduğu bu bacaklara:

Toprağın dudakları arasında bir açlık,
yalayıp yutan dudaklarla yalanıp yutulan.

VI
YOLCU
(1927)

Ver elini denizler deyip indim limanlara.
Dünya, iğrenç kıyının vinçleri ve depoları arasındaki
hırsızları ve dilencileri gösteriyordu çatlağından,
ve açgözlü hayalî şirketleri sıralı gemiler boyunca.
Nice
ülke
yıkılmış, kurutulmuş kum üstünde,
parlak giysiler, ışıltılı paltolar
beliriyordu çölden, akrepler gibi silah kuşanmış
petrol deliğini korumaya,
paslanmış imparatorlukların tozlu ağında.

Birmanya'da yaşadım, dayanıklı madenden
kubbeler ve de kaplanın kanlı altın halkalarını yaktığı
sık ormanın ortasında.
Dalhousie sokağındaki pencerelerimden
tapınaklardaki tarifsiz yosun kokusu,
kokular ve dışkılar, çiçektozu ve barut kokuları,
insan nemiyle bozulmuş bir dünyanın kokusu
yükseldi bana doğru.
Çağırdı beni sokaklar

safranhaneler ve kızıl salyanın
sayısız işaretleriyle,
çamurla çevrili o uyur uyanık tanrıları olan
yüksek topraklardan buraya soyunu boşaltmaya
gelmiş
İravadi'nin kan ve yağla bungun suyunun
iğrenç çırpıntısı yanında.

VII
BURADAN UZAKTA

Hindistan, sevmedim yırtık giysini,
paçavralar içindeki savunmasız halkını.
Yıllar boyu aşağılanmanın çıkıntılarını
tırmanmak isteyen gözlerle oradaydım,
yeşil balmumundan şehirler arasında,
tılsımlar ve kanlı pastaneleri
korkunç iğneler yayan *pagoda*'lar arasında.
Bir sefiller yığını gördüm, her biri
kardeşinin acısı üstüne yığılan,
çile ırmakları gibi sokaklar,
çiçeklerin iri tırnakları arasında ezilmiş köyler,
böylece zamanın nöbetçisi oldum kalabalıkta,
kölelerin yumruklaşmasından ayırdım
kararmış yara izlerini.
Tapınaklara girdim,
sıvalı ve değerli taştan basamakları,
kirli kan ve ölüm,
ve insanlıktan çıkmış rahipler, kapışıyorlardı yere
yuvarlanan paraları

aptallaştırıcı sıcaktan sendeleyerek;
ah küçük insanoğlu,
parlak ayaklı büyük putlar
çıkarırken öç alırcasına aç dillerini
ya da kırmızı taşlardan bir kamış üstünde
ışıldarken öğütülmüş çiçekler.

VIII
ALÇI MASKELER

Sevmedim gitti... Bilmem acıma mıydı yoksa
bulantı mı?
Geçtim bir koşu Saygon, Madras, Kandy şehirlerini,
toprak altında kalmış Anuradhapura'nın
görkemli kayalarına, ve Seylan taşında
balinalar gibi Siddhartha'nın suretlerine kadar,
daha da ötelere gittim:
Penang'ın ince kumunda, ırmak kıyıları boyunca,
her yanı dipdiri hayat dolu
el değmemiş sessizlik ormanında
Bangkok'tan öteye,
alçıdan maskeli dansözlerin giysilerine.
Mücevherle süslü çatılarını dikiyorlardı
vebalı körfezler,
haliçlerde barındırıyorlardı
teknelerde üst üste yığılı binlerce sefili,
ya ötekiler, hepsi
örtüyordu sınırsız toprağı,
sarı ırmakların ötesinde,
çökkün bir yırtıcının yalnız derisi gibi,

halkların derisi gibi, bir efendiden öbürüne
aşağılanan post gibi.
Prensler ve kaptanlar
yaşıyorlardı can çekişen lambaların ıslak hırıltısı
üstünde
kanatarak yoksul zanaatçıların yaşamını,
pençe ve kamçı arasında, daha yüksekte
ödün vardı, petrolün Kuzey Amerikalısı,
tapınakları sağlamlaştıran alüminyum,
biçare deriyi işleyen,
yeni kıyım kurbanları yaratan.

IX
DANS
(1929)

Java'nın derinliklerinde,
yöresel gölgeler arasında: Oradadır işte ışıl ışıl saray.
Giriyorum duvarlara kazılı yeşil okçular arasından
geçerek
taht odasına. Hükümdarın
altın sırmalar içinde, yıldızlı,
felçli bir domuz, kötü kalpli bir hindi
gibi kurulduğu,
iki yanında Hollandalı efendileri,
onu koruyan çatık kaşlı tüccarlar.
Ne iğrenç bir böcek sürüsü, nasıl da atıyorlar
kürek dolusu pisliği insanların üstüne
bile bile.
Uzak toprakların

o iğrenç bekçileridir bunlar ve hükümdar,
sanki kör bir çuval, sürükler durur
ağır bedenini ve çakma yıldızlarını
kuyumcuların o gariban yurdu üstünde.
Ama birden
sarayın ta diplerinden
on dansçı kadın girdi, sular altında bir düş gibi
usulca.
Her ayak yan yan basarak
yaklaşıyordu altın bir balık gibi ilerlerken
gece balı ve aşı boyadan maskeleri
yağa batmış saçları üstünde
taze bir çelenk taşıyorlardı
portakal çiçeklerinden.
Böylece
yerlerini aldılar zorbanın karşısında,
müzik de onlarla birlikte, bir uğultu
kristal kınkanatlardan büyüyen bir çiçekti
o saf dans, biçim veriyorlardı
kaçtı kaçacak bir heykele o aydınlık eller,
dalganın ya da aklığın bir dokunuşu gibi
vuruyordu topuklara ipek entarileri,
ve kutsal metalden yapılmış bir güvercinin
her hareketinde takımadaların fısıltılı havası
yanıyordu bahar vaktindeki bir düğün ağacı gibi

X
SAVAŞ
(1936)

Düşle çevrili İspanya, saçları başaklardan
bir baş gibi uyanmakta,
doğuşunu gördüm, böğürtlen çalıları
ve karanlıklar arasında belki de, emekçi İspanya,
meşelerden ve dağlardan kalkıp,
damarları açık havayı geçişini.
Eski haydutlar tarafından köşelerde
saldırıya uğrarken gördüm seni. Maskeliydiler,
engereklerden çatılmıştı haçları,
ölülerin buzlu bataklıklarına batmıştı ayakları.
O çalılık çepellik topraklarından kopup gelen
bedenindi gördüğüm, kana susamış kumlar
üstünde
paramparça, ortalık yerde, kimsesiz,
ölümün şişleriyle deşilmiş.
Yalçın kayalıklarının suyu akmakta hâlâ
zindanlar arasında, sessiz sedasız taşıyorsun
dikenli tacını, göreceğiz bakalım kim yenecek,
acıların mı yoksa sana bakmadan geçen
yüzler mi.
Tüfeklerden şafağınla yaşadım,
sarsmasını istiyorum halkın ve barutun yeniden
onuru kırılan dalları
titreyene kadar uyku, birleşene kadar
yeryüzünün bölünmüş meyveleri.

XI
AŞK

Sarsılmaz aşkını verdin bana İspanya,
armağanlarınla.
Yanıma gelse diye beklediğim şefkati;
gelse de yoldaşım olsa
dudaklarıma öpücüklerin en derinini
getiren sevgili.
Ne fırtınalar
ayırabilir onu benden
ne de fethettiğimiz aşkın göğüne
yerden eklenen mesafeler.

Yangından önceydi, İspanya'da, ekinler arasında
beliriyordu giysin,
iki kavramdım, iki kat ışık,
yüzünden kaydı da düştü acı
yitik taşlar üstüne.

Büyük bir acıdan, sivri şişlerden
attım kendimi sularına, aşkım benim,
öfkenin ve ölümün ortasında
dörtnala kalkmış at gibi ve bir sabah elması,
yaban titreyişiyle bir şelale çıkıp karşılar onu.
O günden sonra, aşkım, tanıdılar seni
davranışlarımı biçimlendiren topraklarımın kırları,
hep peşimden gelen karanlık okyanus,
ve uçsuz bucaksız güzün kestane ağaçları.

Kim görmedi seni, yanımda savaşırken
tatlı sevgilim, yıldızın bütün işaretlerini
taşıyan
bir görüntü gibi?
Kim, gidip de
aradı insan ambarının çekirdeği olan beni
kalabalıklar arasında,
ve bulamadı, köklerimi sımsıkı sarmış,
kanımın şarkısında yükselmiş seni?

Bilmiyorum, sevgilim, karım, zamanım ve
yerim
olacak mı sayfalarıma uzanmış ince gölgeni
yeniden yazmak için:
Bugünler zor ve pırıl pırıl,
ve onlardan devşirdiğimiz tatlılık
gözkapakları ve dikenlerle yoğruldu.
Nerede başladığını anımsamıyorum artık:
Aşktan önceydin burada,
yazgının
bütün özlerini barındırarak geliyordun,
ve senden önce, yalnızlık senindi,
ya da uyuyan saçlarındı belki.
Bugün, aşkımın kadehi, adını az anıyorsam,
günlerimin başlığı, taptığımsın,
ve evrenin elinde bulundurduğu bütün bu
aydınlığı
dolduruyorsun uzayda gün gibi.

XII
MEKSİKA
(1940)

Denizden denize yaşadım seni Meksika,
içime işledi demir rengin,
dikenli çalılarla dolu manastırların göründüğü
doruklara tırmanıyordum,
şehrin zehirli
uğultusuna,
yığınla şair bozuntusunun hilekâr dişlerine,
ve yıkılmaz bir sessizlikle kurulmuş
ölülerin yaprakları ve basamaklar üstünde
cüzamlı bir aşkın kesik organlarına benzer
kalıntıların rutubetli görkemine.

Gel gör ki ortak tarım yükselmekte
kekre obadan, itici terden,
sarı tohumlu mızraklardan
vatanın ekmeğini paylaştıran.

Kimi gün kireç dağları
tıkadı yolumu,
Meksikalı derinin
kara kabuğunu kaldıran
o kurşunla taranmış buzulların biçimi,
ve pederşahi yapraklar altından
barut öpücüğü gibi geçen atlar.

Hışımla mülkün sınırını silip
unutulan mirasçılarına

kanla fethedilen toprak dağıtanlar,
güneyin köklerine düğümlü
pek cici maskeyi dokuyan
bu kan toplamış parmaklar,
çiçekli oyuncaklar ve ateş kumaşıyla
donattılar her yanı.

En çok neyini sevdim,
çağlara direnen taşların sertliğini saklayan
topraktan çıkarılmış yüzlerin eskiliğini mi,
dün kanlı olan elin
bugün kurduğu gülü mü, bilmem.

Ve böyle dokundum bir diyardan bir diyara
Amerikan çamuruna, boyuma,
ve zamana gömülü unutuş yükselip damarlarımda
dilinin ağzımda titreştiği güne vardı.

XIII
MEKSİKA'NIN DUVARLARINDA
(1943)

Ülkeler uzanır ırmak boylarında,
arayarak tatlı sineyi ve gezegenin dudaklarını,
sen, Meksika, sen dikenli çalıların
yuvalarına dokundun,
kanlı kartalın ot bitmez doruklarına,
savaşçı sütunun balına.

Kimileri bülbülü aradılar, dumanı buldular,
vadiyi, insan derisine benzer bölgeleri:
Sen, Meksika, gömdün ellerini toprağa,
yaban bakışlı taşta büyüdün sen.
Ne zaman erişse ağzına çiyin gülü
azaba çevirdi onu gökyüzünün kamçısı.
Kızgın köpüklü iki deniz arasında
bıçakların rüzgârıydı senin aslın.

Öfkeli bir günün gür gelinciğinde açıldı gözlerin
geniş aklığını seriyordu kar
harlı ateşin seni yaşatmaya koyulduğu yere.
Kaynanadili çiçeklerinden tacını tanıyorum
ve biliyorum onların kökleri altında
yapıldı yeraltı heykelin, Meksika,
toprağın gizli suları
ve madenlerin kör külçeleriyle.

Ey memleket, ey uçsuz bucaksız
ve sert coğrafyasının görkemi,
California denizinin yediveren gülü,
Yucatán'dan akıp gelen yeşil ışık,
Sinaloa'nın sarı aşkı,
Morelia'nın gülden gözkapakları,
ve yüreği boyuna palamarlayan
hoş kokulu agavın uzun ipi!

Fısıltının ve kılıçların heybetli Meksika'sı,
paylaştırdın mısırın beşiğini insanlar arasında
gece yeryüzünde daha büyükken.
Kutsal tozla dolu elini kaldırıp

halkının arasında tuttun öylece
ekmekten ve kokudan yeni bir yıldız gibi.
Barutun aydınlığında gördü o zaman köylü
cesetleri üstünde parlarken tohum
zincirlerinden kurtulmuş toprağını.

Şarkısını söylüyorum Morelos'un. Parıltısı
delik deşik düştüğünde
küçük bir damla seslenip duruyordu yerin altında
kadehi kanla doldurıncaya ve kadehten,
içine gizemli özü çekmiş bir ırmak
Amerika'nın bütün sessiz kıyısına ulaşıncaya dek.

Şarkısını söylüyorum Cuauhtémoc'un.
Ay soyuna dokunuyorum onun
ve bir şehit tanrının ince gülüşüne.
Neredesin, kadim kardeşim sen,
yitirdin mi tatlı sertliğini?
Ne oldun?
Nerede yaşıyor şimdi ateş mevsimin?
Karanlık ellerimizin derisinde yaşıyor,
küllü tahıllarda yaşıyor:
Gece karanlığını geçmiştir,
tane tane dökülürken şafağın omcaları,

Cuauhtémoc'un gözleri
yaprakların yeşil yaşamı üstünde açarlar
uzak aydınlıklarını.

Şarkısını söylüyorum Cárdenas'ın.
Oradaydım! Yaşadım Kastilya'nın felaketini.

Yaşamların kör günlerini.
yüksek acılar acımasız dallar gibi
yaralıyordu çileli anamızı.
Kimsenin sahip çıkmadığı yastı, sessizliğin
duvarlarıydı
defnenin ve şafağın bu vatanına ihanet edilirken,
saldırılırken, yaralar açılırken.
Sadece Rusya'nın kızıl yıldızı ve Cárdenas'ın
bakışı kaldı o zaman insanın gecesinde parlayan.
General, Amerika'nın Başkanı,
İspanya'da derlediğim parıltıdan bırakıyorum sana
bu şarkıyla.

Kapılarını ve ellerini açtın, Meksika,
başıboşa, yaralıya,
sürgüne ve kahramana.
Başka türlü söylenemez bu ne yazık ki
ve ben yapışsınlar istiyorum yeniden sözcüklerim
öpücükler gibi duvarlarına.
Sonuna kadar açtın da savaşçı kapını
yaban ellerden gelen çocuklarla doldu saçların
ve dünyanın fırtınasının
gözyaşları içinde doğurarak sana verdiği oğulun
yanaklarını okşadı sert ellerin.
Burada son veriyorum, Meksika,
ve burada şakaklarının üstüne bırakıyorum
bu hüsnühatı zaman silsin diye azar azar
özgürlüğün, derinliğin için seni seven
bir insanın yeni söylevini.
Elveda diyorum sana ama gitmiyorum.
Gidiyorum
ama elveda diyemiyorum.

Çünkü hayatımdasın Meksika, damarlarımda dönenen
yolunu şaşırmış küçük bir kartal gibi yaşıyorsun,
sonuçta yalnız ölümün uyuyan asker yüreğim üstüne
kanatlarını serdiği kartal gibi.

XIV
GERİ DÖNÜŞ
(1944)

Döndüm ya... Şili karşıladı beni
sarı çöl yüzüyle.
Seyyah oldum da gezdim
acı çekerek kumlu kraterinde kupkuru ayın,
keşfettim çorak topraklarını gezegenin,
sürgün vermemiş dümdüz ışığı, boş doğrultuyu.
Boş mu? Yani bitkisiz, pençesiz, gübresiz
toprak çıplak boyutunu öğretti bana
ve soğuk hattında kuşlarla hoş biçimli yanardağ
memelerin
doğdukları uzaklığı.

Lakin daha ileride adamlar vardı sınırları kazan,
toplayarak sert metalleri, kimisi acı tahıldan
un gibi, kimisi ise
ateşin küllenmiş yükseltisi gibi,
ve adamlarla ay, hepsi kefen gibi sardı beni,
sardı da yitirdim düşlerin boş ipini.

Çöllere vurdum da kendimi, çıktı deliğinden
cürufların insanı, sağır sertliğinden,
ve böylece öğrendim yitik halkının acılarını.

Kat ettim sokakları ve iktidar koridorlarını
dedim ki ne çok şey gördüm ben,
acıyla dolu maden keseklerine,
kimsesiz yoksulluğun hanelerine,
unutulmuş ayın sefil ekmeği ve yalnızlığına
dokunan elleri gösterdim.

Ve çıplak ayaklı kardeşimle omuz omuza
yıkmak istedim paranın iğrenç krallığını.

Peşime düşüldü, ama sürüyor kavgamız.

Gerçek daha yüksektir aydan.

Bir kara gemiye binmiş madendeki insanlar
onu görüyorlar geceye baktıklarında.

Ve yayıldı sesim gölgede
yeryüzünün en sert soyu tarafından.

XV
ODUN ÇİZGİSİ

Kör bir marangozum ben ve yok ellerim.
Sular altında yaşadım, soğukla beslenerek,
kokulu konsollar yapmadıysam, gösterişli
meskenler,
sedir ağaçlarıyla kat kat,
şarkım iplerini aradı ormanın,
gizli lifleri, ince cilaları,

kesti de dalları kokulandırdı
odunun dudaklarıyla yalnızlığı.

Bütün maddeleri sevdim, varağın
ya da metalin her damlasını, suyu ve başağı,
aralarına titreyen kum ve uzayın koruduğu
kalın tabakalar koydum,
şarkı da söyledim ayarsız ağzımla,
bir ölü gibi, yeryüzünün üzümlerinde.

Kil, çamur, şarap örttü üstümü,
boğazımın altında bir yangın gibi
çiçeğin durmadan tutuşturduğu
derinin kalçalarını okşayarak geçtim kendimden,
taşa geçti duyularım
istila ederek kapalı yara izlerini.

Var olmadan nasıl değiştirdim,
var olmadan önce mesleğimi tanımayan ben,
katılığıma atanmış madenciliği
ya da kışın binek atlarının
kokusunu aldığı doğramacılığı?

Sevecenlik ve güllük gülistanlık oldu da her şey
ben tuttum gecenin kulu oldum.

XVI
KAVGACI İYİLİK

Lakin sokaklarda ölmedi benim iyiliğim.
Reddettim irinli sukemerini,
ve kirli denizine de sürmedim elimi.

Bir maden parçası gibi çıkardım hakiki olanı,
kazarak ısıran gözlerin ötesini,
ve yara izleriyle büyüdü
kılıçlar arasında doğan yüreğim.
Bozulmadım, insanlara çamur atmadım,
hançerlemedim onları,
Yaralamak
ya da zehir saçmak değil işim.

Hizmetime koşmadım
soğuk kamçılar altında savunmasız insanı.
Meydana düşman aramaya gitmedim
bir elde maske yolunu gözleyerek:
Köklerimi yeşertmekten başka bir şey
yapmadım,
ve yüksek direğime kadar çıkan yer
çözdü sırlarını toprak altındaki kurtçukların.

Pazartesi ısırmaya geldi beni, ben de birkaç
yaprak uzattım kendisine.
Salı küfretmeye geldi bana ve ben uyuyakaldım.
Sonra çarşamba göründü belalı dişleriyle.
Köklerimi inşa ederek müsaade ettim geçmesine.
ve ne zaman perşembe, kara mızrağıyla,

pullar ve ısırganotlarının ağuladığı demiriyle geldi,
şiirimin içine kamp kurup bekledim
ve ay ışığında bir salkımla serdim onu yere.

Buraya bu kılıçta parçalanmaya gelin.

Gelin un ufak olmaya topraklarımda.

İster sarı alaylar olarak gelin
ister kükürtlüler topluluğuyla.

Yedi arşınlık şarkımın altında
çanlardan bir gölge ve kan ısıracaksınız.

XVII
ÇELİK TOPLANIYOR
(1945)

Kötülüğü de gördüm, kötüyü de, ama inlerinde değil.

Mağaradaki peri masalıdır bu.

> Paçavralara, mutsuzluğun madenine
> bir kez düştükten sonra yoksullar
> cinlerle perilerle doldurdular yolu.
> İblisi mahkemelerde oturur buldum:

Senato'da rasgeldim ona, iki dirhem bir çekirdek,
tartışmaların ve fikirlerin yolunu saptırıyordu
cüzdandan yana.

Kötülük ve kötü
banyodan çıkıyorlardı: Baştan ayağa
tatmin içinde, yapmacık süslerinin yumuşaklığında
şahane görünüyorlardı.
Kötüyü gördüm ve bu irini
uzaklaştırmak için öteki erkeklerle yaşadım,
ömürler ekledim öteki ömürlere,
kendimi gizli şifre yaptım, adsız metal,
halkın ve tozun yenilmez birliği.

Kibirli olan kavga ediyordu canla başla,
fildişi odasında
ve bir göktaşı gibi geçti kötülük:
"Hayranım bu yalnız doğruluğa!
Hiç dokunmayın sakın!"

Şiddetli olanı aldı eline alfabeyi
ve atının üstünde kılıcıyla
ıssız sokakta nutuk çekmeye durdu.
Kötü alkışladı onu: "Bravo cesaretine!"
ardından Club'a döndü marifetini yorumlamaya.

Kendimi taş ve harç, kule ve çelik,
ortak hece yaptığımda;
bütün bir denizle kavga etmeye gitmeden önce
ellerimde sıktığımda halkımın ellerini;
terk edip yalnızlığımı, gururumu müzeye,
kibrimi araba mezarlığına teslim ettiğimde;
kurduğumuzda partimizi başka insanlarla;
katıksızlığın madenini örgütlediğimizde
geldi kötülük:
"Acımak yok! Atın bunu içeri! Bu sefillere ölüm!"

Lakin artık çok geçti, insanın hareketi,
partim, yeraltındaki yenilmez ilkbahardı,
hazırlayan umuttu yarının genel meyvesini.

XVIII
ŞARAP

Bahar şarabı... Güz şarabı,
yoldaşlarımı verin bana ve bir masa,
dünyanın büyük ırmağını da verin,
üstüne gündönümü yaprakları düşen,
soldursun onu biraz, karıştırarak
şarkılarımızdan uzak uğultusunu.
Ben iyi bir yoldaşım.

Bu eve senden ne olursa olsun bir şey koparayım
diye girmedin. Belki giderken biraz benden
götüreceksin,
kestaneler, güller
ya da seninle paylaşmak istediğim
köklerin ya da gemilerin güvenliğini, yoldaş.

Şarkılar söyleyelim bardaklarımız masanın üstünde
kırmızı
lekelerini bırakarak devrilene dek.
Bu bal,
topraktan,
karanlık salkımlardan geldi ağzına.

Özlediğim ne çok şey var, şarkının gölgeleri,
candan sevdiğim yoldaşlar, ortaya koyuyorum
yaşamımdan süzdüğüm bu eşsiz erkek bilimini,
dostluğu, şefkatin pürtüklü ormanını.

Uzat bana elini, benimle ol,
yalın, bir şey arama sözlerimde
çıplak bir sızıntısından başka.
Benden neden bir işçiden fazlasını bekliyorsun?
Biliyorsun yumruklarımla dövdüm toprağa gömülü
aletlerimi
ve konuştuğumdan başka türlü konuşmak
istemediğimi.
Çek git doktorlara hoşuna gitmiyorsa rüzgâr.

Toprağın gürültülü şarabıyla şarkı söyleyeceğiz biz:
Tokuşturacağız güzün kadehlerini,
ve aşk sözlerini getirecek gitar ya da sessizlik,
ırmakların olmayan dilini,
hiçbir anlamı olmayan hayran olduğumuz beyitleri.

XIX
TOPRAĞIN MEYVELERİ

Sütlü günün ardından nasıl mısıra çıkıyor toprak,
saçı, sert fildişini, olgun başağın ince örgüsünü,
tane tane düşen altın krallığını arayarak?

Soğan yemek istiyorum, getir bana bir tane çarşıdan,
toprağın cilaya ve bir balerinin havada asılı kalışı gibi

dengeye çevirdiği kristal karla dolu küreyi getir.
Avlanmış bıldırcınlar ver, burcu burcu kokutan odur
ormanların köpüğünü, kral gibi giyinik
bir balık ver bana, tabağında ıslak derinliği damıtan
ve limonların onca meme ucu altında
solgun altın gözlerini açan bir balık.

Gidelim, harlı ateşimiz kestane ağacının altına
bırakır korlar üstüne beyaz hazinesini
ve dopdolu bağışında bir kuzu
yaldızlar da soyunup amber olur ağzına.

Bütün yeryüzü meyvelerini verin bana,
yaban salkımlarla esrik düşen yaban güvercinlerini,
yumuşacık ve ölümde
minicik ırmak incilerini geren yılanbalıklarını,
marulların taze gök kubbesini
denizaltı portakal renkleriyle boyayan
bir tepsi ekşi denizkestanesi verin bana.

Salamuraya yatırılmış tavşan
lezzetin bir kır kaçağı gibi
yemeğin havasını hoş kokusuyla doldurmadan önce,
tuzlu görkemleriyle mücevher kutularında,
yeni kabuklanmış Güney midyeleri üstünde ilerliyor
kanımın bütün yollarıyla sevdiğim, geçtiğim, aştığım
toprağın özdeklerini emmiş öpücüğüm.

XX
BÜYÜK SEVİNÇ

Eştiğim gölge benim değil artık.
Süregelen mutluluğum var seren direğinden,
ormanların mirası, yolun rüzgârı
ve yeryüzünün ışığı altında dört başı mamur gün.

Ne başka kitapların tutsağı olmak,
ne de zambak olmak isteyen çıraklar için
yazıyorum,
ayı ve suyu, değişmeyen düzenin parçalarını isteyen,
okul, ekmek ve şarap, gitar ve alet isteyen
sade insanlar için yazıyorum.

Halk için yazıyorum, köylü gözleriyle
şiirimi okuyamasalar da şimdilik.

An gelecek bir dizeyle ömrümü çalkalayan
rüzgâr
gelecek kulaklarına, işte o zaman belertecek
gözlerini köylü,
gülümseyecek madenci kırarken taşları,
kaldıraççı silecek terli alnını,
balıkçı daha iyi görecek
çırpınışlarıyla elini yakan balığın parıltısını,
ve yeni yıkanmış, burcu burcu sabun kokan
tamirci
bakacak şiirlerime ve: "Bir yoldaştı," diyecekler
belki.

Fazlasını istemiyorum, istediğim bir taç.

Fabrika ve madenlerin çıkışlarında orada olsun
isterim şiirim,
orada, toprağa, havaya, hırpalanan insanın
zaferine kayıtlı.
Metaller içinde usulca kurduğum bu sertlikte
bulsun isterim delikanlı bir kutu gibi,
açınca ona baksın yaşam,
dokunsun ruhunu daldırıp fırtınalı dorukta
sevincim olan boralara.

XXI
ÖLÜM

Sık sık yeniden doğdum,
yenik yıldızların dibinden, yeniden örerek
ellerimle yığdığım sonsuzlukların ipini,
işte şimdi öleceğim, bedenimin üstünde toprakla,
ne çare, toprak olup gideceğim.

Cennetten bir parça toprak almadım,
papazların sattığı, ne de metafizikçilerin
işledikleri karanlıkları kabul ettim
varsılların gamsızlığı için.

Yoksullarla olayım istiyorum ölümde,
kılıfına uydurulup pay edilmiş
gökyüzüne sahip olanlar onları döverlerken
bunu araştırmaya vakitleri olmayan.

Ölümüm burada, beni bekleyen bir
elbise gibi, sevdiğim renkte,
boşu boşuna aradığım ebatta,
bana gerekli derinlikte.

Açık maddesini tükettiğinde aşk
ve kavga güçlerini kaynaştıran öteki ellere
tane tane döktüğünde çekiçlerini
sana kadar gelir ölüm
sınırlarını inşa eden işaretleri silmeye.

XXII
YAŞAM

Kemikleri de başkası dert edinsin...
Dünya
çıplak bir elma renginde: Irmaklar
sürüklüyor yabani madalyalardan bir seli
ve her yerde Rosalia var
ve yoldaş Juan...
Nasıl ki sert taşlardan
yapılır kale, üzümden yumuşak çamur da
buğday saplarıyla yaptı evimi.
Geniş topraklar, aşk, ağır çanlar,
şafak anlarına ayrılmış kavgalar
ve beni bekleyen saçları aşkın,
uykularında turkuvaz ambarlar,
evler, yollar, düş süprüntüsü
bir heykeli kuran dalgalar,
şafak vakti kalkan fırıncılar,

kumun okulunda eğitilmiş saatler,
dalgalanan buğdayın gelincikleri,
ve kendi varlığımın maddelerini
yoğuran bu esmer eller:
Kader yığını üstünde
tutuşur yüzünü hayata çevirmiş portakallar.

Mezar kazıcılar kazısınlar cenaze malzemelerini:
Savursunlar ışıksız kül zerrelerini
ve kurtçukların dilini konuşsunlar.
Önümde yalnız tohumlar var,
tatlılık ve ışıl ışıl filizler.

XXIII
VASİYET (I)

Bakır, kömür ve güherçile sendikalarına
bırakıyorum
Isla Negra'nın kıyısındaki evimi.
Orada dinlensinler istiyorum
vatanımın ezilen,
düzenbazların ve hainlerin yağmaladıkları,
kutsal kanlarında lime lime edilen,
volkanik paçavralar içinde tüketilen çocukları.

Toprağımda koşacak tertemiz aşkla
yorgunluğunu gidersin bitkin insan,
kararmışlar otursun masama
ve yatağımda uyusun yaralılar.

Kardeş, işte evim. Gir, deniz çiçeğinden, yıldızlı taştan
yoksullukla savaşarak kurduğum
o dünyaya.
Burada pencereme doğdu onun sesi
büyüyen bir deniz kabuklusu gibi
ve sonra yerleştirdi dağınık jeolojime
enlemlerini.

Yanan dehlizlerden gelirsin,
kinin, rüzgârın kükürtlü sıçrayışlarının
dişlediği tünellerden:
Buradadır sana vakfedeceğim huzur
okyanusumun suyu ve uzamıyla.

XXIV
VASİYET (II)

Amerika'nın yeni şairlerine bırakıyorum
dünyanın dört bir yanından topladığım,
haşmetli hurufatıyla saygıya değer
eski kitaplarımı,
bir gün gelip
sesi kısılmış kırık bir tezgâhta
yarının anlamlarını dokuyacaklara.

Doğacak onlar, nice canlar verince ölü oduncuların
ve madencilerin kaba yumruğu
arındırmak için hilekâr katedrali,
bozuk tohumu,

açgözlülükleriyle ovalarımızı tıkayan yolları.
Cehenneme dokunsun onlar,
elmasların ezdiği bu geçmişe,
savunsunlar şarkılarının tahıl dünyalarını,
şehidin ağacı üstünde doğanı.

Kabile reislerinin kemikleri üstünde,
ihanet edilen mirasımızdan uzakta,
artık yalnız yürüyen halkların rüzgârında
zafere ulaşmış uzun bir acının şarkısını dolduracaklar.

Sevsinler benim sevdiğim gibi Manrique'mi,
Góngora'mı,
Garcilaso'mu ve Quevedo'mu:
Onlardır
dev bekçiler, platin ve saydam kardan
zırhlılar,
bana kararlılığı öğretenler ve arasınlar
Lautréamont'umda
vebamsı can çekişmeler ortasında eski ağıtları.
Mayakovski'de görsünler yıldızın nasıl yükseldiğini,
başakların ışıklarından nasıl doğduğunu.

XXV
SON İSTEKLER

Yoldaşlar, Isla Negra'ya gömün beni,
tanıdığım denize karşı, gözlerimin yitirdiği
ve tekrar göremeyeceği her buruk dalga ve taş
yüzeye karşı.

Okyanusun her günü
ya sisi getirirdi ya da katıksız düşüşlerde turkuvazı,
ya da basit bir enginliği, çarşaf gibi suyu,
istediğimi, şakaklarımı kemiren uzamı.

Karabatağın yas içinde her geçişi,
kışı seven büyük gri kuşların uçuşu,
ve her esmer deniz yosunu çemberi,
soğukluğunu sarsan her büyük dalga,
ve yine kurutulmuş çiçek tarlası saklı toprak,
rüzgârın asitle kemirdiği sisin ve tuzun dölü,
uçsuz bucaksız kuma yapışmış kıyının minicik
taçları:
Deniz toprağının bütün ıslak anahtarları
tanırlar mutluluğumun her kertesini,
bilirler ki
burada okyanusla toprağın gözkapakları arasında
uyumak isterim ben...
Sürükleneyim isterim
yabani deniz rüzgârının saldırıp dağıttığı
yağmurlarla aşağı doğru,
sonra da yeniden doğan derin bahara doğru
akıp gitmek yeraltı yataklarınca.

Yanımda sevdiğim için bir çukur açın ve günü
geldiğinde
bırakın yeniden yoldaşlık etsin bana toprakta.

XXVI
YAŞAYACAĞIM
(1949)

Ölmeyeceğim. Şimdi çıkıyorum,
volkanlarla dolu bugün
kalabalıklara ve hayata doğru.
Bazı şeylerle olan meselemi hallettim bugün,
koltuklarının altında "Batı kültürü"
İspanya'yı katletmiş elleriyle dolaşan
haydutlarla,
ve Atina'da sallanan darağaçlarıyla,
Şili'yi yöneten onursuzlukla da,
ki gerisini demeyeyim.
İşte ben,
yeniden beni bekleyen sözcükler, halklar,
yollarlayım,
onların kapıma vuran yıldızlı elleriyle.

XXVII
PARTİME

Tanımadığıma karşı kardeşliği verdin bana.
Yaşayan herkesin gücünü ekledin bedenime.
Bir doğumla verir gibi yeniden verdin vatanımı.
Kimsesizin sahip olmadığı özgürlüğü verdin.
İyiliği bir ateş gibi yakmayı öğrettin.
Ağaca gereken doğruluğu verdin.
İnsanın çeşitliliğini ve birliğini görmeyi öğrettin.
Herkesin zaferiyle bireyin acısının nasıl öldüğünü
gösterdin.

Kardeşlerimin sert yataklarında uyumayı öğrettin.
Kayanın üstünde yapı kurar gibi gerçeğin üstünde
yapılandırdın beni.
Kötüye düşman yaptın beni, harise duvar.
Dünyanın aydınlığını gösterdin, mutluluğun
mümkün olduğunu.
Beni yıkılmaz kıldın çünkü senin sayende
bir yol buldum hep kendime.

XXVIII
BURADA SON VERİYORUM
(1949)

Bu kitap burada son buluyor. Öfkeden doğdu o,
bir kor, yanan ormanların toprakları gibi,
isterim ki sürdürsün dile getirmeyi
aydınlık alevini, kırmızı bir ağaç misali.

Lakin sadece öfke değildi dallarında bulduğun:
Kökleri yalnızca acıyı aramadılar
gücü, düşünen taşın gücünü, bir araya gelmiş
ellerin neşesini de aradılar
sonunda özgürüm insanlar arasında.

Hava gibi yaşıyorum varlıklar arasında,
engellerle çevrilen yalnızlıktan
çıkıyorum kavgaların kalabalığına,
özgürüm çünkü elim elinde gidiyorum,
fethederek sarsılmaz sevinçleri.

Bir insanın ortak kitabıdır bu, bölüşülen ekmek
coğrafyasıdır şarkımın,
nasılsa bir gün devşirecekler ateşini emekçiler
ve ekecekler yeniden alevlerini ve yapraklarını
yeryüzü gemisi üstüne.

Ve yeniden doğacak bu söz,
belki acısız bir başka çağda
şarkıma kara bitkilerini yapıştıran
bu pis lifler olmaksızın,
ve yükseklerde yeniden alevlenip duracak
yanık ve yıldız saçan yüreğim.

Böyle bitiyor bu kitap, burada bırakıyorum
baskı döneminde,
vatanımın gizli kanatları altında
şarkı söyleyerek yazılan
Evrensel Şarkı'mı.
Bugün 5 Şubat 1949,
Şili'de, "Godomar de Chena"dayım ve kırk beş
yaşımı doldurmama birkaç ay var.

Sessizliği verin bana, suyu, umudu.
Kavgayı verin, demiri, yanardağları.
Yapıştırın bedenlerinizi bedenime mıknatıs gibi.
Üşüşün ağzıma ve damarlarıma.
Konuşun kanımla, sözcüklerimle

"Neruda Kral Midas gibidir. Dokunduğu her şeyi şiire dönüştürür."

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Latin Amerika'nın en büyük destanlarından biri olan *Evrensel Şarkı*, bir kıtanın capcanlı biyografisi. Kolomb öncesi uygarlıkların, konkistadorların ayak basışının, sömürgenin ve despotluğun, çalkantılı toplumsal olayların arka plan olduğu bir coğrafyada yaşayan, tarihe adını yazdırmış figürler kadar adını kimsenin hatırlamayacağı sıradan insanları da anlatan eşsiz bir halk tarihi çalışması. *Evrensel Şarkı*, Nobel Ödüllü şairin sürgün günlerinde mazlum, yalnız ve gururlu halkına bıraktığı bir başyapıt.

#latinamerika #şili #destan #halk #tarih #sömürge #sürgün

can

49,5 TL

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

şiir

ISBN 978-975-07-4522-5

9 789750 745225